

RÖSSBERGA

*Säteriet, ägarna och
folket som bodde här*

(blanksida anpassad för boktryckningen)

Rössberga

Säteriet, ägarna och folket som bodde här

Lars Bäckerfeldt

(blanksida anpassad för boktryckningen)

Rössberga. Säteriet, ägarna och folket som bodde här.
av Lars Bägerfeldt

RÖSSBERGA SÄTERI

omfattade tidigare även Torestorp och Åbod samt ett flertal torp och backstugor jämte en kvarn, vilka är belägna i Valtorps socken och Segerstads gäll, Gudhems härad i Skaraborgs län som numera ingår i Västra Götalands län, i landskapet Västergötland.

Efter tryckningen har följande tillkommit (2021):
Rättelse på sidan 272 samt Tillägg allra sist

Lars Bägerfeldt,
Falköping 2012. (2021)

Tryck: CO-print i EU

ISBN 978-91-88418-15-4

(blanksida anpassad för boktryckningen)

Innehåll

BYGDEN RUNT RÖSSBERGA.....	11
FOLKET FRÅN FÖRR	12
FORNMINNEN.....	16
Naturminnen från istiden.....	17
Rössberga gånggrifter	17
Järnåldersgravar	19
Runsten	21
ORTNAMNEN	22
SOCKENKYRKAN	25
GÅRDARNA.....	31
Gårdarnas ägare.....	31
Boskap och spannmål.....	33
VÄGARNA.....	35
SÄTERIET RÖSSBERGA.....	40
OMFATTNING	41
Utvecklingen	41
Avkastning	43
Torpen	45
Övrigt markägande i närliggande socknar.....	46
TIDIGA BOENDE.....	48
Ägarnas sätesgård	48
Sätesgårdens ursprung.....	51
Sätesgårdens placering	51
Landborna	52
Torpen	55
Stora Torestorp.....	63
Kyrkoböckernas uppgifter fram till 1730.....	65
UR DOMBÖCKERNA 1604-1718	69
Omfattning och ålder på Rössberga säteri.....	69
Georg Fleetwoods jordinnehav	70
Tjänstefolk på Rössberga säteri.....	76
En mördare på Rössberga marker år 1691	81
KARTOR	85
Vägar, åkrar och torpställen	86
Avstyckningarnas tid.....	99

BYGGNADERNA	107
MANGÅRDSBYGGNADEN.....	108
FLYGLARNA	115
LADUGÅRDEN.....	118
ÖVRIGA GÅRDSBYGGNADER.....	119
TRÄDGÅRDEN OCH ALLÉN.....	122
KVARNEN	125
MARKÄNGSHAGEN.....	130
RÄTTAREBOSTADEN	132
INSPEKTORSVILLAN.....	133
KALKBROTTETS BOSTÄDER	134
STALLET	138
RIDHALLEN.....	139
BRUKSKROGEN.....	140
FOTBOLLSPLAN med ombyteshytt.....	140
 ÄGARE OCH ARRENDATORER.....	 142
STENBOCK och RIBBING.....	142
Gustav Olofsson (Stenbock)	142
Nils Ribbing	144
Christoffer Ribbing	145
GYLLENSTIERNA	146
Carl Eriksson och Carl Carlsson Gyllenstierna.....	146
Harald Stake.....	148
FLEETWOOD.....	150
Georg Fleetwood.....	152
Gustaf Miles Fleetwood	158
Georg Miles Fleetwood.....	162
Bernhard Didrik Fleetwood.....	165
von KNORRING	176
ROTKIRCH.....	177
ÅKERHJELM.....	179
DU RIETZ & SCHEFFER	183
BILLDAHL	186
Prosten Billdahl.....	186
Den första dottern – år 1834-1840 samt 1871-1883.....	187
Den andra dottern – år 1840-1844.....	188
Den tredje dottern – år 1847-1874	189
THORSELIUS	193

Bouppteckningar	194
DAHLGREN, ERIKSSON & EGGERTZ	199
TÖRLING & KULLBORG	201
KÄLLMAN	202
MÖLLER	203
MANNIUS	205
BLAND ARBETARNA	209
TJÄNSTEFOLK	209
Dräng och piga samt statare	209
Befallningsman, gårdsfogde och rättare	210
Betjänt och trädgårdsmästare	213
Bokhållare och kusk	214
KALKBROTET	217
SAMMANFATTNING	221
APPENDIX	225
Landskapshandlingar	225
Jordeböcker	233
Riksregistratur	241
Kyrkoböcker	243
Domböcker	247
Mönsterrullor	278
TILLÄGG EFTER TRYCKNINGEN	280

(blanksida anpassad för boktryckningen)

BYGDEN RUNT RÖSSBERGA

Korna går stillsamt runt på de vidsträckta ägorna och betar på samma sätt som för tusen år sedan eller rent av för sex tusen år sedan. Här har människor bott och vistats lika länge och mer därtill. För främlingar som färdas förbi och tar sig tid att stanna upp, ter sig ofta markerna som en aning idylliska med det kuperade och frodiga landskapet. Höjderna skapar rofyllda utsiktsplatser med ett storslaget landskap där platåbergen emellanåt pryder horisonten. Sänkor-na samlar upp vattnet och låter det flöda fram i fiskrika åar och bäckar. Av de otaliga kallkällor som bröt fram på spridda ställen är fortfarande en del kvar.

Många händelser har utspelats här, men det allra mesta av bygdens minnen har gått förlorade i glömskans land. Kvar finns strödda fornlämningar från skilda tidsperioder, ortnamn med okänd ålder samt gamla dokument och handlingar som berättar om de boende på platsen under de senaste 500 åren. I de äldsta skrifterna är uppgifterna knapphändiga och blott fragment av säregna livsöden, men med tiden blir de allt mer fylliga.

Detta är en resa i tiden i bygden runt Rössberga och då i synnerhet hos dem som verkligen bodde och var verksamma på gård-
den, godset eller säteriet.

Varje bygd och varje gård och gods har sin egen historia. Rössberga är inget undantag. Här finner man en säregen historia om människor som i många fall ter sig unik och sällsam. Inte minst beroende på de många starka kvinnor som präglar tiden från 1500-tal till slutet av 1800-talet. Här finns också inblickar i skilda människoöden och deras strävanden, som belyser personerna och deras levnadstid på ett gripande sätt. Trevliga och olyckliga öden vävs samman till en fragmentarisk historia, i det skick som de skrivna källorna tillåter och överlämnar sedan resten åt läsaren att fylla i efter bästa förmåga.

Att läsa Rössbergas historia är i hög grad kvinnornas historia. Den äldsta säkert kända ägaren var en kvinna, även om gården under hennes fångenskap förvaltades av brodern. Det var sedan hennes dotter, av allt att döma, som verkställde en uppryckning av säteriet. En senare ägare, Sir Georg Fleetwood, fick finna sig i att detta egentligen var hans hustrus gods, som sedan ärvdes vidare, först till en av deras söner vars hustru styrde från Rössberga när han var ute i krig och sedan vidare till en sonsons son, vars hustru skulle leva som änka på säteriet i femtio år fram till sin död 1806. På ännu okända vägar kom Rössberga därefter att ägas av den dåvarande änkan på säteriet Fårdala, innan den övergick i prosten Billdahls ägo, som själv aldrig bodde här, men vars tre döttrar kom att bo här periodvis ända fram till 1883. Efter några ägarbyten framträdde en kvinna som delägare i Rössberga och hennes familj bodde också här 1914-1918.

En sådan lista av betydelsefulla kvinnor på Rössberga, från 1500-talets mitt till början av 1900-talet, förefaller vara tämligen unik och ger en annan historisk bild av en gård och ett säteri än det vi är vana vid, eftersom det trots allt var en värld där männen ofta trodde sig ha rätten och makten över det mesta.

FOLKET FRÅN FÖRR

Genom pollenanalyser från mossmarker vet vi att det fanns en permanent befolkning senast från de första böndernas tid runt 4000 f.Kr. och framåt, vilken långsamt blev allt större i storlek. Under hela forntiden, medeltiden och in i Vasatiden samt även tiden närmast därefter, var boskapsskötsel det allra viktigaste i näringen. Folk livnärde sig främst på kött- och mjölkprodukter, medan spannmål under hela denna tidsperiod var marginell i sammanhanget. Under senare tid tillkom främst kålrötter, innan vi kliver in i

modern tid och en enorm förändring i kosten och gårdarnas grödor inträffade.

Plögen infördes inte förrän omkring år 1800, varigenom Falbygden blev ett av de sista områdena i Sverige som anammade denna förändring av jordbruket. Innan dess användes bara årder. Odlingen av spannmål ökade något redan under medeltiden, främst i samband med att skattebetalningen ändrades radikalt i Västergötland. För många bönder var det naturligt att betala med spannmål, eftersom man ännu inte använde mynt i någon större omfattning. Med det ökade skattetrycket tilltog också spannmålsodlingen, men den var fortfarande relativt liten långt in på 1700-talet. Den lilla del av skörden, som blev över efter alla skatter och arrendeavgifter, användes sannolikt mest till stora brödbak ett par gånger per år. En mindre del kunde gå åt till att brygga öl, i synnerhet inför jul eller familjära högtidsdagar såsom bröllop.

Folk i allmänhet bodde i mycket små och enkla hus, eftersom värme under vintern var något av det mest dyrbara som fanns. Så länge man inte hade tillgång till sågar, använde man bara sina handyxor för att samla in ris och brännbart material. Vår bild av forntidens landskap visar att det var stora öppna betesmarker överallt, men att tillgången till ris och annat som kunde eldas var starkt begränsad. Av det skälet byggdes ofta husen på sådant sätt att man delade boendeytan med boskapen för att erhålla mer värme. Fortfarande gällde dock att ha så små och låga hus som möjligt.

När sågen sedan introducerades i slutet av medeltiden innebar det en revolution på många sätt. Nu kunde man äntligen ta tillvara stammarna på träden också och inte bara grenar och sly. Härigenom kunde man få betydligt mer ved att elda med, som gav en behaglig värme i husen på ett helt annat sätt än tidigare. De forna eldstäderna mitt på golvet flyttades till rummets ena hörn. Här murade man en öppen spis som försågs med en hög skorsten, vilket var en säregen nyhet. Eftersom man eldade mer regelbundet än tidigare förändrades även kosten. Maträtter som krävde uppvärmning var en annan av tidens stora nyhet. Under flera tusen år hade man mestadels livnärt sig på kall föda. Mjölkprodukterna kunde bli smör och ost, medan köttet torkades, saltades eller jästes. Först vid denna tid blev varm mat allt mer vanligt.

Folktron på den här tiden utgick i hög grad från en nära kontakt med naturen, där känslor ofta var viktigare än konkreta kunskaper. Det gällde att förstå naturens oberäknliga skiftningar, att tolka boskapens beteende och se eventuella tecken från gudar eller andeväsen i omgivningen. Från de första böndernas tid och under flera tusen år fanns sannolikt en mycket stark förfäderstro, på så vis att man hade sina nära förfäder som husgudar och rådfrågade dem om alla viktiga, men också oviktiga, saker i livet och sådant som kunde uppfattas som osäkert i tillvaron. Under bronsåldern förändrades detta hastigt och en ny åskådning ersatte delvis denna föreställning. Då ville man istället bli av med sina bortgångna förfäder och anmodade deras själar att ge sig av till dödsriket. En blandning av dessa två tankevärldar var rådande när kristendomen etablerades. En av de största förändringarna i början av medeltiden var den kristna uppfattningen eller snarast kravet att alla skulle gravläggas, eftersom kroppen skulle vara skyddad fram till Uppståndelsens dag. Då först hade själen tillträde till det slutgiltiga dödsriket. Denna väntan och framförallt seden att gravlägga hela befolkningen var fullständigt ny i dessa bygder. Tidigare hade bara runt 5-10% av befolkningen fått synliga gravmarkeringar över sina kremerade ben. Motsvarande andel av befolkningen, eller rent av ännu lägre, tycks ha gravlagts i rösen och andra framträdande fornlämningar även under bronsåldern och äldre perioder. Av det skälet kan gravar från forntiden bara användas för att rekonstruera den del av befolkningen som tillhörde det översta skiktet i den dåvarande hierarkin och hade den sociala rättigheten att få gravlägga sina anhöriga på detta synliga sätt. Vad som hände med alla övriga och vad som väntade efter livets slut, vet vi inte.

Boskapens betande har dominerat landskapet i 6000 år, medan all odling har varit marginell ända fram till sen historisk tid.

FORNMINNEN

Runt om på Falbygden finns det gott om fornminnen som sträcker sig från istidens slut och fram till historisk tid. Några av de allra vanligaste typerna av fornlämningar ute i markerna är dels gånggrifter från bondestenålderns mitt, dels runda stensättningar eller små högar från yngre järnåldern. Detta gäller även Rössberga och dess ågor. Ofta är fornminnen från bronsåldern och äldre järnåldern mer sällsynta, vilket innebär att det i regel är omöjligt att rekonstruera bygdena och gårdarnas placering och utformning från denna tid.

Den baltiska issjön (dåvarande Östersjön) sträckte sig ända fram till Stenstorp, där en mycket kortvarig avtappning fick enorma vattenmassor att passera förbi Rössberga. Numera rinner ån Slafsån i dess dalgång.

Naturminnen från istiden

När inlandsisen smälte frigjordes enorma mängder vatten som i hög grad samlades vid nuvarande Östersjön. Denna insjö, den baltiska issjön, fick ett gigantiskt utlopp strax norr om Billingen och västerut mot världshavet runt året 8481 f.Kr. baserat på lervarvskronologin. (Numera finns en tendens att tidigarelägga denna händelse till c:a 9570 f.Kr.) Redan runt 9200 f.Kr. hade smältvattnet funnit en väg västerut via Stenstorp och Valtorp, där det skar ut en markant dalgång, som ån Slafsan i dag följer fram till Hornborgasjön. Även denna avtappning omfattade bara ett enda eller högst några få år.

Denna dalgång och ån Slafsan är fortfarande delvis en av gränserna till Rössberga. Här ligger också kvarnen.

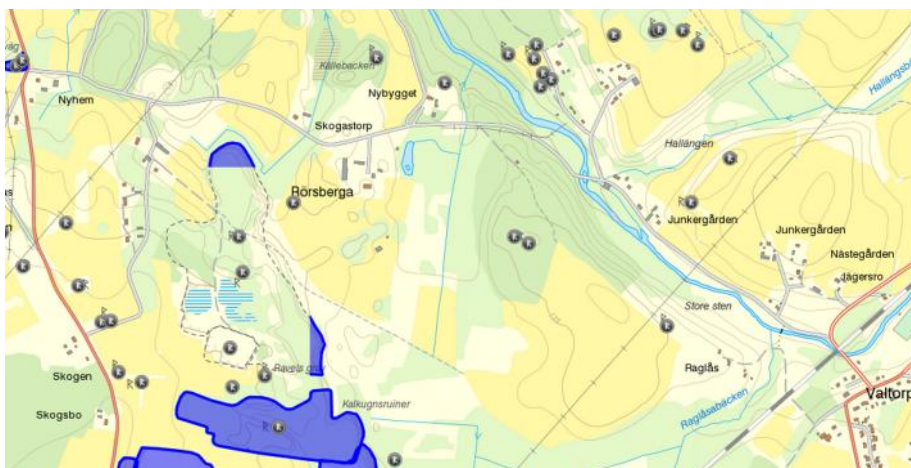

Flygbild över den mest besökta av Rössbergas gånggrifter.

Rössberga gånggrifter

Den gånggrift som ligger på Rössbergas marker vid stora landsvägen, mellan Falköping och Varnhem, blev ett begrepp inom arkeologin, eftersom det var en av de första gånggrifterna som utgrävdes i modern tid. Vid undersökningen i början av 1960-talet påträffades

närmare 130 personer, både män, kvinnor och barn. C14-dateringarna har dock visat att många av dem nedlades efter den egentliga gånggriftstiden som inföll c:a 3300-2900 f.Kr. På så vis kan så gott som samtliga ben betraktas som spår från sekundära gravar under den efterföljande tiden. Förmodligen är bara ungefär ett 20-tal av dem från den primära tiden.

Utbredningen av kända fornlämningar i trakten av Rössberga och Raglås. Här är även industriminnen, i form av kalkbrotten, registrerade. Gånggrifterna ligger samlade längs landsvägen till vänster i bild.

Denna gånggrift ingår i en hel grupp om sex gånggrifter, vilka ligger samlade inom en sträcka av ungefär en kilometer. Därtill finns en hällkista, som är ungefär tusen år yngre, intill den mest kända av gånggrifterna. Sådana grupper av gånggrifter om 5-10 stycken, är en normal förekomst på Falbygden, men orsaken bakom dem är oklar. Gånggrifterna var aldrig avsedda som begravningsplats för hela befolkningen. Beräkningar antyder att det kanske bara var högst några få procent som gravsattes på detta sätt och då sannolikt ett särskilt andligt skikt inom den övre delen av dåtidens hierarkiska system. Dessutom ska gravsättningarna snarare jämföras med

medeltidens relikskrin, eftersom de döda sattes in i kammaren sittande i små stenkistor så att de enkelt kunde tas fram vid behov. Detta visar att de användes av de levande på ett rituellt sett lång tid efter sin död.

Gånggrifterna och hällkistan är registrerade fornlämningar med följande beteckningar: Valtorp sn, RAÄ nr 1, 2:1, 2:2, 3, 4, 45 och Torbjörntorps sn, RAÄ nr 1.

Högen i Raglås, intill den gamla övergivna landsvägen och på sluttningen ner mot ån Slafsån. Sannolikt gravplatsen för en framstående man eller kvinna i bygden i slutet av järnåldern.

Järnåldersgravar

Som väntat finns det ett flertal gravar från järnåldern runt Rössberga. Ensamliggande stensättning dominerar. De är runda i formen sett ovanifrån och består av ett flackt lager av rundade naturstenar. Eftersom de inte ligger intill något forntida gravfält, kan de

vara äldre än yngre järnåldern (c:a 500-1000 e.Kr.) och måhända vara antingen från bronsåldern eller äldre järnåldern.

Treudden är dock från okänd del av järnåldern och den enda kända högen som kan dateras till en avgränsad del av yngre järnåldern (c:a 550-1000 e.Kr.). Sammantaget för Rössberga och Raglås återfinns bara 7 forntida gravar från denna tid, vilket inte ens är en grav per 200 år, ifall vi utgår från att alla är från järnåldern. Intervallen blir ännu glesare tidsmässigt om vi tar hänsyn till en eventuellt datering till bronsålder för en del av dem.

De fornlämningar som är registrerade hos Riksantikvarieämbetet är följande (*något oväntat är Raglås placerat i Torbjörntorps socken*):

RÖSSBERGA

- **Treudd** på Källeberget, 11-14 meter per sida. (Valtorp sn, RAÄ nr 25)
- **Stensättning**, c:a 8 meter i diameter, strax norr om Nybygget i riktning mot Slafsan. (Valtorp sn, RAÄ nr 39)
- **Stensättning**, c:a 13 meter i diameter, omkring 200 meter VSV om huvudbyggnad. (Valtorp sn, RAÄ nr 38)
- **Stensättning**, c:a 12 meter i diameter, på den västra sidan av landsvägen mellan Falköping och Varnhem i ett område med flera andra fornlämningar från järnåldern runt Odens källa. (Valtorp sn, RAÄ nr 46)

RAGLÅS

- **Stensättningar 2 st**, 14 meter resp 8 meter i diameter. På kullens krön, runt 300 meter VSV om Rössberga kvarn. (Torbjörntorp sn, RAÄ nr 93:1-2)
- **Hög**, 11 meter i diameter och 1 meter hög, knappt 200 meter VNV om Raglås by. (Torbjörntorp sn, RAÄ nr 94)

Runsten

Invid landsvägen, där Torestorps ägor möter Håkantorps står en runsten. Placeringen, just där Torestorps marker på ett naturligt sätt skjuter in ett stycke i Håkantorps utmarker, gör det mer naturligt att uppfatta den som tillhörande Torestorp varför de omnämnda personerna bör ha bott där.

- A. burþiR : sati : stin : þonsi : iftiR : hi__o: sun : sin : harþa : kuþan : trik :
B. BroðiR satti þannsi æftiR H..., sun sinn, harða goðan dræng.
C. Broder satte denna sten efter H ... , sin son, en mycket god dräng.

Runstenen vid ena hörnet av Rössberga säteris marker.

Runstenstexten (A) är skriven på fornnordiska (B) vars översättning till nutida språk (C) berättar om fadern, vid namn Broder, och hans son ”Hi o”, vars namn består av 5-6 bokstäver. Sonen kallas ”en mycket god dräng”, vilket är en ganska vanligt formulering vid denna tid, där det sista ordet dräng inte åsyftar en bonddräng, utan en person som på något sätt har haft en högre befattning i riket och troligen tjänstgjord i den kungliga härstyrkan.

ORTNAMNEN

Ortnamnen på Falbygden är ofta från några få väl avgränsbara tidsperioder, när man kan anta att större förändringar inträffade i samhället. Många av ortnamnen består av två led, ett förled som kan inrymma ett personnamn eller annat lokalt namn samt ett efterled eller en ändelse som anger typen av gård och som ofta är någorlunda tidsbunden och därmed daterbar.

Ortnamnet Rössberga kommer från ett ursprungligt Rörs-berga. Ändelsen -berga är relativt vanligt förekommande i denna del av Västergötland och deras uppkomst tycks alltid tillhöra tiden mellan 600-talet och medeltidens början. Flera andra ändelser är också från denna tid. Rimligen är det således samtida med många andra omkringliggande ortnamn, vilka bör vara från järnålderns slut och tillkommit innan medeltidens början. Senast från den tiden kan vi utgå från, att Rössberga har varit en fristående egendom och en gård med givna gränser om närliggande gårdar och byar. Före dess vet vi bara att jorden har brukats och nyttjats för boskapsskötsel och måhända i mindre grad för odling, men inte hur ägargränserna har varit dragna eller var bebyggelsen låg. Möjligen hade gården ett annat namn tidigare.

I en del fall förekommer personnamn som förled, men för Rössbergas del är det snarast ordet rör, med betydelsen stensamling, som använts här. Sannolikt åsyftas gruppen av sex gånggrifter och

en hällkista som ligger just på ägorna till Rössberga säteri. Ett exempel på plats som kan ha kallats röse, är treudden uppe på en kulle strax norr om gården.

Omkringliggande ortnamn

Flera av de omkringliggande ortnamnen har ändelsen –torp. Dessa brukar ofta felaktigt översättas med begreppet nybygge. Några nybyggen och nyetablerade jordbruk har aldrig varit aktuella på Falbygden i en sådan omfattning som ortnamnen vittnar om, med tanke på dess uråldriga bebyggelse och intensivt nyttjande av markerna i tusentals år. Istället ska denna ändelse översättas med innebörden i begreppet ”fristående enhet”, vars motsats var byarna med många mer eller mindre fristående gårdar. Ett torp var från början en enhetlig och mycket stor egendom som motsvarade ett flertal gårdar, varför man även kan kalla dem för gods. Många gånger fick de namnet efter den person som ägde hela godset, antingen vid någon avgörande tidpunkt som gällde för samtliga ortnamn som tillhör denna grupp eller i samband med någon ägardelning, där egendomen med ändelsen –torp var en utbruten del från ett ännu större gods. Så gott som alltid är det hedniska namn i förleden av en typ som för dem till järnålderns slut. Därför är de någorlunda samtida med andra ändelser vid tiden för järnålderns slut, såsom –ås och –berga.

Orsaken till att många ortnamn är från denna tid, beror på att samhället åter igen stabiliserades efter en tid av kraftig nedgång. Under en äldre del av järnåldern tycks det mesta av jorden ha hört till ett mindre antal större gods som låg utspridda runt om på Falbygden och denna del av Västergötland. De familjer som ägde jorden utgjorde bara några procent av den totala befolkningen, medan resten bodde vid dessa gods eller hade avdelade gårdar inom godsen, som de betalade arrende för. I mitten av 500-talet kom den förödande justinianska pesten, som drabbade hela Europa lika hårt som digerdöden med förödande konsekvenser. Vissa områden betades inte av utan växte igen. Efter ett par sekler började befolkningen återhämta sig storleksmässigt och behovet att röja igenväxta områden ökade långsamt. Det var ungefär vid denna tid som vi kan

räkna med att en del av de stora godsens, som tycks ha varit förhärskande under mitten av järnåldern, delades och som många av dessa ortnamn blev till.

För Valtorps socken kan man misstänka att flera av dessa ganska små byar från början ingick i något större gods, vilket styckades upp och istället blev flera mindre gods och byar eller fristående gårdar. Detta bör ha skett i slutet av järnåldern eller allra senast precis i början av medeltiden. Därefter kom gränserna och enheterna i regel att förbli bestående ända in i modern tid. En viss förändring berör tiden närmast efter digerdöden, när byarna genomgick en inre omstrukturering på så vis att byns marker omfördelades. Härigenom fick byarna ett färre antal gårdar som i gengäld var större än tidigare. Detta medförde att antalet gårdar i högre grad överensstämde med den aktuella befolkningens storlek samtidigt som man slapp överge marker som i annat fall hade växt igen. Denna nya och större gårdsstorlek blev ett slags standard under flera sekler framöver.

Ortnamnen i Valtorps socken:

- Valtorp (Valetorp), där förleden sannolikt består av mansnamnet VALE.
- Åstorp (Åstetorp), vars förled är mansnamnet ASTE.
- Åkarp (Åketorp), vars förled är mansnamnet ÅKE.
- Raglås, vars förled är mansnamnet RAGVALD eller RAGHALL.
- Torestorp, vars förled är mansnamnet TORE.
- Backor – vanligen uppfattas detta som en naturbeskrivning.
- Holma – en holme omges av vatten, vilket stämmer relativt bra på den tiden som Åsle mosse var en insjö, men likafullt är denna typ av ortnamn ovanliga utom på platser som har hög rang, såsom stora gods. De tre gårdarna i byn som sedermera blev ett säteri kan eventuellt ha varit ett sådant gods i ett tidigare skede under medeltidens början.
- Åbod – Gården låg ursprungligen vid ån Slafsån och var på endast 1/8 mantal i slutet av 1600-talet. Namnet kan uppfattas som boden vid ån.

Några av dessa gårdar och byar finns omnämnda under medeltiden. Hit hör Backor (år 1436) och Valtorp (1488-1490), medan sockennamnet förekommer några gånger från sent 1300-tal och vidare under 1400-talet.

SOCKENKYRKAN

Medeltidens början präglas framför allt av att kristendomen etablerades. Valtorps kyrka var bara en av många stenkyrkor som byggdes i mitten av 1100-talet. Det kan uppfattas som en aning besynnerligt, att kyrkan inte förlades intill någon av de större byarna, utan av allt att döma långt från bebyggelse och ute på de stora betesmarkerna, runt 400 meter sydost om Valtorps by, som omfattade 6 gårdar på 1500-talet, samt dessutom på andra sidan av ån Slafsan. En tänkbar förklaring kan vara, att det var en helig plats sedan hednisk tid, som kyrkan gärna velat använda för sin egen del. En annan förklaring är att det helt enkelt inte fanns tillräckligt med utrymme på sluttningarna där Valtorps by låg, varför man valde en annan och mer lämplig plats.

Detta visar indirekt att Valtorp var bygdens viktigaste gods och by. Möjligen ska även Valtorp ses som den forna huvudenheten, varifrån många av de omliggande gårdarna och byarna avstyckats. Från början var säkerligen de allra flesta av de medeltida kyrkorna i Västergötland byggda av en familj som tillhörde det övre skiktet i samhället. Placeringen blev därför i regel i den största byn eller godset inom ett visst område, varunder de andra gårdarna och byarna av mindre storlek kom att inordnas i den kyrkliga organisationen.

Stenkyrkans långhus var från början inte ens hälften så långt som i dag. Den byggdes om 1722 varmed koret och absiden revs så att långhuset kunde utökas till den dubbla längden. En rikligt dekorerad sten som smyckat ett litet fönster, sannolikt från den borttagna absiden, sitter i dag på den östra kortsidan.

Här intill Valtorps kyrka finns en gravvård av typen stavkors-häll som är från 1100-talet samt en något äldre gravhäll med enklare dekoration från sent 1000-tal eller början av 1100-talet. Sannolikt var de en gång placerade över en präst eller annan framstående person i bygden.

Utanför kyrkan finns en klockstapel från 1700-talet, men med två klockor som troligen är från 1200-talet.

Valtorps kyrka. Överst med inlagt streck på fotografiet av långhuset, vilket anger gränsen mellan den ursprungliga och den påbyggda delen i öster (till höger). Nederst en skiss som visar den medeltida kyrkans ungefärliga storlek och utseende i jämförelse med dagens kyrka.

En mässkrud från 1400-talet tillhör de mycket ovanliga rariteterna i kyrkan. Korset på dräkten är dekorerat med inspiration från livsträdet. Troligen är den tillverkad i Tyskland eller Nederländerna. En yngre röd skrud bär årtalet 1639. Det är oklart om de kom till Sverige som krigsbyte under 30-åriga kriget, eller om de inköptes en i taget och att den äldre av dem fanns här redan tidigare.

Två föremål som tillhör kyrkan för tankarna till Rössberga, dels kyrkans nattvardskalk där en inskription gör gällande att Catharina Charlotta Fleetwood, född Rotkirch, lät omgöra den år 1785, dels nummertavlan som är en gåva till kyrkan år 1866 från Jakob Petter Hedvall och hustrun Maria Sofia Billdahl.

Denna kalks föregångare upptas i kyrkoinventarierna i maj 1689, där den omnämns allra först, med upplysningen att ”1 Silfwerkalk 1 Paten af Silfwer 1 Oblate ask medh drifwet Arbete af Silfwer som Herr Baron på Rørsbergia hafuer ditt föräkrat” (1 silverkalk, 1 paten av silver, 1 oblatask med drivet arbete av silver som herr baron på Rössberga har hit [till kyrkan] förärat). Den som hade skänkt den till kyrkan var således Catharina Charlotta Fleetwoods makes farfader Gustav Miles Fleetwood eller möjligen dennes fader Georg Fleetwood.

Det framskymtar en viss fromhet och välvilja gentemot kyrkan i denna baronessas handlingar under 1700-talets senare del. Vad som däremot är bakgrunden till Hedvalls gåva år 1866 är mer oklar. Vi vet dock att han var oerhört driftig och tycks ha bekostat olika typer av reparationer och uppbyggnader på Rössberga, vilket måhända kom att sträcka sig till ett engagemang även för sockenkyrkan.

Kalken av silver sänktes till Valtorps kyrka av baron Fleetwood på 1600-talet tillsammans med paten och oblatasken i drivet silver. Det är oklart om givaren var Georg Fleetwood eller sonen Gustav Miles Fleetwood. Både kalken och paten omarbetades 1785 av guldsmeden C.M.L. i Falköping, vilket bekostades av Catharina Charlotta Fleetwood på Rössberga, vars namn är ingraverad i foten.

Paten av silver i Valtorps kyrka, skänkt av familjen Fleetwood på Rössberga vid okänd tidpunkt före 1689, samt omarbetad 1785 på bekostnad av baronessan Catharina Charlotta Fleetwood på Rössberga.

Nummertavlan i Valtorps kyrka med en dold text inne i tavlan, vilken lyder:

Skänkt
af
Hofratts kommissarien J.P. Hedvall
och hans Fru Maria Sofia född Billdahl
till
Wahltorps Kyrka
År 1866.

Ett par ä-prickar har fallit bort från hans titel hovrättskommisarie.

GÅRDARNA

Ända fram till 1600-talet kan vi se att de normala bondgårdarna grovt sett bestod av fyra delar. Den primära delen var gårdstomten med den samlade bebyggelsen. Intill den och tämligen nära låg alltid åkrarna som var förhållandevis små långt in på 1700-talet. Längre bort från bebyggelsen låg ängar, vallar och allehanda betesmarker, som skulle föda boskapen året runt. Dessa kunde ibland övergå omärkligt i utmarkerna, som dock i regel brukades tillsammans med många andra gårdar eller byar.

Läget eller placeringen i landskapet på de gårdstomter och bytomter som vi finner på Falbygden, kan med visst stöd av ortnamn och fornlämningar antas gå tillbaka minst tusen år. För en ganska stor del av dem kan man anta, att deras datering går ytterligare minst tusen år tillbaka. Därefter ökar ovissheten påtagligt och försvinner närmast helt och hållet.

Gårdarnas ägare

De allra flesta gårdarna på Falbygden ägdes av kyrkan och adeln vid slutet av medeltiden. Bara omkring 8% av alla gårdar var skattehemman, det vill säga ägdes av en person som inte tillhörde frälset. Motsvarande situation var rådande i Valtorps socken. Av de 19 gårdar, som förekommer i Valtorps socken i de äldsta skattelängderna under Gustav Vasas regeringstid, är bara en enda (5%) av dem ett skattehemman. Av de övriga gårdarna ägdes 10 gårdar av adeln och 8 av kyrkan, varav 2 var prebendehemman och 1 var klosterhemman, tillhörande Gudhems kloster.

Under medeltiden hade det skett en långsam förskjutning av jordägandet från adeln och till kyrkan, men andelen skattehemman tycks inte ha förändrats märkbart. Tvärtom kan vi använda 1500-talets skattelängder för att rekonstruera bygdens storlek och gå tillbaka till tiden strax före digerdöden. Den enda större skillnaden mellan 1200-talets och 1500-talets bebyggelse, är att ett flertal byar

på 1500-talet sannolikt ingick i ett större gods tidigare och att landborna under 1200-talet, eller arrendebönderna som vi säger nu för tiden, antingen bodde i byn men på mindre enheter som var fler till antalet, eller arbetade gemensamt på de stora godsens som ägdes av stormannafamiljer, som senare i regel blev adliga familjer.

En av de ekonomiska effekterna med digerdöden var att befolkningen inte räckte till för alla sköta alla ödelagda gårdar, varpå arrendeavgiften gick ner samtidigt som gårdarna generellt sett fick en ökad storlek, men minskade i antal på motsvarande sätt. Denna nya storlek är det man senare kallade 1 mantal, vilket skulle ha bärkraft att försörja en hel familj.

Strax före digerdöden i mitten av 1300-talet hade trälldomen avskaffats i Sverige, men för de allra flesta fortsatte livet som tidigare bortsett ifrån att de blev arrendebönder.

VALTORPS socken

Namn	Urnamn	S	F	Ky	Kl	P	Kr	S:A
Backor	Backa		1					1
Holma	Holmen		3					3 Säteri
Raglås	Ragelås			1		2		3
Rörsberga			1					1 Säteri
Torestorp	Torstorp		1					1 dito
Valtorp	Valetorp		4	2				6
Åkarp	Åketorp				1			1
Åstorp	Åstetorp	1		2				3
<i>Svarteshö</i>							0	0 <i>nybygge</i>
SUMMA		1	10	5	1	2	0	19

Gårdarna i Valtorps socken var mestadels arrendegårdar. Bara en enda skattegård fanns under 1500-tal. Alla de andra ägdes av adeln och det världsliga frälset (F), kyrkan (Ky), Gudhems kloster (Kl) varav ett präbenedhemman under Skara stift (P), eller ägdes av kronan (Kr). Inom socknen skulle 2 säterier bildas på 1600-talet, Vrangelsholm (Holma) samt Rössberga som även omfattade Torestorp. Svarteshö nämns som kronatorp och nybygge på 1570-talet och var tidvis öde.

Under 1200-talet tilläts folk att etablera helt nya gårdar på kronans allmänningar, men trycket på betesmarker var redan så hårt, att detta förefaller ha varit mycket ovanligt på Falbygden. I mitten av 1500-talet återupptogs denna tanke att etablera fler bebyggelser, varvid somliga bondgårdar kom att inhysa två familjer och senare även tre eller fler familjer istället för en enda. Vid samma tid började också små backstugor och senare även soldattorp byggas, men sällan eller aldrig ägdes de av dem som bodde där. Deras antal ökade kraftigt under 1600-talet och fortsatte att öka något under de kommande seklerna. Dessa nya enheter fick en ny typ av namn, som ofta skiljer sig märkbart från de äldre ortnamnen.

Boskap och spannmål

Ett normalt hemman var alltid på 1 mantal från medeltidens slut och fram till 1600-talet. Det skulle försörja en familj om ungefär 5-6 personer. Mindre gårdar om exempelvis $\frac{1}{4}$ mantal, såsom Lilla Torestorp, var från början bara ämnad att försörja 1-2 personer, varför de boende så gott som alltid drygade ut sin försörjning genom annat arbete. Senare var det inte ovanligt att två eller fler familjer bodde på ett hemman med denna storlek.

I genomsnitt motsvarade 1 mantal i början av 1600-talet en besättning på 10 kor, 8 får eller getter, 2 hästar och 3 grisar. På en del håll i landet, där det till skillnad från Västergötland var gott om själväggande bönder, hade hemmansdelningen kommit så långt att 1 mantal kunde bebos av 2-4 familjer redan i början av 1600-talet, för att sedan öka ytterligare i samband med att nya marker uppodlades och utdikades. I Västergötland gick denna utveckling långsammare, eftersom gårdarna låg tätare och mestadels var utarrenderade. Av de skälen hade inte jordägarna samma intresse av att investera i omfattande uppodlingar för att få ökade inkomster.

Åkrarna var ofta förhållandevis små och avkastningen på odlingen låg i regel runt 3 gånger så mycket som man sådde. Vissa år var det dessutom missväxt, vilket medförde att odlingen bara gav

en oväsentlig del av födan till de boende i bygden. Dessutom skulle man betala en tiondedel av avkastningen till kyrkan (tioneskatten) samt att man många gånger använde en del av det återstående överskottet till att betala andra skatter och arrenden. Därefter återstod inte så mycket. I gengäld kunde man behålla avkastningen från boskapen.

Eftersom odlingen av spannmål gav så lite tillbaka av utsäde till efterföljande år, efter alla utgifter och avvarandet, levde man mestadels på kött- och mjölkprodukter som var betydligt säkrare i ett nordligt klimat som i Sverige. Så hade det också varit sedan urminnes tider.

Till viss del kan man se denna osäkerhet vad gällde odlingen i de val man gjorde rörande sädesslagen. Många gårdar odlade alla tre sorterna som var vanliga på den tiden men med olika mängd. I början av 1600-talet framträder tiondet i Kronans räkenskaper, men här saknas alla frälsehemman såsom Rössberga och Torestorp. Av de återstående gårdarna i Valtorps socken anges följande sädeslag och antal tunnor som betalades in i tiondet. Den relativt stora variationen förefaller svår att förstå närmare, men delvis är svaret att man odlade någorlunda likartat år för år, men att avkastningen kunde variera ganska kraftigt mellan de olika sädesslagen.

	1614	1615	1625	1627	1629
Råg	6	2	5	3	3
Korn	3	5 ½	7	9	5
Havre	17	3	4	6	3
<i>summa</i>	26	10 ½	16	18	11
Råg	23 %	19 %	31 %	17 %	27 %
Korn	12 %	53 %	44 %	50 %	45 %
Havre	65 %	29 %	25 %	33 %	27 %

Antalet tunnor spannmål av de tre brukade sädesslagen, vilka redovisas i Kronans räkenskaper för Valtorps socken, exklusive frälsehemman, åren 1614-1629.

För vanligt folk och deras egna behov var korn och råg de vanligaste sädesslagen runt om i Västergötland med omnejd och hade så varit sedan gammalt. Råg hade dock en kraftig ökning från 1500-talet och framåt, medan vete knappt syns alls i detta område. Havre tycks ha varit mer känsligt och minskade kraftigt under dåliga år.

VÄGARNA

Somliga vägar i bygden bör vara många tusen år gamla. Hit hör de båda norrgående vägarna från Falköping i riktning mot Varnhem samt Skövde. Andra vägar var mer beroende av var gårdarna och byarna låg och slingrade sig fram mellan dem. Vid denna tid var det vanligt att alla mindre vägar gick till en viss gård och sedan vidare till nästa och så vidare. I många fall kan vi räkna med att de är 1000-2000 år, som minst.

Under de senaste två seklerna har det skett två stora förändringar som påverkat vägarna, dels har byarna splittrats och de enskilda gårdarna har flyttats ut på gårderna i samband med skiftena, dels har vägarna fått rakare sträckningar där man även målmedvetet försöker undvika närheten till bebyggelse. Samtidigt har en del nya vägar anlagts till och från de utplacerade gårdarna som hamnade långt ut på gårderna där det inte fanns några vägar tidigare.

1600-talet

Kartorna från 1600-talet anger vägsträckningar som säkerligen var mycket uråldriga på sin tid. Sedan dess har ett flertal av dem fått nya sträckningar, helt eller delvis.

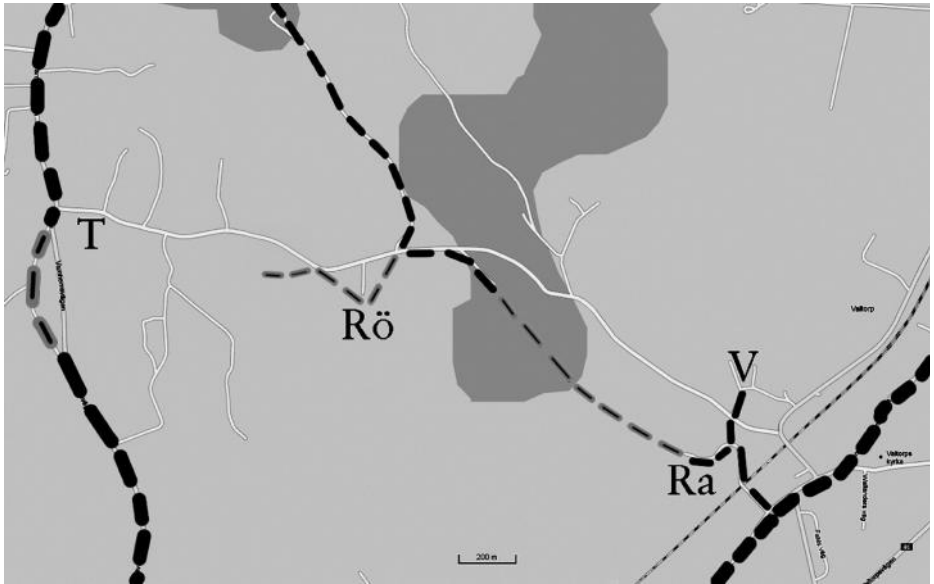
Från Rössbergas gårdsbyggnader gick det tre vägar, varav två av dem ledde ut till ägor, dels en med sydlig riktning som fortfarande är skönjbar i hagen där korna betar, dels en kort vägsträcka med västlig riktning vilken någorlunda tangerar den nuvarande landsvägen, som går fram till Torestorps gamla tomtplats och den större

landsvägen mellan Falköping och Varnhem. Den återstående vägen norrut är densamma som den nuvarande lilla smala grusvägen som följer ån Slafsån på den västra sidan, där den ansluter precis som nu till en annan väg uppe vid Åbods dåvarande läge för bebyggelsen. Härifrån gick den sedan vidare rakt västerut. Ett kort stycke från Rössbergas gårdsbebyggelse delade sig dock denna väg, på samma sätt som i dag. Den andra vägen följde den nuvarande landsvägen österut ett kortare stycke, men istället för att leda ner till bron över ån Slafsån där kvarnen ligger, gick vägen upp mot krönet i landskapet och följde samma högt belägna sträcka som grusvägen upp till Raglås marker. Så långt är vägen kvar än i dag, men sedan måste man ta sig vidare till fots. Här gick vägen vidare uppe på krönet, parallellt med Slafsån men på ungefär 100 meters avstånd, ända fram till byn Raglås långt österut, varefter den efter ytterligare en stäcka av ett par hundra meter anslöt till den stora landsvägen mellan Falköping och Skövde i dess dåvarande sträckning, där den passerade väster om kyrkan. Nuvarande sträckning ligger några hundra meter åt sydost. Detta var också vägen för många inom socknen till Valtorps kyrka.

1870-talet

På de efterföljande kartorna från 1870-talet är mycket av detta sig likt. Bruksvägen västerut över gårderna har förlängts och sträcker sig ända bort till landsvägen mellan Falköping och Varnhem, på samma sätt som nu för tiden, men den närmaste sträckan från den nuvarande alléns slut hade ännu inte tillkommit, utan vägen genade i en mer rak sträckning från gården och inte via allén. Denna väg är äldre än så och antyds i domböckerna från 1600-talet.

Vägen norrut bestod oförändrad. Den väg, som tämligen omgäende gick åt motsatt håll, åt sydost, har fått en förgrening där den nya sträckan ledde ner till kvarnen vid ån Slafsån, där vägen också tog slut vid den tiden, men det skulle inte dröja länge innan den förlängdes ända bort till Valtorps by och blev den naturliga vägen ända fram till kyrkan. Den allmänna vägen gick dock ännu en tid via byn Raglås.

Vägen från Rössberga gick under 1600-talet dels norrut för att ansluta till Varnhemsvägen, dels åt sydost via Raglås (Ra) till Valtorps by (V) och Gamla Skövdevägen (nere till höger). Från Rössberga (Rö) gick även en mindre väg i västlig riktning ut mot gårderna och Torestorp (T). I stort sett fanns ingenting av den nuvarande vägsträckan mellan Varnhemsvägen och Skövdevägen. Den västra delen tog långsamt form under 1700-talet medan den östra sträckan inte fick sin nuvarande sträckning förrän i slutet av 1800-talet. (Nya Skövdevägen skymtas allra längst ner i högra hörnet.)

Några av torpen som framträder på 1686 års karta har numera försvunnit och andra har kommit till, samtidigt som det även har förekommit namnbyten i en del fall. I stort sett har dessa torp samma utbredning som tidigare, så detta kom inte att påverka vägarnas sträckningar. Nya torp har istället lagts vid de befintliga vägarna.

Rössberga (nertill i den vänstra delen av bilden) med nuvarande vägar (heldragna streck) samt de gamla vägarna (prickade och streckade med rött) som helt eller delvis har försvunnit.

År 1911

På kartan från 1911 framträder många detaljer som inte fanns med på föregående kartor. Här har exempelvis allén skapats och likaså har vägen ut till landsvägarna fått sin nuvarande sträckning både österut och västerut. Här finns också två nya lokala vägar som sträcker sig fram till det nyetablerade kalkbrottet.

Stora Torestorps bytomt finns utmärkt på en plats. där det så sent som för 1877-1882 års ekonomiska karta finns hus utritade, men utan omnämnande av något ortnamn.

Trots alla detaljer som är nya, är även skillnaden i stort gentemot 1686 års karta påfallande omfattande.

Den gamla vägen till säteriet, vid den närmast vinkelräta svängen strax öster om gårdsplanen i riktning från landsvägen och mot godset.

SÄTERIET RÖSSBERGA

Storhetstiden i Sveriges historia under 1600-talet sammanfaller med ett slags storhetstid för Rössberga. Det var under denna tid som hemmanet bytte skepnad och blev ett för sin tid modernt säteri, men en adlig sätesgård var det redan år 1563. Vad som skedde före dess finns det gott om utrymme att spekulera i men vissheten tryter ju längre bakåt i tiden vi kommer.

Här på Rössberga bodde den adliga familjen Fleetwood under lång tid och avlöstes sedermera av andra adliga eller förmögna familjer. I en del fall är det svårt att återfinna gången i arvsuppgörelser och hur godset gick vidare från en familj till en annan, eller rent av från ett syskon till ett annat syskon.

Sätesgårdar och säterier

De adliga familjerna och deras föregångare under tidig medeltid hade ofta ganska anspråkslösa gårdar. Ibland bör vi räkna med att de lät bygga stora gästbudshallar, men de var inte uppvärmda och användes bara till att ta emot förnäma besök eller hålla storslagna fester. Bland de rikaste familjerna blev det allt vanligare, att man lät bygga ett mindre stenhus ihop med de övriga husen av trä. Somliga av dessa platser lades strategiskt i landskapet och fick även en form av träpalissad eller andra avgränsande anordningar för ökat skydd. Ännu i slutet av medeltiden var det inte ovanligt att de högadliga ätterna fortfarande bodde i enklare trähus, men sannolikt större än vad som var fallet några sekler tidigare.

Före digerdöden i mitten av 1300-talet tycks de adliga ätterna vanligen ha bott på stora gods, som senare blev byar eller fortsatte att vara gods med en omfattning som motsvarade ett flertal gårdar. Deras sätesgård var ibland detsamma som byn eller godset. Under 1500-talet och främst 1600-talet skedde en omfattande förändring på så vis att många nya sätesgårdar bildades, ofta kallade säterier, men där man inte utgick från stora gods och byar. Istället slog man

samman två eller flera närliggande gårdar, vilka i somliga fall låg i samma by men i andra fall bara gränsade till varandra. En adlig familj kunde ha fler säterier än vad man kunde bo på, varför utvecklingen gick åt samma håll som under tidig medeltid, när man bodde på ett av sina gods och hade befallningsmän (bryte under medeltiden) på var och en av de andra vilka ombesörjde skötseln.

Ett säteri hade omfattande skattefriheter och var en ekonomisk fördel för dess ägare. När de omnämns förekommer inte sällan begreppet Rå och Rör, som anger vad som låg innanför dess gränser. Rå var detsamma som resta gränsstolpar och Rör var gränsstenar. Ytterst sällan är dessa kvar i dag. Stolparna har ruttnat, deras fundament är hopplösa att återfinna i den mån de överhuvudtaget har funnits, samt gränsstenarna kan i princip vara vilken större eller utmärkande sten som helst i landskapet.

OMFATTNING

Utvecklingen

Från allra första början var det de två normalstora bondgårdarna Rössberga och Torestorp, om vardera 1 mantal, som slogs samman till en enda sätesgård. När detta skedde vet vi inte, men sannolikt var det under en senare del av medeltiden eller senast i mitten av 1500-talet. Allra första gången de kan påträffas i de skrivna källorna är de frälsehemman och ägs av en av landets mest inflytelserika och mäktiga adliga ätter, nämligen familjen Stenbock. Senast i början av 1600-talet slogs gårdarna samman och ombildades skattetekniskt sett till ett säteri, men under äldsta tid det är oklart i vilken omfattning som adliga familjer har bott här. Torestorp lades under Rössberga som en ladugård, varvid Rössberga blev huvudgården och den plats där ägarna kom att bygga en ståtlig mangårdsbyggnad på 1600-talet. Med begreppet ladugård avses att de båda gårdarna i

praktiken slogs samman till en enda jordbrukande enhet, där Tores-
torps gårdsbebyggelse i första hand beboddes av Rössbergas tjänste-
folk. Kronans skattelängder anpassades inte lika lätt, utan bokförde
de båda gårdarna var för sig under lång tid, men med tillägget att
Torestorp inte brukades som en enskild gård och av det skälet var
befriad från skatt.

Markerna som tidigare låg åtskilda under de två gårdarna Röss-
berga och Torestorp smälte snabbt samman till en enda egendom.
Tillsammans skulle de omfatta en yta som mätte över 2 kilometer i
öst-västlig riktning och nästan lika mycket i nord-sydlig riktning,
vilket på en karta från 1911 omfattade totalt 2,5 km², varav en
mindre del förvaltades av kalkbrottets ägare vid denna sena tid-
punkt.

Under 1500-talet och fram till 1600-talets början skyntar båda
dessa gårdar och det framkommer att de hade var sin brukare som
skattade för sig och sin familj, men inte för gården som var i frälsets
ägo. Därefter förefaller brukaren på Rössberga i allt högre grad ha
varit densamma som rättaren eller rent av befallningsmannen, som
skötte om jordbruket och säteriets dagliga sysslor. Torestorp och de
många torpen som växte fram på ägorna beboddes vid den tiden
helt eller delvis av drängar och tjänstefolk.

Säteriet som från början omfattade 2 mantal skulle senare utö-
kas. Under 1600-talet tillät ägarna att ett mindre antal torp byggdes
på dess marker. Snarare var det tvärtom, att ägarna drev på denna
utveckling för att skaffa sig billig och bra arbetskraft. Bara i något
enstaka fall skulle dessa torp vara mer än en tomtmark med ett
enda eller några få små hus. Det gäller Lilla Torestorp om 1/4 man-
tal som kom att åtskiljas från Stora Torestorp. Likaså ingick Åbod
om 1/8 mantal i säteriet, men blev en egen enhet inom säteriet.
Båda dessa hade egna marker för bete och odling och infördes i jor-
deboken år 1663 för allra första gången. Övriga torp och back-
stugor var så små att de inte beräknades efter detta sätt, eftersom de
saknade marker. Härav kom säteriet att uppräknas under mitten av
1600-talet från 2 mantal till 2 3/8 mantal, vilket skulle bestå under
lång tid framöver. Åbod var dock så litet att det emellanåt räknades
bland torpen.

Vid denna tid i mitten av 1600-talet kom också två av de tre gårdarna i Raglås by att ingå i säteriet under en viss tid framöver, men bröts sedan loss igen. Likaså gjorde ägarna omfattande försök att utvidga säteriet västerut, men det misslyckades eftersom Kro-nans krav inte uppfylldes.

Omkring år 1880 omfattade säteriet Rössberga 1 mantal, Tores-torp 1 $\frac{1}{4}$ mantal (varav 1 mtl Stora Torestorp och $\frac{1}{4}$ mtl Lilla Torestorp), Åbod $\frac{1}{8}$ mantal och Valtorp $\frac{1}{4}$ mantal, samt Valtorps kvarn och såg. Totalt hade det ett taxeringsvärde på 61 400 kronor (enligt konsumentprisindex motsvarade det 3,2 miljoner kronor i 2006 års penningvärde). De delar som tidigare låg i Valtorp, hade tillkommit under 1800-talet. År 1862 var taxeringsvärdet 56300 riksdaler silvermynt, varav 20000 riksdaler avsåg själva Rössberga.

Avkastning

Enheten 1 mantal betecknar bara att en sådan gård kunde försörja en normalstor familj. Under 1600-talet var det inte ovanligt att man nyttjade sina marker mer effektivt och att 1 mantal kunde försörja både två och rent av tre familjer. På motsvarande sätt kunde $\frac{1}{2}$ och $\frac{1}{4}$ mantal försörja fler än enbart någon enstaka person. I första hand ska inte säteriet ses som ett stort gods med hög avkastning, utan som en större gård som hade skattefrihet. De adliga ägarna fick normalt sina inkomster genom arrendeavgifter och inte genom en omfattande drift på de egna gårdarna. Till det kom så klart deras lön och förmåner beroende på vilket karriär de kunde göra i Kro-nans tjänst, såsom militärer eller inom rättsskipningen.

I Reutercronas sockenkrönika från 1700-talets slut anges att godset hade en bördig åker i tredingsbruk, där jorden låg i träda var tredje år, med årligt utsäde av 9-10 tunnor råg ”samt vårsäd i pro-portion”. Ängarna gav över 120 stackar hö, som med tillskott av halm kunde underhålla 26-30 kor eller boskaps kreatur som det står i texten, 3-4 hästar och 15-20 får.

År 1818 hade säterier 16 tunnors utsäde, hjälpligt med hö och någon skog.

På 1930-talet omfattade godset 240 hektar varav 140 hektar åker. Då fanns det 14 hästar och 55 nötkreatur samt svin till husbehov på gården. Djurbeståndet skulle sedan gå ner runt 1950-talet och därefter, innan det vände kraftigt uppåt igen från 1980-talet.

Antalet boende på godset och dess underlydande torp är ofta svår att beräkna för de äldre tiderna, i synnerhet som många drängar och pigor kunde byta arbetsplats en gång om året eller till och med oftare. I slutet av 1600-talet verkar det bara ha varit några få tjänstefolk och aldrig över 10 samtidigt på godset. Denna nivå kom att bestå ganska länge men ökade markant under 1800-talet. I folkräkningen för åren 1880-1900 var det runt 45-55 personer i skiftande åldrar som samtidigt var skrivna på säteriet, men exakt var de bodde är oklart. En del av dem bodde i de båda flyglarna, medan andra kan ha bott i en del av torpen och backstugorna. I detta antal berörs inte det begynnande kalkbrottets anställda, som till stor del bodde i de nybyggda längorna eller bruksarbetarbostäderna som uppfördes i början av 1900-talet.

1686	1880	Anm
Åbod	Åbod	
Skräddaretorpet	Hägnan	namnändring runt år 1700
Skomakaretorpet	Pukatorpet	namnändring runt år 1700
Torestorp, Lilla	- upphört	
Torestorp, Stora	- upphört	
Konungbacken	- upphört	
Bommen ("Hagen")	- upphört	ersatt av Nyhem
---	Jakobstorp	
---	Hacket	
---	Skogatorpet	
<i>Gudhems socken:</i>		
Yreboda	Yreboden	
Hellestorp, Stora	Hellestorp, Stora	
Hellestorp, Lilla	Hellestorp, Lilla	

Mindre gårdar och torp som anges på kartor från 1686 respektive 1880.

Torpen

Vilket förhållande de boende på dessa torp och smärre enheter hade med ägarna av säteriet är oklart, men eftersom de bebodde en del av säteriets marker, skedde denna utveckling på ägarnas villkor. Att de fick lov att göra dagsverken är känt för att betala arrendet men säkerligen också få ta del av säteriets avkastning. Under 1800-talet kallas en del uttryckligen för statare och fick sin lön i form av naturprodukter.

Under 1700-talet och 1800-talet fanns här som mest 7 underliggande torp som utgjorde 21 dagsverken i veckan. Hit hörde Stora och Lilla Bommen, Hägnen, Pukatorpet, Källebacka och Åbod. En del av dessa har bytt namn under seklernas gång.

De allra första framträder i mitten av 1600-talet och de ökade sedan kraftigt i antal, men kartan från 1686 har inte samma uppräknings som Jordeboken från tiden runt år 1700. Inte heller stämmer någon av dessa överens helt och hållet med kartor och andra förteckningar från 1800-talets slut.

Jordeboken 1720

Jordeboken för år 1720 ger en tidsbild av de boende som hörde till säteriet. Rössberga och Torestorp är ett och samma säteri, med var sitt mantal.

Rörszbergia	1	Säterije	fru Maria Mörner [ägarinna]
Torestorp	1		
Jnlagdt under Rosbergia till Ladugård			
Torpare Vnder Rörszbärgia			
Bommen	Swen		
hägnen	Joen		
Nybygget	abraham		
Konungbacken	Enkan		
Tränget	anders		
yrebodan	Joen		
ängen	Pähr		
Raglåsqwarn	Lars		
Lilla Torestorp	1/4	} Råå och Rör	fru Maria Mörner
Åbod	1/8	} under Rorsbärgia	

Förändringar i jordeboken 1725, 1736 och 1749

Den enda förändringen för år 1725 är, att ytterligare en torpare anges och det är Lilla Hällestorp, vilket dock upptas under Fleetwoods ägande redan år 1670 och dessförinnan. År 1736 däremot är Lilla Hällestorp kvar, men Raglås kvarn står inte längre med bland de andra torpen under rubriken "Torp på ägora" utan har en särskild anteckning i marginalen som lyder: "En Miöhlqwarne, under Säterijet Röbergia går med 1 paar stennar".

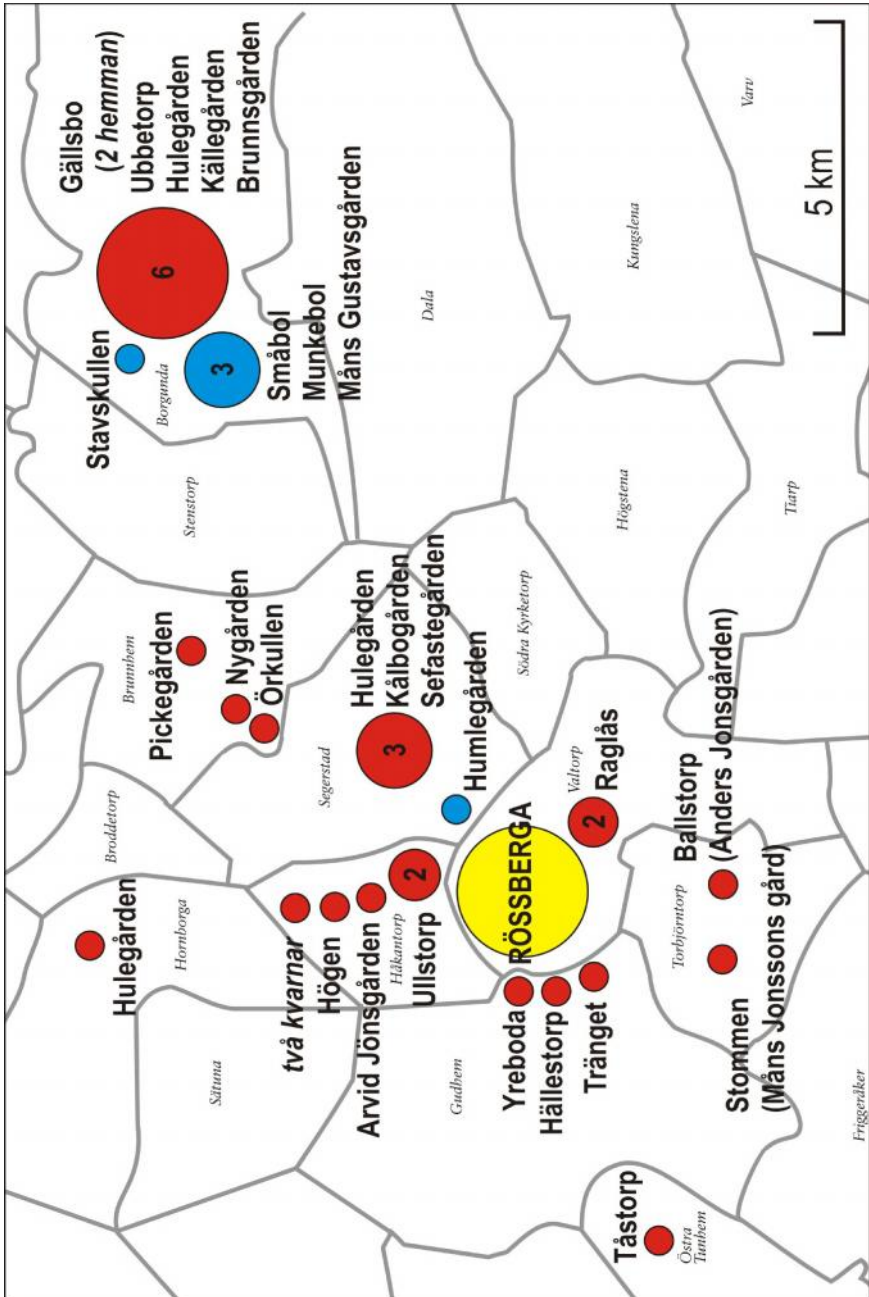
För år 1749 sägs om denna kvarn: "En miöhlqwarn, går med 1 par stenar, poshideras av W: Häradzhöfdingen Eric Reutercrona."

Övrigt markägande i närliggande socknar

Under mitten av 1600-talet var Georg Fleetwood ytterst verksam på orten och köpte ett flertal frälsehemman och kronohemman i Valtorps, Håkantorps, Segerstads, Borgunda, Brunnhems, Hornborga, Torbjörntorps, Gudhems och Östra Tunhems socknar. Till dem hörde två av de tre gårdarna i byn Raglås, som låg alldeles intill Rössberga, vilket förklarar varför även dessa är med på kartan över Rössberga säteri år 1686. Flera gånger försökte Georg Fleetwood utvidga säteriet så att det även kom att omfatta gårdarna i Raglås samt de intilliggande gårdarna västerut i Gudhems socken, men detta accepterades inte av häradsrätten. I jordeboken för år 1670 upptas därför Stora och Lilla Hällestorp samt Yreboda i Gudhems socken som ett fristående ägande i likhet med många andra gårdar.

Den mest omfattande förändringen av hans ägande gäller omvandlingen i Borgunda socken, där minst 6 gårdar kom att ingå i ett nyupprättat säteri med namnet Gällsbo (numera Stora Hjålsbo). Det säteriet beboddes ännu i slutet av 1700-talet av en annan gren som utgick från denne Georg Fleetwood.

Detta stora inköp av gårdar tycks ha medfört en viss skuldsättning, varför hans barn som var de efterföljande ägarna valde att avyttra ungefär en tredjedel av de inköpta gårdarna på Falbygden under 1680-talet. Utöver dessa gårdar ägde Georg Fleetwood även omfattande jordar och marker i Småland och Södermanland.

(Föregående sida:)

Georg Fleetwoods jordagods i närheten av säteriet Rössberga, varav de flesta inköpes 1645-1653. De flesta köpen bekräftas genom jordeboken, men några framträder bara i domböckerna. Runt en tredjedel av dessa utgick ur familjens ägo under 1680-talet. En del gårdar (blå markering) framskyntar bara som hastigast och kan inte placeras med någon exakthet på kartan.

TIDIGA BOENDE

Den äldsta bevarade skattelängden som berör Valtorps socken är från 1546. Här uppräknas samtliga hemman och de brukare som satt där som skattebetalare, vilket för frälsehemman bara var vid några fåtal tillfällen. Gårdarna är uppdelade i olika grupper beroende på vem som ägde gården ifråga. De flesta av dem ägdes av adliga familjer eller kyrkan, men här satt en landbo eller arrendator vars marker i hög grad var skattebefriade, men inte fullt ut. De betalade exempelvis halv skatt när det gällde skjutspenningarna gentemot skattehemman som inte ägdes av det andliga eller världsliga frälset utan där man brukar anta, att det var brukaren själv som var den rättmätige ägaren av gården eller arrenderade direkt av den personen.

Ägarnas sätesgård

Den äldste kände ägaren, **Gustav Olofsson** (1546), vet vi inte mycket om vad gäller dennes boendeort. I varje fall tycks varken han eller systemen, som var den rätteliga ägaren, ha bott på Rössberga. Efterträdaren **Nils Ribbing** (1549-1575) sägs dock uttryckligen ha haft detta som sin sätesgård, vilket i praktiken borde ha inneburit att han och hans familj bodde här från senast år 1563.

Det finns flera intressanta tillägg att göra som är förknippade med dessa påståenden. För det första antyder en granskning av arvsföljden, hur gårdarna ärvdes vidare generation till generation, att det egentligen inte alls var dessa män som ägde gårdarna, utan den förstnämndes syster som tillika var den sistnämndes hustru. Detta kvinnliga ägande möter vi också i början av 1600-talet och längre fram i tiden, ända fram till slutet av 1800-talet.

År	Rössbergas boende	Torestorps boende	Ägare
1546	Anders	Joen	Gustav Olofsson (Stenbock)
1549	Anders	Joen	Nils Ribbing
1560	Olof	Botvid	Nils Ribbing
1563	Olof	Botvid	Nils Ribbing, bor på halvp parten
1564	Olof Andersson	Botvid	
1568	Lars	Botvid Olofsson	Nils Ribbing (Torestorp bränt)
1572	Olof	- - öde - -	Nils Ribbing
1574	Anders Olofsson	Gustav	Nils Ribbing
1575	Anders Olofsson	Gustav	Nils Ribbing (Torestorp ½ öde)
1590	Anders Olofsson	Måns	Christoffer Ribbing, avel på halvp parten
1593	Anders Olofsson	Måns	Christoffer Ribbing, brukar själv
1601	Anders Olofsson	Måns	Christoffer Ribbing
1602-1608	?	?	Carl Gyllenstiernas sätesgård
1609	Jon Mårtensson	Hans	Carl Gyllenstiernas sätesgård
1611-1632	?	?	Carl Gyllenstiernas sätesgård
1635	?	?	sätesgård
1638-1639	?	?	jungfru Brita Gyllenstiernas sätesgård
1640	?	?	fru Brita Gyllenstiernas sätesgård
1641, 1643	?	?	fru Brita Gyllenstiernas sätesgård

De brukare och ägare som uppges i skattelängderna 1546-1643 rörande Rössberga och Torestorp.

För det andra finns det tydliga historiska belägg för att båda dessa ovannämnda män bodde i södra Västergötland under hela sitt liv, långt från Rössberga, där de också blev begravda. Det gäller också för efterträdarna under 1600-talet. Exempelvis vet vi att **Georg Fleetwood** hade sin förnämsta sätesgård i Södermanland, där både han och hustrun dog, men likafullt vet vi att han var starkt engagerad i trakten runt Rössberga och köpte upp ett flertal gårdar varav några lades under Rössberga säteri, som i dessa sammanhang kallades för sätesgård. Av det skälet bör vi tänka oss, att föregående ägare också kan ha bott här tillfälligt och varit personligt verksamma.

Denna skenbara motsättning, att framstående adliga personer har Rössberga som en sätesgård, samtidigt som de med största sannolikhet primärt bor någon annanstans, kan förmodligen förklaras på ett enkelt sätt. Många högättade adelsfamiljer kunde genom arv och köp äga två eller fler sätesgårdar, varav alla utom en av dem med största sannolikhet arrenderades av någon helt annan person eller sköttes av någon underlydande såsom en anställd rättare eller befallningsman. Ifall det sistnämnda var fallet med Rössberga, förklarar det, dels att skattelängderna har med namnen på de landbor som skötte de två gårdarna Rössberga och Torestorp, dels varför Rössberga tycks ha arrenderats eller snarare skötts om av en och samma bondefamilj i tre generationer efter varandra.

Vad som talar för att den ägande familjen emellanåt bodde även på Rössberga vid denna tid, är uppgiften, att de drev sätesgården med egna avelsdjur. Detta hade inte varit fallet om godset var utarrenderat. Av det skälet kan man uppfatta Rössberga som familjen Fleetwoods andrahem, där de bodde emellanåt och engagerade sig i driften av godset och bygden i övrigt. Det skulle förklara Georg Fleetwoods inköp av ett flertal närbelägna gårdar i mitten av 1600-talet, när han efter mångårig utlandsvistelse slog sig ner i Sverige efter sina insatser i 30-åriga kriget. Även föregående ägare bör ha varit här tämligen regelbundet.

Som jämförelse kan nämnas att 1702-1714 anges en gårdsfogde på Rössberga samt förekomsten av 1 dräng och 1-2 pigor i mantalslängden, men ingen av dem betalade någon skatt. I marginalen har det antecknats att säteriet brukas med frälsemannens egen avel.

Sätesgårdens ursprung

Vad som hände och inträffade före mitten av 1500-talet kan vi bara spekulera i. Å ena sidan kan man tänka sig att de två gårdarna d.v.s Rössberga och Torestorp, slogs samman vid denna tid och blev en större sätesgård. Å andra sidan kan man ifrågasätta detta, eftersom det inte förefaller finnas några rimliga skäl bakom en sådan strävan. Det skulle vara enklare att tänka sig, att den omformades till en sätesgård redan i slutet av medeltiden och att den sedan såldes eller ärvdes vidare tills den hamnade i familjen Stenbocks ägo senast i början av 1500-talet. Ifall det är ännu äldre än så går inte att säga. Vissa bedömare anser att stengrunden till huvudbyggnaden är så bastant och väl tilltagen att det må antyda en ännu tidigare datering, vilket alltså är fullt möjligt men ingenting som går att bekräfta. Dessvärre finns det inga skriftliga belägg eller andra bevis på att så har varit fallet.

Sätesgårdens placering

Med tanke på att det var Rössberga, och inte Torestorp, som var platsen för sätesgårdens mangårdsbyggnad senast från mitten av 1600-talet, kan vi anta att så var fallet redan hundra år tidigare. Det finns dock en teoretisk möjlighet, att sätesgården från början låg i Torestorp, men att den flyttades efter en brand år 1565 (se nedan). Detta synes inte särskilt troligt. Den kraftfulla stengrunden till mangårdsbyggnaden på Rössberga får tala för sig, oavsett om den är från 1500-talet eller medeltiden.

Under andra halvan av 1500-talet nämns flera gånger, att ägaren brukade hälften av gårdarna Rössberga och Torestorp för egen del trots att båda gårdarna hade var sin landbo. Detta borde rimligen innebära, att ägarna brukade hälften av de båda normalstora gårdarna, men det kan även finnas andra förklaringar. Eftersom många av de äldsta kända ägarna inte bodde här själva mer än kortvarigt, utan hade det som någon form av privat ladugård, kom de att räknas som en sätesgård med de friheter och skattelättnader som

det medförde. Man skulle alltså kunna säga, att detta säteri under 1500-tal och en stor del av 1600-talet, snarare tjänade som ett tillägg eller en utökning av ägarnas egentliga sätesgård, där de verkligen bodde. Denna tolkning skulle kunna gälla ända fram till slutet av 1600-talet eller rent av början av 1700-talet.

Landborna

För Rössbergas och Torestorps del anges namnen på de manspersoner som bodde på gårdarna och som ansvarade för skatten. Övriga familjemedlemmar är okända.

På Rössberga kan vi se att landborna eller arrendatorerna hette **Anders** (1546-1549), **Olof Andersson** (1560-1572) och **Anders Olofsson** (1574-1601). Troligen finner vi här tre generationer som fick vara kvar på gården, trots att de inte äger den utan bara var landbor, eller arrendatorer som vi kallar det numera. Detta var relativt ovanligt, eftersom barnen i vanliga fall arrenderade någon helt annan gård när de flyttade hemifrån. Utöver dessa tre personer återfinns **Lars** (1568) och **Jon Mårtensson** (1609), vilka inte kan påvisas vara släkt med de övriga. En annan möjlighet är att inte betrakta dem som sedvanliga arrendatorer utan mer som förvaltare och rättare, som skötte om gården åt ägarna.

På Torestorp kan vi inte se att landbornas namn antyder något släktskap. Här finner vi **Jon** (1546-1549), **Botvid Olofsson** (1560-1568), **Gustav** (1574-1575), **Måns** (1590-1601) och **Hans** (1609).

Till skillnad från Rössberga drabbades Torestorp av den danska härstyrkans härjningar och bränder, som berörde åtskilliga bygder runt om i Västergötland år 1565. Följer vi vilka gårdar som drabbades i denna trakt, kan vi ana, att danskarna både följde Skövdevägen norrut, när de exempelvis brände Valtorps by samt Varnhemsvägen, när Torestorp blev lågornas rov. Mitt emellan dessa vägar ligger Rössberga, som således klarade sig enbart genom turens försorg. I likhet med många andra gårdar som brändes ner, kunde det ta flera år innan gårdarna var uppbyggda igen och drevs som förut. Av det skälet var skattelängderna noga med att ange om gården ur

skattesynpunkt skulle betraktas som öde eller inte. Så sent som 1575 nämns att Torestorp var till hälften öde, alltså att gården bara var i drift till hälften. Vi kan dock förvänta oss att befolkningen återkom, när danskarna återvände och att de omgående började återuppbygga hus och gården samt tillverka alla föremål och redskap som gått förlorade.

Efter 1609 är det oklart ifall det fanns några landbor på dessa båda gårdar. Att det fanns folk här som skötte om gårdarna åt ägarerna förefaller självklart, men om de ska kallas landbor och hade ett mer självständigt ansvar för driften, eller om de ska uppfattas som anställt tjänstefolk, är som sagt oklart.

(Efterföljande sida:)

Äldsta kända omnämmandet av Rössberga är från år 1546, vilket avser de boendes skatt till Kronan i form av skjutsplikt av kung och biskop, men den var vid denna tid omformad till en pengaskatt som betalades årligen.

De tre nedre raderna:

her Göstaff olsz: landbor
anders ij rørsberga årl: he: 2 / k:h: 2
Joan ij torstorph årl: he:2 / ko:he:2

Översatt till nuvarande språkbruk:

herr Gustav Olofssons landbor
Anders i Rössberga årliga hästar 2, konungs hästar 2
Jon i Torestorp årliga hästar 2, konungs hästar 2

Valkörpe Söta } Segerstugell 12

Skattabönder

Peder y ¹³⁹ ~~139~~ ¹³⁹ ~~139~~ ¹³⁹ ~~139~~ ¹³⁹ ~~139~~ ¹³⁹ ~~139~~
 ärlige gylta 4 / löst gylta 4
 Penning gylta — 4

¹³⁹ ~~139~~ ¹³⁹ ~~139~~ ¹³⁹ ~~139~~ ¹³⁹ ~~139~~ ¹³⁹ ~~139~~
 Peder y ¹³⁹ ~~139~~ ¹³⁹ ~~139~~ ¹³⁹ ~~139~~ ¹³⁹ ~~139~~ ¹³⁹ ~~139~~
 ärl. gyl: 2 / löst. gyl: 2 / Penning: 2

Öne y ¹³⁹ ~~139~~ ¹³⁹ ~~139~~ ¹³⁹ ~~139~~ ¹³⁹ ~~139~~ ¹³⁹ ~~139~~
 ärl. gyl: 2 / löst. gyl: 2 / Penning: 2

¹³⁹ ~~139~~ ¹³⁹ ~~139~~ ¹³⁹ ~~139~~ ¹³⁹ ~~139~~ ¹³⁹ ~~139~~
 Peder y ¹³⁹ ~~139~~ ¹³⁹ ~~139~~ ¹³⁹ ~~139~~ ¹³⁹ ~~139~~ ¹³⁹ ~~139~~
 ärl. gyl: 2 / löst. gyl: 2 / Penning: 2

¹³⁹ ~~139~~ ¹³⁹ ~~139~~ ¹³⁹ ~~139~~ ¹³⁹ ~~139~~ ¹³⁹ ~~139~~
 Jens y ¹³⁹ ~~139~~ ¹³⁹ ~~139~~ ¹³⁹ ~~139~~ ¹³⁹ ~~139~~ ¹³⁹ ~~139~~
 ärl. gyl: 2 / löst. gyl: 2 / Penning: 2

¹³⁹ ~~139~~ ¹³⁹ ~~139~~ ¹³⁹ ~~139~~ ¹³⁹ ~~139~~ ¹³⁹ ~~139~~
 Mats y ¹³⁹ ~~139~~ ¹³⁹ ~~139~~ ¹³⁹ ~~139~~ ¹³⁹ ~~139~~ ¹³⁹ ~~139~~
 ärl. gyl: 2 / löst. gyl: 2 / Penning: 2

¹³⁹ ~~139~~ ¹³⁹ ~~139~~ ¹³⁹ ~~139~~ ¹³⁹ ~~139~~ ¹³⁹ ~~139~~
 Mats y ¹³⁹ ~~139~~ ¹³⁹ ~~139~~ ¹³⁹ ~~139~~ ¹³⁹ ~~139~~ ¹³⁹ ~~139~~
 ärl. gyl: 2 / löst. gyl: 2 / Penning: 2

¹³⁹ ~~139~~ ¹³⁹ ~~139~~ ¹³⁹ ~~139~~ ¹³⁹ ~~139~~ ¹³⁹ ~~139~~
 Her Göstaf Olaf tan.
 ärl. gyl: 2 / löst. gyl: 2

¹³⁹ ~~139~~ ¹³⁹ ~~139~~ ¹³⁹ ~~139~~ ¹³⁹ ~~139~~ ¹³⁹ ~~139~~
 Joan y ¹³⁹ ~~139~~ ¹³⁹ ~~139~~ ¹³⁹ ~~139~~ ¹³⁹ ~~139~~ ¹³⁹ ~~139~~
 ärl. gyl: 2 / löst. gyl: 2

Torpen

Under en senare del av 1600-talet framskymtar de boende på vissa delar av det gemensamma godset Rössberga-Torestorp i samband med att mindre torp etableras på godsets marker. Nedan återges de mantalsskrivna personerna åren 1642-1714 vilka kan återfinnas i längderna. De luckor som kan förekomma kan antingen innebära, att torpet ifråga tillfälligt var öde eller att det hade någon form av skattelindring. Ett flertal torp tycks ha blivit uppbyggda runt 1650 och på 1670-talet, varefter de successivt blev skattlagda rent formellt.

Denna lista behöver inte återspegla hela verkligheten i någon större omfattning. Olika källor kan berätta olika saker. På kartan från år 1686 förekommer en del torp som från början helt saknas i mantalslängden. De torp som befinner sig allra längst västerut på andra sidan landsvägen, såsom **Yreboda** och **Hällestop**, var förmodligen anlagda på någon slags allmänning. När sockengränserna senare blev mer strikta och reglerade, kom de att hamna i Gudhems socken.

<u>Torp</u>	<u>nämnt sporadiskt</u>	<u>mer kontinuerligt</u>	
Torestorp, Stora och Lilla	1642, 1670-1671	1684	→
Skräddaretorpet	1655-1668		(se Hägnen)
Nybygget	---	1674	→
Raglås kvarn	---	1678	→
Åbod ---	1680		→
Hägnen ---	1684		→
Konungbacken	---	1684	→
Ängen ---	1684		→
Bommen	---	1691	→

Omnämmandet av de torp som låg på säteriets marker, vilket i hög grad anger när de bildades. Skräddaretorpet bytte senare namn till Hägnen.

På häradstingen 1683 framträder flera torp och uppges ha varit icke skattelagda torp under Rössberga. Detta ändrade man på till året efter. Sannolikt innebär detta att många torp är upp till flera årtionden äldre än vad de skrivna källorna kan förmedla. Därför förefaller det rimligt att många av dem uppstod runt 1650-talet genom Georg Fleetwoods försorg.

Krogen vid Bommen

Någon gång runt 1700-tal och 1800-tal fanns det en krog vid torpet Bommen. Av det skälet kom den långa uppforsbacken intill torpet att kallas för Krogarebacken vilket numera förvandlats till Kloarebacken. Namnet Bommen bör ha kommit från en bom som kan tänkas ha varit placerad vid vägkorsningen och just där vägen går in mot Rössberga.

(Efterföljande två sidor:)

Lista över de kända enheterna bestående av säteri, gård, torp och backstugor, med uppgift om äldsta respektive yngsta årtal som de omnämns som bebodda. Några få av dem är fortfarande bebodda. I några fall anges även namnet på den person vars familj är de första eller de sist kända boende.

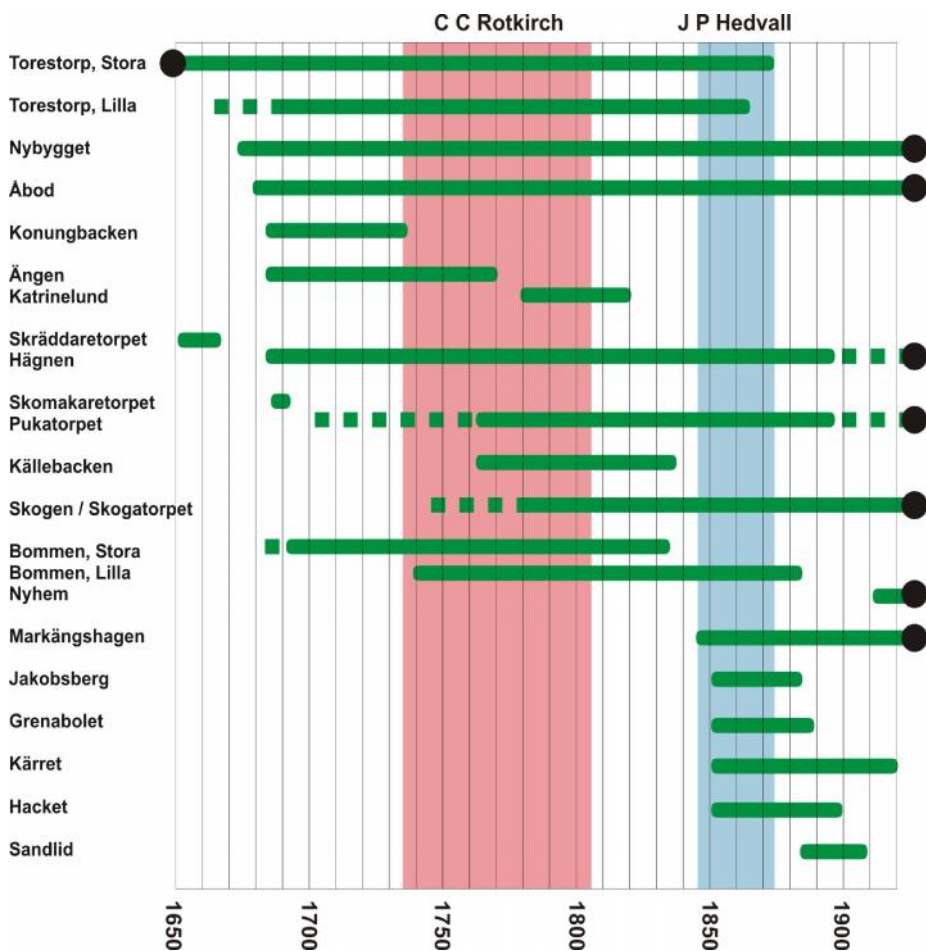
Anm:

*Skogen – vigsel med Maria Arvidsdotter från Skogen i Valstorps socken, den 15 jan 1744, vilket visar att bebyggelsen fanns redan vid denna tid eftersom Skogen nämns i kyrkoböckerna innan det nämns i skatteböckerna.

Ett flertal skatteuppgifter hänvisar bara till en namnlös backstuga.

Nämnt som bebott			
Enheter	äldst	yngst	Anmärkningar
Rössberga	1546	→	<i>säteriet</i>
Stora Torestorp	1546	1873	<i>ladugård under säteriet; avstyckat och sålt 1913</i>
Lilla Torestorp	(1663)	1862	<i>avstyckat och sålt 1913; siste boende: Johannes Andersson</i>
Nybygget	1674	→	<i>avstyckat och sålt 1917</i>
Åbod	1680	→	<i>avstyckat och sålt 1913</i>
Konungbacken	1684	1736	<i>öde från 1737, sist: Måns hustru</i>
Skräddaretorpet	1655	1668	även på karta från år 1686, detsamma som Hägnan
Hägnan <i>efterföljande bebyggelse</i>	1684	1895 →	<i>sist: Carl Johan Albin Larsson tycks ha blivit bebyggd 1913</i>
Skomakaretorpet	1686	1686	endast på karta; detsamma som Pukatorpet
Pukatorpet	1764	→	på karta från 1705
Källebacken	1764	1836	
Vägen	1686	1686	endast på karta, sannolikt identisk med Ängen
Ängen	1684	1770	även kallat Böxatorpet 1750 (identisk med Katrinelund?)
Katrinelund	1780	1819	(en ogift syster Catharina bodde i Pukatorpet 1764-1770)
Skogen	1780*	1820	backstuga, ersattes av Skogatorp 1820
Skogatorpet	1820	→	<i>avstyckat och sålt 1927 (avstyckat från Rössberga redan 1913)</i>
Raglås Kvarn	1678	1870	
”Hagen”	1684	1684	endast på en karta, vilket avser Bommen

Bommen	(1691)	1739	i dombok från 1691, ersattes av Stora och Lilla Bommen
Stora Bommen	1740	1834	<i>sist</i> : Magnus Åkerberg
Lilla Bommen	1740	1883	<i>sist</i> : Gustav Johansson
Nyhem	1916(?)	→	<i>avstyckat och sålt 1914</i> ; (på samma plats som Bommen?) åter igen bebott först år 1916(?)
Markängshagen	1848	→	<i>först</i> : Johannes Svensson Åvall, flyttade från Stora Torestorp år 1848; <i>avstyckat och sålt 1927</i>
Jakobsberg	1851	1883	kallas Jakobstorp på karta från c:a 1880 <i>först</i> : Johannes Olofsson, kom till "Lilla Bommen" 1851 <i>sist</i> : Johan Fredrik Andersson
Grenabolet	1851	1888	<i>först</i> : Johannes Jonsson Gren, var inhyses under Stora Torestorp på 1840-talet <i>sist</i> : Maja Andersdotter
Kärret	1851	(efter 1920)	<i>först</i> : Lars Larsson, inflyttat till Stora Torestorp 1845
Hacket	1852	1897	<i>sist</i> : Johan Larsson Biu
Sandlid	1885	1908	backstuga, <i>först</i> : änklungen Jonas Jonsson
Nästegårdens kvarn	---	---	avstyckat 1850 och inköpt av Rössberga; <i>såldes 1920</i> .

Gårdar, torp och backstugor samt deras kända bebodda tid. Några har en början eller ett slut (ifyllt svart punkt) som ligger utanför tidslinjen som löper mellan åren 1650-1920. Några har en osäker äldre datering (streckad linje) medan andra har en fortsättning, men under annat namn och där kontinuiteten från äldre tider inte har fastslagits. Flera förändringar inträffade under C.C.Rotkirchs och under J.P.Hedvalls tid på Rössberga.

Många av boställena som är från 1600-talets slut var säkerligen bebodda några årtionden tidigare, men det finns inga konkreta texter som visar att så var fallet.

Lilla Torestorp har återuppstått som egendom och fastighet, men på en helt annan plats än tidigare.

Nedan följer en uppräknig av de mantalsskrivna personerna som kan återfinnas i längderna för de berörda torpen. Det är dock ofta oklart vad som åsyftas med namnet Torestorp, ifall det är Lilla eller Stora Torestorp. Möjligen ska den mer permanenta delningen i två hushåll som framträder från 1687, uppfattas som en delning mellan dessa bebyggelser, trots att Lilla Torestorp kan beläggas från 1663.

Mantalslängderna fram till år 1714 samt till 1755 för Torestorp:

TORESTORP, STORA och LILLA *(två hushåll från 1687)*

1642	Karin, hustru till Hans, i Torestorp
1670-1671	Anders Hanssons piga och dräng i Torestorp
1684-1685	Per i Tolstorp
1687-1688	Lars i Torestorp, med hustru
1687	Sigge i Torestorp
1691	Jon i <u>Lilla Torestorp</u>
1691-1702	Anders med hustru, inhyses i <u>Lilla Torestorp</u>
1695-1702	Lars med hustru
1704	Jon Arvidsson och Anders med hustrur
1705-1711	Bengt Jonsson och Anders med hustrur
1712-1723	Anders Andersson och Håkan Bengtsson med hustrur i <u>Stora Torestorp</u>

Stora Torestorp

1687-1723	<i>(se ovan, under Torestorp)</i>
1724-1725	Anders Andersson med hustru
1726-1728	Sven Andersson, torpare, med hustru
1729	”Brukas af anders på Måseg(ården) i Torbiörntorp”
1730-1739	Anders Jonsson med hustru
1740-1742	Anders Jonssons änka och sonen Jonas
1743	Jonas (son till föregående)
1744	Lars med fästmö (!)
1745	Lars med hustru, samt drängen Jöns
1746-1747	Jonas, samt Maria
1748	Hans, samt Maria
1749	Jonas, Jöns (far och son) samt Maria
1750-1752	Jöns med hustru, samt Maria (och Annika 1751)
1753-1754	Jöns (son), samt Catharina (född 1736)
1755	Jöns med fästmö, samt pigan Catharina och drängen Anders

Lilla Torestorp

1687-1723	<i>(se ovan, under Torestorp)</i>
1724-1737	Håkan Bengtsson med hustru (+son Jon 1730-1732, 1737)

1738-1743 Erik Persson med hustru
 1744-1749 ”brukas Vnder förbenemte Torestorp”
 1750 Jonas och fästmö Catharina
 1751-1752 (ihop med Stora Torestorp)
 1753 -1754 Jonas med hustru samt son och dotter (+dräng Anders 1754)
 1755 Olof (son) och Anders med hustru (svårtolkat år med totalt 2 hustrur, 2 söner och 1 dotter)

BOMMEN (*delades senare i Stora och Lilla Bommen*)
 1691-1722 Sven Mårtensson med hustru (skriven under Ängen till 1718)
 1723- Lars Falk

HÄGNEN (*hette tidigare Skräddaretorpet; två hushåll från 1709*)
Enligt domboken 1683: Anders , utgammal och fattig, samt sonen Jon som var skräddarlärling
 1684-1687 Anders
 1688 Anders med hustru
 1691 Lars med hustru
 1695-1714 Jon med hustru (+ dräng 1707)
 1709-1714 sockenskräddarens son (i samma gård)

KONUNGBACKEN
 1684-1691 Olof
 1695-1698 Olof med hustru
 1699 Olof änking
 1700-1714 Olof med hustru

NYBYGGET
 1674-1680 Anders Andersson
 1681-1683 Anders skomakare
 1684-1702 Anders skomakare, med hustru (+ son 1699)
 1704 Anders med drängen Hans
 1705 Anders med drängen Anders
 1706 Anders
 1707 Lars med hustru, Anders inhyses och Anders dräng
 1708 Anders dräng
 1710 Anders soldat
 1711-1712 Hans med hustru
 1713-1714 Abraham med hustru

PUKATORPET
boendes namn kan inte återfinnas före 1764

RAGLÅS KVARN

1678-1688	Joen Mjölnaren med hustru
1691-1697	Ambjörn med hustru
1698-1704	Lars med hustru
1706-1709	Jacob med hustru
1710-1713	Gustav med hustru (utan hustru 1713)
1714	Anders

SKRÄDDARETORPET (*hette senare Hägnen*)

1655	Hans i Skräddaretorpet
1656-1660	Hans Skräddare i Torpet, med hustru Ingeborg Håkansdotter
1668	Lille Hans Skräddare, med hustru

ÅBOD (*två hushåll från 1704, periodvis infört i Håkantorps socken*)

1680-1685	Anders
1686-1687	Anders med hustru
1696-1714	Per (med hustru från 1702)
1696-1705	Anders skräddare med hustru (+dotter 1696-1697, oförmögen 1702)
1706-1714	Hans (änkling från 1710, inhyses)

ÄNGEN (*två hushåll från 1684*)

Enligt domboken 1683:

Nils i Ängen, över 80 år och krympling
Lars i Ängen, är utfattig.
Måns i Hagen, utfattig

1684-1686	Lars med hustru
1687-1709	Per med hustru
1710-1714	Per med hustru och dotter (marginaltext 1711: "oförmögen")
1684-1688	Måns med hustru
1691-1714	Sven Mårtensson med hustru

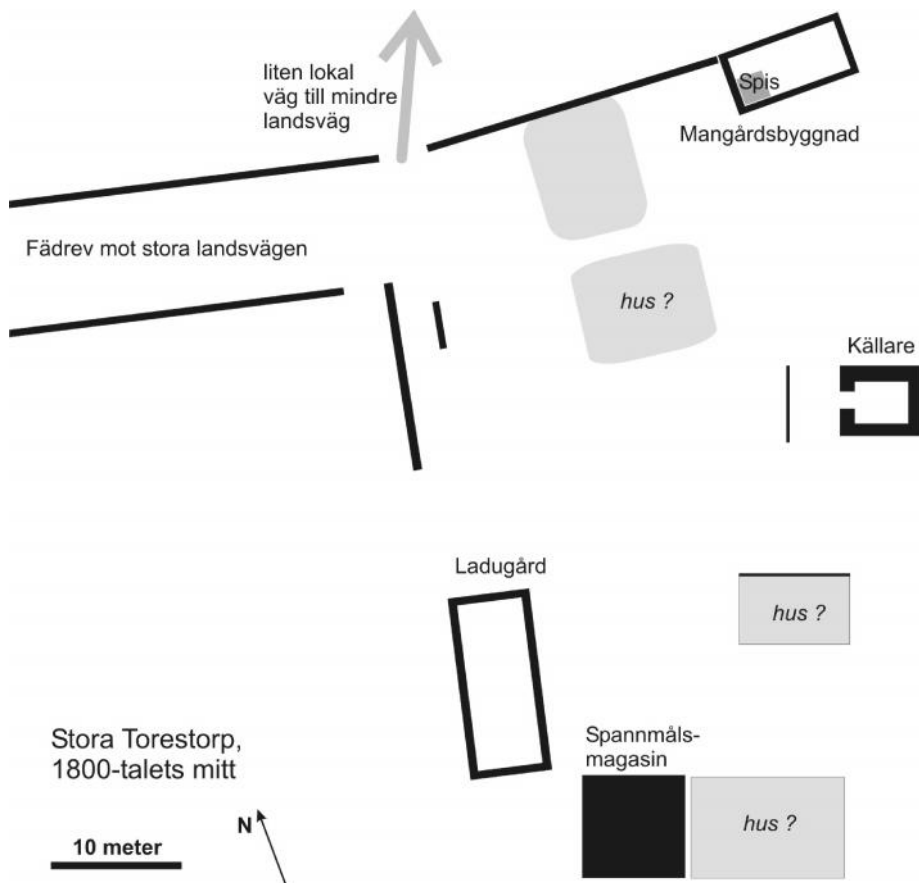
Stora Torestorp

Torestorp var från början antecknad som en ladugård hörande till sätesgården Rössberga. Vanligen bodde bara en enda familj här, men ibland förekom både pigor och drängar som inneboende, eller att två familjer delade hemmanet under en kort tid, men då kan en av dem ha hört till Lilla Torestorp.

Under en stor del av 1600-talet anges inga boende på gården, vilket gör det osäkert ifall det verkligen bodde någon här under den tiden. Det mest troliga förefaller vara att gården, som brann ner 1565 i samband med danskarnas härjningar och sedan byggdes upp igen, hade en boende familj här under hela den okända tidsperioden. De drängar och tjänstefolk som framskymtar på Rössberga genom domböckerna i mitten av 1600-talet är inte heller upptagna i skatteböckerna, vilket innebär att dessa båda enheter tycks ha varit fullt skattebefriade även för tjänstefolk, ända fram till 1600-talets slut när de åter igen nämns, senast från 1687.

Ytterligare ett belägg för detta är, att Lilla Torestorp inskrevs som en separat enhet i Jordeboken 1663, men det är inte förrän 1670 som någon boende på Torestorp framträder. Till att börja med sker det sporadiskt och det är oklart om det är Lilla eller Stora Torestorp som berörs. När sedan Torestorp uppräknas och har två brukare från 1687, ligger det nära till hands att anta att en av dem bodde på Lilla Torestorp. Uppgifterna kan dock emellanåt vara motsägelsefulla på den punkten. Först från år 1724 är de åtskilda i skattelängderna, men likafullt är de så nära förbundna med varandra, att de boende kan vara svåra att skilja åt under exempelvis 1740-talet och 1750-talet.

Under 1700-talets slut och hela 1800-talet skedde ständiga skiften av de boende på denna gård, i synnerhet under det sistnämnda seklet. De nyinflyttade stannade i regel bara några få år och lämnade sedan över till nästa familj. En del av dem kallas för statare eller statartorpare och de tjänstgjorde då på Rössberga.

Skiss över Stora Torestorp och de kvarvarande husgrunderna och stenmurarna. Troligen är en del av dessa från 1600-talet, men vissa delar kan vara betydligt äldre. Några tiotal meter väster om fädrevets början finns en källa och omkring 50 meter väster om ladugården finns fler men mycket otydliga spår efter fler bebyggelser. Fädrevet västerut fortsatte ända fram till den gamla landsvägen, och korsar således den nuvarande landsvägen mellan Falköping-Varnhem. Den mindre vägen norrut går också ända fram till landsvägen som sträcker sig förbi Rössberga och fram till Valtorps by.

I kyrkans husförhörslängd för åren 1860-1873 sägs uttryckligen att hemmanet ägs och brukas under Rössberga. År 1872 flyttade statarkarlen Olaus Jacobsson (född 1836) in här med sin hustru Maria Charlotta Carlsdotter (född 1839) och deras dotter Anna Carolina 1 år, men samma år föddes Gustav Filip. Året därpå, år 1873 flyttade de vidare till Gudhems socken. Efter dem verkar ingen ha bott på gården, varefter den fick förfalla och lades öde för gott. Kvar finns numera en del husgrunder och stenmurar av okänd ålder.

Under Stora Torestorp låg torpet Kärret. Här bodde inhysesmannen Lars Larsson i mitten av 1800-talet och hans fem barn. En av dem, Otto född 1854, blev 1871 dömd till 8 månaders straffarbete och förlust av medborgerligt förtroende i fem år för stöld och inbrott.

Andra torp som vid den tiden låg under Stora Torestorp var Grenabolet, Hacket och Jakobsberg samt Lilla Bommen.

Kyrkoböckernas uppgifter fram till 1730

Nedan följer de uppgifter som återfinns i kyrkoböckerna fram till år 1730.

Torestorp (fram till 1755)

- Här föddes Maria 1689 av okända föräldrar samt Johan år 1692 av Jon skräddare.
- Lars Svensson, som nämns på Torestorp i två omgångar runt år 1700, var uppenbarligen gift två gånger. Den första hustrun Ingrid dog den 8 jan 1693. Han var fader till Kerstin som föddes 1698, Ingeborg år 1700 och Britta 1702.
- År 1696 den 8 nov dog Anders Anderssons barn i Torestorp. Möjligen var det dottern Ingrid som föddes samma år.

- År 1712 blev Håkan snickare fader till Johan, till Anders 1715, samt Harald 1718 och Bengt 1722.
- Den 4 april 1724 dog Anders Andersson i en ålder av 62 år.
- Sven Andersson blev fader till Margareta 1727, medan Anders Jönsson och Kerstin Jonsdotter fick dottern Catharina 1732.
- Erik Persson och Kerstin Persdotter i Lilla Torestorp fick döttrarna Maria 1738 och Annika 1743.
- Den 1 april 1739 dog Anders Jönsson Segerman, som av efternamnet att döma var knekt eller ryttare under Kronan.
- Jonas Andersson och Cajsa Andersdotter fick dottern Margareta 1743.
- Änkan Kerstin Jonsdotter i Stora Torestorp dog av rödsot den 10 aug 1750 i en ålder av 63 år.
- Gossen Anders i Torestorp dog den 1 maj 1752 när han bara var 1½ år och hans föräldrar var Jonas Larsson och Catharina Andersdotter. De fick barnen Lars 1750, Stina 1752.
- Jöns Andersson och Catharina Jonsdotter fick Stina 1755, Andreas 1758, Lars 1760, Jonas 1763, Johannes 1763, tvillingarna Kerstin och Maria 1769, Maria 1774.
- Av dem som nämns ovan dog Jöns Andersson (född 1721) den 3 jan 1775 och Annika Jönsdotter (född 1731) den 24 febr 1777.

Bommen (*berörs av en dombokshändelse 1691*)

- Per fick sonen Jon 1693, medan Sven blev fader till Maria 1696.
- Den sist födda i Lilla Bommen var Emma, den 23 juli 1858.

Hägnen

- Johan ryttare blev fader till Anders 1719, medan Lars Andersson fick dottern Gunilla 1726.
- Den sist födda på Hägnan var Emma Kristina, den 14 jan 1867, vars föräldrar var torparen Jonas Jonsson och Maria Larsdotter. Den sist vigda var Bolla Greta Jonsdotter den 21 okt 1882.

Konungbacken

- Här föddes Elin 1689 men föräldrarnas namn nämns inte, samt Jon år 1691 av fadern Olof Larsson och vidare fick han barnen Anders 1700, Johan 1702, Kerstin 1704.
- Olof blev änklings 26 nov 1698 när hans till namnet okända hustru dog, vilka tycks ha varit gifta sedan 1689. I så fall hette hustrun Elin Jonsdotter. Enligt kyrkoboken dog Olof den 2 juni 1703, men enligt mantalslängden bodde han kvar åtskilliga år, så denne Olof måste ha varit en son eller annan person som var inhyst.
- Olof Larsson gifte om sig den 25 juni 1699 med Karin Andersdotter och de fick senare sonen Anders 1715.
- Olof Larsson dog den 15 juni 1716 i en ålder av 72 år. En flicka vid namn Maria dog här 11 aug 1717.
- Per och Elin Olofsdotter fick barnen Märta 1722 och Anders 1729.
- Den sist födda på Konungbacken var Johannes, den 15 april 1735, vars föräldrar var Måns Andersson och Annika Andersdotter

Nybygget

- Arvid dog 82 år gammal den 8 mars 1724.
- Efter nöddop dog Anna den 14 juni 1729.

Raglås kvarn

- Ambjörn Olofsson i Raglås kvarn, hade uppenbarligen en gammal hustru inhyst hos sig, som dog den 28 mars 1690. Hans egen hustru Gunilla dog den 10 febr 1694. De fick sonen Jöns 1689. Han gifte om sig 28 juli 1694 med Margareta. De fick barnen Ingrid 1696 och Olof 1699. Sonen Lars Ambjörnsson dog den 30 sept 1711.
- I oktober 1711 slog pesten till med full kraft i Raglås och 7 personer dog inom loppet av några dagar. En av dem var Ambjörns hustru Margareta som dog den 12 okt 1711 samt en kvinna vid namn Karin Olofsdotter, som bara betitlas ”dennes syster” samma dag, vilket tycks syfta på att det var hans syster och inte hennes. Denna pest härjade mellan september och december innan den upphörde i denna bygd. Övriga gårdar och torp tillhörande säteriet tycks ha klarat sig.

Åbod

- Gamle Anders skräddare dog i Åbod den 6 april 1706. Efterträdaren Hans Persson blev änklings den 16 juli 1709 när hans hustru Marit dog. Han gifte om sig den 21 dec 1710 med Kerstin Eriksdotter.
- I maj 1716 dog den gamla hustrun Britta, men det framgår inte vem hon hade varit gift med.
- Hans Persson var 94 år när han dog den 26 febr 1728.

UR DOMBÖCKERNA 1604-1718

En av de källor som kan bidra med mer information från svunna tider är domböckerna, i detta fall Gudhems härads domboksprotokoll som finns från 1604-1605 samt i närmast obruten följd från 1619. Från de tidigaste åren är det bara några få sidor per ting, men under slutet av 1600-talet ökar antalet nedtecknade sidor mycket kraftigt. Det innebär, dels att man får mycket mer kännedom om de enskilda fallen som berördes på tingen, dels att det blir extremt tidsödande att skumma igenom handskrifterna.

Beträffande Rössberga finns en del information som kan uppfattas som ovärderlig för att fylla ut de annars så spröda raderna som fyller 1600-talet. Den kan relativt snabbt uppdelas i några få grupper, där huvuddelen avser ägarens olika försök att minska skatten för de hemman som han ägde. Av det skälet är det tydligt, att antalet omnämningar av Rössberga och dess ägare ökar enormt strax efter 30-åriga krigets slut år 1648. Det verkar snarast som om de stora fältherrarna är en aning rastlösa efter hemkomsten och genast börjar inleda det ena ärendet efter det andra på tingen. En av dem var Georg Fleetwood, vars hustru var ägare till Rössberga.

Kommentar: I några få fall nämns "Röberga" under den senare delen av 1600-talet varvid det kunde vara otydligt ifall det berörda ärendet på tingen avsåg Rössberga i Gudhems härad eller Redberga i Vilske härad. Så gott som undantagslöst avses dock Redberga och inte Rössberga, utom i ett fall med en trädgårdsmästare som ena gången sågs vara boende på Rösberga och andra gången på Röberga.

Omfattning och ålder på Rössberga säteri

Ett viktigt tillskott till kännedomen om säteriets omfattning får vi år 1632, när det uttryckligen sägs, att även HUMLEGÅRDEN i Segerstads socken ingick i säteriet samt att detta hade varit fallet sedan urminnes tider. Härur får man onekligen känslan av att säteriet uppfattades som uråldrigt år 1632. Vad det innebär är svårt att säga, men borde sträcka sig flera mansåldrar tillbaka och då är man

nere på medeltiden. Säreget nog hör vi aldrig mer talas om denna gård.

(Gudhems häradsting 1632 den 14 nov:)

Wittnadhe Heradhz nempds att **humblgården** i Sägelstadh, altidh aff vrmine hafuer warit ladhe gårdh godhz Vnder **Röberga** huilkitt och i sigh Sielft Rätwist ähr Effter her Emellan kan Eijh Mer Räknes ähn En Mylde wägh, huorföre bleff affsagt, att her effter så ware skall:

År 1663 den 27 okt stämdes fogden Hans Svensson på Rössberga, eftersom han hade stängt av en väg som låg på säteriets marker, men som befallningsmannen på Gudhems kungsgård ansåg var en allmän väg. Senare öppnades denna väg igen.

Georg Fleetwoods jordinnehav

Georg Fleetwoods försök att utvidga säteriet

Det är åtskilliga ärenden där Georg Fleetwood genom enträgna försök tycks vilja få igenom sin vilja genom ständiga upprepningar och en uttänkt utmattningstaktik. Avsikten är att utvidga säterier så att han, som redan var stormrik, kunde få något mer i skattelindring eller skatteavdrag. Till slut kan man nästan uppfatta hans återkommande försök som komiska, med tanke på att han redan hade fått avslag, men detta bekymrade inte en adelsman av hans klass.

Strax hemkommen från Trettioåriga kriget började hans krav att få inräkna sina två gårdar i RAGLÅS till säteriet och inom dess ”Rå och Rör”. Detta skedde den 21 okt 1650 och förefaller ha blivit beviljat.

Ett långdraget ärende inleddes den 14 mars 1659, när Georg Fleetwood yrkade via sin fogde att få inräkna ett flertal hemman i sitt säteri. Det gällde STORA HÄLLESTORP om 1 mantal, LILLA HÄLLESTORP om 1/2 mantal och YREBODA om 1/2 mantal, vilka

alla var frälsehemman och i hans ägo. Dessa hade han köpt år 1653 enligt jordeboken. Detta accepterades inte, eftersom de inte låg på sätesgårdens enskilda marker. Dessutom gränsade de inte till varandra fullt ut, för samägd bymark löpte däremellan. Av dessa skäl fick han avslag.

Andra gången detta ärende togs upp var den 22 juni 1663, men då nämns inte de berörda gårdarnas namn. Förmodligen var det "Hällestorp och flera sina där omkring liggandes hemman", vilka togs upp på tinget den 4 febr 1664, men då ärendet åter igen fick avslag av samma skäl som tidigare.

Tredje gången som detta ärende drogs vid tinget var den 14 nov 1666 när befallningsmannen åter igen försökte få 1 ½ hemman Hällestorp och ½ hemman Yreboda införlivat med säteriet. Denna gång hävdade ägaren, att det inte fanns några marker mellan dem utan att de fullt ut gränsade till varandra, varför man ansåg att nämnden inte längre kunde ge avslag. Nämndens svar var fortfarande nej, eftersom sätesgården låg i Valtorps socken och de andra gårdarna låg i Gudhems socken.

Georg Fleetwoods nya säteri i Borgunda

Ett annat försök var att upprätta ett helt nytt säteri i Borgunda socken, där Fleetwoods gårdar GÄLLSBO och KÄLLEGÅRDEN skulle utgöra stommen. Denna ansökan återfinns på tinget den 12 juni 1661. Nämnden intygade att gårdarna drevs med hans egen boskap och att det även fanns lämpliga byggnader på plats. Av det skälet kunde inte rätten hindra att de ombildades till ytterligare ett säteri i Fleetwoods ägo. När ärendet återupptogs 14 okt 1661 är det istället HULEGÅRDEN och KÄLLEGÅRDEN i Borgunda socken som omnämns. I jordeboken framgår det sedan att han mycket riktigt innehade ett säteri även i Borgunda socken, där dessa gårdar ingick.

En fortsättning på detta mål finner man den 23 okt 1671 när Gustav Miles Fleetwood ville utöka säteriet, så att fler av hans gårdar i Borgunda kunde inräknas i sätesgården. Det gällde tre hem-

man om vardera $\frac{1}{4}$ mantal samt ett hemman om $\frac{1}{2}$ mantal. Nämnden kunde avslå denna begäran varför ärendet fördes vidare. Möjligt ska detta jämföras med ärendet den 5 juli 1675 när Gustaf Fleetwood efterfrågade huruvida hans gårdar SMÅBOL, MUNKEBOL och MÅNS GUSTAVSGÅRDEN i Borgunda socken var besuttna eller ifall de var öde. I jordeboken för år 1680 ägs inte längre Småbol eller Munkebol av familjen Fleetwood. Den tredje av dessa gårdar förefaller ha bytt namn strax därefter, men tycks inte heller ha ingått i familjens jordäggande några år senare.

Andra närliggande gårdar som ägdes av Georg Fleetwood

Brunnhems socken

Den ständigt pågående reduktionen, i synnerhet efter drottning Kristinas regeringstid, medförde att Kronan undersökte noga vilka gamla kronohemman som man kunde dra in igen. Första gången skedde den 26 sept 1655. När man kom fram till Kronoparken, som omfattade stora delar av platåberget Billingen med närmaste omgivningar, nämns att en del hemman hade gjorts om till frälsehemman, däribland $\frac{1}{2}$ mantal NYGÅRDEN i Brunnhems socken, som enligt jordeboken köptes 1648 av Georg Fleetwood samtidigt med nedannämnda Pickegården. Georg Fleetwoods son, Gustav Miles Fleetwood, hade av oklar anledning förunnat NYGÅRDEN i Brunnhems socken till Jöran Jonsson Mörk, vilket omnämns på tinget den 24 mars 1670. Likafullt bodde en viss Sven skräddare här år 1683 som stod på Fleetwoods lönelista.

Den 16 febr 1663 behandlades en tvist rörande NYGÅRDEN och PICKEGÅRDEN i Brunnhems socken, vilka ägdes av Georg Fleetwood, men vars föregående åbo eller boende på platsen, den avlidne löjtnanten Håkan Sunesson, hade lämnat hus och gården ifrån sig i ett mycket dåligt skick. Därför krävde Fleetwood upprättelse av arvingarna, vilket medförde att han fick 3 års skattefrihet på gården för att kunna återställa byggnaderna.

Jordeboken tar även upp ÖRKULLEN i Brunnhems socken, vilken köptes av Georg Fleetwood år 1645, men som efter hans död gick ur släktens ägo.

Torbjörntorps socken samt socknarna i Segerstads gäll

Ytterligare något senare i rannsakingen rörande drottning Kristinas reduktion, behandlades de forna länsmansgårdarna, varav samma Georg Fleetwood hade köpt den som låg i Torbjörntorps socken, nämligen MÅNS JONSGÅRDEN om 1 mantal. Enligt jordeboken köptes gården 1648. Av allt att döma är det samma gård, som tidigare var prästgård och ibland gick under namnet STOMMEN, både i jordeboken och annorstädes i domböckerna.

Resultatet av reduktionskollegiets undersökning år 1675 nämns på tinget den 4 juli. Här nämns att Georg Fleetwood före sin död var ägare till krögarhemmanet eller gästgiveriet ANDERS JONSGÅRDEN i Torbjörntorps socken. Av allt att döma är det samma gård som han ägde i byn BALLSTORP, vilken är det allmänna namnet i jordeboken. Den köpte han enligt jordeboken år 1649. Detta ägande nämns i domboken för år 1678.

Köpet av HULEGÅRDEN i Segerstads socken år 1655 var en aning komplicerat eftersom det inte hade varit i Kronans ägo tidigare, utan i skattebönders ägo. Dessutom fanns det flera ägare till denna gård. Eftersom det var en gammal släktgård var man tvungen att lagbjuda den till försäljning, så alla tänkbara släktingar fick en möjlighet att köpa den, innan den gick ur släktens ägo. Detta skedde på tre ting i rad 1655-1656, men endast rörande 1/3 av gården. Åren 1657-1658 upptas och lagbjöds ytterligare 1/4 mantal av samma gård Hulegården, på grund av gårdens skatteskulder, samt ännu en fjärdedel som hade legat helt öde sedan tre år tillbaka (år 1655). Därefter tycks köpet ha gått igenom, vilket bekräftades på tinget den 16 juli 1659. Här framgår det också att 1/3 var köpt medan 2/3 var skattevrak och öde.

Gården HÖGEN eller "Under Högen" i Håkantorps socken, vilken var i Georg Fleetwoods ägo, blev förmedlad 11 juni 1658, alltså beviljades skattesänkning för sin ringa avkastnings skull. Detta tillkännagavs på tinget den 4 dec.

Andra gårdar i hans ägo som blev förmedlade den 14 okt 1661 och för sin ringa avkastnings skull, var ett hemmen i Håkantorp, vilket inte nämns till namnet men bör avse en av de två gårdarna i ULLSTORP samt gården STOMMEN i Torbjörntorp. Även den 15 juli 1667 kom detta ärende upp på tinget.

Av de två gårdarna i ULLSTORP i Håkantorps socken, benämnd KYRKEGÅRDEN, skänkte familjen Fleetwood bort den ena av dem till Segerstads kyrka i juli 1679. Det nämns här att den var öde och förfallen, varför Segerstads kyrkan fick skattelindring i två år för att bygga upp den igen.

År 1670 den 24 mars fick Rössbergas befallningsman igenom beslutet på häradstinget, att en del av Fleetwoods hemman fick tillfällig skattelindring på grund av några år med dålig avkastning. Det skulle gälla från 1668 års skatt som berörde 2 hemman i Raglås, $\frac{1}{2}$ mantal i Ullstorp, $\frac{1}{2}$ hemman "Under Högen" i Håkantorp samt Pickegården i Brunnhem.

Till ovanligheterna hör det köpebrev av en skattegård som omnämns på tinget den 18 nov 1670. Brevet var skrivet den 13 mars 1669 på Rössberga där Gustav Miles Fleetwood intygar, att han har köpt KÅLBOGÅRDEN i Segerstads socken av Lars Jonsson och Lars Nilsson för 28 daler silvermynt.

På häradstinget 1679 och 1680 nämns ett gammalt köp som Georg Fleetwood gjort 22 år tidigare (1667?) omfattande den då nedrivna kvarnen HÄSSLEREMMEN. Detta kvarnfall lät han genast bygga upp igen, men 1679 krävde ägaren till Selltorp, att kvarnen skulle återföras till den nämnda gård som den tidigare hade hört till.

Borgunda socken (exkl. gårdar under säteriet)

En långdragen process omfattar det torp, som Rössbergas fogde Hans Svensson fick stå till svars för å sin husbonde Fleetwoods vägnar. Det hade nyligen upprättats på Borgunda bys utmarker, när ärendet togs upp första gången på tinget den 22 juni 1663. Denna "backstuga" ansågs av andra ägare i byn ha uppförts på ett olagligt sätt, trots att Fleetwood själv ägde gårdar i byn. Utöver detta torp sägs det, att samtliga sockenmän klagade på en gammal kyrkoåker vid samma ting, vilken Georg Fleetwood hade hävdad var hans.

Först den 3 febr 1664 togs ärendet med backstugan upp på nytt och man krävde då att befallningsmannen skulle ta bort stugan eller ge svar vid efterföljande ting, som inföll den 11 juli. Då drogs hela ärendet på nytt, varvid Per Eriksson omnämns som den boende i stugan, som här kallas STAVSKULLEN, från det att det byggdes 1660, men som vid detta tillfälle beboddes av en kvinna. Nämnden enades om beslutet att det skulle vara rivet senast den 29 sept 1664. Vid samma ting passade Rössbergas befallningsman på att klaga tillsammans med Borgundaborna på ett annat torp eller backstuga vid namn Skinnredartorpet, som sedan 16 år tillbaka också låg på byns oskiftade utmarker och krävde att det skulle rivas.

Gudhems gäll

Ett något svårtolkat mål gäller den 22 juli 1665 när Rössbergas befallningsman var inblandad i ett jordabyte rörande en åker och en äng i TÅSTORP i Östra Tunhems socken i Gudhems gäll. Vid besiktningen nämns att Georg Fleetwood i denna trakt ägde BRUNNSGÅRDEN, TÅSTORP och MELLOMGÅRDEN.

Enligt jordeboken hade han köpt Mikaelsgården i Tåstorps by år 1648.

Hornborga socken

En gård som bara nämns i jordeboken är Hulegården i Hornborga socken som Georg Fleetwood hade köpt år 1649.

Avyttring av Georg Fleetwoods gårdar på 1680-talet

För att komma ikapp med sina skatteskulder till Kronan, drogs ett flertal gods och gårdar in under 1680-talet. Kammarkollegiet utfärdade skrivelser 1682 och 1689 vid skilda datum, som medförde att 9 gårdar och en kvarn fördes över till Kronan, men en av dem måste ha lösts tillbaka igen, för den ingår senare i familjen Fleetwoods ägo. Det gäller Mellomgården i Raglås som ligger alldeles intill Rössberga. Utöver dessa är det ett frågetecken angående Örkullen i Brunnhems socken, som under lång tid uppges ha varit i Fleet-

woods ägo men sedan plötsligt uppges ha varit ägd av en annan familj under hela 1600-talets slut.

1682 den 27 maj	Lidan i Ullstorp, Håkantorps sn
1682 den 12 aug	Mellomgården i Raglås, Valtorps sn (<i>återlöst</i>)
1682 den 12 aug	Mickelsgården i Tåstorp, Östra Tunhems sn
1689 den 24 juli	Kyrkegården i Ullstorp, Håkantorps sn
1689 den 24 juli	Hulegården i Hornborga, Hornborga sn
1689 den 24 juli	Pickegården i Brunnhem, Brunnhems sn
1689 den 12 nov	Under Högen, Håkantorps sn
1689 den 14 dec	Sefastetorp i Segerstad, Segerstads sn
1689 den 17 dec	Kålbogården i Segerstad, Segerstads sn
1689	en kvarn under Högen, Håkantorps sn
?	Örkullen, Brunnhems sn

Ingenting av detta finns dock antecknat i häradstingets protokoll, utan är endast återgivet i jordeboken.

Förvärv av Gustaf Miles Fleetwood

Gustav Miles Fleetwood köpte Sefastegården i Segerstad den 20 maj 1685 för 24 riksdaler silvermynt.

Tjänstefolk på Rössberga säteri

Gruppen tjänstefolk och de som var anställda på Rössberga säteri omfattar i stort sett alla, från befallningsman och fogden till alla dem som utförde allehanda arbeten på godset.

Högst upp i hierarkin finner vi befallningsmannen. Han hade en framträdande position, när det gällde att försvara och hävda Rössbergas intressen på tinget, men kunde också uppträda som befallningsman för andra gods.

Under honom påträffar vi fogden, som skötte om ägarens alla gårdar och ägor och ansvarade för att dess brukare gjorde rätt för sig.

Utöver dessa återstår i stort sett bara de som skötte om säteriets dagliga drift, varav många bodde antingen intill huvudgården på Rössberga eller på något av de underliggande torpen, som i flera fall inte hade någon egen jord att bruka.

Fogde och befallningsman

I och med att Georg Fleetwood var hemkommen 1648 från det långvariga kriget i Tyskland och framförde ärenden som skulle behandlas av tinget, nämns ofta hans befallningsman eller fogde som hade i uppdrag att föra hans talan, eftersom han inte själv närvarande.

Den förste kände fogden var HANS SVENSSON, nämnd på Rössberga 1651-1680, men kallad befallningsman från 1661. Första gången nämns han den 20 juni 1651 i ett ärende, där en avflyttad arrendebonde på en av Fleetwoods gårdar i Torbjörntorps socken hade tagit med sig ett stycke gärdesgård om 19 famnars längd samt dörren till en av byggnaderna.

År 1658 var fogden Hans Svensson på Rössberga anklagad för att han hade tagit en dräng, vid namn Jon, från hustru Ingeborg Larsdotter i Loringa och anställt honom för egen del.

År 1663 den 22 juni var han stämd inför tinget att svara på bygandet av ett torpställe i Borgunda by, men kunde inte närvara eftersom han befann sig på resa till Stockholm. Det gällde även efterföljande ting den 27 okt.

År 1669 sägs det att han bodde på torpet Hägnen, som tillhörde Stora Torestorps marker men då kallades Rössberga ladugård.

Gårdsfogden ANDERS HANSSON, nämnd 1659 och 1664-1665. Hans hustru hette ELIN NILSDOTTER. Eftersom de var barnlösa hade de skrivit ett gemensamt testamente år 1664 som gick ut på, att den som överlevde den andra skulle få sitta kvar i

orubbat bo, samt att arvskifte efter dem inte fick äga rum förrän båda var döda.

År 1689-1690 uppträdde LARS KYMBERG som Rössbergas ombudsman samt befallningsman eller gårdsfogde. Möjligen är han identisk med LARS HENRIKSSON ("Hindriksson, Hindersson") som var gårdsfogde 1681-1694. Den sistnämnde bodde i en gård i Ballstorp i Torbjörntorps socken, som för övrigt ägdes av familjen Fleetwood på Rössberga, och hade (styv-?)dottern Maria Bengtsdotter som 1694 bröt sin trolovning med drängen Jon Svensson i Valtorp, trots upprepade försök av föräldrar och tinget att få henne på andra tankar. Ärendet hänsköts till Skara i syfte att få igenom en skilsmässa mellan dem.

Tjänstefolk (enligt domböcker och kyrkoräkenskaperna)

- JON MÅNSSON var i tjänst på Rössberga när han nämns i ett ärende på tinget år 1641.
- MÅNS LARSSON, född 1636, nämns på tinget 1656 i en personlig arvstvist som han förlorade.
- HÅKAN JONSSON, ogift dräng, erkände den 3 dec 1658 att han hade gjort en piga med barn när de båda hade varit i tjänst på gården Bestorp, varför han dömdes till 20 mark i böter.
- JON, dräng som nämns 1658.
- Den kvinna som 1674 benämns hustru KARIN på Rössberga och som hade ett krav på 2 ½ Riksdaler av en person i Friggeråker, bör på något sätt ha tillhört tjänstefolket på gården. Måhända var hon hustru till fogden. Å andra sidan framträder hon även i kyrkoboken bland de avlidna, ty hon dog den 28 dec 1692 och kallas både dejan (tjänstepiga) och hustru.
- SVEN SKRÄDDARE var visserligen boende i Nygården i Brunnhems socken år 1683, men gården hade tidigare varit ägd av Georg Fleetwood och han sägs ha stått på sonen Gustaf Miles Fleetwoods lönelista.

- Anders i torpet Hägnen som låg på säteiets marker, hade sonen JON ANDERSSON som år 1683 uppehöll sig hos Fleetwoods till namnet okände skraddare i Vadsbo härad för att lära sig yrket.
- De två hantverkarna, SIGGE SMED och LARS SADELMAKARE, arbetade vid Rössberga säteri 1686, varvid fri kost nämns, samt bodde på mark tillhörande säteriet ladugård (=Torestorp). Den sistnämnde bör ha bott i det torp som på en samtida karta kallas Sadelmakartorp.
- Den gifte SVEN ANDERSSON, soldat för Rössberga rote sedan 1675, och Anna Börjesdotter, fick ett oäkta barn tillsammans 14 dagar före midsommar 1687. Han pliktade sitt straff med gatulopp. I väntan på bekräftelse ifall han var skild från sin hustru eller inte, skulle han förvaras i kronofängelset i Lidköping.
- Ett oäkta barn föddes 29 sept 1687 av drängen MÅRTEN OLOFSSON och pigan MARIA JAKOBSDOTTER, båda var tjänstgörande på Rössberga. Drängen hade flytt och ingen visste var han befann sig.
- Trädgårdsmästaren JON NILSSON på Rössberga, hade tagit hand om det föräldralösa barnet Nils Jonsson sedan hennes föräldrar dött 1692 och 1693. Modern till pojken var hans syster Annika Nilsdotter. Pojkens syster Kerstin omhändertogs av kaplanen Lars Granander i Segerstad. Hon var 1693 vid pass 2 år gammal och pojken 5 år.
- Ett oäkta barn föddes vid midsommartid 1699 av drängen BRYNGEL POVELSSON på Rössberga och pigan Kerstin Asmundsdotter. Barnet blev döpt i Ugglums kyrka, varifrån hon sannolikt kom. Hon hävdade att han hade lovat henne äktenskap, men han ville inte gifta sig med henne för hennes onda och arga sinnes skull. Han hade dock begärt lysning av prästen i Vilske-Kleva socken, vilket genomförts tre gånger, varför drängen uppmanades att fullfölja äktenskapet. Paret är inskrivna bland de gifta paren runt juni månad år 1699 och han gav henne då 20 lod i morgongåva, vilket var normalt.

- Stalldrängen ANDERS SVENSSON och ladugårdspigan ELSA JÖNSDOTTER, båda tjänstgörande på Rössberga, fick ett oäkta pigebarn tillsammans som föddes i okt 1710. Hon saknade pengar för att betala böterna och fick avtjäna straffet kroppsligen.
- Hustru INGEBORG i Rössberga var kokerska, och uppräknas i kyrkoräkenskaperna bland personer som skänkt pengar till Valtorps kyrka år 1695. I detta fall var summan 15 öre kopparmynt, medan andra vanligen gav 8-24 öre per person. År 1698 gav hon 24 öre kopparmynt liksom år 1700 när hon kallas änkehustru.
- Pigan ANNA på Rössberga gav 12 öre kopparmynt till Valtorps kyrka år 1697 enligt kyrkoräkenskaperna samt 5 öre kopparmynt år 1710 eller 1711. Drängen JÖNS i Rössberga gav också 12 öre kopparmynt, men år 1698. Även JÖRAN i Rössberga, som må uppfattas som en dräng, skänkte pengar till kyrkan, men han gav 15 öre kopparmynt år 1699. Pigan ELIN i Rössberga gav 6 öre kopparmynt år 1714, medan "legiefolket" eller samtliga tjänstedrängar och pigor betalade 20 öre silvermynt tillsammans något senare samma år. Det sistnämnda skedde säkerligen i samband med baronessan MÄRTA STAKES död på Rössberga.
- Bland faddrarna i kyrkoboken nämns några av tjänstefolken ibland, såsom år 1704 när pigorna INGEBORG och KARIN var faddrar till Olofs barn i Konungbacken, som var ett av torpen under Rössberga. En annan fadder var hustru Ingrid i Torestorp som hörde till säteriet. Två år tidigare hade han fått ett annat barn, men då var bland annat hustru Kerstin i Bommen fadder, vars torp också låg inom säteriet. Ytterligare två år tidigare, år 1700, var drängen Bengt på Rössberga fadder till hans barn på Konungbacken. Fler pigor och drängar finns nämnda vid namn vid andra dop samt i den årligt upprättade mantalslängden.

En hästtjuv

År 1670 den 18 nov drogs ett ärende inför tinget som berör en häst, som blev stulen den 27 sept på Rössberga ägor. Ägaren var Anders Larsson Vass i Hornborga och tjuven ifråga var Lars Håkansson i Norra Åsarp, som tillgripit hästen efter ett besök vid Ullstorp.

En mördare på Rössberga marker år 1691

I kyrkoboken står det helt kort under 1691 att ”4 Septembris Anders Larssons Son på Högen Swen blef ihählstucken”. I gengäld är detta desto längre beskriven i domboken.

Den 12 och 17 okt 1691 hade Gudhems häradsting fullt upp med att förhöra ett stort antal vittnen angående händelserna sent om aftonen Söndagen den 4 september 1691 när den unga gossen Sven Andersson mördades. Han var inne på sitt 12:e år och bodde ”Under Högen” i Håkantorps socken. Här på gården tjänade även pigan Karin Nilsson, om 11 eller 12 år, och hon var med när mordet inträffade. Som parentes kan nämnas att den gården hade varit ägd av familjen Fleetwood på Rössberga ända fram till år 1689.

Den osedvanligt långa och detaljerade utredningen berättar om, när ryttaren Nils Andersson kom från mönstringen uppe vid Axval-la hed och var på väg hem till Badene i Vartofta härad. Först stannade han till hos sin moder Brita i Sätuna, dit han kom under predikan. När hon kom ut från kyrkan drack han sig berusad på brännvin och öl ihop med flera namngivna personer, varav det nämns att de delade 3 kannor öl i gården Paris. Sedan avlossade han sina pistoler i luften och red hemåt i full galopp inte långt före solnedgången. Innan han nådde fram till sitt syskonbarn Kerstin Nilsson i Torbjörntorp, som han hälsade på som hastigast, hann åtskilliga händelser utspelas vilket upptar det mesta av tingsmännens skrivelser. Därefter skiljdes ryttaren från systemen och red hårt

på sin häst sent om aftonen för att sova över hos sin salige farbroders efterlämnade hustru och hennes andra man, Anders Bryngelson, boendes i Trägården i Karleby. Han gav ryttaren mat och öl, trots att han var drucken när han kom, samt lät honom stanna över natten. Tidigt om morgonen fortsatte han ritten och kom slutligen hem, men där var det slut på friheten. Rättvisans förespråkare hade hunnit ifatt honom och förde honom tillbaka med handklovar, först till brottsplatsen och sedan till Kronans fängelse i Lidköping i väntan på dom.

Sträckan mellan Sätuna och Torbjörntorp är fylld med anklagelser mot honom. Flera gånger hänvisas till skeenden på Ekornavallen, som på den här tiden hade en avsevärd vidare utsträckning söderut än det man ofta menar med namnet i dag. Här kom ryttaren Nils Andersson farande på sin häst och mötte två redliga män, Erik Arvidsson och Erik Andersson, vilka var boende på orten. Med dragen värja högg han Erik Andersson först över ryggen och sedan mot huvudet så hans mössa åkte av, men den andra mannen lyckades undkomma dylika anfall. Den angripne skyddade sig hjälpligt med en läderpiska som höll ryttaren på avstånd. Därefter red han vidare mot landsvägen intill Mjölbärakullen. På avstånd såg de vad som sedan skedde. Här i nejden befann sig de två barnen Sven Andersson och Karin Nilsdotter som tjänade hos pojken fader Anders Larsson i Håkantorp, vilka var på väg att hämta hem boskapen inför natten. Plötsligt tappade ryttaren sin stora svarta hatt, där han kom galopperande i firsprång emot dem med dragen värja. Omedelbart befallde han gossen att ta upp hatten åt honom, vilket han genast gjorde. Lönen blev att ryttaren slog honom med värjan mot huvudet, när han tog av sig sin mössa. Strax därpå red han ner pojken som skrek förfärligt. Stående på knä höll han upp sina händer och bad om förskoning. Svaret blev att ryttaren på nytt red ner pojken. Sedan fortsatte han att kryssa med hästen så att pojken vred sig under hästhovarna. Slutligen gav han gossen ett stick med värjan igenom skuldran något in på den vänstra sidan och genom bröstet.

Den lilla flickan såg alltsammans från sitt gömställe på andra sidan landsvägen. När ryttaren hade gett sig av i riktning mot Torbjörntorp, tog hon med sig boskapen och begav sig hem, där hon strax berättade allt hon sett. Anders Larsson, som var pojken fader,

hämtade sin granne Arvid Jonsson i Håkantorps by som för stunden var och såg till sin kvarn. Han hade också sett alltsammans, men inte förstått vad ryttaren höll på med, ty han såg inte pojken. När han såg att det kom några längs vägen och stannade till på platsen, begav han sig dit och såg vad som skett. Snarast fick han fram en häst och gav sig av efter mördaren.

Ryttaren hade fortsatt sin färd och kom nästan på en gång till torpet **Bommen**, som var ett torp under **Rössberga**. Här skrämde han slag på en kärring vid namn Kerstin Jons (alltså hustru till en viss Jon), som han hotade att skjuta ihjäl. Hon sprang då till torparen Sven Mårtensson som också bodde i **Bommen** och bad honom komma hem. Ryttaren krävde då, att torparen skulle ge honom betesfoder, eld och tobak samt öl, men han hade varken öl eller tobak hemma, så han gav ryttaren två söta äpplen istället, varpå han begav sig vidare. På vägen mötte han också Brita Andersdotter om 12 år, som kom ridande från Torbjörntorp med några ston, för hon hade skjutsat några krigare. Åter igen drog han sin värja och högg mot henne, men hon hoppade av sin häst och gömde sig bakom en mur, medan han svor och sade, att han skulle döda henne. Därefter mötte han pigorna Sara Bengtsdotter och Kerstin Andersdotter i Ballstorp i Torbjörntorps socken, den första om 15 år, vilka han ville ha umgänge med, men de vägrade. Framme vid Torbjörntorp språkade han en stund med sitt syskonbarn Kerstin Nilsdotter, utan att sitta av hästen, för att sedan skynda vidare. Hon intygade senare att han var drucken och att han hade ridit hästen väldigt hårt.

Arvid Jonsson fick efter en stunds letande besked, att ryttaren stannat till hos sin släkting Kerstin Nilsdotter i Torbjörntorp, men hon ville inte säga vart han var på väg, bara att han var kommen från sin moder i Sätuna, varpå Arvid återvände. Vid Högen träffade han så pojkens förtvivlade föräldrar, som sänt bud efter såväl Kronans länsman Lars Gunnarsson som Kronorättaren tillika profossen Jon Wårre, vilka båda tillsammans med Arvid Jonsson red åstad efter ryttarens moder. Hon kunde förtälja var han bodde och de vände då om och begav sig dit. De som förföljde honom visste inget om hans färd till Karleby, så de red hela natten till Badene, där de fann honom nyss hemkommen. Arvid kände igen hästen, som var rödbläsigt och vars vänstra bakfot var vit. Då gick de in och grep

honom. Omgående förde de honom tillbaka till Högen och tvingade honom att vidröra pojken, som låg kvar där han fallit och knappt hade något blod på kläderna, en vadmalsrock med foder. När ryttaren rörde honom, kom det genast fram mycket blod och likaså senare i kistan. Efter detta fördes ryttaren till fängelset.

Nämndemännen yrkade på att Nils Andersson skulle halshuggas och steglas, när ärendet fördes över till en sista prövning i Göta Hovrätt.

KARTOR

Från slutet av 1600-talet och framåt mot modern tid finns ett mindre antal kartor som kan belysa såväl vägarnas sträckning, husens placering, åkrarnas omfattning och en hel del annat. Ett flertal av dem är så pass detaljerade att all den information som de innehåller inte kommer till sin rätt i detta sammanhang.

Skaraborgs län år 1655 (detalj), med Rössberga och Torestorp i mitten. Benämningen Torp strax ovanför bör avse Åbod eller något av de andra torpen som låg här.

Vägar, åkrar och torpställen

Den äldsta kartan, där Rössberga och Torestorp ingår, är en karta över hela Skaraborgs län från år 1655. Här anges att säteriet låg i Rössberga, medan Torestorp är markerat som en vanlig gård. På en karta över Segerstads gäll (socknarna Segerstad, Håkantorp och Valtorp) är noggrannheten större och en del gränser är utlagda. Förutom de större landsvägarna, har man även lagt till en väg till Rössberga, vilken oväntat nog leder västerut till Varnhemsvägen och inte österut via Ragblås till Valtorps kyrka och Skövdevägen.

Segerstads gäll år 1705 (detalj), med Rössberga i mitten. Visar säteriets största utbredning, där även Ragblås ingår på den östra sidan i riktning mot Valtorps by. Vid det nordvästra hördet av dessa ägargränser, är en runsten placerad.

Den västra gränsen för säteriet hade några tydliga markeringar i landskapet. I norr användes runstenen uppe på en backe, därefter kom Odens källa och sedan drog man ett streck via Odens rör. Den yta som är väster om landsvägen samt hela den kil som går i sydvästlig riktning och följer landsvägen, ingår inte på 1686 års karta.

Den äldsta kartan över Rössberga är från 1686. Beskrivningen till den lyder på följande sätt:

Rosz Berga öfwerst Leugnampten Wälborn
Hr Gustaff Fledwouds Sätessgårdhz medh Tess för Detta som nu Under
Liggjande Rå och Röörs hemman och Torp af rijtadt A: 1686.

Notarum Explicatio

Lit.

- A Ähr Sättegården med dess Enskijllte Egor
- C Ähr Storra Törestorp som Brukas för Ladugårdh medh dess Egor.
- D Lilla Törestorp medh dess Åker och Engh, hwars Egor brukas
Vnder Stoorå Törstorp Allenast en torpare sitter i huussen som
Ähr Sadellmakare till gården, men hafwer inga Egor
- E Ähr Begge gårdarna i Stagellåhss* som Lyder till Rossberg och för detta
warit Rå och Röör men uth Disputerat; dess Egor
- F Ähr Stoorå Hellestorp 1 hemman som för detta warit Råå och rör
dess Egor
- G Lilla Hällestorp hemman 1/2 sammaledes, dess Egor.
- H yhrboda ½ samalliggjande in om [lucka] och ähro altså uth Disputerade
- J Åbo 1/8 medh dess Egor ähr mycket Swagt
- K Skomakaretorpet, dess lycka kan inthet taxeras
- L Hägnan ett arbetztorp, kan ej heller för något ästimeras
- M Vägen dess Täppa af ringa wärde
- N Hagen af Törstorp Engskijllte Egor och af ringa wärde
- O Konung backen allenast en Backestuga
- P Trången Sammaledes
- Q Lilla Yrboda, Lycka Såz

*ANM: *Tycks inte vara en felskrifning för Ragelås.*

(Efterföljande sida:)

På kartan över Rössberga, Torestorp och Ragelås från 1686 kan man se vägsträckningarna samt gårdarnas läge, varav vissa har försvunnit.

En annan avritning av samma karta från 1686, anger vägarna mer tydligt fram till Rössberga men också gränserna.

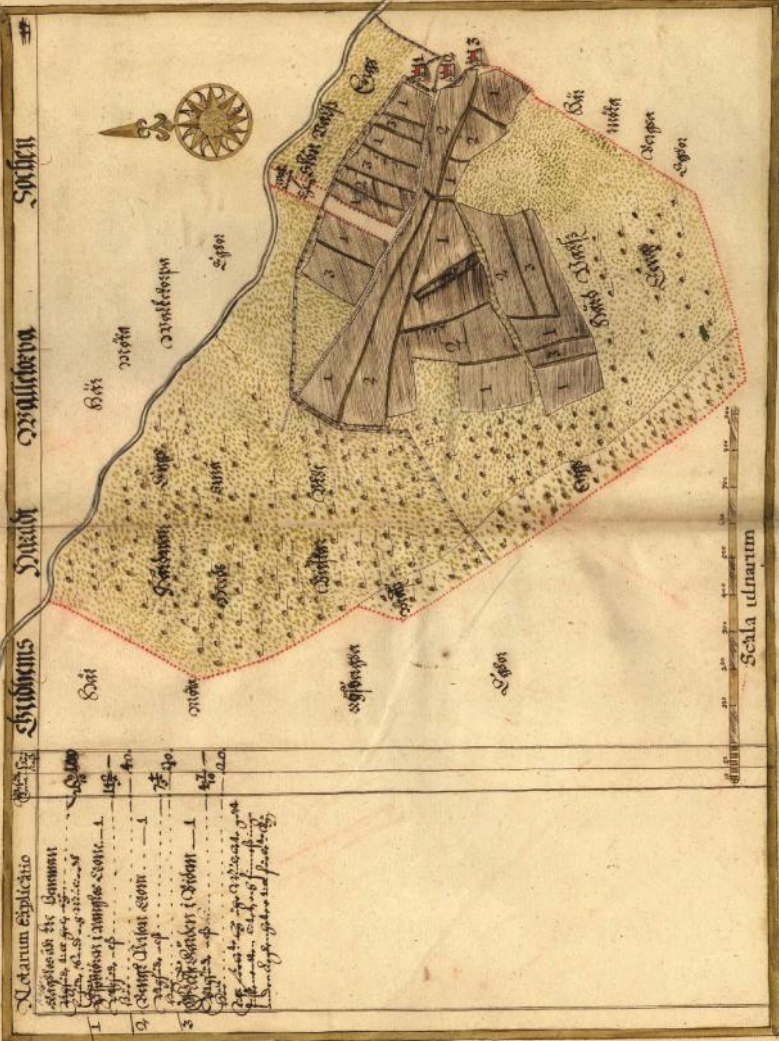
På en annan avritning av kartan från 1686 finns flera detaljer att lägga märke till. Här framträder vägarna mer tydligt. Likaså är viss mark utritad runt backstugan Konungbacken längst till vänster, den nedre av bebyggelserna (N). På båda kartorna från 1686 saknas Nybygget, men i gengäld finns en mindre fyrkant utritad strax nordost om säteriets byggnader, där en större husgrund finns kvar, med de förmodade resterna av ett brygghus.

Säteriet är utritat med ett hus i två våningar, men det är osäkert ifall det är en verklig avbild eller inte.

(Efterföljande två sidor:)

Raglös, karta (geometrisk jordebok) från 1640-talet. Raglös bestod av tre gårdar och vägen från säteriet Rössberga gick fortfarande genom byn i slutet av 1700-talet. På kartan från 1784 kallas kvarnen vid Slafsan för Nästegårdens kvarn.

1721

SHADONIS MURDI MALLICERA SOCII

Scala ultrarum

302

47

VALTORP 6 a

År 1788. de. de. Sälningen med Sälningen Sälningen
Sälningen Sälningen Sälningen Sälningen
Sälningen Sälningen Sälningen Sälningen
Sälningen Sälningen Sälningen Sälningen

Röspenya

Johan Abraham
Gustaf

SÄTERF. RÖNSBERGA.

RAGLASBY.

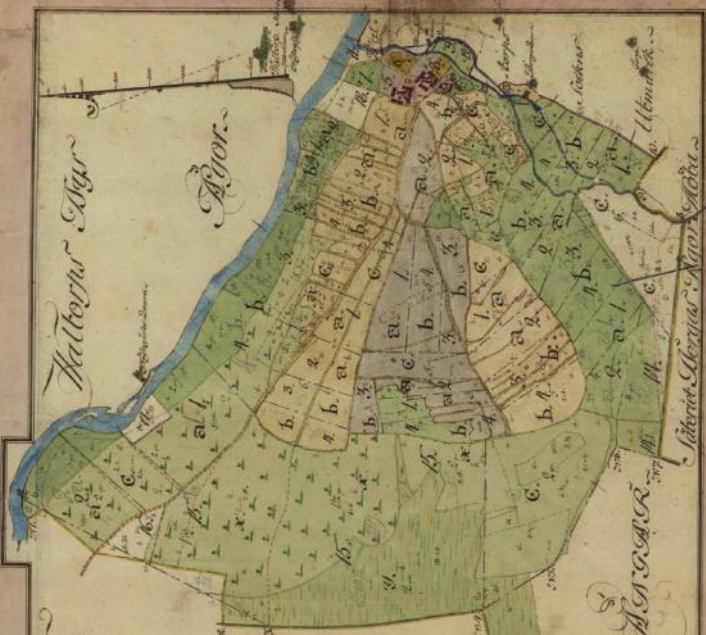
SÄTERF. RÖNSBERGA. Odal

Sälningen Sälningen Sälningen Sälningen

Sälningen Sälningen

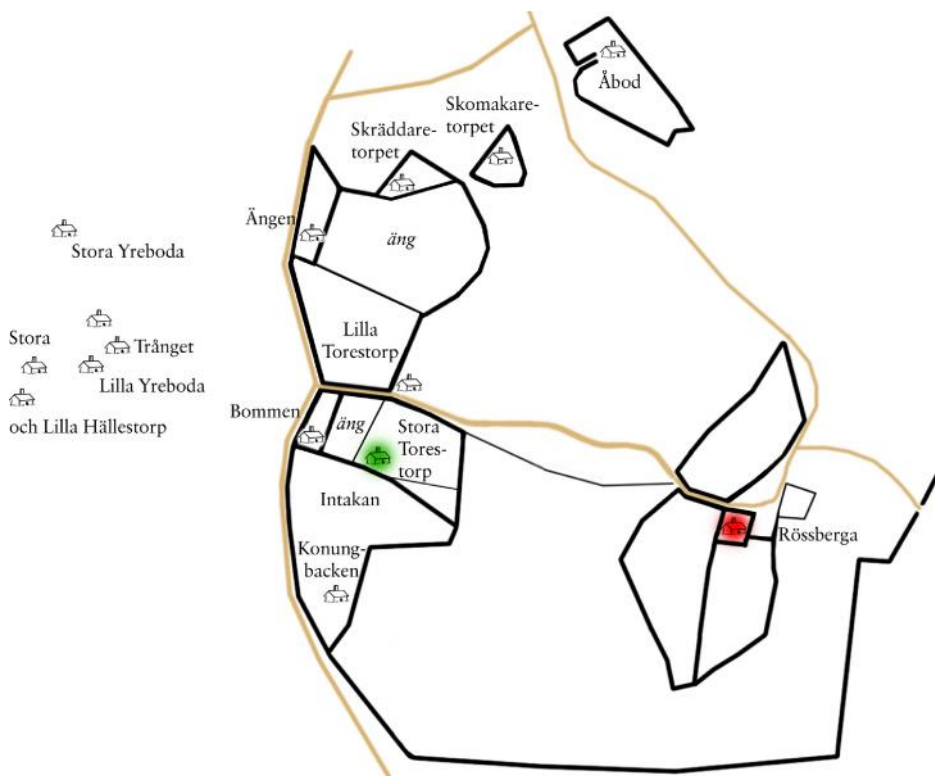
A - F - 1788
B - 1788
C - 1788

Sälningen Sälningen Sälningen Sälningen

Sälningen Sälningen Sälningen Sälningen

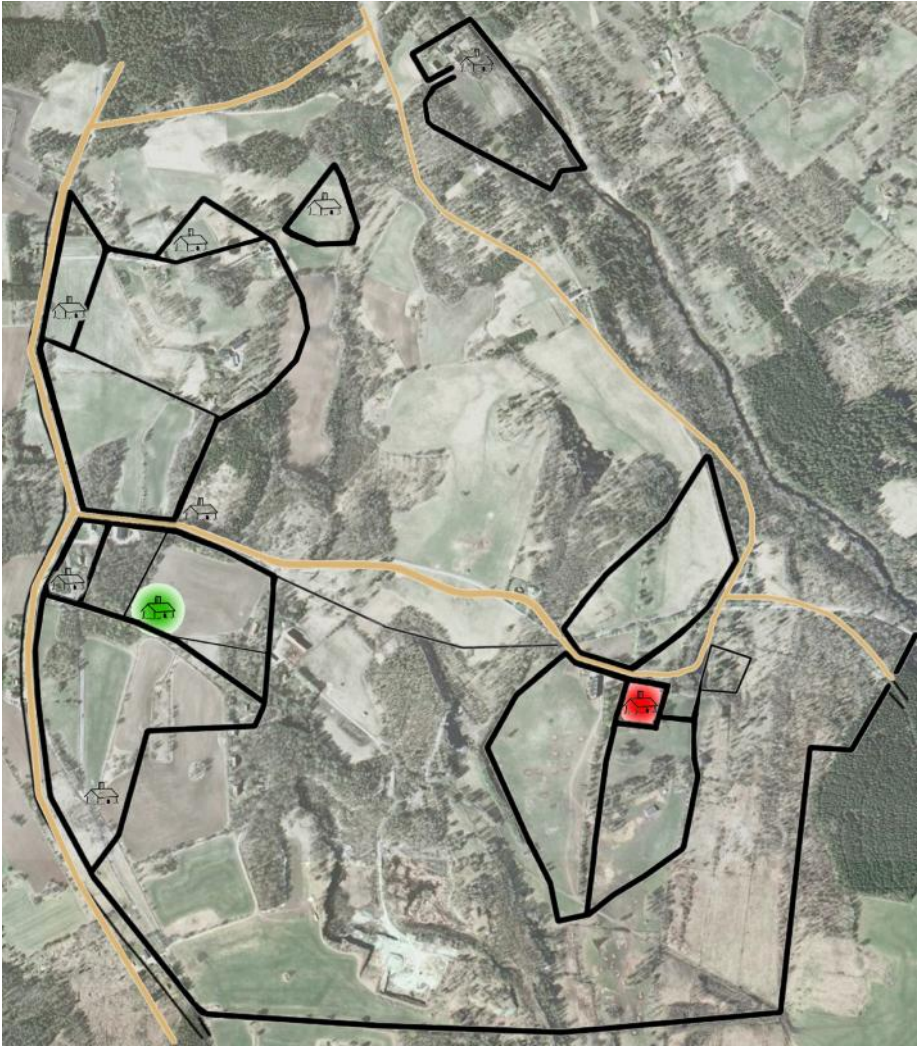
Sälningen Sälningen Sälningen Sälningen

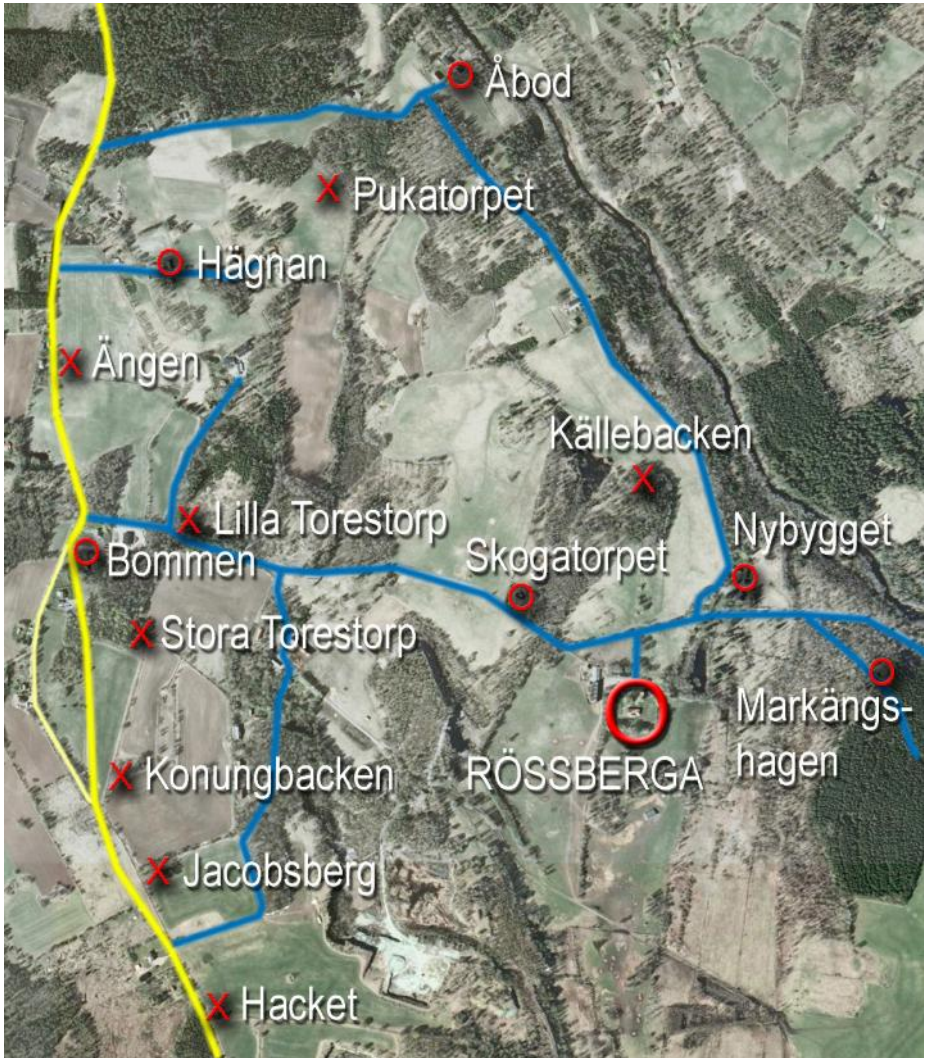
Gårdar och torp såsom de benämns 1686. Då var sedan länge gården Torestorp införlivat med Rössberga. Med ungefärliga gränser och vägsträckningar (brunt). Torpen längst västerut (till vänster), ligger i Gudhems socken.

Bommen kallas Hagen, medan Ängen kallas Vägen på kartan från 1686. Skräddaretorpet bytte senare namn till Hägnen och Skomakaretorpet blev Pukatorpet. Vad som saknas på kartan är Nybygget.

Rössberga hade i slutet av 1600-talet tre närliggande gårdar, där man hade spannmålsodling, vars gränser fortfarande syns relativt väl i landskapet. Varje år besåddes två av dem medan det tredje låg i träda. I mitten låg gården samt ett stort gårdstun norr därom, mestadels för boskapens skull.

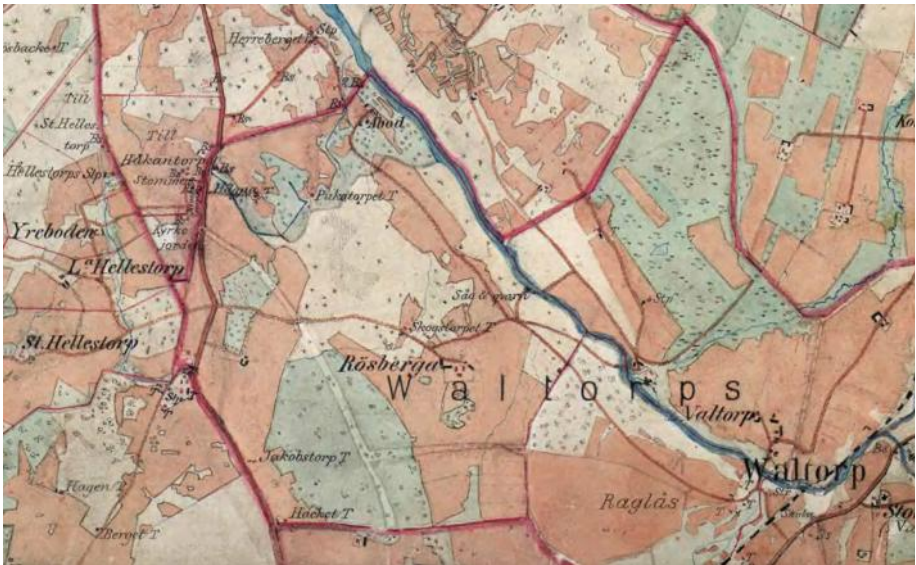
Rössberga och dess gårdsbebyggelse till höger samt Torestorps gård till vänster (rött resp grönt), medan Åbod ligger högst upp. Ovan en jämförelse mellan 1686 års karta som är inritad på en nutida karta, mellan Varnhemsvägen i väster och ån Slafsån i öster. Sannolikt är 1686 års karta felritad och har fått en viss förskjutning vad gäller gården och gränser i den sydvästra delen runt Torestorp (nedre vänstra delen).

Rössberga säteri med dess gårdar, torp och backstugor med de vanligaste namnen på 1700- och 1800-talet. Somliga finns kvar (O) men kan ha bytt namn, medan andra har försvunnit (X). Ytterligare några saknas helt på kartan, se nedan.

Några torp och backstugor saknas på kartan ovan, vilka är från slutet av 1700-talet eller från 1800-talet.

- Kärret (backstuga) – på Stora Torestorps marker, var bebodd 1920
- Grenabolet – på Stora Torestorps marker
- Katrinelund – detsamma som Ängen?
- Sandlid – ?

Den häradsekonomiska kartan från 1877-1882 har stora likheter med kartan från 1686. En skillnad vad gäller torpen är att de nya torpen Jakobsberg och Hacket, liggande på Torestorps marker, vilka båda är byggda på var sin gånggrift, är markerade nere i vänstra hörnet av säteriets marker.

Här är också Stora Torestorp utmärkt. (Den röda linjen har bara delvis med säteriet att göra.)

Den gamla landsvägen som sträckte sig på krönet söder om ån Slafsan syns fortfarande mycket tydligt, här i riktning från Rössberga och mot byn Raglås.

Kartan från 1911 har många detaljer som saknas på föregående kartor. Det innebar också att många stora förändringar hade inträffat under den senaste tiden. Nytt är både allén fram till Rössberga samt kalkbrottet, som syns med sina gränser för dagbrottet. Likaså Rättarebostaden och nya lokala vägsträckor och avgränsningar av åkrar och betesmarker. Stora Torestorps gårds placering syns tydligt, men inga hus är utmärkta längre. Vid denna tid avstyckades stora delar och såldes. Kalkbrottet var redan sålt (år 1908) och 1913-1917 såldes Stora och Lilla Torestorp, Åbod, Nyhem och Nybygget. Kvar var sedan bara markerna närmast Rössberga gård.

Rössbergas gårdsbebyggelse, detalj enligt 1911 års karta. Skogatorpet uppe till vänster och Nybygget uppe till höger i bild.

Avstyckningarnas tid

Under perioden 1908-1917 styckades det mesta av säteriet upp ett flertal enheter som såldes av. Därmed minskade arealen på ett påtagligt sätt. Så skulle det förbli under en lång tid. När sedan Manlius kom till Rössberga förändrades detta snabbt och en hel del av de forna markerna återköptes.

Jämförelse mellan 1911 års karta och dess ladugård, med en modern karta. Ladugårdens norra sträckning saknas på kartan från 1870-talet och var då bara L-formad. Den gamla utfartsvägen österut syns också tydligt.

År 1908

En ägostyckning rörande Rössberga kalkbrott. Handlingen är godkänd av de fyra barnen

H Thorselius	(=Helgot)
Elfrida Ekman, född Thorselius	
E Thorselius	(=Johan Emil)
Ester Thorselius	

Den äldsta kartan över Nästegårdens och Junkergårdens kvarn nere vid ån Slafsan samt bostället mitt emot, upprättad år 1850. Nordpilen infälld. I samband med denna uppmätning kom Rössberga att köpa hela området.

År 1913

En ägostyckning rörande Lilla Torestorp, men det berörda området omfattar inte den mark som ursprungligen ingick i Lilla Torestorp, utan ett område närmast ån Slafsan och söder om Åbod. Samma år avstyckades även delar av Stora Torestorp samt Åbod. Dessa enheter såldes 1913.

Handlingarna är underskrivna och godkända av Aron Eriksson och Adolf Sundell.

Nästegårdens och Junkergårdens kvarn, karta från 1920.

År 1914

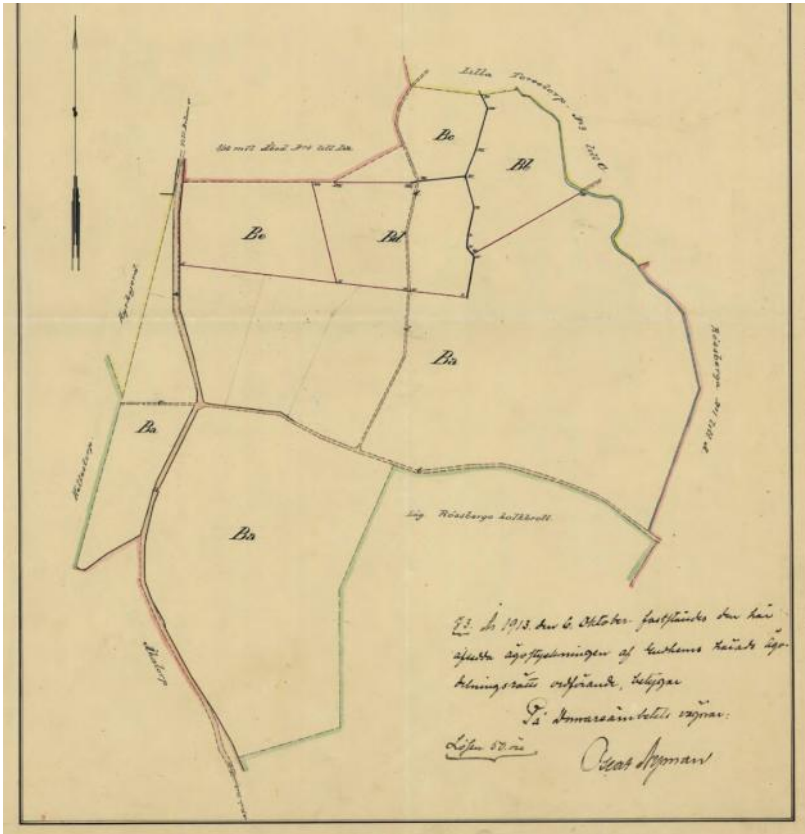
En ägostyckning rörande sydvästra delen av Torestorp, bland annat omfattande Nyhem. Godkänd av Adolf Sundell.

År 1916-1917

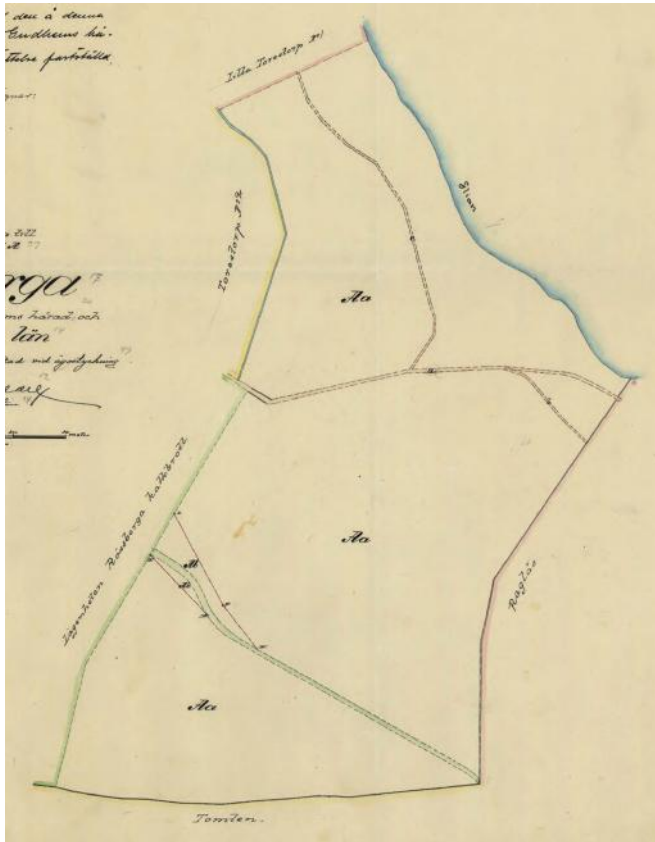
En ägostyckning och försäljning rörande Nyhem (1916 eller möjligen redan 1914) och även Nybygget (1917). Godkänd av Adolf Sundell. Närmast intilliggande mark öster och söder om Nyhem ägdes då av Kalkbrottet.

År 1920

Nästegårdens och Junkergårdens kvarn, som var sammanbyggda, avstyckades 1919 och såldes året därpå.

Stora Torestorp avstyckades och såldes 1913, men väsentliga delar kom senare att köpas tillbaka och läggas under Rössberga i samband med återköpet 1986 av kalkbruksgården, varvid kalkbrytningen startade på nytt under en begränsad tid framöver.

Den del som vid avstyckningarna 1913 fick benämningen Rössberga, där själva gårdsbebyggelsen låg ganska precis mitt i bild. Fortfarande ägdes stora marker utanför denna del.

År 1925

En ägostyckning rörande torpet Markängshagen, som ligger längs gamla landsvägen mot Raglås, längst i öster. Försäljningen trädde i kraft 1927, men kom senare att återköpas och läggas under Rössberga.

År 1927

Sparbankens försäljning av Rössberga till Adolf Källman för 40.000 kr, men där uttryckligen en rad avstyckningar uppräknas, däribland Markängshagen och Skogatorp.

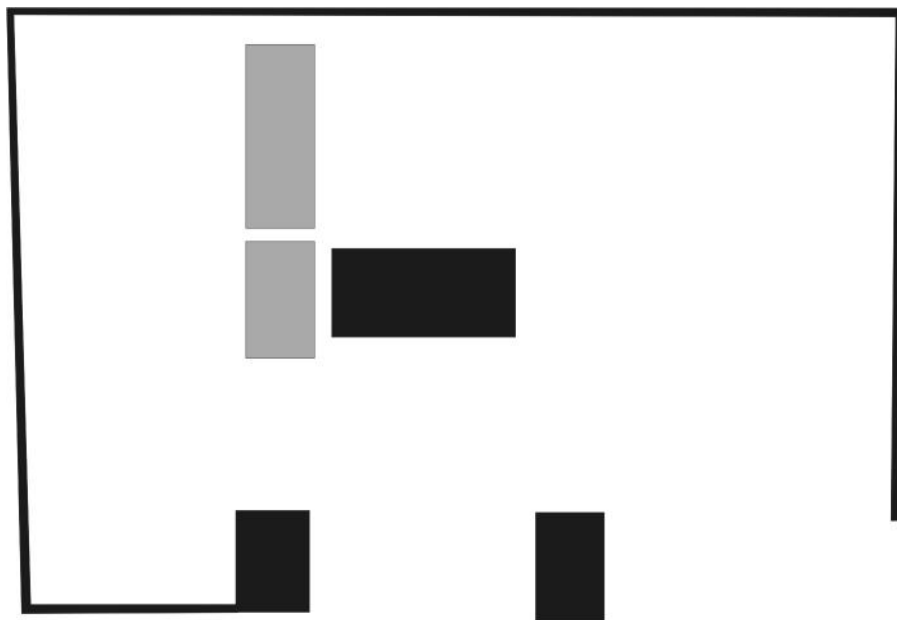
En ägostyckning rörande dels Skogatorpet, dels en linsformad åkeryta tillhörande Stora Torestorp, väster om landsvägen. Sparbanken i Falköping ordnade försäljningen, men som försäljare anges Adolf Källman.

Efter 1978

Flera justeringar har utförts därefter, men det gäller mest återköp av stora områden som skett under Mannius tid på Rössberga.

BYGGNADERNA

De äldsta bevarade byggnaderna anses ha tillkommit i mitten av 1600-talet under Georg Fleetwoods tid. Från samma tid eller eventuellt något yngre är även de två flygelbyggnaderna, varav den ena finns kvar. Inga konkreta spår finns kvar av andra äldre byggnader, trots att kartor från sent 1800-tal kan återge en detaljerad plan av gården och dess utformning vid den tiden. Detta med undantag av en husgrund strax öster om gården som kan förmodas vara ett brygghus.

Stenmuren omsluter trädgården, där mangårdsbyggnaden ligger med de två flyglarna samt med relativt tydliga spår efter ett mycket långt hus eller två åtskilda hus av okänd ålder. (Orientering: söder är uppåt på denna skiss)

Den omgivande trädgården bär dock möjligen spår efter tidigare byggnader, både i söder och öster om mangårdsbyggnaden. De avsatser som finns här tycks inte ha en naturlig form eller vara rester efter den tidigare trädgårdsanläggningen och dess gångstigar. Istället kan man ana en längre byggnad, eller möjligen två fristående byggnader, i nord-sydlig riktning (c:a 10 meter breda och 13 resp 20 meter långa), vars gårdstun närmast tycks ha omslutit nuvarande mangårdsbyggnad eller i varje fall området som låg alldeles söder därom. Ifall denna gissning skulle vara riktig, bör det snarast ha varit en för sin tid mycket stor ladugårdsbyggnad med tillhörande byggnad som haft snarlika funktioner. Alternativt har det varit ett enastående stort långhus för de boende på godset, men även i förslag bör en större del av byggnaden ha tjänat som ladugård. Rimligen bör de dateras till någon tid före mangårdsbyggnadens grund anlades.

MANGÅRDSBYGGNADEN

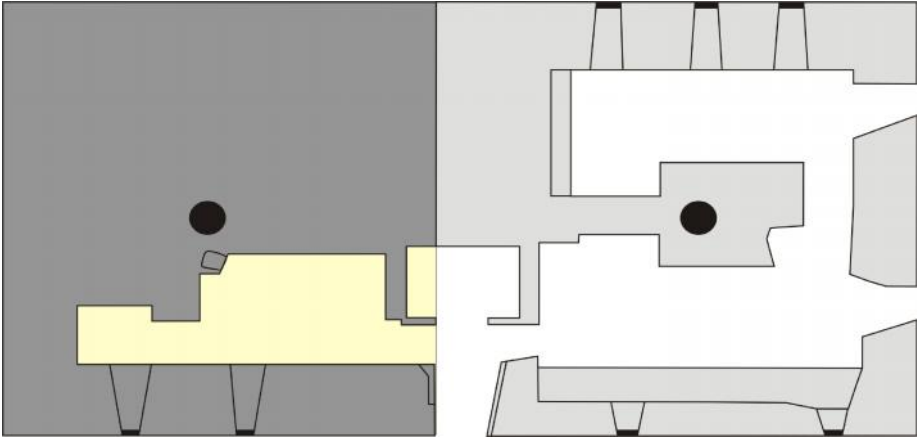
Den nuvarande mangårdsbyggnaden har en mäktig stengrund som delvis bär spår från medeltiden, men som utökades väsentligt under 1600-talet i samband med att det nuvarande huset byggdes. Mangårdsbyggnaden uppges ha varit i mycket dåligt skick på 1810-talet, varvid det mesta av golvet tycks ha lagts om och gissningsvis också taket, som vid denna tid bör ha fått det brutna sadeltak, som det fortfarande finns tydliga lämningar från på vindsvåningen. Detta tak omformade till ett plant tak senast i slutet av 1800-talet, sannolikt under Hedvalls eller Thorselius tid på säteriet.

Grunden består av en massiv stenmur med en tjocklek av omkring 1,8 meter, varpå träbyggnaden står. Den östra halvan förefaller vara betydligt äldre än den västra delen, som av allt att döma byggdes på under 1600-talet. Åsikter har framförts att den östra delen av husgrunden går tillbaka till medeltiden, vilket är fullt möjligt.

Mangårdsbyggnaden.

Det första huset som stått på denna grund vet vi ingenting om, men det som uppfördes under 1600-talet är det nuvarande huset, men det var säkerligen byggt i en enda våning och med låga väggar, samt med relativt högt tak av typen säteritak. Det innebär att den totala höjden inte skiljde sig så mycket från det nuvarande huset.

Stengrunden bär spår efter två byggnadsperioder. Den östra delen (vänster i bild) är äldre än den västra och är från medeltiden eller allra senast från 1500-talet med den västra delen tillhör 1600-talet, vilka tillsammans har 3 ingångar och 7 fönster samt två rökgångar.

En av stockarna av ek i källarens tak tillhörande den äldsta delen, samt ingående i konstruktionen på ett sådant sätt att den bör vara samtida med muren. (bilden är tagen snett nerifrån, vilket gör att golvet som den stöttar upp är ovanför den, inte till vänster om stocken såsom det kan uppfattas i detta perspektiv.)

En större upprustning skedde runt år 1813, i samband med att det gamla huset uppges ha varit förfallet. Ett preliminärt försök att datera golvbjälkarna med hjälp av årsringarna antyder att de grova stockarna är fällda år 1817. Det skulle kunna bekräfta och förklara de övriga uppgifterna från denna tid, nämligen att en omfattande renovering skedde under 1810-talet, som tydligen berörde både taket och golvet. Däremot är själva stengrunden och hela stommen i huset betydligt äldre. Det är frestande att tänka sig, att en del av stockarna i huset är rester från det medeltida huset. I en skrift från 1833 står det att gården var väl byggd, vilket visar arbetet var avslutat för den gången.

Huset har senare blivit restaurerat och moderniserat såväl år 1950 som runt 1980. En stenhäll framför en öppen spis har årtalet 1847 inhugget, vilket sammanfaller med en expansiv tid i godsets historia. Det gör att vi inte kan utesluta att många fler förändringar av huset skedde samtidigt.

Den i särklass allra största förändringen som berört mangårdsbyggnaden är den som genomfördes under 1950-talet, när ett flertal mellanväggar sattes upp i avsikt att låta alla som bodde där få egna rum. På så vis försvann den stora salen som tidigare dominerat undervåningen. Vid samma tid inreddes också övervåningen, som tidigare var oinredd.

Från slutet av 1940-talet och framåt ändras hela den yttre entrén, samtidigt som inre ombyggnader skedde, främst köket men även i andra delar av byggnaden. Likaså renoverades taket. Huset består i dag av 15 rum och 2 kök, fördelade på två våningar. Antalet rum var dock betydligt färre före 1950-talet.

Huvudfasaden markeras av en frontespis och indelas av pilastrar. Locklistpartiet är förändrat vid mitten av 1900-talet.

Stenhällen framför den västra öppna spisen med årtalet 1847, vilket innebär att den tillverkades under J.P. Hedvalls tid i hans äktenskap med prostens Billdahls dotter Maria Sofia.

Taket förändring

Huset kröns i dag av ett tegeltäckt avvalmat sadeltak. Taket har förändrats någon gång under sent 1800-tal. Härom vittnar främst kortsidesväggarnas påbyggda konstruktion för att erhålla ett plant tak istället för det brutna som fanns tidigare. Likaså finns fotografier från 1900-talets början som visserligen bara visar en del av taket, men det kan ifrågasättas om valmningen är gammal eller inte.

Det gamla brutna sadeltaket (mansardtak) sannolikt från 1800-talets början, vars vinkel fortfarande går att följa på insidan av huset, försvann och byggdes bort vid okänd tidpunkt före 1900-talets

början. Det bör då snarast ha skett under Hedvalls eller Thorselius tid på godset.

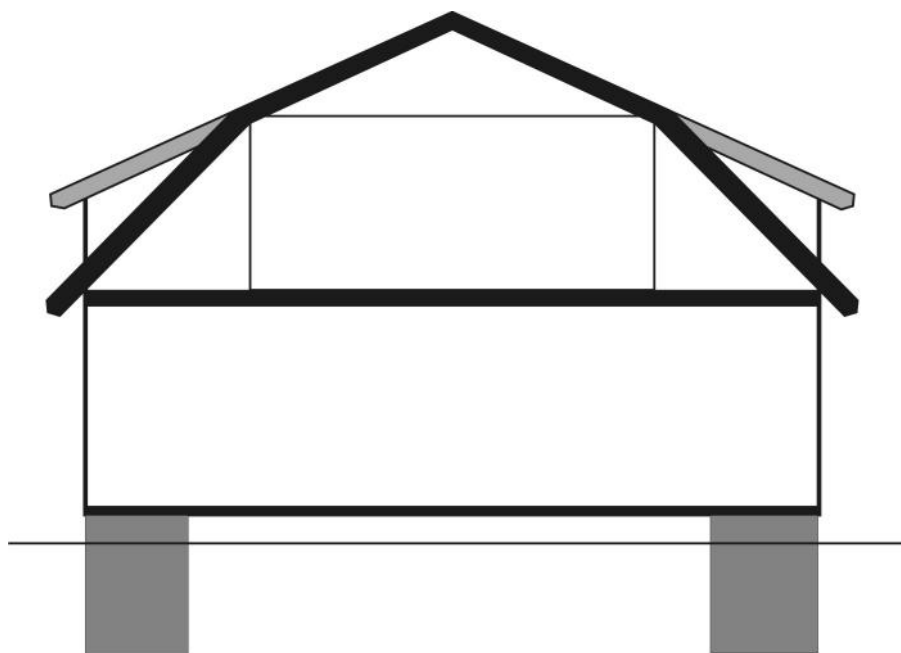
Ett säteri som Rössberga bör tidigare ha haft en mangårdsbyggnad med ett säteritak redan under 1600-tal eller i varje fall merparten av 1700-talet. Om denna tanke är riktig, måste man således utgå från att det brutna taket härstammar från tiden runt 1810-talet, varefter det raka taket kan ha byggts om i slutet av 1800-talet.

Försök till rekonstruktion av mangårdsbyggnaden på Rössberga, vilken bör ha blivit byggd på 1600-talet, varefter taket har byggts om.

Enligt föregående ägare av Rössberga, lantmästare Erik Möller, var det Jean de la Vallé som ritade mangårdsbyggnaden på Rössberga. Denne man var kunglig arkitekt 1651-1680 och den som slutförde

byggandet av Riddarhuset i Stockholm, vilket under hans ledning fick ett säteritak av den typ som sedan blev allmän på adelns gårdar.

Mangårdsbyggnaden i genomskärning, där både den kraftiga stengrunden och vinkeln på det föregående taket framgår. Det tidigare taket var ett typiskt brutet sadeltak och hade i sin tur ersatt ett säteritak.

Spöke på övervåningen

Möller som bodde på Rössberga under den andra halvan av 1900-talet, påstod att det fanns en grå dam på övervåningen. Andra menar sig ha sett henne gå runt huset på utsidan. Vill man spekulera i vem det kan vara, är det faktiskt få kvinnor bland de ägande familjerna som har dött på Rössberga. I listan finner vi bara följande kvinnor före Möllers ankomst:

- Märta Stake 1714
 - Maria Mörner 1736
 - Eva Rotkirch 1783
- inneboende*
- Catharina Charlotta Rotkirch 1806
 - Carolina Elisabeth Friberg, född Billdahl 1878
 - Beata Charlotta Thorselius 1888

FLYGLARNA

Av de två flyglarna från 1600-talets andra hälft återstår den östra av dem. Det är en ålderdomlig timmerbyggnad med en vällingklocka vid gaveln och som numera är målad med falu rödfärg. Vardera flygel har två skorstenar byggda av kalksten samt höga sadeltak täckta av enkupigt tegel. Men före 1813 hade även dessa byggnader säteri.

De ovala fönstren (s.k.oxögonen) som präglar framsidan är från 1600-talets senare hälft eller 1700-talet, men tillhör knappast det äldsta huset utan har placerats dit i samband med en någon ombyggnation, där även taket höjts avsevärt. I så fall är stommen upp till knappt 2 meters höjd räknat från stengrunden från 1600-talets andra hälft, medan allt där ovanför och det nuvarande utseendet mer berättar om 1700-talet. På den ena kortsidans övre del är stockarna numrerade med romerska siffror, vilket skett i samband med denna tillbyggnad.

I den västra flygeln fanns två lägenheter och den hade en sängkammare där det fanns en murad ugn. Den restaurerades 1948, men brann ner till grunden 1962. Istället för att bygga upp den på samma ställe, byggdes en villa ute vid Varnhemsvägen, långt bort från godsets övriga gårdsbyggnader. Den villan med tillhörande tomt är numera avstyckad och såld.

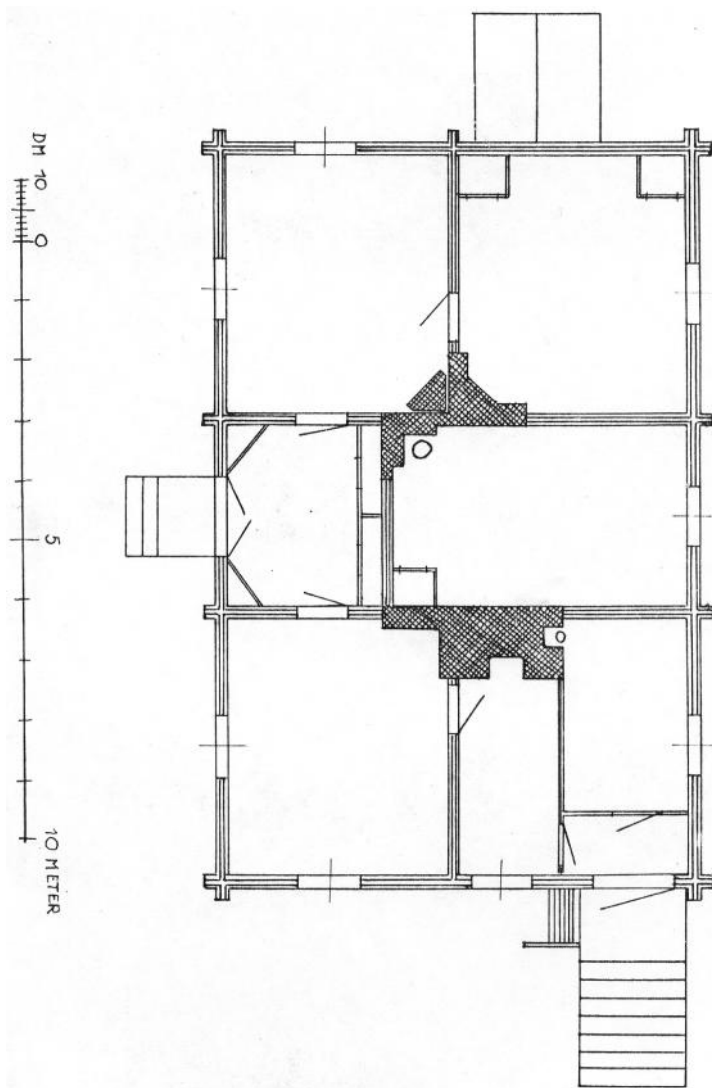
Den östra flygeln, som ännu står kvar, restaurerades också 1948, och var bebod under en tid, men fick sedan förfalla igen. Av de två skorstenarna är ingen av dem synlig ovan takpannorna.

I vardera flygeln bodde minst två familjer. Det finns uppfattningar, att det var finare att bo i den västra flygeln. Här bodde exempelvis ladugårdsförmannen. Möjligen kan man räkna med att kusken och rättaren har bott här, medan drängar, pigor och statare fick ta den plats som blev över.

Efter branden av den västra flygeln, fick ruinerna stå kvar. Det var först på 1990-talet som platsen röjdes upp och gjordes funktionell igen. Källaren blev ett garage med vedpanna för att värma mangårdsbyggnaden.

Den östra flygeln, som ännu står kvar. Den västra flygeln var i det närmaste identisk.

Den västra flygelns undervåning såsom den såg ut efter restaureringen runt 1950-talet. Den östra flygeln är närmast identisk, så när som på den yttre hörntrappan samt de smärre innerväggarna i det nedre högra rummet på bilden.

LADUGÅRDEN

Den äldsta kända ladugården återfinns på 1870-talets karta och sett ovanifrån var den L-formad. Före 1911 hade den byggts till på den norra sidan så att den blev U-formad sett ovanifrån. Sedan dess har ladugården brunnit ner två gånger. Den ladugård som brann 1917 var enligt kartorna byggd av tre stora sammanbundna längor i en fyrkant, men med en sida öppen mot gårdsplan. Enligt berättelser skedde branden i samband med att man önskade få bort ett stort getingbo som skulle rökas ut. Elden tog sig dock och medförde att hela den gamla ladugården brann ner.

Den nya ladugården var avsevärt mindre och bara det mellersta eller det partiet med nord-sydlig riktning återuppbyggdes, inte de två vinklade enheterna med öst-västlig sträckning. I gengäld förlängdes den med nästan halva sin ursprungliga längd i söder. Den hade stenväggar till ungefär 2 meters höjd och där ovanför en trävägg om c:a 1 meter längs långsidorna. Överst var det en höskulle. Även den ladugården brann ner. Det inträffade år 1953 och ersattes av en byggnad med ungefär samma storlek och placering. I början av 1980-talet ombyggdes ladugården och blev lägre än sin föregångare. Den nya byggnaden som främst använts för förvaring av hö och halm, mätte 15 x 26 meter samt var 11,6 meter hög.

En ekonomibygnad av sten uppfördes 1953 med plats för 2 hästar och 50 nötkreatur. Dock hade godset bara en bråkdel kvar av detta tjugo år senare när det var dags för försäljning.

Den hölada som ansluter omedelbart söder om ladugården, var från början mycket mindre än nu. Den träffades av blixten runt 1967, varefter det skulle dröja över tio år innan den byggdes upp på nytt. Denna gång blev det en byggnad med plåtväggar och plåttak.

Strax söder om ladugården låg utedasset omkring år 1900.

Ladugården, den låga byggnaden i mitten, byggdes efter 1917 års brand men är lägre än den ursprungliga ladugården som brann ner 1953. Till höger syns vedskjulet och till vänster skymtar den stora höladan.

ÖVRI GA GÅRDSBYGGNADER

Inom denna nordliga del av gården och intill den nedbrunna delen av ladugården i norr, har det funnits andra byggnader som haft praktiska funktioner, varav de delvis ersatts av nya träbyggnader som används som vedförråd, garage etc. Det nuvarande vedskjulet byggdes c:a 1990.

Magasinet i en våning med vindsloft har stenbyggda väggar med gavlar av trä samt är placerad något osymmetriskt gentemot andra byggnader i den nordöstra delen av gården. Halva byggnaden har brunnit ner vid okänd tidpunkt efter 1931, men sannolikt strax där-efter. Här återstår endast väggstenarna. Dess ålder är okänt.

En smedja finns också, men har av säkerhetsrisk placerats ett längre stycke från gården i nordöstlig riktning. Den fanns där i slutet av 1800-talet, men det är oklart hur gammal den är. Intill den kan man tydligt se spåren efter den gamla vägen som sträcker sig fram till den nuvarande landsvägen.

Magasinet, den återstående halvan, medan den bortre halvans stomme och kvarvarande väggar av sten döljs i grönskan.

Smedjan som ligger ett stycke in på den gamla anslutningsvägen som löper från gården och vidare österut mot landsvägen. På samma sida om vägen sträcker sig en mäktig stenmur, från gården och vidare förbi det gamla torpet Nybygget som skimtar i bakgrunden.

Inte långt från smedjan och ner mot dammen, som är uttridad på 1911 års karta men inte tidigare, finns en husgrund med. Av allt att döma har det varit ett brygghus. Det är dock inte med på den kartan eller på någon annan karta. Grunden av sten har ett yttermått på ungefär 10x11 meter samt med en mycket stor spis med skorsten, som numera är fullständigt nedrasad.

Brygghus? Stengrunden och den stora spisen går att skönja strax nordost om gården, vilket sannolikt har varit ett brygghus. Området är särskilt markerat på kartan från 1686, men det är inte med på den detaljerade kartan från 1911.

Gårdskyrkan

Sången att det har funnits en gårdskyrka på Rössberga kan inte bekräftas eller ens dateras tillbaka i tiden. Enligt uppgift har den stått ”i hagen” utan närmare klarläggande om den exakta platsen eller ens i vilken riktning den befann sig. Enligt rättaren Josefsson på Rössberga i början av 1910-talet, ska den ha legat uppe på kullen ungefär där allén slutar. Detta skulle i så fall delvis kunna förklara varför allén drogs fram ända hit runt 1850-talet.

Det finns ingen förteckning som säger något om hur den var byggd eller några andra detaljer. Gissningsvis är den uppförd av

någon som tillhörde familjen Fleetwood. Två mindre stenar av dekorerat slag, vilka påträffats i sen tid inne i mangårdsbyggnaden där de förvarats, anses komma från denna kyrka. Här avbildas knubbiga keruber i en barockstil som närmast för tanken till 1600-talet.

Allén mellan gården och landsvägen, sett norrifrån och mot mangårdsbyggnaden.

TRÄDGÅRDEN OCH ALLÉN

På en skiss från 1931 avbildas den gamla trädgården med åtskilliga utspridda träd samt små gångstigar. Dess ålder är svår att bedöma, men den mur som omger gården har en sträckning som antyds redan på kartan från 1686. Det finns en uppfattning att muren byggdes av ryska krigsfångar i början av 1700-talet, vilket är möjligt

men en uppgift som inte går att bekräfta. I så fall följde de en sträckning som förefaller ha varit gammal redan då. Omkring år 1700 nämns några trädgårdsmästare på Rössberga.

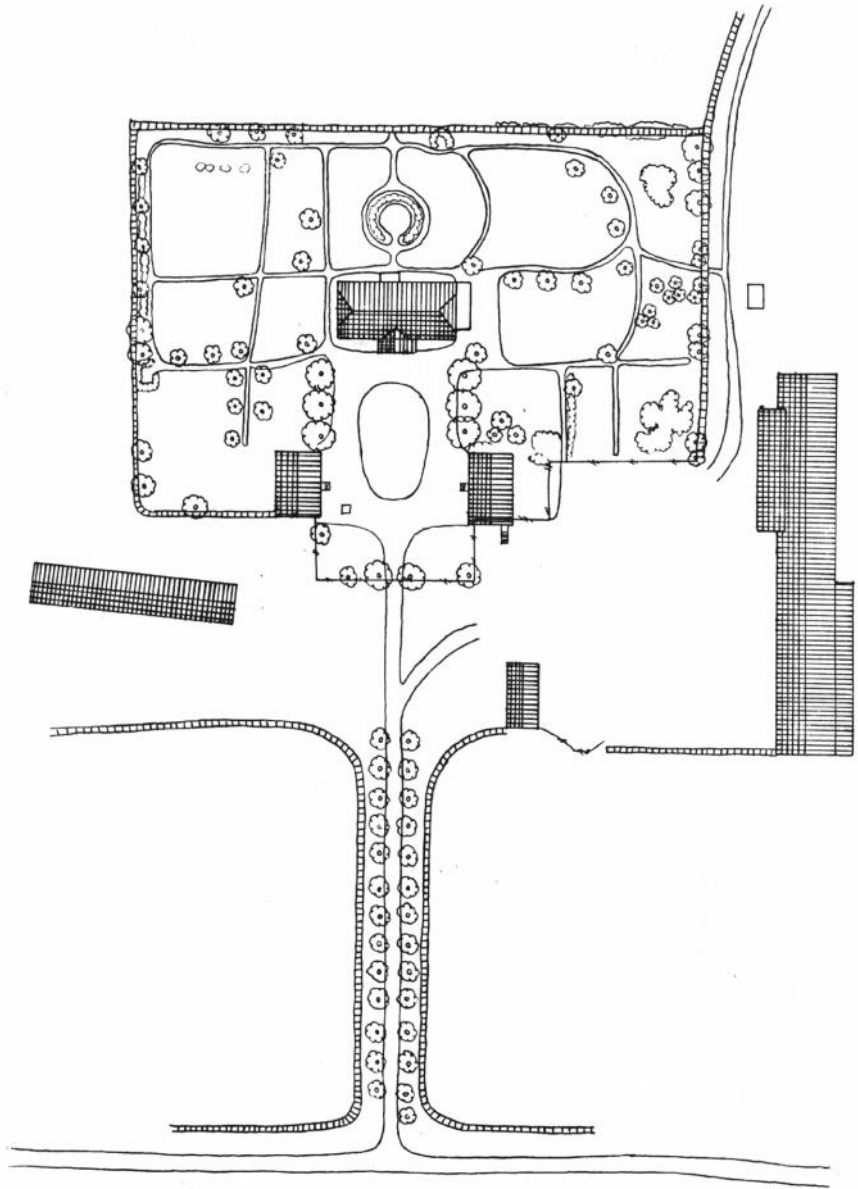
Trädgårdens form och husens placering är inte helt symmetrisk. En besökare som kommer norrifrån eller utifrån allén, finner att husen ligger symmetriskt gentemot varandra och vinkelrätt mot de flesta av de omgivande stenmurarna, men att den högra (östra) halvan av trädgården är större än den vänstra (västra). Den sistnämnda har ganska exakt proportionen 2:3 eller är 1,5 gånger längre i nord-sydlig riktning än i östvästlig, räknat fram till husgruppens mittpunkt. Den västra halvan är mer utsträckt och här följer stenmuren snarare bruksvägen utanför, än den strikta geometrin innanför muren.

I början av 1900-talet lär det ha funnits en slags handelsträdgård strax söder om trädgårdens sydliga mur, vilket kan förklara dels öppningen i muren med en grind, dels att det ännu syns spår av en stig i rakt sydlig riktning från nämnda grind och rakt ut i hagen.

Allén

Den långa allé som är anlagd symmetriskt gentemot mangårdsbyggnaden sträcker sig norrut. Den finns med på 1911 år karta, men inte tidigare. En av stubbarna med 134 årsringar avslöjar att den anlades långt före den nya sträckningen av landsvägen, som numera skär rakt igenom allén. Rimligen anlades den under Hedvalls tid, den era som kännetecknas av många förbättringar av allehanda slag på Rössberga. Sträckningen är motiverad utifrån herrgårdens uppbyggnad, men uppgiften att det gamla kapellet låg strax norr om alléns slut, uppe på kullen, kan föranleda frågan om det var hit upp som allén var ämnad. Det sägs att det var en grusgång hela vägen dit upp, vilket skulle krattas en gång i veckan. Fortfarande kan vägkanterna skymtas mellan träden.

Uppe på Källebacken, ungefär där allén tar slut i norr, sägs det att det har spökat. Här på toppen av kullen ligger en treudd från järnåldern och här har också ett kapell legat, enligt minnesgodar personer i bygden.

Trädgården såsom den såg ut 1931, med gångstigar mellan gräsmatta och träd.

En av stubbarna från den nordligaste delen av allén med ungefär 134 årsringar. Enligt uppgift ska den ha blivit fälld i samband med en lokal tromb 1997. I så bör allén ha blivit till omkring år 1863 och är från Hedvalls tid.

KVARNEN

Handkvarnarna ersattes under slutet av medeltiden av främst skvaltkvarnar, som drevs av rinnande vatten eller under senare perioder av väderkvarnar. De första skvaltkvarnarna som nämns i Valtorps socken är från runt mitten av 1600-talet. Möjligen kan det ha funnits kvarnar före dess men en markant ökning var inte ovanligt på just 1600-talet i samband med att spannmålsodlingen långsamt

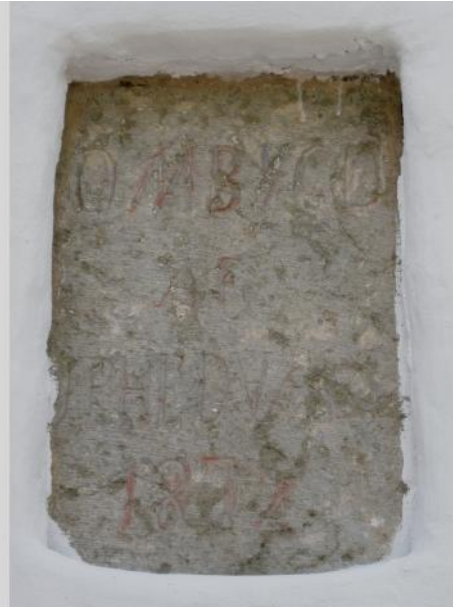
skulle öka under de kommande seklerna. Dessförinnan var odlingen så pass ringa att större kvarnar var undantag.

Raglås kvarn

En av de första kvarnarna i socknen kallades Raglåskvarn, men var den låg längs Slafsån är okänt. Troligen var det på samma plats där en kvarn med detta namn uppträder under 1800-talet och senare, nämligen uppströms några hundra meter i det biflöde som rinner ut i Slafsån intill den forna platsen för Valtorps by. Den inräknas i det jordägande som ägarna av Rössberga innehade under slutet av 1600-talet och en stor del av 1700-talet, men möjligen ännu längre. I kyrkoboken för år 1734 nämns en viss Jon Larsson som var boende vid Rössberga kvarn i Raglås.

Rössberga kvarn

För Rössbergas del är det två av de mer sentida kvarnarna som är av intresse. Den som numera är försvunnen återfinns på en karta från 1800-talets slut och det sägs att här låg både kvarn och såg. Platsen var några hundra meter nedströms gentemot den kvarn som ligger vid bron över Slafsån på en plats som kan följas tillbaka till början av 1700-talet. Möjligen fanns det en kvarn här redan i ett tidigare skede, innan det första omnämmandet är känt på 1700-talet. Den har under seklerna haft flera olika namn, såsom Nästegårdens kvarn, Junkergårdens kvarn och Rössberga kvarn, beroende på, att båda de två förstnämnda kvarnarna efter en tid förenades under samma tak. Fastighetsbeteckningen är Valtorps kvarn 2:1. Verksamheten upphörde runt 1960, men kom sedan åter i drift, vilken den ännu är i skrivande stund (år 2012).

Rössberga kvarn med minnesstenarna över tidigare ägare, från år 1841 respektive 1872.

UPBÖGD
AF ÄGARE
JOH LARSSON
ÅR 1841

OMBYGD
AF
J P HEDVALL
1872

Kvarnen har en bevarad stenhäll inmurad i ytterväggen, som berättar om att den blev uppbyggd av ägaren Johannes Larsson år 1841. Det var strax innan hela området runt kvarnen genomgick en omfattande uppmätning och avstyckades från gårdarna i byn Valtorp, varunder den hörde. Före Johannes Larsson är ett flertal ägare kända, men ingen som berör Rössberga. Den största förändringen hade inträffat strax före år 1830 när de två kvarnarna Nästegårdens kvarn och Junkergårdens kvarn förenades och lades i samma kvarnhus. Före dess kan vi bara anta, att de har legat på ungefär samma

plats som den nuvarande kvarnen. I det intilliggande huset, på andra sidan landsvägen, tycks det ha bott folk sedan början av 1700-talet. År 1850 sålde Johannes Larsson både kvarnen och marken runt om till ägaren till Rössberga, som framträder på den andra inmurade minnesstenen som bär en inskrift, som förtäljer om den ombyggnad som skedde under Jacob Petter Hedvalls tid.

Rössberga kvarn.

Med Jakob Petter Hedvall som ägare av Rössberga, dröjde det inte särskilt länge innan hans engagemang i den närmaste omgivningen även omfattade kvarnen. År 1866 blev han den första boende på Rössberga som även var ägare av kvarnen, eller rättare sagt de två kvarnarna som ännu en tid hölls åtskilda vid exempelvis taxeringen.

Detta ägande gällde bara under en viss period, men familjen Thorselius hade den kvar till tiden omkring år 1900. Efterföljande ägare av Rössberga sålde kvarnen 1920.

Här var en kontinuerlig drift i drygt 200 år. Den siste som använde kvarnen och drev verksamhet här, vilket skedde ända in på 1960-talet, var Erik Johansson. Den såldes sedan vidare och återfördes senare till Rössberga, varpå driften kom igång igen. Denna gång skedde det med modern teknik, men inte för att mala mjöl utan för att producera elkraft.

Rössberga kvarn.

MARKÄNGSHAGEN

Längs den gamla landsvägen, som togs ur bruk runt mitten av 1800-talet, ligger torpet Markängshagen vars historia går tillbaka till 1848. Det sägs att det under en tid även tjänade som kommunens fattigstuga. Möjligen är det delvis ett minne från 1800-talet när ingen av de boende här kallas statare eller torpare, utan istället kallas inhyses, vilket är ett tecken på att någon tar hand om dem.

En del äldre personer har kallat torpet för "Bladastövan" (Blads stuga), efter familjen Blad som bodde här i början av 1900-talet. Med det avses Oskar Blad med hustru Gerda Katarina Andersson, född Olofsson, och deras barn, vilka flyttade till Rössberga 1919. Deras dotter Gunhild Alida, född 1911, konfirmerades 1927 och det sägs då, att de bodde i Fattighuset, vilket på den tiden avsåg detta torp. Fadern Oskar blev sedermera blind och kallades "Blinna-Blad". Dottern Gunhild lär ha bott kvar här som ogift långt in på 1940-talet.

Markängshagen.

1848-1901

Många torp var trångbodda. Exempelvis berättar kyrkböckerna att i Markängshagen bodde följande personer, från äldsta tid år 1848 och framåt till 1901.

1848-1873

	<i>född</i>	<i>övrigt</i>
Johannes Svensson Åvall	1820	inhyses med familj
Inga Larsdotter, hustru	1823	
Anna Cajsa	1848	utflyttad 1863
Anders Gustaf	1851	utflyttad 1869
Lars Johan	1854	utflyttad 1872
Alfred	1857	
Carl Wilhelm	1860	
August	1863	dog 1868
Frans Oskar	1868	

1875-1895

Josef Johansson, make	1838	inhyses med familj
Maja Stina Johansdotter, hustru	1838	
Gustaf Herman	1861	
Fritz Wilhelm	1863	utflyttad före 1885
Johan Alfred	1866	utflyttat 1890
Josefina Albertina	1869	utflyttat 1888
Frans Oskar	1872	utflyttat 1893
Carl Josef	1875	
August Algot	1878	

1895-1901

- Stataren August Johansson med hustru Carolina Gustafsdotter och deras tre barn bodde här 1895-1897.
- Statardrängen Johan Rikard Johansson med hustru Augusta Matilda Gustafsdotter och ett barn bodde här 1897-1898, tillsammans med stataren Svante Andersson med hustru Inga Matilda Larm som bodde här 1897-1899.
- Stataren Levin Johansson med hustru Maria Christina Svendsdotter och tre barn bodde här 1898-1901.

RÄTTAREBOSTADEN

Den byggnad som kom att kallas rättarebostaden är byggd av trä på en stengrund och omfattar i dag två lägenheter. Den är belägen långt från mangårdsbyggnaden i västlig riktning från gården. Rättaren var förmannen på godset och den som ansvarade för att alla sysslorna utfördes inom jordbruket. I början av 1900-talet tycks det alltid ha varit två rättare samtidigt.

Huset är byggt 1908, men eventuellt ersattes den då av en äldre byggnad, här eller närmare huvudbyggnaderna. Här bodde i så fall bland annat rättaren

- Adolf Wilhelm Millqvist med familj i mitten av 1880-talet
- Carl Carlsson och hans familj på 1890-talet
- Karl Emil Josefsson med familj 1914-1919, hos Thorselius
- Nils Erik Spärring, ogift 1914-1915
- Carl Andersson med familj, (?) -1902, 1915-(1920 eller senare?)
- Sven Johan Gustavsson med familj, 1917-1919
- Johan Fridolf Persson med familj 1918-1919, hos Törling
- Johan Amadeus Hellner med familj 1919-1920

Rättarebostaden, avsedd för två familjer, byggd 1908.

I NSPEKTORSVILLAN

Närmaste granne till rättarebostaden är inspektorsvillan eller inspektorsbostaden, som till skillnad från de flesta av de övriga husen inte är byggd av trä. Den byggdes 1917 och har både en liten damm och en ovanligt stor trädgård.

Den äldste kände inspektorn i kyrkoböckerna är Otto Vilhelm Svensson Skog 1919-1920. Efter honom kom Karl Gustav Vilhelm Ekblad med familj som bodde här från 1920 och fram på 1960-talet.

I anslutning till inspektorsvillan uppfördes en större ekonomibyggnad i två våningar som bland annat omfattade ett stall. Den brann ner i början av år 2011. På samma plats uppfördes i stället en lägre byggnad med bara en enda våning, men med samma storlek i övrigt. Ungefär halva utrymmet är ett stall. Resten utgör maskinhall.

Inspektorsvillan, byggd 1917.

KALKBROTTETS BOSTÄDER

I samma område som rättarebostaden och inspektorsvillan byggdes tre hus som i första hand beboddes av dem som arbetade i kalkbrottet. Två stora trähus var till för de vanliga arbetarna, medan det tredje huset av sten var primärt för förmän.

I brandförsäkringen för år 1920 framgår det att det fanns elektrisk ström i husen.

Ett av de tre stora kalkarbetarboställena, det sydligaste, byggt av sten 1917 (nr 1 nedan).

Av de fyra kalkarbetarboställena, inklusive inspektorsvillan, kan vi läsa följande i brandförsäkringen från 1920:

1 (sydligaste huset) - Kalkarbetarbostad

Byggår 1917, av tegel, kalkrappt i sin helhet, med källare. Tak av tegel på spån.

Två våningar och vind, innehåller i vardera våning 4 kök och 4 boningsrum med i vardera kök 1 fast skåp och i vardera boningsrum 1

garderob. Väggarna i boningsrummen äro tapetserade på kalkputs och taken pappspända, varemot köken hava panelade och oljemålade tak och putsade väggar.

Specifikation (*utdrag*): 20 fönsterluftr med tillbehör 800 kr
24 spegeldörrar 720 kr, 16 skåp och garderober 800 kr
8 diskbänkar 160 kr, 4 planktrappor 300 kr
8 järnspisar och tegelfötter 1000 kr

I intyget över elektrisk anläggning framgår det att här fanns 20 lampor år 1922, men inga väggkontakter eller andra apparater.

Mått: 17 x 9,4 meter och 6,5 meter högt

Ett av de tre stora kalkarbetarboställena, det mellersta, byggt av trä 1917 (nr 2 nedan).

2 (det mellersta av de tre större husen) – Kalkarbetarbostad
Byggår 1917. Plank, klätt med tjärpapp och bräder.

I fullständig likhet med nr 1 ovan (*gäller även el-installationen*).

Mått: 16,4 x 8,75 meter och 6,5 meter högt

Ett av de två stora kalkarbetarboställena, det nordligaste och det största av dem, byggt av trä 1911 (nr 3 nedan).

3 (det nordligaste av de tre större husen) – Kalkarbetarbostad

Byggår 1911. Dubbla bräder med sågspånsfyllning, klädda med tjärpapp och bräder. Rödmålad. Papptak.

Två våningar, innehåller i 1:a våningen 5 lägenheter med 1 kök och 1 boningsrum i varje, 3 förstugor och vid södra gaveln en större matsal.
2:a våningen: 2 frontespis- och 4 gavelboningsrum

I intyget över elektrisk anläggning framgår det att här fanns 19 lampor år 1922, men inga väggkontakter eller andra apparater.

Mått: 22,9 x 8,75 meter och 4,4 meter högt

4 (nordligaste huset) – Jordbruksarbetarbostad (nu kallad Brukskrogen)

Byggår 1910. Timmer med rödmålad brädklädnad. Tak med tegel på spån.

En våning med vind, innehåller i våningen 2 kök och 2 boningsrum

I intyget över elektrisk anläggning framgår det att här fanns 8 lampor år 1922, men inga väggkontakter eller andra apparater.

Mått: 11,45 x 5,85 meter och 3,6 meter högt

Övriga byggnader

Några av de övriga byggnader som nämns i samma brandförsäkring:

Kalkarbetarbostad (nu kallad Rättarebostaden)

Byggår 1908. Timmer med rödmålad brädklädnad. Tak med tegel på spån.

En våning med vind, innehåller i våningen 5 kök och 5 boningsrum

I intyget över elektrisk anläggning framgår det att här fanns 14 lampor år 1922, men inga väggkontakter eller andra apparater.

Mått: 20,4 x 7,85 meter och 3,6 meter högt

Inspektorsbostad samt häststall

Byggår 1917. Byggt av tegel i sin helhet, kalkrappad.

Inspektorsbostad, på cementfogad kalkstensfot och därunder källare i 2 rum, därav en tvättstuga, i en våning och med vind.

I våningen 1 kök och 3 boningsrum samt å vinden 2 gavelboningsrum med sidogarderöber.

Specifikation (*utdrag*): 14 spegeldörrar 420 kr

2 skåp och 5 vindsgarderöber 200 kr, 2 kakelugnar 300 kr, 1 dito 100 kr

1 tegelspis 100 kr, järnspis i tegelfot 150 kr

I källaren inmurad gryta 150 kr

Mått: 9,6 x 8,25 meter och 3,8 meter högt

I intyget över elektrisk anläggning framgår det att här fanns 16 lampor år 1922, men inga väggkontakter eller andra apparater.

Häststall, byggt 1917, av sten med tak av tegel på spån.

Sju spiltor med krubbor av plank.

Med loge, sädeslada och vagnbod i 2 våningar samt över de senare spannmålsmagasin även i 2 våningar med golv utom i sädesladan av plank.

Mått: 28 x 7,15 meter och 6 meter högt

STALLET

Byggdes 1917 och hörde till Inspektorsvillan. Detta stall brann ner 2010, men ett nytt liknande stall byggdes upp senare samma år. Här finns det boxar med plats för ett flertal hästar samt utrymmen vid hanteringen av får och kalvar.

Det nya stallet strax nedanför Inspektorsvillan, återuppbyggt 2010, med samma storlek men inte lika högt som det föregående stallet som var hundra år äldre.

RIDHALLEN

I slutet av år 2010 byggdes även en stor ridhall, även kallad maskinhall, i nära anslutning till inspektorsvillan och dess stall.

Ridhallen, även kallad maskinhallen. I bakgrunden till vänster syns stallet.

Brukskrogen byggdes på samma plats som en äldre flerfamiljsbostad.

BRUKSKROGEN

I början av 1900-talet när kalkarbetarebostäderna byggdes, uppfördes också ett mindre hus intill de större husen. Där bodde det två familjer på undervåningen och två ungar på vinden i mitten av 1900-talet. Huset revs i början av 1970-talet och på dess plats byggdes ett nytt men bredare hus 1997, som fick namnet Brukskrogen. Somliga kallar den kort och för Puben. Här finns serveringstillstånd och används efter beställning för slutna sällskap.

FOTBOLLSPLAN med ombyteshytt

Strax nedanför inspektorsvillan, likaledes mellan Rössberga säteri och Varnhemsvägen, anlades en fotbollsplan i början av 1900-talet. Laget som sattes upp fick också namn efter säteriet och kallades kort och gott för Rössberga eller Rössberga AIF. När skolläraren Linderholm kom till Valtorp blev verksamheten organiserad som en ungdomsklubb 1944, med namnet Valtorps ungdomsklubb, men när flickorna inte längre fick vara med, ändrades detta till en idrottsklubb. När den sedan flyttade till Valtorps samhälle omkring år 1950, bytte de även namn till Valtorps IF.

På den gamla platsen vid Rössberga hade man ett mindre litet hus där spelarna fick byta om samt med försäljning av korv och dricka. För att få föreningen att gå runt ekonomiskt anordnades även fester vid en dansbana som låg strax intill.

När man pratar med äldre människor, i synnerhet män, hör man att denna fotbollsplan betydde mycket på den tiden. Det sägs att man ofta fick ta bort komockor från plan och mota bort korna, varefter man kunde börja spela.

*Den gamla ombyteshytten, där man även sålde korv under matcherna.
Byggd runt 1930-talet (?). Alldeles intill låg ängen där man spelade fotboll.*

ÄGARE OCH ARRENDATORER

År 1546 framträder den äldsta kända ägaren och samma år även den första omnämnda arrendatorn (landbon) som bodde här. Inga tidigare källor är kända.

STENBOCK och RIBBING

Gustav Olofsson (Stenbock)

I landskapshandlingarna för år 1546, framgår det i Kronans skattelängder att ägaren till Rössberga var en viss ”her Göstaff Olsz:”, det vill säga **herr Gustav Olofsson**. Han ägde även den intilliggande gården Torestorp.

Med tanke på vilka de efterföljande ägarna var, når man snabbt fram till slutsatsen, att han är identisk med Gustav Olofsson till Torpa, som var friherre, riksråd, riksmarsk och lagman i Västergötland. Han föddes mellan 1502-1504, var son till häradshövdingen Olof Arvidsson Stenbock och Karin Haraldsdotter (Lake). Ägde Torpa stenhus. Han var gift med Brita Erikdotter Leijonhufvud (1514-1572) och bland deras elva barn märks Katarina Stenbock som blev Gustav Vasas tredje och sista hustru.

Det finns dock ingenting som antyder att han någonsin bodde på Rössberga, men väl på Torpa stenhus i södra Västergötland.

Sannolikt ärvdes gårdarna Rössberga och Torestorp av någon av hans föräldrar och övergick senare till hans syster Anna Olofsdotter när hon frisläpptes från sin fångenskap i Danmark och återkom till Sverige.

Gustav Olofsson Stenbock.

Nils Ribbing

Ståthållaren, riddaren och lagmannen **Nils Knutsson Ribbing**, är nästa kände ägare, senast från 1560 och fram till sin död 1580. Han var född omkring år 1505, som en av elva barn till väpnaren Knut Ribbing (1481- efter 1518) och Kerstin Gustafsdotter Stierna. Fadern kallade sig ”till Svanseryd och Limmared samt Ribbingstorp” i Naums socken i Marks härad.

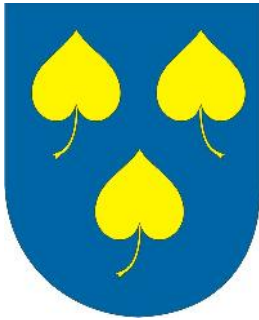
Nils Ribbing till Limmared, var gift med **Anna Olofsdotter Stenbock** född c:a 1503, dotter till häradshövdingen Olof Arvidsson Stenbock och Karin Haraldsdotter Lake. Han bevistade Västerås herremöte 1527, blev lagman och var en av dem som satte sitt sigill under Gustav Vasas testamente 1560. Hon togs till fånga på Kristian II:s order år 1520 och fördes till Danmark där hon lär ha fått stanna ända till 1554 innan hon blev frisläppt. Under tiden var hon i så fall gift och födde flera barn. Hon var för övrigt syster till Sveriges drottning Katarina, gift med Gustav Vasa.

Hon dog i Svansjö den 12 maj 1579 och begravdes i Torestorps kyrka i Marks härad. Han dog 1580.

Deras sju kända barn var:

Knut	dog ogift efter 1565
Christoffer (? – 1602), skeppshövitsman, Erik XIV:s fångvaktare	
Anna (? – 1561)	begravd i Åsle kyrka
Brita (1530-1592)	
Catharina (? - före 1633)	
Christina (Kerstin; 1537–1593)	begravd i Synnerby kyrka
Marina (? – 1612)	
Mechtild	

Eftersom Nils Ribbing och hans hustru Anna Olofsdotter inte står som ägare redan på 1540-talet utan först i den efterföljande längden från 1560, är det sannolikt att gårdarna ärvdes av föregående ägare, men att denne egentligen inte var Gustav Olofsson utan endera av deras föräldrar Olof Arvidsson Stenbock och Karin Haraldsdotter Lake. Endera av dem är i så fall den älsta kända ägaren till Rössberga. Ett sådant förhållande skulle förklara alla rådande oklarheter och omständigheter.

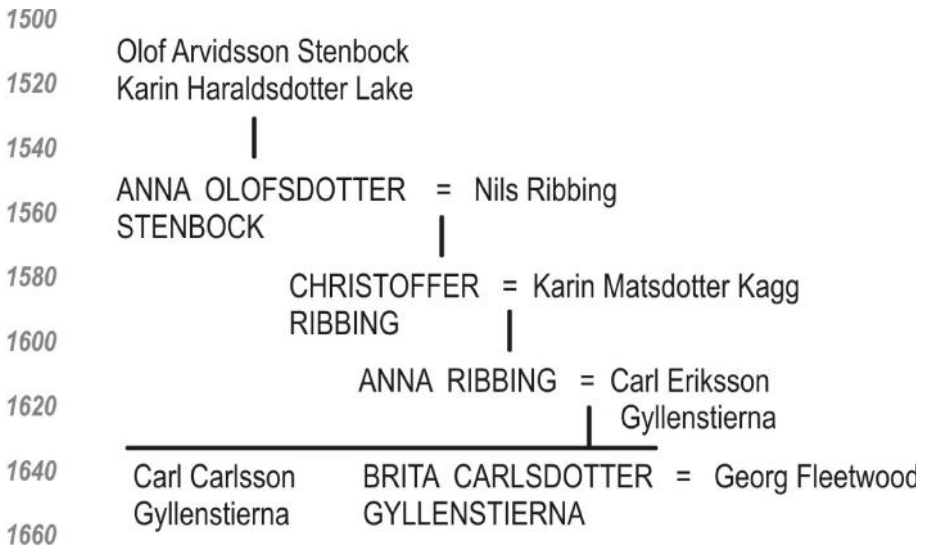

Släkten Ribbings vapen.

Christoffer Ribbing

Christoffer Ribbing, fogde och häradshövding, ärvde bland annat Rössberga och Torestorp i Valtorps socken efter sin moder. Han gifte sig först med Kerstin Pedersdotter Hjorthuvud, men efter hennes död gifte han om sig med änkan **Karin Matsdotter Kagg** (född omkr 1540, dog 1605 eller 10 dec 1600 i Österplana, och tidigare gift med Olof Eriksson Stake, som dog 1563 och fick med honom fem barn). Hans sätesgård låg i Naums socken och senare i Tranemo socken i södra Västergötland.

Han dog 1602 den 18 mars i Limmared. I hans första äktenskap föddes Mauritz, som flydde till Polen med kung Sigismund, samt Arvid som stupade i strid omkring Danzig. Enda barnet i hans andra äktenskap var Anna Ribbing, född 1576 i Floda och som dog 1628 i Bälinge, båda orterna i Södermanlands län. Hon gifte sig år 1600 med Carl Eriksson Gyllenstierna (1575-1621).

De äldsta kända ägarna av Rössberga: Anna Olofsdotter Stenbock → Christoffer Ribbing → Anna Ribbing → Brita Carlsdotter Gyllenstierna

GYLLENSTIERNA

Carl Eriksson och Carl Carlsson Gyllenstierna

Carl Eriksson Gyllenstierna till Lundholm (1575-1621), son till Erik Carlsson Gyllenstierna till Lundholm (c:a 1527-1586) och Katarina Nilsdotter Bielke (1539-1569), gifte sig med **Anna Ribbing** (1576-1628), som förde med sig ägandet av bland annat Rössberga och Torestorp. Han var bisittare i Svea hovrätt och kallades rätteligen ”till Nynäs, Pintorp, Årås, Limmared och Rossberg samt Svaneholm”, sistnämnda i Ås socken, Jönköpings län. Han var den första i sin släkt som även kallades till Rossberg, men det är oklart vilket

ortnamn som åsyftas, ifall det måhända är Rössberga i Valtorps socken eller någon annan plats.

Han dog den 12 febr 1621 och begravdes i Bälinge kyrka i Södermanland. Hon dog den 8 sept 1628 och begravdes likaså i Bälinge kyrka. De fick 8 barn:

Carl	1600-1633	dog ogift
Anna	1601-1619	dog ogift
Erik	1602-1657	
Maria	1605- ?	dog ung
Brita	1609-1653	gift med Georg Fleetwood
Christoffer	1608- ?	dog ung
Catharina	1610-1629	
Kerstin	1612 -1644	

Sannolikt var det den äldste sonen **Carl Carlsson Gyllenstierna** till Årås och Rossberg, som ärvde bland annat Rössberga och Tores-
torp. Han var fänrik och senare löjtnant vid Västgöta kavallerire-
gemente. Han dog ogift den 20 sept 1633 och begravdes i Kölinga-
reds kyrka, varefter arvet sannolikt gick vidare inom familjen till
systemen Brita Carlsdotter.

Brita Carlsdotter Gyllenstierna, född 13 maj 1605 på Nynäs, blev drottning Maria Eleonoras (maka till kung Gustav II Adolf) hovjungfru år 1630. Sedan blev Brita Carlsdotter kammarjungfru år 1634 till dennes dotter, blivande drottning Christina, som då bara var 8 år. Hon gifte sig 22 april 1640 på Nyköpings slott med generallöjtnanten sir Georg Fleetwood och dog 29 dec 1653 på Jälunda i Gryts socken i Södermanland samt gravlades i Nyköpings Östra kyrka, även kallad Alla Helgona kyrkan.

Her Karl Gyllen Stiernas Sättegårdh	1. Rössberga	19: 8	1	3/5
	2. Torestorp	12: 19 1/2	1	3/5
	1. Rössberga	19: 8	1	3/5
	2. Torestorp	12: 19 1/2	1	3/5

I bland annat Jordeboken framträder uppgiften att Rössberga-Torestorp var ett enhetligt gods eller säteri, ofta med marginaltexter såsom: "Her Karl Gyllen Stiernas Sättegårdh" (Jordeboken för år 1632)

Harald Stake

Harald Stake (1598-1677), landshövding, vars fader Erik Stake var son till Karin Matsdotter Kagg. Han var därmed besläktad med Anna Ribbing, vars barn ärvde Rössberga och Torestorp. Han uppfattas emellanåt som förvaltare av bland annat de två nämnda gårdarna, säkerligen i väntan på att Brita Carlsdotter Gyllenstierna skulle gifta sig, vilket skedde 1640 med Georg Fleetwood.

Hans dotter Märta Stake var således halvkusin med Georg Fleetwoods hustru Brita Carlsdotter Gyllenstierna, och denna dotter kom senare att gifta sig med en son till Georg Fleetwoods och Brita Carlsdotter Gyllenstierna, alltså med hennes halvkusins son.

Harald Stake, en av rikets främsta adelspersoner på sin tid, vars dotter Märta Stake gifte sig med Gustav Miles Fleetwood och sedermera dog på Rössberga.

FLEETWOOD

FLEETWOOD är en svensk friherrlig ätt, nr 49, och den härstammar från grevskapet Lancashire i England. Georg Fleetwood är den svenske stamfadern. Ätten blev naturaliserad och introducerad som svensk adlig ätt år 1649, varefter den upphöjdes i friherrlig värdighet 1654 och introducerad samma år.

År 1640-1806

Georg Miles Fleetwood äktenskap med Brita Carlsdotter Gyllenstierna medförde att han kunde räkna Rössberga till familjens förmögenhet, vilket innebar att de hade flera sätesgårdar att bo på. Hans köp av ett flertal gårdar i närheten av Rössberga visar att han i varje fall var här under vissa stunder av sitt liv.

Sonen Gustaf Miles Fleetwood (1642 – 1705) tycks ha bott på Rössberga under hela sin levnad och dennes hustru Märta Stake dog sedermera på Rössberga den 1 nov 1714.

På Rössberga föddes bland annat Georg Miles Fleetwood den 12 april 1678, men han och alla övriga syskon tycks ha flyttat härifrån. Senare dog han i slaget vid Helsingborg den 28 febr 1710. Hans son Bernhard Didrik Fleetwood, som vid tillfället bara var drygt ett halvt år, kom senare att slå sig ner på Rössberga. I kyrkoboken kallades Bernhard Didrik Fleetwood för Bengt Fleetwood när han dog i lungsot den 22 juni 1755 i en ålder av 36 år. Han var också friherre (baron) och gifte sig 27 juni 1739 med Catharina Charlotta Rotkirch.

Änkan Catharina Charlotta Rotkirch bodde kvar på Rössberga efter sin makes bortgång ända fram till sin död den 8 maj 1806. Under sin tid som änka skulle hon uppleva tre nya släktnamn på godset, von Knorring, Rotkirch och Åkerhielm.

Fleetwoods vapensköld med fyra fält varav två med stående lejon och de två övriga med en krona. Över skölden syns den friherrliga kronan.

Georg Fleetwood

Georg Fleetwood (1605-1667) är den svenske stamfadern till denna gren som härstammar från en mycket gammal adlig släkt i England och Wales. Sir Georg Fleetwood inträdde i svensk tjänst 1629 och deltog i krigen i Tyskland. Han bad senare om **Brita Carlsdotter Gyllenstiernas** hand år 1632. Samma år upprättades en stamtavla för att bekräfta hans adliga härstamning i England. Den inleds med prins Clothian av södra Wales som levde i mitten av 1100-talet. Georg Fleetwood var den andre sonen till sir Miles Fleetwood och Anne Barton. Familjen Fleetwood hade en framträdande position inom det engelska frälset. Detta tillsammans med att sonen Georg hade goda militära begåvningar, medförde att han erhöll hög status i Sverige.

Georg Fleetwood var döpt i Cople, Bedfordshire, den 30 juni 1605. År 1629 förde han med sig ett större antal hästar och begav sig till Tyskland, där han anslöt sig till den svenska sidan i 30-åriga kriget och blev överstelöjtnant. Han återvände till England och värvade en härstyrka som han tog med tillbaka till kriget. Den 3 juni 1632 blev han dubbad till riddare av den svenske kungen Gustav II Adolf och blev därmed den siste i Sverige som förärades denna heder. Senare detta år var han närvarande i slaget vid Lützen. År 1636 var han på uppdrag i England, där han skulle värva en härstyrka för svenskarnas skull, men återkom strax senare och blev 1640 kommandant i Greifswald och 1641-1653 kommandant i Colberg. Efter att ha återvände till Sverige upphöjdes han den 1 juni 1654 till friherre (baron) och kallades Fleetwood till Jälunda. Året därpå skickades han tillbaka till England av den svenske kungen Karl X Gustav i syfte att upprätta ett svenskt-engelskt förbund samt värva 4000 skottar. Med sig på resan tog han även sin äldste son Gustav Miles. Då hade han även tilldelats graden generallöjtnant. De återvände inte förrän i sept 1660.

Den 22 april 1640 gifte han sig på Nyköpings slott med Brita Carlsdotter Gyllenstierna till Svaneholm och Hällarne, född 13 maj 1606 i Nynäs i Södermanland. De fick fyra söner och två döttrar. Hon var dotter till änkedrottningens hovjungfru Anna Christoffers-

dotter Ribbing (1576-1628), i dennas äktenskap med Carl Eriksson Gyllenstierna till Nynäs (1575-1621), och hade fått fem gårdar (Hult, Fnöska, Sjededal, Penningby och Tyvik) i förläning av änkedrottningen Maria Eleonora i februari år 1639. Han ägde också Svanaholm (Flattaryd) i Ås socken, norr om sjön Bolmen i Småland samt 10 andra gårdar runt Anderstorps socken i Småland som han köpte 1644. År 1651 köpte han Gruveryd i Hakarps socken i Småland och detta hemman uppkallades sedan efter honom och kallades Görantorp samt blev säteri år 1666, men gick genom försäljning ur släktens ägo år 1681. År 1652 den 30 jan fick han gods i Småland som drottning Christina donerade till honom.

Georg Fleetwoods hustru Brita Carlsdotter Gyllenstiernas dog den 29 dec 1653 på Jälunda i Gryts socken i Södermanland. Han dog den 11 juni 1667 på Jälunda och begravdes i Alla Helgona kyrkan i Nyköping.

Barn till George Fleetwood och Brita Gyllenstierna:

- 1.) Anna Christina Fleetwood, född 1641 i Greifswald i Pommern, dog 1681, gift med Gustaf Adolf von Siegroth (1639-1670)
- 2.) **Gustaf Miles Fleetwood**, född den 8 aug 1642 i Colberg i Pommern, dog 17 juli 1705, gift med friherrinnan **Märta Stake** och var boende i "Segerstad".
- 3.) Georg Wilhelm Fleetwood, född 1644 i Colberg i Pommern, dog ogift efter år 1657 i Gryts socken i Södermanland.
- 4.) Carl Erik, 1646 i Colberg, dog efter sex dagar.
- 5.) Adolf Jacob Fleetwood, född 1647, dog 1676, gift med friherrinnan Christina Maria Sloblad
- 6.) Maria Catharina Fleetwood, född 1649 i Colberg i Pommern, men dog i samband med födelsen.

Baron George Fleetwood
Governour of Calicut,
and of the Iles of Oeland,
in Sweden. 1650.
Brother of Sr Wm Fleetwood
of Woodstock, and of
Charles Fleetwood Lord
Deputy of Ireland.

Georg Fleewood (1605-1667) i sin ungdom.

Georg Fleetwood (1605-1667) på äldre dagar.

Georg Fleetwood blev omåttligt rik. I ett brev från Axel Oxenstierna år 1643 den 1 juni intygas att han hade 100 Riksdaler i månadslön i sin tjänst som var placerad i norra Polen.

Han hade många sätesgårdar, där Jälunda i Gryts socken i Södermanland måste räknas som den mest förnäma av dem. Därtill hade han säterierna Svaneholm i Ås socken i Jönköpings län, Rössberga, Bråarp och Göransberg samt Sucko i Pommern.

Han står som ägare av Rössberga bland annat 1636 och 1650, men det var rätteligen hans hustru som ägde Rössberga. Deras son Gustav Miles Fleetwood, gift med Harald Stakes dotter Märta, bodde under lång tid på Rössberga.

I jordeboken för år 1660 är det noterat i marginalen att ”Wälb. Georgh flithuodh” hade köpt frälsegårdar och lagt ”under Rössbärgia”. I detta fall gällde det två av de tre gårdarna i Raglås, nämligen Mellangården och Nolgården, vilka han hade köpt 1647. På en annan sida står det att han den 23 dec 1648 hade köpt en kvarn i Håkanstorp. I Håkantorps socken ägde han ytterligare 4 hemman, nämligen Högen, en gård i byn Håkantorp och 2 gårdar i Ullstorp – Liden och Kyrkegården. Alla dessa tycks han ha köpt 1647-1648. Hans namn dyker också upp i Segerstads socken där han köpte 3 hemman (Sefastegården, Hulegården och Kolbogården) år 1652-1653. I marginalen står även texten ”kiöpt á 4 ½ Pro Cento”, vars innebörd lämnas otolkad, men som är en relativt vanlig marginalanteckning för många frälshemman. Sedan tidigare ägde han Rössberga och Törestorp om vardera 1 mantal i Valtorps socken, vars anteckning i marginalen lyder: ”Wälborne Georg Flitzuodh försuarar för Sätessgårdh”.

Från år 1663 infördes två nya gårdar i jordeboken, vilka låg på säteriets marker och det var Lilla Törestorp om 1/4 mantal och Åbod om 1/8 mantal. Ungefär vid den här tiden kom också ett flertal torpställen att byggas i främst de västra delarna av säteriets marker, men dessa hade bara tomtplatser för husen och inga egna gårdar.

Flera av dessa gårdar drogs in till Kronan från 1680-talet och fram till början av 1700-talet på grund av obetalda skatter. Det gäll-

de två av de tre gårdarna i Segerstad (Sefastegården och Kolbogården), de båda gårdarna i Ullstorp i Håkantorp.

År 1710 återstod av Fleetwoods jordinköp endast Hulegården i Segerstads socken, en gård i Håkantorps by samt kvarnen i samma by. De övriga fem gårdarna och en kvarn i Segerstads och Håkantorps socknar var indragna till Kronan, liksom de båda gårdarna i Raglås i Valtorps socken.

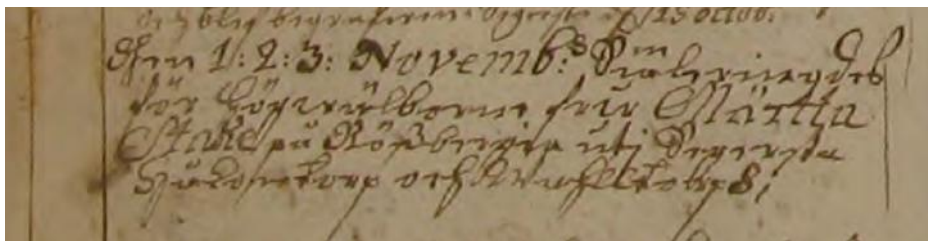

De handskar som man anser att Georg Fleetwood bar under 30-åriga kriget. (Livrustkammaren)

Gustaf Miles Fleetwood

Gustaf Miles Fleetwood (1642 – 1705), son till George Fleetwood och Brita Carlsdotter Gyllenstierna. Han gjorde militär karriär från år 1660 och steg till överstelöjtnants grad. Fick avsked 1679. Han gifte sig 12 febr 1670 på Öjerö med friherrinnan **Märta Stake** (1647-1714).

Han dog 17 juli 1705 och begravdes i Segerstads kyrka, vilket avser det kyrkliga gäll varinom Valtorps socken ingår och där Rössberga säteri ligger. Det är dock oklart ifall han gravlades i Segerstad, som är gällets moderkyrka eller i Valtorps sockenkyrka. Hon dog 1714, i hennes fall skedde det uttryckligen enligt kyrkoböckerna på Rössberga. Hennes själarिंगning pågick under de tre dagarna 1-3 november (måndag till onsdag) och i alla de tre kyrkorna i Segerstads gäll.

Valtorps sockens kyrkobok:

dhen 1:2:3: Novemb:s själeringdes för Högwällborne fru Märta Stake på Rössbergia uti Segersta Håkonetorp och Wahltorps ;

Samtliga barn bör ha varit födda på Rössberga, men ingen av dem bodde där i vuxen tid, vilket kan förefalla egendomligt med tanke på att det var många av dem som förblev ogifta. Det blev istället ett av barnbarnen som återvände till Rössberga. Barn till Gustaf Fleetwood och Märta Stake, varav de första fem föddes inom 5 år och 7 ½ månad efter bröllopet, och samtliga tretton barn inom 17 ½ år:

- 1.) Brita Magdalena Fleetwood, född 4 nov 1670, dog 1755, gift med Johan von Westphal (1636-1710).
- 2.) Marta Catharina Fleetwood, född 16 nov 1671, dog ogift 1690.
- 3.) Anna Christina Fleetwood, född 8 dec 1672, dog ogift 1730.
- 4.) Beata Ebba Fleetwood, född 8 juni 1674, dog 1679.
- 5.) Elisabet Maria Fleetwood, född 24 sept 1675, dog ogift 1734.
- 6.) **Georg Miles Fleetwood**, född 1678, dog 1710 i slaget vid Helsingborg, gift med friherrinnan **Maria Mörner**
- 7.) Ingeborg Margareta Fleetwood, född 27 juli 1679, dog ogift 1737.
- 8.) Harald Erik Fleetwood, född 26 febr 1681, dog 1709 i slaget vid Poltava.
- 9.) Gustaf Adolph Fleetwood, född 1682, dog 1757, gift med (1) Maetta Reenstierna, gift med (2) Anna Ugglå (boende i Lundby)
- 10.) Johan Vilhelm Fleetwood, född 3 aug 1683, dog 1695.
- 11.) Carl Christoffer Fleetwood, född 27 febr 1685, dog 1706 i slaget vid Frauenstadt.
- 12.) Agneta Helena Fleetwood, född 29 aug 1686, dog ogift 1734.
- 13.) Elsa Eleonora Fleetwood, född 31 dec 1687, dog ogift 1745.

Av de åtta döttrarna var det bara en enda av dem som gifte sig. Av de fem sönerna var det en som dog ung och tre på slagfältet, men det var bara två av dem som gifte sig.

År 1707 den 30 juni var några av dem faddrar när borgmästare Segervalls barn döptes. Här nämns högvälborne fru Märta Stake samt jungfru Anna, Stina och Lisa Ingeborg Fleetwood. De tre sistnämnda må förmodas ha varit hennes döttrar, men de återgivna namnen passar bara svårigen med listan ovan. Vid ett annat dop år 1710 för ett barn som var född på Junkersgården intill Rössberga nämns jungfru Greta Rotkirch bland faddrarna, vilket antyder att hon bodde på Rössberga och att det redan på den tiden fanns en nära relation mellan hennes familj och Fleetwood på Rössberga. Detta skulle ett par årtionden senare, år 1739, resultera i att Catharina Charlotta Rotkirch gifte in sig i familjen på Rössberga.

Ett särskilt minne fanns efter honom i Valtorps kyrka, eftersom han (eller möjligen hans fader) skänkte kalk, paten och oblatask i silver. Dessa inleder den äldsta kända inventarieförteckningen som är från 1689.

I de allmänna kyrkoräkenskaperna, där bara enstaka år finns kvar, anges för år 1684 att "Herr Öfwerst Leutnanten Höghwälborne Herr Gustaff Miles Flitvodh hafwer för ährat till kyrkian kopparmynt" samt med summan 13 daler 16 öre kopparmynt. Därefter återkommer inte ägarna av Rössberga förrän år 1706 när "Högwälborne frun Märta Stake på Rössbergia" skänkte 3 daler kopparmynt, vilket var mångdubbelt mer än vad de flesta gav. Något förvånande nämns hon eller rättare sagt "Wälborne frun på Rössbergia" år 1709, men då beroende på att hon lånade 12 daler kopparmynt av kyrkan. Nästa uppslag i räkenskaperna omfattar åren 1710-1711. Här finner vi henne under "Uthlänte Peninger Till Högwälborne frun på Rössbergia" när skulden är omräknad till 4 daler silvermynt. Exakt samma belopp återkommer under åren 1712-1719, för det lån som skedde den 16 juni 1709. Efter hennes död är skulden skriven på högwälborna fröken Anna Christina Fleetwood. Först år 1720 anges att Johan Månsson i Nästegården hade betalt halva skulden, så att bara 2 daler silvermynt resterade. Samma man betalade sedan återstoden år 1722.

År 1722 skänkte friherrinnan fru Maria Mörner (Gustaf Miles Fleetwoods svärdotter; se nedan) 2 daler silvermynt, samtidigt som ett flertal andra som var boende inom säteriets gränser skänkte varierande belopp med en totalsumma på 5 daler 21 öre silvermynt. Detta bör ha skett i samband med att kyrkan byggdes om.

Gustaf Miles Fleetwood (1642 – 1705).

Georg Miles Fleetwood

Georg Miles Fleetwood, till Röksberg i Bottnaryds socken i Jönköpings län, samt Bjurbäck och Sundseryd, båda i Bjurbäcks socken i Skaraborgs län. Han var född 1678 den 12 april och gjorde liksom sina fäder en militär karriär. Blev fänrik 1696, löjtnant 1700, kapten 1703, major vid Älvsborgs regemente 1710 och stupade i slaget vid Helsingborg den 28 febr 1710.

Han var gift med friherrinnan **Maria Mörner av Tuna** (1675-1736) från Bjurbäck och de bodde i kaptensbostaden Sjögården i Södra Vings socken, där de fick sonen Bernhard Didrik den 17 juni 1709, ett drygt halvår innan fadern dog. Sonen blev namngiven efter hennes fader Bernt Didrik Mörner, som var landshövding, friherre och överste, samt dog den 5 maj 1710 i Bjurbäck. Maria Mörners moder var Catharina Hård af Segerstad. Efter förlusten av make och fader gifte hon aldrig om sig och dog sedermera i Bolmaryd i Annerstads socken i Småland.

Han tycks aldrig ha bott på Rössberga under vuxen ålder, men sonen och hans familj bodde senare där. Möjligen valde hans familj en annan boendeort, eftersom hans moder bodde kvar där till år 1714. Först därefter, när Georg Miles Fleetwoods hustru Maria Mörner var änka, tycks hon ha bott på Rössberga tillfälligt eller mer stadigvarande under en tid.

Änkan Maria Mörner nämns några gånger i Gudhems härads-ting när hon lägger sig i en del rättsfall från 1711 och framåt rörande skatter och äganderätter. Hon kallas baronessa men har ingen uppgiven hemort. När hon år 1717 försvarar den skog som tillhörde Rössberga, i samband med att en person olovligen huggit där, kan man tänka sig att hon också bodde på Rössberga.

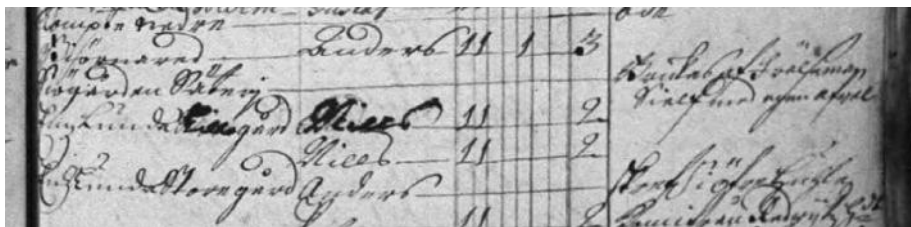
De fick följande barn:

- 1.) Märta Catharina Fleetwood, född 1706, gift med kapten Johan Stael von Holstein (1698-1751), hon dog 1759.
- 2.) Charlotta Maria Fleetwood, född 1707, dog ogift 1725.
- 3.) Gustav Miles Fleetwood, född 1707, gift med Catharina Flemming, (1723-1778), han dog 1760.

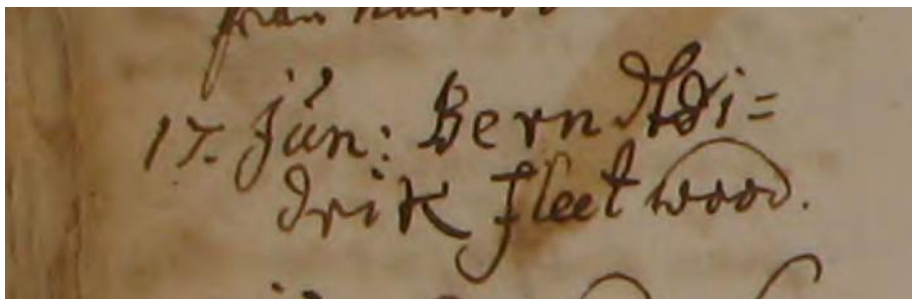
4.) **Bernhard Didrik Fleetwood**, född 1709, gift med **Catharina Charlotta Rotkirch** (1715-1806).

År 1718 nämns Fru Maria Mörner säreget nog som fadder till gossen Harald som föddes på Torestorp, vars fader Håkan bör uppfattas som en underlydande där de bodde inom säteriets marker. En annan av faddrarna var jungfru Märta Fleetwood, som bör ha varit hennes äldsta dotter, även om hon bara var knappt 13 år fyllda. Sistnämnda uppträder igen som fadder 1721 och kallas då fröken Märta Fleetwood när Per Smeds son skulle döpas. År 1723 var hon fadder på nytt åt Pers dotter i Konungbacken inom säteriets marker och hon fick namnet Märta, troligen efter sin gudmoder.

År 1736 när friherrinnan fru Maria Mörner dog, skänkte en viss "Madam på Rössberga" 1 daler silvermynt till kyrkan vid fjärde advent eller den 19 dec. Strax efter påsk 1737 gav "Baron Fletwod på Rössberg" 1 daler 16 öre silvermynt. Han skänkte ytterligare 1 daler silvermynt senare samma år samt år 1738. Åren 1739-1740 gav han dock årligen 2 daler silvermynt. Han återkommer som givare även under de följande åren. Dessa båda som är namnlösa, bör vara Rössbergas efterträdare.

I mantalslängden för 1710 och Södra Vings socken, står det följande efter Sjögården Säteri: Brukas av frälseman Sjelf med egen afvel, vilket är samma typ av text som även förekommer rörande Rössberga.

I Kyrkoboken för Södra Vings socken är födelsen angiven för Bernhard Didrik Fleetwood, den 17 juni 1709.

Arrendatorn Thun, Erik Oxlegren och Stael von Holstein

År 1717 synes mantalslängden uppge att det var en arrendator som brukade Rössberga. Texten är svårtolkad men anger att det var "Arrend:e folck skrefwet på Nygården". Någon liknande text finns varken före eller efter. Möjligen var det drängarna och pigorna som avsågs, eftersom de saknas i mantalslängden just detta år. I domboken för år 1718 bekräftas att det var en viss herr THUN som skötte om säteriet och arrenderade det av änkan Maria Mörner.

År 1727-1728 däremot råder det ingen tvekan om förhållandet rörande arrendet, för här sägs det uttryckligen i mantalslängden att säteriet brukades av arrendatorn ERIK OXLEGREN, dennes hustru och 1-2 drängar och pigor. Den 16 aug 1727 fick de dottern Ebba Elisabeth som föddes på Rössberga.

Sedan är det ett längre uppehåll innan mantalslängden upplyser om att säteriet brukades 1733-1735 av löjtnant STAEL von HOLSTEIN, men det anges inte vad han hette i förnamn. Denna adliga familj hade nära förbindelser med familjen Fleetwood.

Från år 1736 är det åter igen Fleetwood som står som ansvariga för bruket av godset. Detta år dog änkan Maria Mörner, som representerade den tredje generationen av familjen Fleetwood. Efter henne tog sonen Bernhard Didrik över Rössberga.

Bernhard Didrik Fleetwood

Bernhard Didrik Fleetwood (1709-1755), överjägmästare och friherre, gift 1739 med **Catharina Charlotta Rotkirch**. Hon var född i nov 1715 i Öjevalla, Norra Åsaka socken och var dotter till kapten Carl Fredrik Rotkirch till Öjewalla och Märta (Mätta) Hård av Segerstad.

Han var född 1709 i kaptensbostaden Sjögården i Södra Vings socken. Var först underofficer vid garnisonsregementet i Göteborg från 1727 och gjorde sedan en vidare militär karriär genom att tillhöra Skaraborgs infanteriregemente 1730-1741. Efter avsked år 1741 blev han vice överjägmästare i Göteborgs och Bohus län, samt Halland 1747. Tydligt framträdde hans svåra sjukdom redan 1739, som medförde att han avslutade sina militära uppdrag. Från detta avsked från det militära upphörde hans huvudsakliga inkomst, varför vi kan anta att familjens ekonomi blev ansträngd. Han avled i lungsot på Rössberga den 22 juni 1755 och begravdes i Segerstad, men om detta avsåg sockenkyrkan eller Segerstads gäll där Valtorps kyrka ingår, är oklart. Under åren 1739-1755 skrev han tre testamenten, som alla är bevarade. Förutom sin kära hustru, som är omnämnd i osedvanligt vackra formuleringar, upptas även hans systerdotter Hedvig, som han ville gynna.

Båda två förefaller ha varit mer troende och kyrkliga än många andra vid denna tid. Strax efter deras bröllop var det dags för en renovering av Fivlereds kyrka. Med stor visshet skänkte de en betydande summa för detta arbete, med tanke på att deras vapensköldar sitter precis ovanför dörren till sakristian och intill predikstolen. Varför de berördes så mycket av denna byggd är oklart.

Han skänkte pengar till Valtorps kyrka år 1741 med beloppet 2 riksdaler. Något oväntat uppges för detta år att ”Högwälborne Baron H:r Berend Didrick Fletwod på Rössbergia, emot obligation d: 21 Februarj 1742” mottog 28 riksdaler som ett lån av kyrkan.

Året därpå är räntan inräknad och skulden var då 29 : 21 : 18 6/25. Räntan betalade han dock detta år, men inget på skulden, för den betalade han först i maj 1744. Året därpå skänkte han 6 öre till kyrkan. Redan år 1746 den 19 april var det dags att låna av kyrkan

igen. Denna gång var det 30 riksdaler. Året därpå uppges skulden ha varit 20 riksdaler, vilket skulle finnas kvar i kyrkans räkenskaper år efter år fram till 1760, varefter den försvinner för gott. Därefter nämns hustrun inte förrän 1772, när hon förekommer med många andra på sidan med anteckningar över personer som hade skulder till kyrkan, men för hennes del var det bara 45 öre. Detsamma gäller året därpå. I en annan förteckning står det att hon lånade 15 riksdaler mot obligation den 8 juli 1772. Säreget nog skänkte hon samma år 3 riksdaler till kyrkan. Skulden betalade hon ränta för i flera år.

Hans hustru Catharina Charlotta Rotkirch tycks ha varit lika kyrklig som mannen. År 1759 begärde hon, att hennes torpare skulle få en egen bänk i kyrkan, men det kunde inte beviljas eftersom alla platser redan var reserverade. År 1785 lät hon bekosta en omfattande förnyelse av kyrkans nattvardskalk och paten, där man utgick från de befintliga föremålen som var skänkta till kyrkan av hennes makes farfar eller farfars far. Till deras vikt lade hon till det silver som fattades för att färdigställa dem enligt hennes önskemål. År 1796 lade hon sig i gudstjänstturen mellan Valtorp och Håkantorp, som delade präst och krävde att Valtorp skulle få dubbelt så många som Håkantorp.

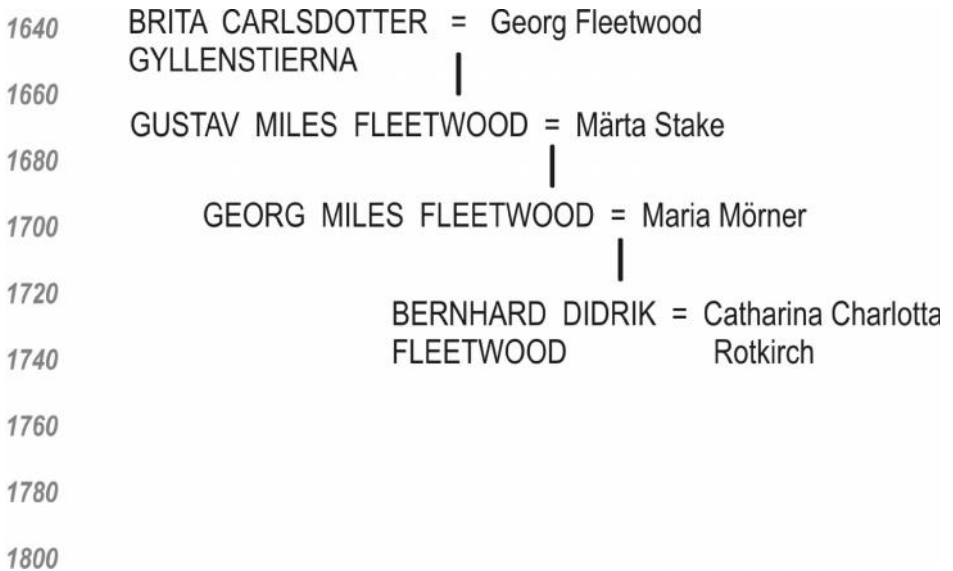
Hon dog drygt femtio år efter att ha blivit änka, den 8 maj 1806 på Rössberga, utan att ha gift om sig. De dog barnlösa.

I Fivlereds kyrka finns två vapensköldar målade inne på kyrkväggen. Sköldarna är belagda med varsin krona och under sköldarna har målaren skrivit ägarnas initialer. Den vänstra skölden är krönt med en friherrekrona och tillhör en man, medan den högra tillhör en kvinna. Målaren har gjort en rad felaktigheter i kompositionen, men det står ändå klart att den manliga skölden avser Fleetwoods vapen, där initialerna "B D F" står för Bernhard Didrik Fleetwood, som var gift med Catharina Charlotta Rotkirch, vars initialer "C C R" motsvarar den andra skölden. Ett extra "R" kan förslagsvis stå för Rössberga där paret senare bodde. Denna utsmyckning tillkom i samband med att kyrkan byggts om 1741, vilket säkerligen skedde tack vare en frikostig donation. Sannolikt var det just dessa två som stod för merparten av denna kostnad.

De fel som förekommer på dessa sköldar är att Fleetwoods vapen har en hjärtsköld, den i mitten, som saknar de sex svalorna, tre på vardera sidan. Rotkircks vapen har tre figurer som inte är särskilt väl avbildade, eftersom de rätteligen är örnhuvuden.

Vapensköldarna på väggen i Fivlereds kyrka, tillhörande Bernhard Didrik Fleetwood (B D F) och Catharina Charlotta Rotkirch (C C R) . Vissa smärre felaktigheter förekommer som konstnären inte tycks ha varit medveten om.

Av de fyra generationerna Fleetwood, var det främst den andra och fjärde i ordningen som verkligen bodde på Rössberga, medan den första tycks ha varit där periodvis. Efter 1806 gick säteriet vidare till andra ägare.

Bernhard Didrik Fleetwoods morgongåvobrev – år 1739

När Bernhard Didrik Fleetwood gifte sig med Catharina Charlotta Rotkirch, skrevs ett högst ordinärt brev i händelse av hans bortgång. Detta morgongåvobrev, där han skänker bort Rössberga om hon överlever honom och de inte fick några barn, blev dessvärre en viktig handling när han dog barnlös 16 år senare. Sannolikt är det också av den anledningen som dokumentet blivit kvar till vår egen tid.

Avskriften nedan har smärre utelämnade partier som berör högerkanten på texten, vilken inte alltid har varit läsbar på en kopia som läsningen utgått ifrån. I somliga fall anger texten i övrigt endast en enda tänkbar läsning, vars förmodade bokstäver dock har satts inom parentes.

(Inledande text, inskriven senare:)

den 5 Sept 1755

C C Rootkich

högst bedröfwad Enkia

(Den ursprungliga texten, som dock är oläslig vid radslutet i somliga partier:)

Så som Gud Alsmächtig genom sin gudommelige försyn och skickelse, mildeligen hafwer så fogat, at Jag Beredt Diedrich Fleetwood är kommen uti ett Christeligt och kiärligt Ächtenskap med min nu warande liufwaste Maka och kiära Hustru, den högwälborna Fru Friher = rinnan **Catharina Charlotta Rothkirck**, hwar till den samma Rådige Guden förlä = na sin milderika Råd och welsignelse af högden ! Altså ärkienner jag billigt med skyldigste tack = sägelse den kiärlighet af goda hiertelag som både hon och dess kiäre föräldrar, behagat emot mig på alt sätt betyga, försä = krandes äfwen å min sida, dem och henne, om all barnslig lydno, af wördnad, samt all Christelig omwårdnad och ächta förtrolig sam = man lefwad, och det så mycket mehr, som jag wisseligen framgent kan hugna mig af deras kiärlek och gunst utj alla måtto, hwarest jag redan hafwer så säkra af till = förlitliga graf.

Der nest af alden = stund vårt lif står i Gudz hand, och det hen = da kan, at jag förr min kiära Maka med döden af = ginge, och wij icke med Lifs frucht och arfwin = gar blifwo begåfwade: Förthen skull ålig = ger mig, i följe af Sweriges Lag och lof (...) bruk, at wid sådant tillfälle förse min kiära Hustru med hedres och morgongåfwo; Hwar före jag och i krafft af detta morgongåfwo bref, å rätten hinders dag skänker och gifwer henne, af frij vilja och kiärlige modt, min (se =)

tesgård **Rörsberg** med alla der under ligg (...)
da hemman och lägenheter, belägen i (ska =)
roborgs lähn, Gudhems härad, Segerstadhs
Giäld och Wahltorps Sochn, at then samma (...)
tar min död nyttia och bruka, aldele(s)
sådann wilckor af Conditioner som Sweriges
lag förmår och innehåller å Thessutom
full lemnas af mig en sådan Testam(en=
tarisk dispositiva som lag och billig hel(...)
kan medgifwa, och de mina förmedelige
eij skola hafwa orsak, at på något s(et...)
ger älja och påtala.

Till yttermehra wisso, hafwer jag de(tta)
Morgongåfwo= bref med egen hand
under skrefwit ok mitt anborna (...)
note bekräftat, samt anmodat närwar(ande)
Gode Herrar det samma jemte mig
som wittnen att underskrifwa, som skiedde
på Öjewalla d: 28 Junii 1739

Berndt Diedrich Fleetwoodz.

Ofwan stående och utgifne Morgongåfwo=bref blifwer här med
af oss undertecknade underskrifwit och bekräftadt, Öjewalla
ut supra.

*(två namnteckningar, av brodern Gustav Miles Fleetwodd och systemens
make Johan Stael von Holstein)*

Såsom ombedna wittnen
(sju namnteckningar)

Bernhard Didrik Fleetwoods Testamente – år 1746

Then vissa dödens owisshet, gifwer wäl hwar och en then Christeliga och Billiga efftertäncken att beställa om sitt hus, men mig är denne ehrin = dringer så mycket nödigare, som jag effter then hög = stazs begag är med Siukdommere och Swag häll = sa mehr är allment beswärad, Jag har i betractande häraf, än medan then aldra högsta i Råder förlänt mig någärlunda god hällsa, och alldeles sundt förnufft, funnit mig föranlå = ten göra följande författning och Testamente som jag will effter min död alldeles skall effterlef = eras, Nembligen:

Att som jag lefwat, och Gudh ähran lefwer uti en rätt ächta kärlek, med min kiära hu = stru, Fru Baronessan **Chatarina Charlotta Rootkirch**, och then alldra högsta eij behagat wäll = signe wårt äcktenskap med någon lifsfruckt, utan wij äro effter Guds behag Barnlösa, så tages wäl först min kiära huus fruus Mor = gongåfwa undan af ägendomen som effter mig finnes, och förblifwer, efter sin lagliga Natur, äfwen wäl som min kiära Swärmoder Wällbor = na fru **Metta Hårdh** försåldt med min och min hu = strus willia någon fastighet som min hustru i fram = tiden elliest kunnat i arf tilfalla och jag af de penningar som therföre influet, åtniu = tet J Contant Twå tusende dahler Sillfwer = mynt, till min Giällds Betalning, så skall min kiära hustru utj **Rörsbergia** Säterier, och därunder lydande fastigheter, niuta för dessa 2000 Rr (Smt) med derpå löpande ränta in til min dödstum(d) full ehrsättning för det fasta, hälst emedan jag eij fått dessa 2000 Rr Smt till mine skulder(s) betalning, jag af mina fastigheter dertil måst använda, den öfriga ägendomen så i (löst) som fast, som qarblifwer, sedan (...)
gulden är, skall min kiära hustru
Fru Baronessan **Chatarina Char** =

lotta Rootkirch åtniuta under detta mitt Testamente i sin lifstid, eller till thes hon skulle inträda i annat giffte, (...) någons intrång.

Förmodandes mine herrar arfwingar detta mitt Testamene, eij lära behaga söka ändring utj, serdeles som (nid... =) ker sinnråde(?) de lära finna att The (...) Christeligen och lagligen, som skedd(...) Rørsbergia d: 25 Januarii Åhr 1746.

Berndt Diedrich Fle(etwwod)

Såsom häröfwer warande wittne underskri(...) *(två namnteckningar, varav Jonas Jungström är en av dem)*

Lika lydande med Orginalet, betygar *(två namnteckningar)*

Bernhard Didrik Fleetwoods Testamente – år 1755

Sedan jag uti mitt sidsta skrifne tal yttradt min ödmiukeste tacksägelse till min Gud, för all sin outsägeliga Råde emot mig til min Siäls, ewiga wälfärd i sina oswikeliga uppenbarada Råde = löften, samt betygat min wissa förtröstan om dehlagtighet af Guds barn stare i min Fräl = sare Christo, har under denna min swå = ra siukdom af Lungsot Herrans förma = ning Ch. 38:1 i Beställan ditt hus, ty du måste dö, af icke wid lif blifwa: legat mig hårdt på hiertadt, så ofta jag sedt min aldra kiäraste makas och Frus Tårar, hennes outtrötteliga omsorg om mig dag och natt, vår liufwa sam = man lefnad, fast utan barn, alt från 1739, här altså welat härmed förordna, såsom en Testamentarisk Disposition, efter min död, gällande som fölljer, Nemb:
(1° All Giäld af skuld blifwer clarerad, igenom

mistelig lös eller fast egendoms, antingen förpantande eller bortsäljande.

(2° At min kiäraste maka och Fru **Catharina Charlotta Rootkirch**, som i Contante pen = ningar i boet infört 2000 daler Silfwermynt orubbad och oqwald nyttier och besitter all den öfriga både lösa och fasta egendo(m = men i sin lifstid.

(3° At min kiära Syster dotter **Hedwig Sta(le)** blifwier hos min kiäreste Fru och maka, med sin kiära moders min enda Systers (... =) da bifall och äger föda, kläder upfostran i Guds ordhs kundskap, Gudfrucktigt lef(ver =) ne och andra henne anständiga äskn(in =) gar

(4° Skulle min kiäraste maka och Fru effter (...) styrelse och egit fria behag, lefwe a(...))ften sin död, den Gud för Jesu skull saligha at wij tillhopa i ewighet få skåda Gud(... =) sigste, så faller vår egendom i löst och fast, effter lag till bägges våra arfw(in =) gar,

(5° När mina fastigheter emellan min Brors (... =) skers barn komma at delas, will jag at min ofwannemde Systerdotter **Hedwig** än(tin =) gen får beholla Sunsered i Bottnareds Försambling, det jag af hennes Sal. (Far) mig tillhandlat hafwer.

(6° Hwad som af Fleetwoodska godset efter min Sal: Faster Fru Friherrinnan **Brigitta Magdalena Fleetwood**, kan enligt lag (...) på min lott tillfalla, öfwerlemnar jag och, som min ofwannembde egendom till min kiära hustrus ägande och nyttian = de i sin lifstid.

Sidst anhåller jag i ödmiukhet at kong. Majjts och Riksens Giötha Hof Rätt, af öm = het för Enckior af Faderlösa barn, täck = tes höggunstigt uptaga, Confirmera och vårda denna min sidsta Testamentari =

ska disposition, den jag med moget, sundt
och otvunget betänckiande giordt, af i under =
skrefne wittnens närwarande och åhöro
stadfästa welat, som skieddt Siöråsen d: 4
april 1755

B Diedrich Fleetwood

såsom tillkallade wittnen
(*två namnteckningar*)

lika lydande med originalet betygas
(*två namnteckningar*)

Anmärkningar rörande nämnda personer ovan eller andra släktingar som skulle kunna komma ifråga vid en arvsuppgörelse efter dem.

Faderns syskon:

Bernhard Didriks faster **Brita (Brigitta) Magdalena** (1670-1755), dog ett halvår före honom själv, gift 1703 med den betydligt äldre Johan Westphal (nr 1186) till Näsby och Sundby (1636-1710), men de dog barnlösa.

Bernhard Didriks farbroder **Gustav Adolf** (1682-1759), efter 18 års rysk fångenskap gift 1734 med Anna Ugglå (1702-1743) samt omgift 1746 med **Mätta* Reenstjerna** (1716-1799) till på Sparresäter (nr 818), vilka fick 6 och 4 barn i respektive kull, varav flertalet gifte sig. Ingen på denna sida av släkten gjorde några kända arvsanspråk men Mätta* Reenstjernas brors barn kom att bo 14 år på Rössberga.

Egna syskon:

Bernhard Didriks syster **Märta Catharina** (1706-1759), gift 1731 med kapten Johan Stael von Holstein (nr 834) till Malmö och Kruzenhof (1698-1751), vilka fick 9 barn, av vilka tre ej levde 1755 samt övriga var ogifta samma år. Bland dem märks **Hedvig Catharina** (1742-1815), gift 1763 med sin kusin Georg Bogislaus Stael von Holstein (1740-1814).

* numera även kallad Märta och Mette, men i dätidens handlingar stavas hennes namn vanligen Mätta.

Bernhard Didriks broder **Gustav Miles** (1708-1760), gift 1746 med den betydligt yngre Catharina Flemming (1723-1778), vilka fick 9 barn varav två ännu levde 1806 samt varav endast två fick barn i sin tur. De sistnämnda var:

- Erik Johan Fleetwood (1752-1838), gift 1775 med Eleonora Ulrica Baas (1756-1799) samt omgift 1800 med Christina Virginia Adlerberg (1766-1804), vilka fick 9 barn (varav bara en enda fick barn i sin tur; Gustav Miles Fleetwood, 1777-1836, gift 1804 med Margaretha Sofia Gyllenram, 1784-1838, vilka fick fem barn varav bara en enda fick barn i sin tur) respektive 4 barn i omgiftet (varav tre gifte sig, men alla dessa barn var ännu i späda ålder vid Catharina Charlotta Rotkirchs bortgång år 1806).
- Bernhard Axel (1754-1798), gift 1784 med friherrinnan Regina Charlotta von Köhler (1767-1842), vilka fick 4 barn varav tre gifte sig.

Arrendatorer år 1743-1745, 1764, 1784-1795

På grund av Bernhard Didrik Fleetwoods sjukdom var han tvungen att arrendera ut driften av säteriet. År 1743-1745 nämns arrendatorn korpral **Ljungström**. Han skötte om driften med hjälp av en dräng och två pigor. Vid sidan av dessa hade baron Fleetwood själv två drängar och en piga.

Den som står som brukare och arrendator av säteriet år 1764 var **Sven Westman** i Skärvs socken. Däremot nämns han inte 1765 när ovannämnde von Knorring istället anges ha varit brukare.

Först år 1784-1786 nämns nästa arrendator, som var herr **Alsing**. Han efterträddes av **Petter Westman** i Skärvs socken, nämnd som arrendator 1787-1795, vilket ofta skedde med hjälp av 2 drängar och 1 piga. Han efterträddes sedan av familjen Åkerhielm som bodde på Rössberga.

von KNORRING

År 1765

Friherre (baron) **Isac Göransson von Knorring** (1723-1798, död i Brevik), gift 1764 med **Lovisa Sofia Nordenkrantz** (1744-1776), vilka bodde en mycket kort tid på Rössberga, möjligen bara ett enda eller högst några få år. Där föddes dottern **Elisabeth Margareta** 1765, sedermera gift med majoren **Casper Tham**.

Något senare, år 1774, bodde de på Redberga i Marka socken, när deras son **Wilhelm** föddes. Där lär de också ha bott 1766 när sonen **Anton** föddes. De fick även barnen **Ludvig** (1761), **Lovisa Sophia** (1769), **Ulrika Catharina** (1770), **Gustav** (1772) och **Carl Ludvig** (1775). De tycks inte ha ägt någon del av Rössberga utan var snarare arrendatorer eller enbart inneboende.

Inget släktskap går att spåra med ägarna av Rössberga eller dess företrädare.

ROTKIRCH

Catharina Charlotta Rotkirchs (gift Fleetwood) långa tid som änka på Rössberga, medförde att några medlemmar ur hennes egen släkt bodde på säteriet under kortare tider. Det berör hennes ogifta faster Eva Rotkirch samt brorsonen Karl Gustavs familj.

År 1783-1792

Karl Gustav Rotkirch (1756-1826), född i Öjevalla i Norra Åsaka socken, dog i Skedevi i Forssa socken, Södermanland, var kapten och gifte sig med **Catharina Sofia von Becker** (1770-1835), som dog i Kolbäck i Västmanland. Deras enda kända barn Beata föddes på Rössberga 1792 den 29 febr. De lär senare på 1790-talet ha bott i Siggetorp i Synnerby socken, men skiljde sig 1797.

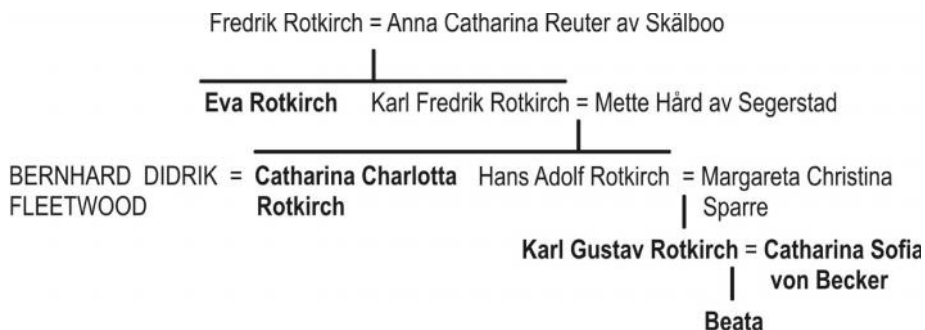
Dennes fader, ryttmästaren Hans Adolf Rotkirch (1715-1768), var son till amiralitets-kapten Karl Fredrik Rotkirch (1686-1741, med härstamning från Tyskland) och Mette Hård av Segerstad (1687-1762, född i Brandstorp), vilka alla var boende i Öjevalla i Norra Åsarps sn.

Den ogifta kvinna som dog på Rössberga 1783, välborne fröken **Eva Rotkirk**, var född 1693 och således 89 år gammal. Hon var den unge Karl Gustav Rotkirchs farfars syster och således faster till Catharina Charlotta Rotkirch (Bernhard Didrik Fleetwoods hustru). Det är okänt hur länge hon hade bott på Rössberga, men omnämns redan år 1766 när hon förefaller ha kommit ganska nyligen dessförinnan.

Catharina Charlotta Fleetwood, var syster till Hans Adolf Rotkirch och dotter till Karl Fredrik Rotkirch och Mette Hård. Hon dog den 8 maj 1806 i en ålder av 90 år 5 mån och 9 dagar (född 30 dec 1715) och kallades friherrinna. Det var hon som lät skänka en nattvardskalk i silver till Valtorps kyrka. Den har en text inristad som följer:

”Catarina Charlotta Fleetwood på Rössberga har låtit omgöra denna kalk och pateen och tillsatt 14½ lod och väger nu 40 lod. Åhr 1785”

År 1780 omnämns också fröknarna Ingeborg (Bolla) Hierta och Gyllenspetz bland tjänstefolket, men med tillägget att de hade adlig härkomst. Den förstnämnda av dem nämns även på Rössberga år 1777-1790.

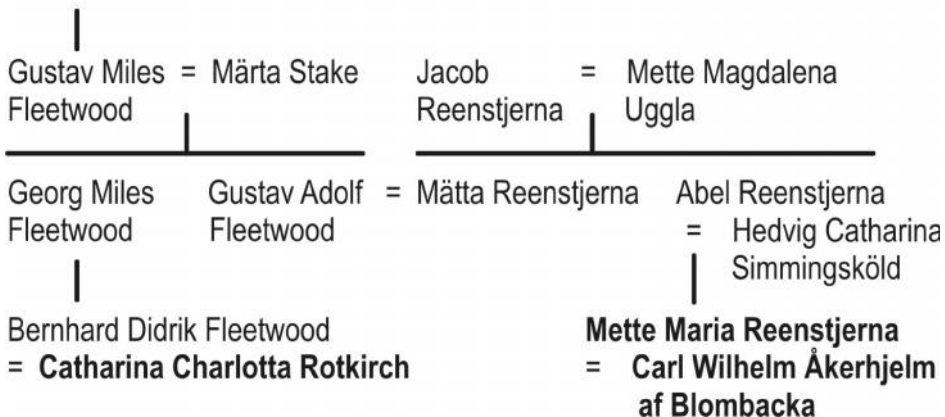

Personer tillhörande släkten Rotkirch varav några berör Rössberga omkring åren 1780-1792.

ÅKERHIELM

Denna nedannämnda familj var på mycket långt håll besläktad med ägaren av Rössberga, ty Catharina Charlotta Rotkirchs bortgångne make Bernhard Didrik Fleetwood hade en farbroder vid namn Gustav Adolf (1682-1759) som var gift med Mätta Reenstjerna (1716-1799), vars broder Abel Reenstjerna (1722-1789), gift 1757 med Hedvig Catharina Simmingsköld (1734-1818), fick 4 barn, varav två dog i späda ålder. Det äldsta barnet, Mette Maria (1758-1845) kom till Rössberga år 1792, vilket var samma år som den föregående familjen Rotkirch flyttade från Rössberga, och de bodde sedan kvar så länge som Catharina Charlotta Rotkirch levde.

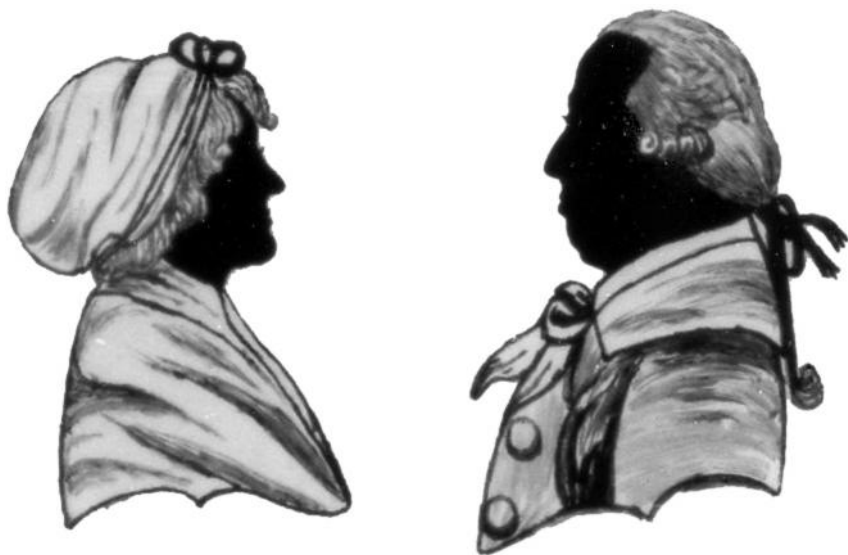
Georg Fleetwood

Det ingifta släktskapet mellan Catharina Charlotta Rotkirch och Mette Maria Reenstjerna, som bodde på Rössberga med sin familj under drygt 10 år.

År 1792-1806

Carl Wilhelm Åkerhielm af Blombacka, dog på Rössberga den 9 apr 1806 i en ålder av 70 år och 6 mån (född 1735), det vill säga blott en månad före Catharina Charlotta Rotkirchs bortgång. Han var friherre (baron) och ryttmästare, son till friherre Lars Åkerhielm af Blombacka (1695-1767) och Margareta Götenstjerna (1704-1736), vilka bodde i Blombacka i Vinköls socken i Västergötland. Han gifte sig 1784 med **Mette (Märta) Maria Reenstjerna** (dotter till Abel Reenstjerna 1722-1789, vars systems svärfader var Gustav Miles Fleetwood, boende på Rössberga). Hon var född 1758 och dog 1845. Två av deras barn både föddes och dog unga på Rössberga, såväl Sven Didrik (1793-1798) som Samuel (1794-1798). De fick även döttrarna Margareta Catharina (1785) och Sophia Lovisa (1786), som båda föddes på Gudhems kungsgård samt sönerna Carl Axel (1789), Carl Samuel (född 1790 och död samma år) och Lars Abel (1791), vilka alla tre var födda på säteriet Sjögerås i Vilske-Kleva.

Carl Wilhelm Åkerhielm af Blombacka, som dog på Rössberga 1806 samt hustrun Mette (Märta) Maria Reenstjerna.

Hela familjen flyttade från säteriet Sjögerås och kom till Rössberga 1792. Friherrinnan Märta Maria Reenstjerna bodde bara kvar som änka en kort tid efter makens bortgång 1806, varefter hon och den återstående delen av familjen flyttade från Rössberga den 14 nov 1806. Trots att maken var död och hon var utflyttad, står familjen Åkerhielm som brukare av säteriet fram till 1809.

Det är svårt att avgöra huruvida de var arrendatorer eller bara inneboende på andra villkor. Det faktum att de flyttade samma år som Catharina Charlotta Rotkirch dog, antyder att deras avtal var personligt och att det inte gällde längre med hennes bortgång.

Mette Maria Reenstjerna dog sedermera i Kyrkebo i Ledsjö socken.

Övriga personer

En kort tid bodde den unga prästänkan Stina Cajsa Lokrantz på Rössberga (född Malmstedt, år 1791 i Broddetorp). Hon kom från Segerstads prästgård 1811 men flyttade vidare året därpå. Hon hade en form av underhåll från Segerstads pastorat.

Samma år, 1811, kom också änkan och madame Sara Helene Berglund, född Rylander (född 1742 i Smula), till Rössberga från Falköping, men hon flyttade i november 1813 till Fårdala i Åsle socken.

Ingenting tyder på att någon av dessa ägde någonting av Rössberga, eller ens var besläktade med dem, utan de tycks snarare ha varit inneboende på andra villkor.

Säteriets värde

I mantalslängden för år 1812 anges följande hemmansvärden:

Rössberga	4000	Riksdaler
Stora Torestorp	2000	Riksdaler
Lilla Torestorp	300	Riksdaler
Åbod	250	Riksdaler
<i>summa</i>	<i>6550</i>	<i>Riksdaler</i>

Alla de underliggande torpen och backstugorna hade inget eget värde, eftersom de dels endast var enkla bebyggelser eller stugor, dels var de uppförda på mark som anges ovan. Detta kan exempelvis jämföras med Vrangelsholm som hade ett värde på 10 000 Riksdaler. Vanliga bondgårdar med full storlek hade ofta ett värde runt 2000 Riksdaler.

Skillnaden mellan Rössberga och Torestorp är svår att förstå, ifall man inte utgår från att byggnaderna på Rössberga hade en helt annan status och skick än vad som någonsin var fallet i Torestorp.

DU RIETZ & SCHEFFER

Tiden närmast efter Catharina Charlotta Rotkirchs död 1806 samt friherrinnan Märta Maria Renstjernas utflyttning senare samma år, är oklar. Det gäller ända fram till år 1832, med ett kortare avbrott 1810-1819 när fru Scheffer på Fårdala uppges ha varit ägare.

År 1810-1819

Efterföljande ägare var änkefru **Beata Christina Du Rietz** (1763-1833, även stavat Durietz), på Fårdala säteri i Åsle socken, änka efter riddaren och överstelöjtnant Ulrich Theophilus Scheffer (1743-1795), som hon gifte sig med 1783. Hon var dotter till Carl Durietz till Sommenäs (1723-1801) och Eva Christina Cronhjelm (1741-1818), vilka även fick sonen Per Durietz (1787-1842). Maken Ulrich Theophil ärvde och övertog Fårdala 1790 som ett par år tidigare ombildats till ett fideikommiss. Där bodde änkefru Beata Christina Du Rietz kvar till sin död 1833.

På okända vägar kom hon att äga Rössberga år 1810, men i mantalslängden står det att hon ärvt säteriet och ansvarade för skötsel och bruk. Omständigheterna och andra källor anger att hon hade köpt det, vilket styrks av att det inte går att spåra något släktskap mellan de berörda familjerna. Tre år senare upplät hon det åt sin dotter. Detta ägande var således orsaken till att friherren, baronen och kapten **Salomon von Otter** (född 1782 den 29 maj) och hans hustru **Christina Charlotte Scheffer** (född 1793 den 22 nov), kom till Rössberga 1813, efter sitt firade bröllop den 20 dec 1812.

Tillvaron på Rössberga blev kort, för de flyttade till okänd ort i Bohuslän 1819, sannolikt i slutet av året, för att aldrig mer återkomma. Då kallas han "Majoren och Riddaren Baron v. Otter". Salomon von Otter deltog i kriget i Pommern och i fälttågen mot Tyskland och Norge. Han var son till friherren och lagmannen Carsten von Otter (1745-1818, vars farfar också hette Salomon von Otter) och dennes hustru Lovisa Ulrika Silfverschöld (1754-1800), vilka var boende i Sjöryd och vilka även fick barnen Carl Arvid (1783), Sebastian (1791) och Carsten Fredrik.

Christina Charlotte Scheffer dog i Vimmerby den 26 februari 1856 och hennes make Salomon von Otter dog året innan, år 1855.

Mangårdsbyggnadens restaurering

Vid denna tid verkar det som om mangårdsbyggnaden genomgick en omfattande restaurering, vilket var den första som vi kan ana efter den stora utbyggnaden som skedde senaste under den andra halvan av 1600-talet (möjligen redan under 1500-talet). Uppgifter från 1813 berättar att huset var i dåligt skick och att man vidtog omfattande åtgärder. I samband med att golvet byttes ut, vilket enligt de preliminära årsringsdateringar av vissa golvbjälkar skedde strax efter 1817, uppges det att Rössberga sägs ha stått utan en beboelig mangårdsbyggnad år 1818. Detta påstående baseras förmodligen på att man även bytte ut taket vid denna tid. Ingenting pekar på att övriga delar av mangårdsbyggnaden berördes.

Ifall denna tolkning är riktig, ger det en viss förklaring till omständigheterna runt det nya herrskapet, som flyttade hit med sitt tjänstefolk år 1813, när restaureringen började, men sedan gav sig härifrån igen redan efter kort tid när upprustningen drog ut på tiden. När vi får nya upplysningar på 1830-talet, var huset i gott skick.

Rössberga 1 mtl. i Waltorps Socken, har mycket barr- och löfskog, och inköptes år 1810 af Öfverstlöjtnant Scheffers Enkefru B. C. Durietz på Fårdala. Åbyggnaden, som varit förfallen, står nu under nybyggnad.

En kort notis i Pehr Lindskogs verk "Försök till en kort Beskrifning om Skara Stift, volym 2" från 1813 anger att änkefru Du Rietz köpte Rössberga och lät rusta upp mangårdsbyggnaden varvid hela taket byggdes om.

Några personer i övrigt

Tillsammans med familjen följde år 1813 eller strax därefter även två unga ogifta kvinnor varav den ena tituleras fröken F G Riddarbjelke (född 1796), inflyttad till Rössberga från Floby 1816 och som tjänstgjorde som hushållerska, men dessa hade rest iväg till Bohuslän redan i början av år 1819.

Hushållerskan Christina Utter (född 1790 i Dimbo), flyttade till Rössberga 1813 från Ljungarn. Trots viss namnlighet mellan Utter och von Otter råder inget släktskap dem emellan. Hon var ogift och fick sonen Anders Gustav 30 juni 1815, men han dog samma år i december och är begravd i Gudhem.

År 1820-1836

Husförhörslängdens uppslag för Rössberga år 1825-1829 är tomt och inga namn är inskrivna, vilket antyder att det inte fanns någon boende i mangårdsbyggnaden efter 1819, men tjänstefolket fanns dock kvar, vilka återges på efterföljande sidor i samma husförhörslängd.

BILLDAHL

År 1819-1883

År 1819 är prosten Anders Billdahl i Dimbo antecknad som ägare av Rössberga, vilket förklarar de efterföljande bosättarna på godset. Men det skulle dröja innan hans egna arvingar tillträdde säteriet i praktiken. År 1819 var fortfarande företrädande brukare, baron Salomon von Otter, upptagen som boende där. Tiden 1820-1833 är närmast ett blankt kapitel i säteriets historia.

De tre döttrarna Billdal, som i tur och ordning bodde på Rössberga ända till 1877, var barn till prosten Anders Billdal och hans hustru Gustava Elisabeth von Streng i Dimbo, som fick följande barn:

- Anders Fredrik 1800 den 19 nov (dog ung)
- Christina Margareta 1802
- MARIA SOFIA 1804 den 13 aug
- Anders Fredrik 1806 tvilling
- Gustava Charlotta 1806 tvilling
- FREDRIKA WILHELMINA 1809
- CAROLINA ELISABETH 1812

Billdahls döttrar, med varsin make, vilka bodde på Rössberga:

Anders Friberg & Carolina Elisabeth Billdahl	1834-1840
Anders Gustav Forsblad & Fredrika Wilhelmina Billdahl	1840-1844
Jacob Petter Hedvall & Maria Sofia Billdahl	1847-1874
Carolina Elisabeth Billdahl, återkom senare själv	1871-1883

Prosten Billdahl

Prosten **Anders Billdahl**, född 1765, var son till kyrkoherden Gunnar Billdahl i Åsaka och kyrkoherdedottern Margareta Warlund. Efter att ha varit student i Uppsala och komministeradjunkt i Storkyrkan i Stockholm, återkom han och blev kyrkoherde i Dimbo

1796 samt prost 1807. Dessutom var han riksdagsman 1810-1818. Eftermälet om honom var att han var en ordningsälskande man och god ekonom, men det var inte genom honom som döttrarna fick tillgång till Rössberga utan genom hans hustru.

Han gifte sig 1799 (men inte i Dimbo socken) och hans svärföräldrar var krigsrådet Anders von Streng och U C Ekbohm.

Den första dottern – år 1834-1840 samt 1871-1883

Anders Friberg (född 1803 i Habo), kyrkoadjunkt i Segerstad, var gift med **Carolina Elisabeth Billdahl** (född 1812 i Dimbo). De kom till Rössberga från Dimbo den 29 sept 1834, men flyttade från Rössberga 1840. De fick barnen Anders (Jacob) Herman (född 1834) och Carl Wilhelm (född 1836), båda födda på Rössberga, men det är bara den sistnämnde som återfinns i Valtorps sockens födelsebok, men då utan specifik adress. I kyrkoboken sägs han ha varit delägare i Rössberga i samband med att hans tredje son Gustav Robert föddes år 1838, men denne son dog bara en månad gammal.

År 1838 var godset utbudet till försäljning och i länskungörelserna framgår det, att godset som skulle säljas på auktion var prydligt bebyggt för ståndspersoner samt hade vidsträckt trädgård med humlegård. Denna försäljning tycks ha gått om intet, för efterträdarna var hennes egen syster och hennes familj.

Långt senare, år 1871, var Carolina Elisabeth Billdahl tillbaka på Rössberga, där hon som änka hyrde in sig tillsammans med parets fjärde son Axel Richard (född 1842 i Sandhem), som dock var sjuklig. Där bodde de fram till hennes död den 16 maj 1883. Därefter flyttade sonen till Longs socken i oktober månad samma år. Hon tycks ha varit den första ägaren av Rössberga som dog på gården, räknat efter bortgången år 1806 av Catharina Charlotta Fleetwood, född Rotkirch, samt den andra i ordningen sedan 1755. I kyrkboken står det att hon bodde på Rössberga, men i hennes bouppteckning sägs det att hon var boende i Stenstorp, varför bouppteckning

teckningen också är undertecknad i Stenstorp. Dock innehåller bouppteckningen uppgiften, att sängen var placerad på Rössberga.

Bouppteckningen om 3 sidor inleds med uppgiften att hon ärvdes av de tre sönerna, varav de två äldsta av dem befann sig på obekant ort i Australien. Dessa två var födda på Rössberga. Den tredje sonen däremot sägs han bott i Stenstorp. Enligt kyrkoboken antyds ingen flytt från Rössberga till Stenstorp. Vid genomgången av hennes kvarlåtenskap återfanns hennes testamente, daterat den 19 febr 1878, till förmån för den yngste sonen Axel Richard samt den andra sonen Carl Wilhelm Fribergs döttrar.

I bouppteckningen upptages 3 slitna guldringar, värderade till 4:50, och 2 örhängen av guld för 6 kronor. De 36 silverföremålen är mestadels skedar till ett sammanlagt värde av 155:25. Därtill upptas resten under rubrikerna Möbler (3 poster, varav 1 säng å Rössberga), Säng och Linneskläder (19 poster), Gångkläder (33 poster) och Diverse (6 poster) om ett sammanlagt värde av 478:80. Under rubriken Fordringar framgår att två personer var skyldig henne 6567:17. Dessutom hade hon 922:14 inestående på Falöpings Sparbank. De totala tillgångarna på 7968:11 kan jämföras med Skulderna om 154:24, varvid boets behållning var 7813:87. Med andra ord kan man hävda att hon var någorlunda förmögen, ty detta sistnämnda belopp var värt ungefär 500 000 kr år 2006.

Den andra dottern – år 1840-1844

Efterträdarna var **Anders Gustav Forsblad** (född 1807 i Lekåsa), komminister i Tådene, och **Fredrika Wilhelmina Billdahl** (född 1809 i Dimbo) samt deras dotter Mathilda Elisabeth (född 1840 i Dimbo). Detta par fick sedan döttrarna Amilia Josefina (1842) och Teodora Benedikta (1844). De flyttade från Dimbo till Rössberga i början av år 1840, samma år som hennes syster flyttade därifrån, men de flyttade senare vidare till Tådene i slutet av år 1844.

Mellanperioden, år 1844-1847

För tiden 1844-1847 är det oklart vilka som bodde i mangårdsbyggnaden. Redan år 1838 var Rössberga utbudet till försäljning på auktion enligt länskungörelserna.

I mitten av 1840-talet sägs att ”Ägare av 1/3 och arrendator av 2/3 av Rössberga egendom – hovrätts. Hedwalls ägor.” Hemmansägare Johannes Larsson (född 1806 i Högstena) ägde 1/3 uti Rössberga och denna uppgift tycks ha varit gällande från 1843. Han flyttade från Åsle i april 1844 med sin hustru Elsa Andersdotter (född 1809 i Åsle) och deras fyra barn, men enligt kyrkoböckerna slog de sig ner i Stora Torestorp och inte på Rössberga. Hon blev änka 1848 och dog själv samma år i juli. De fyra barnen flyttade därifrån året därpå, år 1849.

Den tredje dottern – år 1847-1874

Ytterligare en kvinna med efternamn Billdahl framträder kort tid därefter på Rössberga. Det är **Maria Sofia Billdahl** (född 1804 i Dimbo), gift med hovrättskommisarie **Jacob Petter Hedvall** (född 1796 i Häggum), som står som ägare, senast från 1853. De fick dottern **Maria Wilhelmina Carolina** (född 1832 i Gökhem), utflyttad till Skara 1851 och gift med handlaren Laurin, samt sonen **Anders Jacob Gustav** (född 1834 i Gökhem) som studerade i Skara.

De kom till Rössberga från Örslösa i början av år 1847 och bodde på Rössberga i närmare 30 år, varefter de flyttade vidare år 1874. Hon dog den 22 juni 1888 på Mörkagården i Friggeråker och han i Falköping den 31 okt 1891. Innan de flyttade, hann hennes syster återkomma, såsom nämnts ovan.

De var av allt att döma förmögna och såg till att Rössberga blev praktfullt. Jacob Petter Hedvall köpte in kvarnen vid ån Slafsan och lät renovera den. En av de två stora spisarna inne i mangårdsbyggnaden bär årtalet 1847 och visar att en viss upprustning skett när han kom dit. Likaså är den långa allén av allt att döma från hans tid. Ytterligare minnen efter honom och hans hustru är den nummertavla i Valtorps kyrka som de har donerat. Andra föränd-

ringar var att 5 torp och backstugor bildades, men i gengäld lades både Stora och Lilla Torestorp öde under hans tid.

Under deras tid på Rössberga står **J E Laurin** i Skara som arrendator från 1860-talet och framåt. Att han på något sätt var nära bekant med familjen framgår av att Alfred Wilhelm Laurin var dotter-son till Jacob Petter Hedwall.

På Rössberga bodde änkefru Ingeborg Tilander, född von Beaten (år 1803), en kort tid med sina tre barn Carl Gustav Emanuel (född 1837), Johan Ludvig (1841 i Kyrkefalla) och Ingeborg Maria (född 1844). De var alla födda i Kyrkefalla och kom till Rössberga 1853, men flyttade tillbaka till Kyrkefalla året därpå, år 1854.

Här bodde också mamsell Maria Charlotta Stenander (född 1818), från 1854 och fram till sin död 1870.

Arrendatorn Strömman

I husförhörslängden för 1860-1873 finns namnet på en arrendator på Rössberga. Det är löjtnanten B Strömman, som tycks ha bott där själv och som inte hade någon familj. Han är säkerligen identisk med den löjtnant Bernt Gustav Strömman i Sörby socken, gift med Johanna Kristina Laurentia, född 1837, vilka fick två barn i Sörby åren 1865-1867, samt dog år 1913. Det är inte helt oväsentligt att det finns ett släktskap mellan honom och ägaren Hedwall på Rössberga. Jacob Petter Hedwall måste ha varit nära släkt eller rent av broder till mamsell Hedvig Lovisa Hedwall, född 1793 och död 1868, som gifte sig 1831 med fältväbeln Karl Strömman, född 1804.

År 1874-1877

Ägandet var delat mellan flera personer i mitten av 1870-talet. En viss grosshandlare C O Berg lär ha ägt godset vi denna tid, men enligt kyrkoböckerna var det följande delning som var rådande.

¼ ägs av **O Möller** i Brönnestad (i Skåne, varifrån han härstammade)

¼ ägs av kantor **H Jönsson** i Perstorp (i Småland)

¼ ägs av förvaltaren **Carl August Olsson** (född 1844) och hustru Elsa Amanda Anderberg (född 1850 i Riseberga socken i Närke) samt deras son Otto Viktor (född 1876). De flyttade 1876 från Rise-

berga till Rössberga. Året efter, i aug 1877, flyttade de vidare till Färingtuna i Uppland.

Här nämns även, som den sista av de ägare som innehade var sin $\frac{1}{4}$ av Rössberga, **Erik Magnus Ekvall** och hans hustru Helena Sofia Sandquist, med barnet Hanna Gemina Martina (1865), Erik Martin (1866), Alma Ottilia Maria (1869), Paul David (1871). Alla barnen var födda i Kristdala i Kalmar län. De kom närmast från Ingatorp i Jönköpings län när de flyttade till Rössberga i april 1875, men flyttade vidare till Motala i nov 1877. Då kallas han "f.d. Sät.eg." (= före detta säteriägare).

En månad efter deras ankomst 1875, kom en annan familj till Rössberga. Det var handlaren Petter Löfstedt med hustru Nelly Cederholm och tre barn, vilka kom från Eksjö i Småland, men de flyttade till Falköping i okt 1876. De tycks dock inte ha ägt någon del av Rössberga.

Dessa namn på ägarna av var sin $\frac{1}{4}$, har senare blivit överstruken av en annan hand och ersatta med en text som anger att 1 mantal ägs av herr Carl Thorselius.

Alla dessa fyra ägare återkommer i bouppteckningen för efterträdarens hustru, där det anges att de hade en skuld till den efterföljande ägaren på drygt 13000 kr efter en dom den 22 mars 1887.

År 1879-1885

År 1879 i november flyttade mamsell Amalia Alfrida **Möller** (född 1828 den 4 juni i Mariestad) från Bussagården (i Stora Väring) i Värings socken till Rössberga, vilket förefaller en aning anmärkningsvärt med tanke på att en av ägarna några år tidigare hade samma efternamn. I Väring bodde hon en kort tid hos sin syster Carolina (f. 1825 den 3 aug) och hennes familj, vartill hon kommit från Vistorp år 1878 när de just var nyinflyttade i Väring. Ett år senare, i okt 1880 flyttade hon tillbaka till Väring. Senare återkom hon igen till Rössberga samt flyttade tillbaka till Väring på nytt i okt 1885. I folkräkningen för år 1880 har hon titeln hushållerska och tjänstgjorde då hos familjen Thorselius.

Dessa kvinnor med samma efternamn var syskon och döttrar till landssekreteraren Gustaf Philip Möller (född 1795 den 11 mars i Höja socken i Skåne) och hans hustru Anna Brita Rodin (född 1797 i Broddetorp), som även fick barnen:

Mathilda Charlotta	1827 den 30 mars
Maria Sophia	1829 den 28 nov
Anna Philippa	1831 den 6 febr

Familjen kom till Mariestad från Härlunda år 1824, men flyttade till annat ställe inom staden 1828 och likaså 1830 samt 1834. Fram till 1837 hade de inga söner. Något släktskap med föregående delägare O Möller kan inte spåras, och namnligheten tycks vara en tillfällighet.

THORSELIUS

År 1877-1911

Godsägare **Carl Thorselius** (född 1830 den 20 febr i Ransberg) var gift med **Beata Charlotta Warell** (född 16 mars 1832 i Ransberg, det förekommer att mellannamnet felaktigt uppges ha varit Carolina). Hon dog på Rössberga den 12 nov 1888 och han den 22 jan 1896. De var inflyttade till Rössberga från Värings socken i nov 1878 tillsammans med tre barn av de fyra barnen som alla var födda i Kyrkefalla socken (nuvarande Tibro församling), men de ska ha köpt godset året innan. Han anses ha varit den som anlade kalkbrottet på Rössbergas ägor, vars start har angetts med olika årtal, såsom 1905, vilket var knappt tio år efter hans bortgång, men också år 1896, vilket var det år när han gick bort i januari månad. Då var han änklings. Sönerna Johan Emil och Helgot tog över skötseln av godset efter sina föräldrar.

Johan Emil Thorselius (född 1861 den 24 juni) var en av deras söner. Han gifte sig 1889 med **Augusta Larsson** (född 1866 den 30 mars i Ransberg). Han flyttade från Rössberga i okt 1887 och under den efterföljande tiden föddes Torsten Carl Emil 1890 i Ransberg och Judit Maria Charlotta 1895 i Bro socken i Värmland, varefter hans familj återkom till Rössberga år 1897, efter faderns död. De fick då sonen Johan Birger den 24 juni 1900, som levde fram till 28 aug 1990. De bodde kvar på Rössberga fram till dec 1911, när de flyttade till Falköpings Västra församling.

Helgot Thorselius var en annan son till Carl Thorselius och Beata Charlotta, disponent i Falköping, född 5 maj 1863. Han studerade som ung i Jönköping innan han återkom till Rössberga och kom att kallas arrendator, men flyttade i likhet med sin broder till Falköping i dec 1911 där han dog ogift 1918.

Ester Maria var en syster till dessa bröder, född 1877 den 10 mars i Värings socken. Hon flyttade till Vänersborg i febr 1901.

Vid en förrättning 1911 framträder även änkefru **Elfrida Ekman**, född Thorselius (18 april 1858), som det äldsta av barnen. Hon följde aldrig med till Rössberga, utan hade gift sig innan dess.

Tiden före 1877

Innan familjen Thorselius kom till Rössberga var Carl Thorselius brukare på Karlshaga Östergård i Kyrkefalla socken (nuvarande Tibro församling), där hans fader nämndemannen Johannes Larsson ägde $\frac{3}{4}$ av gården. Här föddes alla barnen utom den yngsta. Familjen flyttade till Väring 1868 och han blev arrendator på Hagestad, innan de flyttade vidare därifrån 1878 den 18 juli till Rössberga. Då hade äldsta dottern redan flyttat hemifrån, vilket skedde 1877 till Älgå socken (utanför Arvika) i Värmland i samband med hennes äktenskap med C Ekman därstädes.

Bouppteckningar

Båda makarna Thorselius bouppteckningar finns bevarade, men det är ingen större skillnad mellan dem. Nedan presenteras ett utdrag ur dem, i synnerhet hennes. Antingen återges varje rad och artikel, eller summan av varje rubrik och dess poster. Ett nutida värde (år 2006) kan man få genom att multiplicera nedanstående belopp med talet 60, enligt konsumentprisindex.

Fru Charlotta Thorselius bouppteckning år 1889

Bouppteckning om 18 sidor efter fru **Beata Charlotta Thorselius**, född Warell, hölls den 11 januari 1889 och inleds med texten:

År 1889 den 11 Januari förrättades bouppteckning efter afdidna Fru Charlotte Thorselius å Rössberga, som med döden afled den 12 November 1888 och efter sig lemnat Enkmannen, Godsegaren C. Thorselius, Dottern Elfrida, gift med Landtbrukaren Carl Ekman, myndige sönerne Landtbrukaren Johan Emil och Helgot samt Esther Maria, född den 10 Mars 1877 till hvars förmyndare föreslås Possessionaten Herr E.J Thorselius å Stora Rud, som medgifvit att samma förmyndarskap sig åtaga. Boet uppgafs af Enkmannen, C. Thorselius i följande ordning.

<u>Guld</u>		<u>Kronor öre</u>
1 brosch		40:00
3 ringar		20:00
3 örhängen		8:00
1 armband		7:00
1 ur		25:00
1 dito med tvenne Kedjor (skänkt af den aflidna till yngsta dottern)		100:00
<u>Silfver</u>		
1 armband		2:00
diverse knappar		2:00
28 theskedar	väg. 6 hg, 37 gr	55:00
12 desertsckedar	" 5 " 14 "	48:00
12 matsckedar	" 6 " 59 "	58:00
2 såssckedar	" 93 "	9:00
1 ragusked	" 92 "	8:60
1 knifställ	" 21 "	2:00
1 gräddkanna		8:50
1 schalnål		2:25
		195:85
<i>(sammanfattning:)</i>		
Nysilfver	(13 poster)	89:17
Malm & Messing	(5 poster)	31:75
Koppar	(11 poster)	103:65
Bleck & Jernsaker	(37 poster)	171:14
Glas & Porselin	(26 poster)	149:45
Möbler & Husgerådssaker	(121 poster)	1161:90
	<i>(bland annat ett piano för 250 kr)</i>	
Linne & Duktyger	(7 poster)	245:00
Sängkläder	(7 poster)	375:75
Laggekärl	(13 poster)	19:60
Smidesredskap	(8 poster)	32:25
Åker & Körredskap	(25 poster)	587:25
Bättre Åkdon & Selar	(11 poster)	448:75
	<i>(bland annat 1 droska för 125kr och 1 sadel för 6 kr)</i>	
Machiner	(10 artiklar till jordbruket)	300:75
Snickeriredskap	(7 poster)	27:55

Den aflidnes gångkläder 250:00

Kreatur

9 hästar	1100:00	
2 föl	150:00	
42 kor	3000:00	
3 qvigor	130:00	
2 tjurar	150:00	
1 stut	35:00	
2 <i>dito</i> mindre	32:00	
10 qvigkalfvar	150:00	
3 par oxar	550:00	
6 får	30:00	
1 sugga	28:00	
4 grisar	36:00	
52 hönor	32:00	
4 tuppar	1:50	
1 vallhund	2:00	
4 bisamhällen	8:00	5434:50

Diverse (112 poster) 309:47

Inbergad gröda

råg omkring	250 hl	1200:00	
hafre ”	1200 hl	2450:00	
potatis ”	250 hl	250:00	
Klöfver o timotejfrö	340 kg	100:00	4000:00

Fastigheter

1 mtl Rössberga, 1 mtl St.Thorstorp,
1/4 mtl *Lilla* Thorstorp, 1/8 mtl Åbod och
1/4 mtl *Junkergården* med *Nästegårds*
qvarn och såg värderades till 95,000:00

En infälld lapp som är en form av komplettering, uppger familjens jordägande och dess taxeringsvärde vid denna tid:

Röhsberga 1 mtl tax till	25100
Torestorp 1 " "	18000
" Lilla 1/4 " "	4200
Åbod 1/8 " "	2300
Valtorp Junkragården 1/4	4400
	54000
Valtorpsquarn "	3500
Nästegårdens dito "	6100
" Såg "	400
	10000
Summa tillgångar	113,346:87

Utestående fordringar (3 poster)	4313:09
<i>(mestadels hemföljd till de egna barnen)</i>	
Osäkra fordringar (8 poster)	42,389:71

(varav sista posten:)

Af **O. Möller** i Brönnestad, **Carl August Olsson** i Thornsborg, **E.M Ekvall** och **H. Jönsson** i Perstorp, enligt Kongl. Majt:s Dom den 22 Mars 1887, 13,408 Kr. 37 öre, hvarå återstå 13,066:33

Skulder (7 huvudsakliga poster) **86,669:15**
(bland annat:)

Till Hofrättskommissarien J.P.Hedvall i Falköping enligt revers den 19 Mars 1874.	50,000:00
Till Dito man enligt revers likaledes den 19 Mars 1874 à 50,000 kronor hvaraf återstå	9,500:00

Behållning *summa* Kronor **26,677:72**

Kommentar:

- De fyra personerna som nämns sist under rubriken Osäkra fordringar, var de föregående ägarna.
- Bland skulderna återkommer också den tidigare ägaren J.P. Hedvall som vid den tiden bodde i Falköping, som dog 95 år gammal den 31 okt 1891.

Herr Carl Thorselius bouppteckning år 1896

Sju år efter sin hustru dog Carl Thorselius, vilket är orsaken till att bouppteckningen om 22 sidor efter honom, daterad den 26 febr 1896, har stora likheter med hustruns bouppteckning. Den har summa tillgångar på hela 91.396:05 samt Osäkra fordringar på 47.929:53, vilket ska jämföras med Skulderna på 63.259:22 och den slutgiltiga Behållningen på 28.136:83. Detta sistnämnda motsvarade 1,6 miljoner kronor år 2006.

DAHLGREN, ERIKSSON & EGGERTZ

År 1913 -1918

I början av kyrkoboken för åren 1900-1920 anges att tre personer ägde sterbhuset eller godset, nämligen Carl August Dahlgren i Göteborg, fru Maria Regina Eggertz och Aron Eriksson. Deras namn står med stor stil direkt efter "C Thorselii sterbhus". I namnlistan nedanför denna text återkommer två av dem.

Aron Eriksson (född 1863 i Bollebygd) flyttade från Nordamerika till Rössberga i juni 1913 och vidare till Fässberg i februari 1917. Han tycks ha varit ogift.

Maria Regina Eggertz (född 1870 i Högsäter i Dalsland) hade gift sig år 1905 med **Adolf Teodor Johansson Sundell** (född 1875 i Töllsjö i Dalsland), vilka flyttade från Haga församling till Rössberga i februari 1914 med hans dotter Edit Rebecka (född 1898 i Örgryte) från ett tidigare äktenskap. Familjen flyttade dock vidare till Falköping i nov 1918. Han titulerades patron Adolf Sundell. Hon dog sedermera som änka i Göteborg 1942, medan hans sista öden är okända.

Carl August Dahlgren tycks dock inte framträda i några handlingar som visar att han bodde på Rössberga. Tvärtom står det uttryckligen att han var boende i Göteborg.

Deras namn är senare överstrukna och en annan text är ditlagd som förtäljer att Carl Thorselius sterbhus ägdes av slaktaren **O. Roos** och disponenten **Anders Bjurström**, båda i Skövde. Detta bör ha gällt under en kort tid runt början av år 1918. Ingen av dem har dock bott på Rössberga.

Adolf Sundell, vars hustru Maria Regina Eggertz stod som ägare till 1/3 av Rössberga runt åren 1913-1918.

Adolf Sundell med hustru och hennes vuxna dotter stående vid entrén, samt fem okända barn.

TÖRLING & KULLBORG

År 1918-1919

Erik Gustaf Törling, godsägare (född 1888 den 9 sept i Götlunda), och hans hustru **Edla** (eller Ebba) **Maria Johansdotter** (född 1894 den 13 apr), kom från Björkskog i Västmanland till Rössberga i sept 1918 och de hade då två barn med sig, Gunnel (1915 på Ingarö) och Sven Gösta (aug 1918) men som dock tycks ha varit född på Rössberga, men detta skedde medan föräldrarna ännu var kyrkoskrivna i Björsby i Västmanland. De flyttade den 17 okt 1919 från Rössberga och begav sig till Hjo stad.

Gustaf Törling hade genomgått lantmästarskolan i Skara 1906-1907, innehade Hjo snickerifabrik från 1919 samt var disponent i bland annat AB Hjo Söm- och Broddfabrik och i Älgårås Sågverk AB. De slutade sina dagar i Hjo. Där dog han 1965 och hans hustru Edla 1969.

År 1920-1921

Den 30 april 1921 föddes Leila Marianne på Rössberga, av arrendatorn **Emil Kullborg** (född 4 sept 1887 i Hallands Veddinge) och hans hustru **Anna Maria Hammar** (född 5 febr 1894 i Karlstad). Detta kan tolkas som att den föregående familjen Törling hade flyttat strax tidigare och lämnat över skötseln till denna familj istället.

De hade gift sig i okt 1917 och flyttade från Korsberga till Rössberga i oktober 1920 med sonen Ove Leon (född 1918 i Uved), men det är oklart hur länge de bodde på Rössberga och vad som hände därefter. De fick dottern Leila Marianne 1921 den 30 april. Sonen dog i Onsala 1976 och dottern i Solna 1985.

En upplysning vi har om Erik Kullborg, är att han var frikallad från värnplikten.

År 1928 uppges AB Västergötlands Förenade Kalkindustrier ha varit ägare till godset, men då avses säkerligen bara de delar som hörde till Kalkbrottet och Stora Torestorp. Andra och mer korrekta uppgifter hävdar, att efterföljande ägare köpte godset redan året innan.

De mellanliggande åren 1922-1926 ter sig anonyma och det råder osäkerhet i vem som ägde gården och vad som hände på Rössberga.

Emil Kullborg dog på Gotland 1963 och hustrun Anna Maria 1971 i Linköping.

KÄLLMAN

År 1927-1948

Gunnar Eskil Valdemar **Källman** (född 1899 i Alboga) köpte Rössberga år 1927 av Sparbanken i Falköping och nämns här på godset under några år därefter. Även hans broder Anders Johan **Einar Källman** (född 1901) bodde här och de hade närmast flyttat från Vättnäs. Både han och hans broder var ogifta. Därtill bodde även den ogifta systemen Lilly Ingeborg (född 1907) på gården och hon benämns hushållerska. I mantalslängden för 1941 är bröderna benämnda arrendatorer och som ägare står deras fader Karl Adolf Kjellman (född 1868) som då bodde i Vättnäs.

De sägs ha varit kraftigt byggda rent kroppsligt, vilket säkerligen hörde ihop med att de ständigt jobbade och slet på sitt eget gods. Detta tycks vara den allmänna uppfattningen om dem. De ska också ha varit en av de första som hade bil på Rössberga. På den tiden hade de telefonnummer 315. Efter försäljningen lär de ha flyttat till Källand.

I folkräkningen för år 1930 kallas Gunnar Källman arrendator, men de var ägare av godset. De flesta av de övriga boende som var skrivna på adressen Rössberga uppges ha varit kalkarbetare eller stutare vid denna tid, men de bodde mestadels uppe vid kalkbrottet.

Gunnar Källman dog i Tidaholm 1973 och Einar Källman i Norrköping 1974.

MÖLLER

År 1948-1978

Erik och Hillevi Möller köpte och övertog Rössberga 1948 och drev godset i jämna trettio år. Erik Hjalmar Möller (1912-1988) var född i Lerbäck i Södermanland och utbildad lantmästare. I början av hans tid på Rössberga skedde många förändringar och flera hus renoverades, eftersom mycket var förfallet. Här bodde också hans änkemoder **Anna Maria Karlsdotter** (1874-1958) under de sista åren av sin levnad.

Om honom kan man få många kortfattade beskrivningar. Han var lång och smal, körde SAAB emellanåt på slutet av sin tid, men mestadels cyklade han eller tog bussen in till Falköping. Hemma på gården var han ofta ute med häst och trilla. Han var klädd efter behov, från arbetskläder till kostym, med läderstövlar och pösiga byxor samt rökte cigarr. De hade vanligt runt 5-6 mjölkkor, några ungdjur samt 3 hästar och grisar ibland. Vid försäljningen år 1978 lär de ha haft 8 mjölkkor kvar. För att sköta dessa fåtaliga djur hade han hela tiden en ladugårdsförman anställd, som bodde i undervåningen i den västra flygeln. Inom jordbruket användes nästan bara hästar. En traktor av märket Oliver fanns en tid, men den krånglade mest. På senare år fanns även en Ford, men traktorerna hade aldrig någon större betydelse då.

Omgivningen kunde uppfatta honom som bestämd och en aning högfärdig, varför det var viktigt att hälsa på honom och alltid kalla honom lantmästare. Han var mycket för papper och tycks snarare ha varit teoretiskt lagt än praktiskt, vilket medförde att han hade svårt att få godset att gå runt ekonomiskt. Efter branden av den västra flygeln lät han bygga upp det nya huset ute vid Varnhemsvägen och styckade av tomten runt om, för att sälja det och på så vis förbättra ekonomin.

Hans hustru **Elin Hillevi**, född Jansson år 1908 i Långareds sn, tillika hans egen kusin, var omtyckt av många och uppfattades som kunnig. Hon tjänstgjorde som operationssjuksköterska vid sjukstugan i Ämål, men arbetade senare ideellt inom Röda Korset som via

sina syföreningar insamlade pengar till behövande. Hennes släktingar hade brädgård i Skara och det medförde att de kunde genomföra omfattande renoveringar för en låg kostnad.

I början av 1950-talet användes den östra flygeln, den som ännu står kvar, under en kort tid som en slags pastorsexpedition. Här fick de barn som läste för prästen inför sin konfirmation träffas i väntan på att byggnaden i Valtorp skulle bli färdig. Under dessa få år som detta berör bodde prästen Landrén på övervåningen av mangårdsbyggnaden, i väntan på att en mer permanent bostad skulle göras klar i Valtorp. Tidningspapper som isolering bakom en del av tapeterna, är från våren 1948 och berättar om Möllers tidiga åtgärder för att rusta upp godset. På den tiden kom båda flyglarna att vara i gott skick, i synnerhet den västra medan renoveringen var mer sparsam på den östra. Likaså berättas det om att han bytte ut det uppruttnade golvet inne i mangårdsbyggnaden samt ändrade hela planlösningen genom att insätta flera nya mellanväggar, så att många av de boende i huset skulle få egna rum. Orsaken var delvis att han hyrde ut rummen för att kunna förbättra ekonomin på godset. De iordningsställde också övervåningen på mangårdsbyggnaden som tidigare hade varit oinredd. Det finns flera berättelser om att de hade svårt att få ekonomin att gå ihop.

Ett flertal hus brann ner under hans tid, däribland ladugården 1953, västra flygeln 1962 och höladan 1967. Det sistnämnda beroende på ett åsknedslag.

I den västra flygeln bodde Elam Jonasson med familj från 1940-talet. De var inflyttade från Floda. Han var ladugårdskarll och ansvarade för boskapen och mjölkningen.

Under Möllers tid lades kalkbrottet ner under en 20-årsperiod, men det hade aldrig varit i hans ägo och det skulle dröja ännu en tid innan hela det området köptes in och åter igen kom att tillhöra godset.

Efter försäljningen till de efterföljande ägarna kom de att bo kvar på övervåningen på mangårdsbyggnaden. Erik Hjalmar Möller dog på Rössberga 17 jan 1988 och hans hustru bodde kvar som änka. Hon dog 24 juni 1992.

MANNIUS

Roy och Siv Mannius flyttade till Rössberga 1978, där deras tre barn växte upp, såväl Pernilla, Ulrika som Patrick. Både Roy och Siv har arbetat som överläkare, medan det var sonen Patrick som läste vidare och blev lantmästare.

När de anlände var åter igen mycket förfallet på godset. Omfattande renoveringsarbeten inleddes och utfördes successivt. Vad gäller husen så byttes taken ut på både mangårdsbyggnaden och flygeln. Den stora höladan med plåtväggar byggdes c:a 1979, eftersom den föregående byggnaden hade brunnit ner runt 1967. Efter den händelsen hade man endast lagt presenningar över balarna med hö.

Siv och Roy Mannius sittande inne i mangårdsbyggnaden.

År 1992 byggde man om källaren som hörde till den nedbrunna flygeln. I dess ställe blev det ett pannrum, varvid den tidigare oljeeldningen utbyttes mot vedeldning, såsom man alltid tidigare hade värmt upp husen. Denna oljeeldning var primärt gjord för eldning av koks, men som byggts om och fått en oljebrännare. En väsentlig skillnad var dock att man inte längre eldade inne i huset. Huvudbyggnaden förses med värme istället genom en kulvert. I samband med detta byggdes även det stora vedskjulet i början av 1990-talet, på en plats där ett annat förrådshus stått tidigare.

När stallet brann ner intill inspektorsvillan i början av år 2010, byggdes istället ett nytt men lägre stall senare samma år samt en ridhall som var avsedd som maskinhall och diverse andra ändamål.

År 2011 drog man fram kommunalt vatten till gården och då upphörde nyttjandet av den brunn som ligger ute på plan, strax utanför vedskjulet och ladugården. Den gamla brunnen utanför den östra flygeln hade dock inte använts på länge. Bara brunnslocken av kalksten och med ett runt hål för pumpen eller hissanordningen med hinkar, finns kvar.

Vid sidan av en omfattande utveckling av själva godset, skedde en utökning av deras ägande i trakten runt om. I mitten av 1980-talet inköptes Kvarnen nere vid ån Slafsan, torpet Markängshagen, det nedlagda Kalkbrottet och byn Raglås. Det gamla kalkbrottet, vars fastighetsnamn var Markängen, hade varit avskilt från Rössberga under knappt hundra år. Säljare var då Lasse Larsson, senare bosatt i Holmängen. Kalkbrytningen togs upp av den nye ägaren och pågick under tiotalet år. Kvarnen hade också varit en del av godset så sent som under slutet av 1800-talet. Raglås däremot avskildes långt tidigare. På så vis kom godset att få samma geografiska omfattning som under mitten av 1600-talet och familjen Fleetwoods tid.

År 2007 inköptes 107 hektar av skogen på Kungsgården. Åren 2010-2011 utökades äganden ytterligare med inköpen av Junkersgården i Valtorps socken samt en del av Stommen i Håkantorps socken.

Jordbruket inleddes med 8 mjölkkor, som togs över efter Möller som alltså inte hade större besättning än så i slutet av sin verksamhet på gården. Under den senare delen av 1980-talet övergick

Mannius till köttdjur istället. Då hade man ett 50-tal fullvuxna kor och detta antal ökade långsamt med tiden så att man kunde inräkna runt 150 kor år 2012. Till det ska läggas kalvar, tjurar samt andra djur där får och hästar är de viktigaste. Under denna era fick gården även uppleva stora och moderna traktorer för första gången. För att mäta med alla dessa djur arrenderades det stora godset Sjögerås i Vilske-Kleva socken under många år samt ett lantbruk i Åstorp i Valtorps socken. Sedan 1985 har man bedrivit ekologisk odling.

För närvarande sker en fortsatt återställning och utveckling av egendomen. Enligt förhoppningarna ska det bli en släktgård.

Skötseln av kor, får och hästar dominerar gårdens verksamhet.

Under den tid som Mannius har bott på Rössberga har det gamla säteriet upplevt många förändringar och förbättringar, däribland införandet av en modern maskinpark. På bilden ses sonen Patrick som är utbildad lantmästare.

BLAND ARBETARNA

TJÄNSTEFOLK

Förutom enstaka drängar och gårdsfogdar samt en befallningsman på 1600-talet, vilka redovisats ovan rörande domböckerna, framskymtar andra arbetande personer på Rössberga under 1700-talet. En viss förändring går att se under seklerna, men ibland handlar det bara om att en viss tjänst bytt namn.

Dräng och piga samt statare

I slutet av 1600-talet och början av 1700-talet var det ofta bara 2-3 drängar och pigor på själva säteriet. Till det kom några torp som låg på säteriets marker. Efter en svacka runt 1710-talet där antalet kunde vara nere på en enda piga, kom det att flerdubblas i mitten av 1700-talet för att sedan gå ner igen, innan den extremt stora ökningen kom under en senare del av 1800-talet. I somliga fall anges förnamnet, i mer sparsamma fall även efternamnet. Variationen kan vara påtaglig år för år, vilket visar att de inte stannade särskilt länge. Detta är något allmänt för hela landet och ända fram till modern tid.

År 1740 får man en bild av Rössberga där det tycks ha funnits 5 drängar och 4 pigor samt 2 jungfrur på säteriet, men möjligen var inte alla i tjänst samtidigt.

År 1804-1806 var 2 drängar och 3 pigor anställda av familjen Åkerhielm, samt en piga som var i tjänst hos änkefru baronessan Fleetwood. Något annat tjänstefolk nämns inte vid denna tid. År 1808 var bara 2 drängar och 2 pigor anställda, år 1809 endast 2 drängar och 1 piga. År 1810-1811 var det 1 dräng och 1 piga. Ett uppsving kom med de nya ägarna i mitten av 1810-talet.

Förflyttar vi oss till 1800-talets början var det exempelvis 10 drängar och pigor som kom åren 1815-1816 till Rössberga, men det var lika många som flyttade därifrån. Sådant var normalt. Många drängar och pigor flyttade till en ny gård en gång om året, eller senast efter 2-3 år på samma ställe. De som hade en bättre befattning kunde dock stanna livet ut.

Drängar och pigor hade ofta hand om boskapen och skörden, medan de som tituleras fröken och jungfru även kunde ha en titel som hushållerska. Ett mindre antal drängar och pigor nämns vid namn i domböckerna i samband med något rättsfall (se annat avsnitt i denna bok rörande domböckerna under 1600-talet).

En kokerska vid namn ELIN nämns år 1715 när hon var fadder och en annan som hette MARIA nämns år 1724 i mantalslängden. År 1737 var en viss KATARINA OLOFSDOTTER KÄLLSTRÖM hushållerska på Rössberga. Tidigare samma år hade hon gift sig med Petter Jonsson Falk, som först kallas dräng och sedan gårdsfogde på Holma.

En husjungfru på Rössberga vid namn LENA EDBERG gifte sig vid 22 års ålder år 1785 med betjänten Lars Björk vid Vrangelsholm.

Från mitten av 1800-talet omnämns de första statarna som hade tjänst på Rössberga, men de tycks inte ha dominerat i antal mot andra drängar och pigor förrän runt sekelskiftet och början av 1900-talet. De flyttade också vanligtvis en gång per år och då i regel på hösten.

Befallningsman, gårdsfogde och rättare

Den som ansvarade för driften var antingen befallningsmannen eller gårdsfogden, vilka var vanliga under 1600-talet och 1700-talet. Därefter kom motsvarande syssla att benämnas rättare. I domböckerna från 1600-talet framträder befallningsmän och gårdsfogdar, varefter även andra skrivna källor för fram dem i ljuset.

Befallningsmän

Från domböckerna får vi veta att ANDERS HANSSON var befallningsman under åren 1651-1680. Tiden före och efter dessa år vet vi ingenting om.

På kort tid var det två befallningsmän som gifte sig på Rössberga runt mitten av 1700-talet. Det gäller:

1740 den 4 maj

BENJAMIN KINBERG befallningsman, Rössberga herrgård
Brita Persdotter piga

1753 den 30 dec

ANDERS HÅBERG 30 år, befallningsman, Rössberga
Annika Andersdotter 28 år

Den förstnämnde av dem har ett så ovanligt förnamn att han måste vara identisk med den BENJAMIN som är antecknad i mantalslängden åren 1738-1741, även om han tituleras dräng. Han nämns redan år 1737 som fadder och kallas då arrendator på Rössberga. Även Brita Persdotter som senare skulle bli hans hustru nämns som fadder samt som boende på Rössberga, sannolikt som piga. En vecka efter bröllopet, den 11 maj 1740, skänkte han 16 öre till Valtorps kyrka. Några månader senare skänkte han 12 öre till. Han var även kyrkvård vid denna tid. År 1742 återfinns denna BENJAMIN KINDBERG som boende i Stora Torestorp, som ingick i säteriet. Hans företrädare här var Anders Jönssons änka, som möjligen åsyftar gårdsfogdens hustru. Året därpå saknas han helt inom säteriets gårdar.

Likaså bör den andra av dessa befallningsmän vara identisk med den ANDERS som nämns som dräng i mantalslängden år 1752-1753, men som 1754 är nämnd som drängen ANDERS HEDBERG samt kallas befallningsman år 1761 när han fick sonen Gustav, tillika parets enda kända barn. Han kallades betjänt på Rössberga när han dog 1764 (se nedan).

Gårdsfogdar

Redan i domböckerna framskymtar några gårdsfogdar på Rössberga. Det gäller:

ANDERS HANSSON, fogde med hustru ELIN NILSDOTTER	1659-1665
LARS KYMBERG, fogde	1689-1690
LARS HENRIKSSON, fogde	1681-1694

De två sistnämnda är möjligen identiska med varandra.

I mantalslängden för 1698 upptas för första gången de personer som inte var adliga på godset. Här nämns kort och gott 1 gårdsfogde och 2 pigor. Under de kommande åren kunde antalet drängar och pigor växla något, men var i regel 2-3 till antalet totalt sett. Denna till namnet okända gårdsfogde nämns fram till 1707 samt år 1710. Troligen är det samma gårdsfogde som var fadder år 1715 och som hette JONAS. Sedan är det ett långt uppehåll innan en gårdsfogde åter igen nämns på Rössberga under åren 1723-1724 och som hette ULLGREN. År 1725 uppges gårdsfogden ha hetat JON ANDERSSON, men därefter var det åter igen ingen fogde på godset förrän 1748 när fogden GABRIEL URLIN nämns.

Rättare

Den första rättaren som går att spåra är JOHAN, som bara är antecknad på säteriet år 1814. Därefter följer ANDERS år 1820.

Denna titel återkommer med JOHANNES JACOB OLLONKVIST och hans hustru Kajsa Johansdotter, vars son Anders Jacob föddes på Rössberga 12 juli 1853. De tycks ha flyttat samma år för tjänsten innehades av GUSTAV ANDERSSON, född 1818 i Acklinga. Han kom med sin familj, hustrun Charlotta Larsdotter och fyra barn, till Rössberga från Dimbo år 1853. De flyttade inom kort till Östra Tunhems socken, men fick en son på Rössberga i sept 1854.

Efterträdaren var JOHANNES PETTERSSON, född 1829 i Dala, som kom med sin familj från Vrangelsholm 1855, men de flyttade tillbaka dit 1857. Hustrun Johanna Svendsdotter födde dottern Anna Sofia i oktober 1857 strax före flytten.

Därefter är det en lång lucka i tid innan vi kommer fram till nästa rättare som framträder i handlingarna. Det är ADOLF WILHELM MILLQVIST, född 1857 i Fågelås, som kom med sin familj

(hustru och dotter) från Acklinga socken år 1884. De flyttade vidare till Våmb 1889 och hade då fått två barn till.

Efter honom var CARL ANDERSSON rättare. Han var född 1859 i Stenum och kom från Sörby 1897 med hustru och fosterbarn. Hur länge han stannade på Rössberga är oklart, men han skulle senare återkomma som rättare.

Nästa kända rättaren var NILS ERIK SPÄRRING, född 1890 i Fors i Södermanland, som kom den 16 jan 1914 utan familj från Norra Kyrketorp. Det är antecknat att han var döpt men inte konfirmerad. Han flyttade vidare till Skara stad den 19 dec 1915.

Efterträdaren var CARL ANDERSSON, som i följe av sin hustru återkom till Rössberga den 23 nov 1915.

Rättaren efter honom var SVEN JOHAN GUSTAVSSON, född 1881 i Västra Gerum, som kom från Skörstorp i dec 1917 med hustru och tre barn, som i ett par fall var födda i Bergslagen. De flyttade vidare till Händene den 8 mars 1919.

Betjänt och trädgårdsmästare

I domboken 1695-1698 nämns trädgårdsmästaren JON NILSSON på Rössberga, sedan han tagit hand om sin föräldralösa systerson.

Under den andra halvan av 1700-talet framskymtar i kyrkoböckerna dels en betjänt, dels en trädgårdsmästare på Rössberga. Det gäller:

- ANDERS HEDBERG, betjänt, 46 år när han dog den 18 maj 1764
- LARS FAHLGREN, trädgårdsmästare och torpare, 47 år när han dog den 15 jan 1784

Den förstnämnda betjänten ANDERS HEDBERG var boende i Torrestorp och förekommer i kyrkoräkenskaperna år 1757. Efter sin död 1764 efterträddes han av DAHLBERG som nämns om betjänt år 1765.

En annan betjänt vid namn JON LAKE, född 1785 i Varvs socken, framskymtar i husförhörslängden i mitten av 1810-talet,

men är bara nämnd ett enda år i mantalslängden. Han flyttade till Falköping 1815. Möjligen var han den sista med den titeln på Rössberga, för därefter är det mestadels drängar och pigor bland tjänstefolket.

Den första kända trädgårdsmästaren återfinns i mantalslängden för år 1699-1701 samt 1711, men här är endast titeln nedtecknad, inte personens namn. Möjligen är det samma person som ABRAHAM trädgårdsmästare på Rössberga, som fick en dotter 1713. Han dog 1719 och kallas även då för trädgårdsmästaren på Rössberga.

Den andra i ordningen nämns i kyrkoräkenskaperna för år 1731 när "Rösberga Nybygget Trägårdz mestaren" betalade 8 öre silvermynt till kyrkan. Möjligen var det samma person som uppträder i mantalslängden år 1736-1737. Här nämns bara trädgårdsmästaren ANDERS och dennes hustru. Året därpå, år 1738, upptas en dräng Anders som troligen är samma person.

År 1774 föddes trädgårdsmästaren LARS FALGRENs son Isak, och det ligger nära till hands att anta att sonen fick namn efter kammarherren på Rössberga, Isak von Knorring. Å andra sidan hette Lars Falgrens hustru Maria Isaksdotter, så sonen var säkerligen uppkallad efter sin morfader i första hand. År 1777 fick de sonen Johannes och år 1782 dottern Anna Britta. I kyrkoräkenskaperna för år 1777-1785 kallas denne trädgårdsmästare såväl LARS ANDERSSON som Lars Fahlgren, angående dennes skuld på ett par riksdaler. Här framgår det att han inte bodde på Rössberga utan på Källebacken.

Bokhållare och kusk

Några ovanliga titlar dyker upp i början av 1900-talet. Det gäller bokhållaren CARL ERNST KARLSSON, född 1868 i Döderhult i Småland, som kom från Lomma den 26 nov 1914, men utan familj. Han flyttade till Vads socken i norra Västergötland redan den 26 mars 1915.

Strax efter två unga kvinnor som tituleras fröken och som säkerligen arbetade med hushållet, uppräknas hans efterträdare. Bokhållaren ALBIN GOTTFRID WESTERBERG, född 1885 i Stockholm, men som saknade familj, kom från Nyed i Värmland i aug 1916. Han blev också mycket kortvarig och flyttade tillbaka till Stockholm i jan 1917.

Första gången en kusk var boende och anställd på Rössberga var 1705-1706, enligt mantalslängden.

Ett par kuskar återfinns även i husförhörslängden i början av 1900-talet. Det gäller JOHAN ALFRED KÄLLBERG, född 1881 i Seglora, som närmast kom från Falköpings östra församling (landsförsamlingen) den 26 nov 1914, med hustru och tre barn. De flyttade vidare till Fågelås den 24 febr 1919.

Delvis samtida finner vi hans efterträdare ANDERS JOHAN SKÖLD, född 1864 i Korsberga, som kom från Fröjered den 14 aug 1916, med hustru och två barn som inom kort blev tre till antalet. De flyttade vidare till Fredsberg 21 febr 1919, vilket var nära nog samtidigt med den andra kusen.

Dessa två ovannämnda kuskar ersattes 1919 av AUGUST ANDERSSON, född 1860 i Valtorp, med hustru och tre barn, samt CARL EMIL ANDERSSON, född 1892 i Valtorp, men som kom utan familj.

	åly	lomp	Luth	Luft	S.S.	1	2	3	4
Julefest i biden	Baron Carlsson					2	6	2	
	Fr. Annika (S.L.)					7	7	11	
	Fr. Lisa / die					2	6	2	
Eng +	Fr. Felicia					7	7	11	
	Fr. Jussi / die					2	6	2	
	Fr. Jussi / die					7	7	11	
	3. Notte								
Fr. Anny	Fr. Baron Keddred					2	27	2	
	Fr. Charlotta Kot.					7	7	11	
	Kirk					2	27	2	
	Fr. Beata (S.L.) / Keddred					7	7	11	
	Fr. Ulrica / 20					2	27	2	
	Fr. Sreta					7	7	11	
	Fr. Leon					2	27	2	
	Benjamin / 27					7	7	11	
	Fr. Anny					2	27	2	
	Fr. Jonas / 23.					7	7	11	
	Fr. Jonas					2	27	2	
	Fr. Jonas					7	7	11	
	Fr. Jonas					2	27	2	
	Fr. Jonas					7	7	11	
	Fr. Jonas					2	27	2	
	Fr. Jonas					7	7	11	

Den äldsta husförhörslängden från 1740 listar ett flertal personer som var tjänstefolk på Rössberga. Nedan originaltexten samt enligt nutida språkbruk.

Rösberga	Rössberga
H:Hr Baron Fleadvod	högvälborne herr baron Fleetwood
Fru Chierlotta Rot Kirck	fru Charlotta Rotkirch
J: Beat. Cath: Cederwall	jungfru Beata Catharina Cederwall
J: Ulrica Ådahl 20 år	jungfru Ulrica Ådahl, 20 år
Pig: Greta	pigan Greta
Pig: Elin	pigan Elin
Benjamin Kindberg	Benjamin Kindberg (<i>befallningsman</i>)
dr Gustaf	drängen Gustav
dr Jonas Nilsson 23 år	drängen Jonas Nilsson, 23 år
goss: Jonas	gossen Jonas
goss: Pehr	gossen Per
goss: Jonas	gossen Jonas
Pig: Britta	pigan Britta
Pig: Kierstin	pigan Kerstin

KALKBROTTET

Kalkbruket på Rössberga anlades 1905 av dåvarande ägaren till Rössberga, familjen Thorselius. År 1916 bildades Rössberga Kalkbruk AB, som 1918 övertogs av Västergötlands Förenade Kalkindustrier AB, som innehade ägandet under några årtionden, men 1951 övertogs kalkbruket av Yxhults stenhuggeri AB, som sedan 1955 heter Ytong AB. Här i bruket sysselsattes ett 30-tal man, som mest lastades två järnvägsvagnar per arbetsdag i kalkbruket. Under 1950-talet minskades verksamheten och lades ner helt år 1963 för att återupptas senare på 1980-talet under en kortare tid.

Många av arbetarna och deras familjer bodde i de tre arbetarbostäderna, byggda i 2 våningar 1910-1916, vilka kallades norra, södra och mellersta arbetsbostaden. Här bodde familjerna trångt

och vardera familjen hade som regel ett rum och kök. Den sydligaste, som från början var inspektorsbostad, är byggd av sten och har vit puts på utsidan medan de andra är betydligt större och byggda helt av trä.

I början av 1900-talet finns åtskilliga personer omnämnda i kyrkoböckerna som blivit födda, gifta eller som dött medan de arbetat med kalkbrottet i Rössberga. Dessa kalkarbetare hade inlett det omfattande arbetet redan i slutet av 1800-talet och på den häradsekonomiska kartan från c:a 1880 syns ett stort upptag som senare skulle utvidgas till den dubbla ytan eller rent av ännu mer samt fördjupas.

På en bild med okänd datering är 37 arbetare och en inspektör uppradade på en gemensam gruppbild framför fotografen. De hade olika uppgifter. En del schaktade bort matjorden, andra sprängde och fraktade fram kalk och skiffer, medan ytterligare några ombesörjde ugnarna och såg till att bränningen gick rätt till. Det var slit-samt för de allra flesta och inget arbete som var särskilt eftertraktat.

Många av dem som arbetade i kalkbrottet köpte mjölk av de tre bröderna Josefsson på Torestorp. Det skedde ännu på 1950-talet och de drev då sitt jordbruk på gammalt hederligt sätt med häst och hade inte skaffat sig någon traktor.

En del av hyresgästerna, som tidigare hade arbetet där, bodde kvar efter den tidiga kalkbrytningsperioden. En av dem var Margit Larsson, född 1912, vars make hade jobbat i kalkbrottet. Hon bodde i det vita huset längst i söder ända fram till 1995. Den siste hyresgästen var däremot Edvard Lindholm, som från början bodde i det största av de tre husen som ligger på rad men som senare flyttade till det mera moderna stenhuset, där han dog c:a 2005.

Inspektör Ekblad

Inspektör Karl Gustav Vilhelm Ekblad (född 1881) med hustru Valfrida Karolina Fransson (1886-1940) och deras två barn kom till Inspektorsvillan 1921 eller strax därefter. Han var bas för arbetarna i kalkbrottet. Han var även biodlare och jägare. Här bodde han till sin död 1971, men då hade han under lång tid bott ensam och fick hjälp av hushållerskan Margit Linnéa Alfrida Hasselberg (född

1914) som var dotter till en av kalkarbetarna. I slutet körde han en Volvo PV. Det sägs att han var en mycket prydlig herre som var välklädd och hade mustasch.

Det finns också en kort uppgift om inspektor Otto Wilhelm Skogh, inflyttad 1919 från Ronneby, men som inom ett år hann både gifta sig och flytta därifrån. En i övrigt okänd Oscar Ahlin lär ha varit inspektor 1920.

Det översta ljusa lagret med kalk omvandlades till cement, medan det undre mörka lagret med oljerikt alunskiffer användes vid bränningen.

Att omvandla kalksten till cement

Det översta lagret av berget består av kalksten i en stor del av Falbygden. Under det skiktet kommer alunskiffer som innehåller så pass mycket olja att det kunde användas vid de hytter där kalken brändes. På så vis bröt man så djupt att man fick upp båda dessa bergarter. Först staplades kalkstenen i en hög trave, sedan omslöts det av alunskiffer som tändes på tills det var utbrunnet. Genom

denna process fick man släckt kalk och därmed cement som lastades på tågagnar för vidare transport. Den alunskiffer som var utbränd schaktades bort och bildar i dag gigantiska områden med schaktmassor som omger kalkbrottet på ena sidan.

För att kunna göra detta effektivt, fanns det vissa som mestadels tog bort matjord, andra som laddade med dynamit och sprängde, varefter de övriga fick bygga ugnar och lasta vagnar. Det var ett tungt och slitsamt arbete som pågick året runt. Ännu finns många spår kvar, dels av brytningen, dels ugnar för kalkbränning.

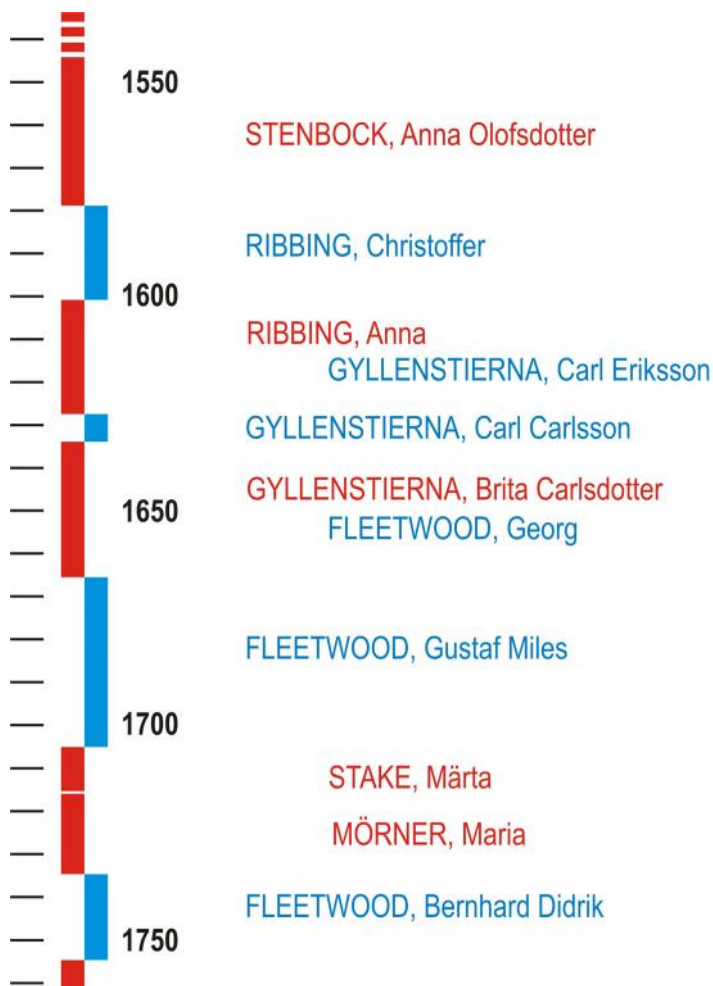
* * * * *

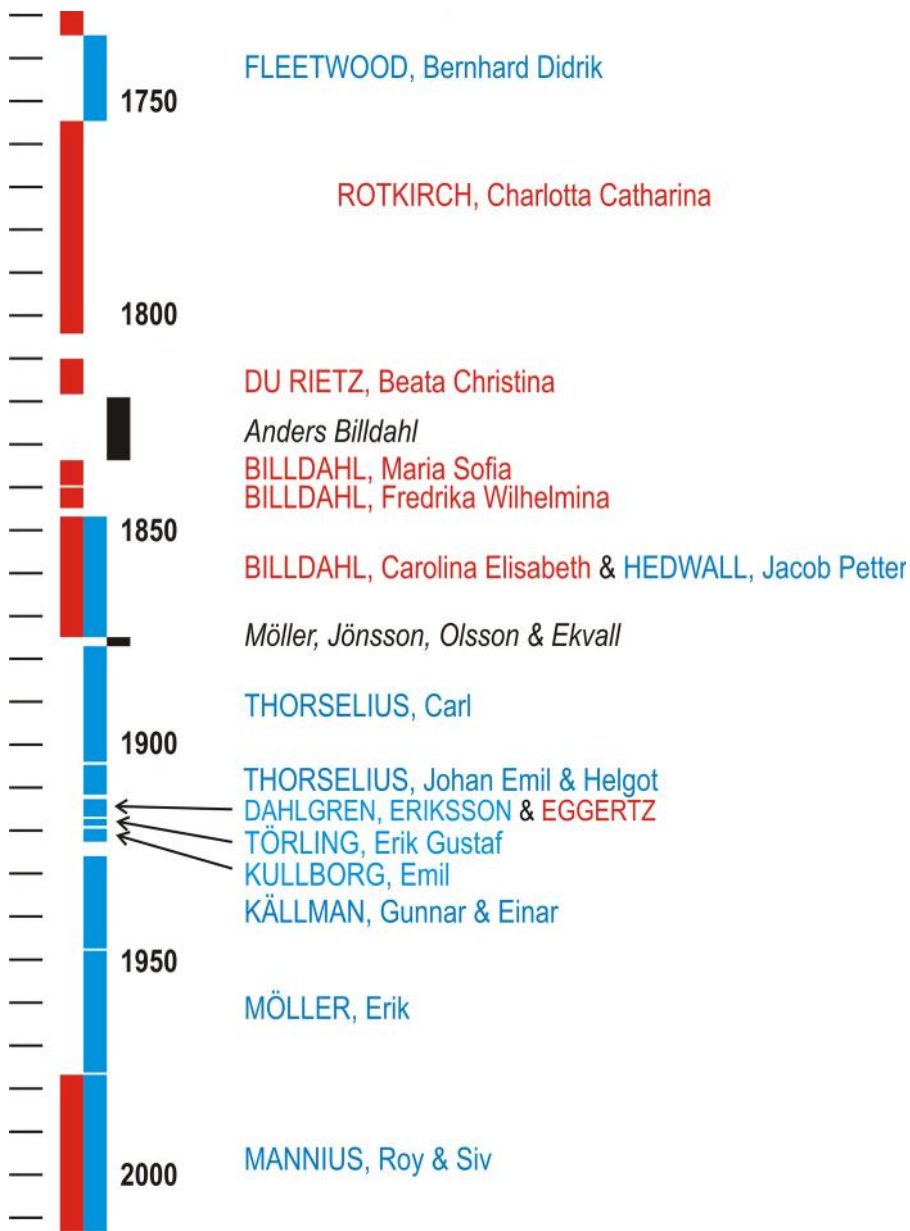
SAMMANFATTNING

Rössbergas historia har många ovanliga inslag, när vi lämnar den dunkla perioden som sträcker sig fram till medeltidens slut. Det börjar med en av de mest framträdande familjerna i Sverige under mitten av 1500-talet. Under de kommande hundra åren var det mestadels kvinnor som ägde säteriet. En av de mer långvariga undantaget är Gustaf Miles Fleetwood, som dock var yrkesmilitär och säkerligen borta från säteriet relativt ofta. Trots det fick hans hustru 13 barn på 17 år. Efter hans död 1705 skulle tiden fram till 1819 i hög grad kännetecknas av änkornas tid. Den första i raden var änkan efter Gustaf Miles Fleetwood, Märta Stake. När hon dog 1714 var hennes son redan död (stupad 1710 i slaget vid Hälsingborg) varför säteriet övertogs av sonhustrun Maria Mörner som kom att framleva sitt återstående liv som änka på Rössberga till 1736. Hennes son i sin tur var sjuklig och efter hans död 1755 övertogs säteriet av änkehustrun Charlotta Catharina Rotkirch, men de var barnlösa. Efter hennes död 1806 dröjde det ett par år innan säteriet köptes av änkan på Fårdala, Beata Christina Du Rietz. När hon sålde det vidare 1819 avslutades denna änkornas tid. Istället skulle man kunna tala om döttrarnas tid. Hennes egen dotter Scheffer flyttade in på Rössberga och bodde där några år med sin make. De tre efterföljande familjerna på Rössberga, var på samma sätt döttrar till nästa ägare av säteriet.

Den efterföljande ägaren, prosten Anders Billdahl, var tillika den förste icke adliga person som ägde säteriet. Det var också en annan brytningstid när man ser på Rössbergas historia. De kommande hundra åren skulle delvis präglas av många kortvariga ägare, varav en del var kvinnor. Inledningsvis bodde Billdahls tre döttrar här efter varandra. Den siste av dem hade en driftig och förmögen make, Jakob Petter Hedwall, varför man kan förmoda att han löste ut hustruns systrars arvslotter. Här bodde de sedan ända fram till 1874. Efter familjen Thorselius tid därefter följde en brokig tid innan vi åter igen finner mer stadigvarande familjer.

De tidsperioder när det förefaller ha varit mest aktiviteter och drivande krafter på säteriet, kan snabbt inringas till tre familjer. Den första var Georg Fleetwood i mitten av 1600-talet, den andra var Jakob Petter Hedwall i mitten av 1800-talet och den tredje är den nuvarande familjen Mannius, utan vars kulturintresse och engagemang säteriet aldrig hade fått en sådan uppräckning och återfått sin forna glans.

Säteriets ägare: rött för kvinnor, blått för män.

APPENDIX

Landskapshandlingar

Kommentarer:

- Text skriven med röda bokstäver är mycket svår att läsa, varför återgivningen kan vara felaktig.
- När två likadana tecken av typen { återges exakt under varandra på varsin rad, har originalet ett enda tecken av detta slag. Den text som står till höger utgör då en enda enhet och inte två separata textstycken.
- I vissa fall är originaltexten dessutom återgiven med modern textning.

Åren 1546-1564

I denna äldsta skattelängden, från 1546 – årlig ränta (Jordeboken), omnämns följande personer i Valtorps socken:

Skattebönder i waletorps soken som hålle 4 åårlige 4 fougte och hwarth
tridie år 4 koningz hester
peder ij åssetorp

frelsis lanbo som hålle 2 åårlige och hwart tridie år 4 kon: hester

Anders ij rörsberga

joan ij Torstorp

Suen i waletorp

anders *ibidem* (ibidem = på samma ställe)

joan *ibidem*

joan *ibidem*

lasse ij backa

Closter landbo som hålle 2 årlige och hwart tridie år 2 koningz hester
håkan ij ååketorp

Prebenda landbo som hålle 2 åårlige 2 biscopz och hwart tridie åår 2
koningz hester

Matz ij ragelåss

Mons *ibidem*

kyrkie landbor som hålle 2 årlige 2 biscopz och hwart tredie år 2 kon
hester

per i ragelåass
swen ij waletorp
lasse i åstetorp
håkan *ibidem*

preste landbo som hålle 2 arlige 2 biscos hester och hwart tridie år 2
konungz hester
Jöns ij waletorp

ANM. Förkortade ord är upplösta. Utelämnade bokatäverna har angetts med kursiv stil.
(Landskapshandlingar, 1546:6A). I de tre längderna för detta år saknas Åkatorp och Holma
(blivande Vrangelsholm).

Landskapshandlingar 1549 – årlig ränta (Jordeboken):

Anders ij Rösbergia
Joens ij Tårstörp

Landskapshandlingar 1560 – årlig ränta (Jordeboken):

Nells rebbingz	= ägare	Nils Ribbing
Olaff J rössbergh	= boende	Olof i Rössberga
Botued J törestorp		Botvid i Torestorp

Landskapshandlingar 1563 – årlig ränta (Jordeboken):

Nells Rebbingz lb	(=ägaren Nils Ribbings landbor)
Olaff J rösbergh	<i>marginaltext:</i> nells rebbingh bor Opå halff partten aff för:ne äl sgântare (?)
Botued J törestorp	Skiöttha

Landskapshandlingar 1564 (samma uppgifter 1566) – årlig ränta (Jordeboken):

Oluff J Rösberg
Bottuef J töretorp

Landskapshandlingar 1564 (tiondet, normalt för en gård var 1-5 skeppor):

Oluff andssz	bivg iij skepp ^r	(= bjugg (korn) 2 ½ skeppor)
	haff 1 skeppa	(= havre 1 skeppa)
tordestorp	biivgh 1 skeppa	

Åren 1568- 1572 EFFEKTEN AV SJUÅRSKRIGET

Landskapshandlingar 1568 – årlig ränta (Jordeboken):

Niels ribbingz Landbor
laris i rörsberga
Botwid oluffz(on) i törestorp *marginaltext:* Brenth och öde

Landskapshandlingar 1572 – årlig ränta (Jordeboken)

Med försök till jämförelse med Älvsborgs lösen och den skatteskrivning som skedde 1571, där numreringen nedan anger löpnummer i den text, som dock saknar Rössberga och Torestorp:

SEGERSTADS socken

skattebönder

Sigge	i Luttatorp	
Nils Månsson	i Segerstad	ÄL 1571 – 17 Nils Manss
Anders Segfastasson	ibid	ÄL 1571 - 15
Anders Olofsson	ibid	ÄL 1571 - 16
Lasse Svensson	ibid	ÄL 1571 - 9
Olof Jonsson		
Bengt Michelsson	ibid	ÄL 1571 - 6
Erik Bengtsson		
Jon Sixtensson		
Anders	i Torppa	
Håkan	i Sellatorp	
Per smed		öde
Nils Michelsson		ÄL 1571 - 10
Änka (efter) Lars		ÄL 1571 - 4
Ambjörn Pick		öde
Lars Hindriksson		ÄL 1571 - 11
Anders	Kålbo(gården)	ÄL 1571 – 12 Anders
Andersson		

kronolandbor

”lumbaru lundh” öde

kyrkolandbor

Anders Håkansson	i Segerstad	ÄL 1571 – 8 Anders Larsson
Tord Andersson	ibid	öde
Sven Nilsson	ibid	
Povel	ibid	

biskops landbor

Jöns Olofsson	i Torppa		ÄL 1571 – 5 Jöns
---------------	----------	--	------------------

HÅKANTORPS socken*skattebönder*

Michel	i Röckla	öde	ÄL 1571 – 29 änkan
Jon Månsson	ibid	öde	ÄL 1571 – 27 änka efter Jon
Nils	i Ulltorp		
Jon Ambjörnsson	ibid		ÄL 1571 – 26 Jon Ambjörnsson

kyrkolandbor

Nils	i Espås	öde	ÄL 1571 - 31
Per	på Stommen	öde	
Olof	i Ullstorp	öde	
Lars	ibid	öde	

Varnhems klostets landbor

Anders Rafuelsson		öde	ÄL 1571 - 28
Anders	under Högen	öde	ÄL 1571 – 32 Anders Jonsson

VALTORPS socken*skattebönder*

Måns Persson	i Holma	öde	
Måns Siggesson		öde	ÄL 1571 - 25
Per Siggesson		öde	
Erik	i Svartsjö	öde	

Prebende landbor

Stommen		öde	
Lars Torstensson	i Åstorp		ÄL 1571 - 34
- - -	Valtorp	öde	
Jöns Torbjörnsson	i Åstorp		ÄL 1571 - 35

kyrkolandbor - halva

Måns Siggesson	i Raglås		
----------------	----------	--	--

Gudhems klostets landbor

Erik	i Åkatorp		
------	-----------	--	--

Frälse landbor

Per Andersson	i Valtorp	öde	ÄL 1571 - 24
Per Håkansson		öde	
Olof Larsson		öde	
Lars Olofsson		öde	
Måns	i Backor		ÄL 1571 – 36 Måns Nilsson
Olof	i Rössberga		
- - -	Törestorp	öde	

Åren 1574-1630

Landskapshandlingar 1574 (samma information 1575) – årlig ränta (Jordeboken):

Nils Ribbingz L:(andbor)
Anders Olszon i Rösbergh
Göstaff i Tolistorp *Marginaltext år 1575: öde 1/2*

Landskapshandlingar 1576-1580, 1582 – årlig ränta (Jordeboken):

Nils Ribbings landbor:
Anders Olofsson i Rössberga
Gustav i Torestorp *[Marginaltext 1582: ödhe 1/2]*

Landskapshandlingar 1581 (samma information 1583)

Frelsis lanbor
[5 *hemman uppräknade*]
Anders Ols i Rösbergh
gostaff i töllistorp

Landskapshandlingar 1584 – årlig ränta (Jordeboken):

Frelses heman
[5 *hemman uppräknade*]
Anders i Rösbergh
måns i tolistorp

Landskapshandlingar 1585 – årlig ränta (Jordeboken):

Frelses Heman
[5 *hemman uppräknade*]
Anders i Rösbergh - 1
måns i tolistorp - 1 Bruckr Christoffer Ribbingh 1/2

Landskapshandlingar 1586 – årlig ränta (Jordeboken):

Frelses Heman
[5 *hemman uppräknade*]
Rösbergh - 1
Tolistorp - 1 holler Christoffer Ribbingh Affuel på halffparten

Landskapshandlingar 1587 – årlig ränta (Jordeboken):

Frelses Heman

[5 hemman uppräknade]

Anders Olsson i Rösbergh – 1 } holler Christoffer Ribbingh Affuel
Måns i Tolistorp - 1 } på halffparten

Landskapshandlingar 1588 – årlig ränta (Jordeboken):

Frelsis Labor

[5 hemman uppräknade]

Anders Olsson i Rodsbegeh – 1
Måns i Torstorp - 1 öde 1/2

Landskapshandlingar 1589 – årlig ränta (Jordeboken):

Frelsis Landbor

[5 hemman uppräknade]

Anders olsson ij Rösbegeh – 1
Måns ij Tolistorp - 1 bruker Christoff Rebbingh affuel wppå 1/2

Landskapshandlingar 1590 – årlig ränta (Jordeboken):

Anders Olss i Rosberg

Månns i tolestorp

bruk Christoff Rebbing
bruk Christoff Rebbings
affwell på 1/2

Landskapshandlingar 1593 – årlig ränta (Jordeboken):

Anders Olsson i Rossberg

Manns i Tolstorp

{ Bruckar Christopher
{ Rebbingh sielff

Landskapshandlingar 1601 – årlig ränta (Jordeboken):

Anders Olss i Rosenbergh - 1

Månns i Tolstorp - 1

{ bruckar Christofer
{ Röbing

Landskapshandlingar 1602 – årlig ränta (Jordeboken):

Rösbergh

Toristorp

{ Carll gyllensternna
{ tiill affuelssgård

Landskapshandlingar 1603 – årlig ränta (Jordeboken):

Rösbergh – 1

Toristorp – 1

{ försuarar Carll
{ gyllenstierna

Landskapshandlingar 1604 – årlig ränta (Jordeboken):

Rösbergh – 1
Törestorp – 1

Landskapshandlingar 1605 – årlig ränta (Jordeboken):

Rössbärgh – 1 { Afuelz gården
Törstorp – 1 { Charll Gyllenstierna

Landskapshandlingar 1606 – Affkortning (Räkenskaper, mantalslängd, sid 21):

w. Carll Gyllenstiern hafuer för sätesgårdh.
frälsehemman – 2
[Anm. w. = unge ; 2 frälsehemman: Rössberga och Torestorp]

Landskapshandlingar 1607 – årlig ränta (Jordeboken):

[Frälsehemman saknas]

Landskapshandlingar 1608 – årlig ränta (Jordeboken):

Rössberg – 1 {
torestorp – 1 { Carlh gyllenstierns sätagdh

Landskapshandlingar 1609 – mantalsskatt:

Rössberga och torestorp Sätegården V Carll gyllenstiern

Landskapshandlingar 1609 – årlig ränta (Jordeboken):

Jonn Mårtenson i Rösberg – 1 { Carll gyllenstierna frid
hans i torestorp – 1 { kallar för sätegård

Landskapshandlingar 1611 – årlig ränta (Jordeboken):

Rogzberg – 1 { Carll gyllen stierna till sätesgh
Törestorp – 1 {

Landskapshandlingar 1614 – årlig ränta (Jordeboken):

Rödberg – 1 { fridkalar Carll gyllenstierna
Törestorp – 1 { för sätegårdh

Landskapshandlingar 1615 – årlig ränta (Jordeboken):

Rög Berg – 1 { Carll gyllenstierna till
Törenstorp – 1 { Sätegårdh

Landskapshandlingar 1616 – årlig ränta (Jordeboken):

Rössbergh – 1 { fridkalar Carll gylenstierna till
Törenstorph – 1 { för sättegårdh

Landskapshandlingar 1617 – årlig ränta (Jordeboken):

Rössbergh – 1 { Carll gylenstierna till
Törenstorph – 1 { Sättegårdh

Landskapshandlingar 1618 – årlig ränta (Jordeboken):

Rorsberga – 1 { Karl gylenstiernass
torstorp – 1 { Sättegårdh

Landskapshandlingar 1619 – årlig ränta (Jordeboken):

Rösbergh – 1 { H: Carll Gyllenstierne brukar
torstorph – 1 { afuell opå

Landskapshandlingar 1620 – årlig ränta (Jordeboken):

Röössbergh – 1 { Carll gyllenstierna
Torestorph – 1 { till Sättegårdh

Landskapshandlingar 1621 – årlig ränta (Jordeboken):

Rörssbergh – 1 { Sättegårdh
Torstorph – 1 {

Landskapshandlingar 1623 – årlig ränta (Jordeboken):

Rödzbbergh – 1 { Sättegården
Törrstorp – 1 {

Landskapshandlingar 1624 – årlig ränta (Jordeboken):

Rössberga – 1 { Carll Gyllenstiernas
Torestorph – 1 { Sättegårdh

Landskapshandlingar 1627 – årlig ränta (Jordeboken):

Rössberga – 1 { Carll gylen stie
Torestorph – 1 { rnes Sättegård

Landskapshandlingar 1630 – årlig ränta (Jordeboken):

Rössberga – 1 { Her Karll giyllenn
Törestorph – 1 { stiernnes setegårdh

Jordeböcker

Jordebok 1632

- Valtorp: Rössberga och Törestorp ”her Karlh giyllen stiernas Sättegårdh”

Jordebok 1634

- Valtorp: (Rössberga och Törestorp saknas)

Jordebok 1635

- Valtorp: Rössberga och Törestorp ”Sätsegårdh”

Jordebok 1638

- Valtorp: Rössberga och Törestorp ”welb:ne Jungfru britta Gyllenstiernne försuarner till sättes gårdh”

Jordebok 1639

- Valtorp: Rössberga och Törestorp ”Welb:ne Jungfru britta gylenstiernas Sätthes gård”

Jordebok 1641

- Valtorp: Rössberga och Törestorp ”Welb:ne fru Britta geylenstierna för suare (..nd) Röss bärgia”

Jordebok 1643

- Valtorp: Rössberga och Törestorp ”Welb:ne fru Britta Gyllen Stiernna försvarar för Sättes Gårdh”

GEORG FLEETWOODS jordägande i Segerstads gäll

Jordeboken 1650:

- Segerstads socken: - - -
- Håkantorp: två hemman i Ullstorp, ett hemman Högen, en äng(?)
- Valtorp: två hemman Raglås, samt Rössberga och Törestorp

Jordeboken 1651:

- Segerstads socken: ett hemman i byn Segerstad: ”Wellb: Jörgen Fletzwoth till wedelag föör Ehrligh frihheet hemman som han kiöpt haffuer”, ett hemman Hulegården, ett hemman Kålbogården
- Håkantorp: två hemman
- Valtorp: två hemman Raglås ”Wellb: Giörghen Fletzud kiöpt till arfft: frellsse wnder Rossbergia”, samt Rössberga och Törestorp

Jordeboken 1660:

- Segerstads socken: ett hemman i byn Segerstad: ”Welb: Georgh flitzuodh kiöppt till arff i frellsse”, ett hemman Hulegården, ett hemman Kålbogården
- Håkantorp: två hemman i Ullstorp, ett hemman i byn Håkantorp, ett hemman i Högen samt en kvarn i Håkantorp (köpt i dec 1648).
- Valtorp: två hemman i Raglås, samt två sammanslagna hemman utan landbor som brukare vilka var hans sätesgård, nämligen Rössberga och Torestorp.

Jordeboken 1667:

- Segerstads socken: ett hemman i byn Segerstad, ett hemman Hulegården, ett hemman Kålbogården
- Håkantorp: ett hemman Ullstorp (nämner ett köpebrev daterat i nov 1660), annat hemman Ullstorp (köpebrev från nov 1653), ett hemman i byn Håkantorp och ett hemman i Högen (köpebrev nov 1660 och sept 1666).
- Valtorp: två hemman i Raglås, samt Rössberga och Torestorp.

Jordeboken 1670:

- Segerstads socken: ett hemman i byn Segerstad, ett hemman Hulegården, ett hemman Kålbogården
- Håkantorp: två hemman i Ullstorp, ett hemman i byn Håkantorp (Arvid Jonsgården, enligt 1749 års Jordebok), en kvarn under Högen samt en kvarn i Håkantorp.
- Valtorp: två hemman i Raglås, samt Rössberga och Torestorp.

Jordeboken 1680:

(Här framträder Georg Fleetwoods jordeinköp mycket tydligt.

Anm. Liden i Håkantorp saknas)

Segerstad

Sefastegården	1653, d 30 Junj Sall. Wälb: Georg Fledvodt köpt á 4 ½ procento, som Wälg: gustaf Fledvod innehafuer
Hulegården	1653, d 30 Junj Sall. Wälb: Georg Fledvodt köpt á 4 ½ procento, som dess soenn Hr: gustaf Fledvod innehafuer
Kolbogården	1652, d 30 Junj Sall. wälb: Georg Fledvodt köpt á 4 ½ Pro Cento, som Hr: gustaf Fledvod innehafuer

Håkantorp

Kyrkegården i Ullstorp

Sall. Wälb: Georg Fletvodt Kiöpt á 4 ½ procento –
Dom: Till Sigersta kiörkia ödhe aldeless, wptagen på
frijheet Till skat 1683:

en gård i Håkantorp

Sall. Wälb: Georg Fletvot kiöpt á 4 ½ Pro Cento,
som Hr: gustaf Fledvod innehafuer

en kvarn under Högen

Sall. Wälb: Georg Fletvodt kiöpt

en kvarn i Håkantorp

Sall. Wälb: Georg Fletvodt kiöpt [*år 1648, enligt
1690 års jordebok*]

Valtorp

Raglås (2 gårdar)

1647, d 7 Septemb: Wälb: Georg Fledvodt kiöpt á 4
½ procento, som dess soen Hr: gustaf Fledvodt
innehafuer

Jordeboken 1685:

*(Här framträder de begynnande ekonomiska problemen, där flera gårdar drogs in
till Kronan eftersom inte skatten var betald.)*

Håkantorp

Ullstorp, gårdarna Liden

Graverat för Kiöpegoods emot ofruchtbärt
Capital,

och Kyrkegården
samt Högen

och reducerat medh 1682 åhrs Rännta, Men effter
k: Cammar Collegij Bref, d 12 Augustj Samma årh
dhet af k:Maj:tt och Cronan ärzet af H: Gustaff
Fledvodt A: 1648 d. 23 Decemb: Sahl H: Georg
Fledvot kiöpt á 4 ½ Pro Cento, som H: Gustaf
Fledvot innehafwer.

Valtorp

Raglås (2 gårdar)

Graverat för Kiöpegoodz emot ofruchtbart
Capital, och reducerat medh 1682 åhrs Rännta,
Men dennen effter k: Cammar Collegij bref, d 12
Aug: 1682 H: Gustaf Fledvot sigh det tillybte
Anno 1647 d. 7 Septemb: Sahl H: Georg Fledvot
kiöpt á 4 ½ Pro Cento, som H: Gustaf Fledvot
innehafwer.

Jordeboken 1690:

Segerstad

Sefastegården

A:o 653 d. 30 Junj Sahl Georg Fledtvodt Kiöptt á 4 ½ Pro Cento som H gustaf Fledtvodt updragett Cronan i Ährsättning med 687 Åhrs Rántta Lang Staaten Anslagenn

Kolbogården

Kyrkegården, Ullstorp

(dito)

Sahl. H. Georg Fledtvodt k(iöpt) á 4 ½ Pro Cento, som H. gustaf Fledtvodt afståt till Kronan i Ährsättning med 1681 Åhrs Rentta

Jordeboken 1710:

Håkantorp

Lidan, Ullstorp

Graverat för Kiöpegodz emot ofruktbart Capital red:(ucera)t med 682 års Renta der på red:t mnd 682 års Renta der på red i Commers: bref d: 27 Maii 1682 sedermera S. H. Gustaf Fledtvodt sigh af Cronan tilbydt d: 12 Maii 1682 red:t till Cronan för ofruktbara fordringar der på bref d: 12 Novemb: 689 skattebördá Jn löst af bon Pär Essbiörsson för 25 daler Smt effter kongl. Cammar Coll. Kiöpebref d. 17 Juni 1703

Kyrkegården, Ullstorp

Sal. Georg Fledtvod köpt á 4 ½ pro Cento som S. Gustaf Fledtvod hemgifwit Cronan i Ährsättning med 1687 Åhrs Renta der på Sal. Cammareraren Cederborgs attest d. 24 Julii 1689

Under Högen & Arfwid Jönns gård, Håkantorps by

Kong. M:t och Cronan hemgifwen med 1689 års Renta för ofruktbara fordringar der på bref d. 12 November 1689

A:o 1647 d. 10 Maii och 1648 d. 21 decemb. Sal. Georg Fledtvod köpt á 4 ½ pro Cento Jnnhafwes af S. Gustaf Fletvodz arfwingar [1715 års jordebok anger att det var Arvid Jonsgården som köptes 10 maj 1647, samt att den då innehades av Salige herr Georg Fleetwood, medan den andra gården återgick till Kronans ägo.]

En kvarn under Högen

Sal. H: Georg Fledtvodt köpt á 4 ½ pro Cento som Cronan är hemfallen med 1689 års Renta med Högen

En kvarn i Håkantorp	A:o 1648 S. Fledtvod Köpt å 4 ½ pro Cento. Jnnehafwes af S. H. Gustaf Fledtvodz arfwingar.
<i>Segestad</i> Sefastegården	A:p 1653 d. 30 Junii Sal. Georg Fledt vod köpt å 4 ½ pro cento som sal. Gustaf Fledtvodt updrapat Cronan i åhrsättning med 1687 åhrs Renta der på Red i Coll:e bref d: 14 Decemb: 1689 ½ förmedl. i allt d: 21 april 1693 efter Ransakning d. 22 aug. 1692 Boställe till ländsmannen
Hulegården	A:o 1653 d: 30 Junii S(alige) Georgh Fledtvodt köpt å 4 ½ pro cento Jnnehafwes af Sal. Gustaf Fledtvodhz arfwingar 1678 ¼ förmedlat [1715 års jordebok: Jnnehafwes af Fru Merta Stakes arfwingar]
Kålbogården	A:o 1653 Sal. Hr Georgh Fledtvodt köpt å 4 ½ pro cento som sal. Hr Gustaf Fledtvodhz hann gifuit Cronan i ärsättning med 1687 års Renta efter bref d: 17 Decemb. 1689 - - - 1675 ½ förmedlat allt och nu capellan boställe
<i>Valtorp</i> Raglås, Mellomgården	1681 ½ förmedl effter bref Red:t Kiöpng och för ofruchtbart Capital med 1682 århs Renta der på bref d: 27 Maii 1682 som Sal. Gustaf Fledtvodt sig med samma åhrs Renta tilbydt der på K. Cammar Coll. bref d: 12 aug 1682 Jnne hafwes des arfwingar
Raglås, Nolgården	A:o 1647 d: 7 Septemb: Sal. Hr Georg Fledtvodt köpt å 4 ½ pro Cento [1715 års jordebok: Jnnehafwes af Fru Merta Stakes arfwingar]
Rössberga	Sätterij Sal. Gustaf Fledtvodz arfwingars [1715 års jordebok: Fru Merta Stakes arfwingars]
Torestorp Åbod	Jnlagt under Rössbergia till lades gårdh Sal. Wålborne Gustaf Fledtvodtz arfwingars Rå och Rör under Rössbergia

GEORG FLEETWOODS övriga jordägande runt Falbygden

Jordeboken 1670:

Stenstorps gäll, Brunnhems socken

Pickegården	1648 d. 23 Decembris Sahl: Wälb: Georg Fledwot köpt á 4 ½ procento som H: Gustaf Fledwot innehafwer ½ förmedl:
Nygården	1648 d. 23 Decembris Sahl: Wälb: Georg Fledwot köpt á 4 ½ procento som innehafwes af H: Gustaf Fledwodh Lifztidz Friheet
Örkullen	1645 d. 22 Decembris Sahl: Wälb: Georg Fledwot köpt á 4 ½ procento som innehafwes af Johan Gyllensting [1680 års jordebok har motsvarande text, men 1715 års jordebok uppger att den köptes 1645 den 22 nov av Hans Johansson Lindelöf]

Dala gäll, Borgunda socken

Ubbetorp	Jnlagdt Vnder Säteriet Giälsboo
Källegården	Wälb: Gustaf Fledvod Jnnehafwer Säterj:th och (...)
Hulegården, Brunnsgården	Rå och Röör Bägge
Gällsbo	Hr: Gustaf Fletvods Säterij

Gudhems gäll, Gudhems socken

Hällestorp, Stora	1653 Jn Aprilis Sahl Wälb: Georg Fledvot köpt till 4 ½ procento, som Wälb: Gustaf Fledvod innehafwer
Hällestorp, Lilla	1653 Jn Aprilis Sahl Wälb: Georg Fledvot köpt till 4 ½ procento, som dhes Son Gustaf Fledvodh innehafwer
Yreboda	1653 Jn Aprilis Sahl: Georg Fledvod köpt á 4 ½ pro cento, som H: Gustaf Fledvod innehafwer

Gudhems gäll, Östra Tunhems socken

Tåstorp (Mikaelsingården)	1648 d. 23 Decembris Sahl. Wälb: Jeorg Fledvod köpt á 4 ½ procento, som H: Gustaf Fledvod innehaf:
---------------------------	--

Falköpings gäll, Torbjörntorps socken

(Stommen sannolikt detsamma som Måns Jonsson eller Jon Arvidssons gård; samt Gästgivargården eller Anders Jonsgården sannolikt detsamma som Ballstorp)

Måns Jonsson eller Jon Arvidssons gård

1648 d. 18 Decembris Sahl: Wälb. Jeorg Fledvod
kiöpt á 4 ½ procento, som H: Gustaf Fledod
innehaf:r

Ballstorp

1649 d. 17 octobris Sahl. Wälb: Jeorg Fledvod
kiöpt á 4 ½ procento som H: Gustaf Fledvod
innehaf:r

Broddetorps gäll, Hornborga socken

Hulegården

1648 d. 13 Decemb: Sahl. Wälb: Georg Fledvot
kiöpt à 4 ½ procento som dess Soon Gustaf
Fledvot innehafwer:

Jordeboken 1715:

Stenstorps gäll, Brunnhems socken

Pickegården

Anno 1648 d. 23 December Sahl: Wälb: Georg
Fledtwod kiöpt á 4 ½ Procento, som Sahl. H:
Gustaf Fledtwod afstått Cronan i Ehrsättning med
1687 åhrs Ränta, derpå Sahl. Cammarerare
Cederborgz Attest d. 24 Julj 1689

Nygården

Anno 1648 d. 23 December Sahl: H.r Georg
Fledtwod kiöpt á 4 ½ Pro Cento som Jnehafwes
af Fru Merta Stakes arfwingar

Dala gäll, Borgunda socken

Ubbetorp, Källegården

Jnlagdt Vnder hielsbo [*Gällsbo*]

Gällsbo (2 gårdar)

Sahl: H.r Gustaf Fledtvodz arfwingars

Hulegården, Brunnsgården

Rå och Röör under hielsbo

Gudhems gäll, Gudhems socken

Hällestorp, Stora

Anno 1653 in Aprilis Sahl: H: Georg Fledvod
kiöpt à 4 ½ Pro Cento, som Jnehafwes af Fru
Merta Stakes arfwingar

Hällestorp, Lilla

Anni 1653 in Aprilis Sahl H: Georg Fledvod kiöpt
à 4 ½ Pro Cento, som Jnehafwes af Fru Merta
Stakes arfwingar

Yreboda

(*dito*)

Gudhems gäll, Östra Tunhems socken

Tåstorp, Mikaelsgården Anno 1648 Sahl. H:r Georg Fledtwod köpt á 4 ½ Pro Cento, som H: Gustaf Fledvod updragit Cronan igenom intyg med 1682 åhrs Ränta, derpå hög. Kongl. Cammar Collegi bref d. 12 Aug. 1682

Falköpings gäll, Torbjörntorps socken

(Stommen sannolikt detsamma som Måns Jonsson eller Jon Arvidssons gård; samt Gästgivargården eller Anders Jonsgården sannolikt detsamma som Ballstorp)

Stommen Anno 1648 d. 18 December Sahl. H.r Georg Fledtwod köpt à 4 ½ Pro Cento, Jnehafwes af Sahl. Fru Merta Stakes arfwingar

Ballstorp Anno 1649 d. 17 october Sahl. Georg Fledtwod köpt á 4 ½ Pro Cento, som Jnehafwes af Merta Stakes arfwingar

Broddetorps gäll, Hornborga socken

Hulegården A: 1648 d. 13 December Sahl. H.r Georg Fledtwod köpt à 4 ½ Procento som Sahl. öfwersten H.r Gustaf Fledtwod afstått Cronan i Ehrsättning med 1687 åhrs Ränta, der på Sahl h.r Cammererare Cederborgz Attest d. 24 Julj A:o 1689

Riksregistratur

Sammanställd för åren 1639-1670, 1689-1690

Kronans utgående skrivelser är samlade i riksregistraturen, där Georg Fleetwood nämns vid ett flertal tillfällen, men dock inget angående Rössberga. Siffran till höger återger sidnummer.

- 1640 den 22 maj s.531
Öfwerste Fletdwodh Göran :/ fullmagt att vara Öfwerste
för ett Regemente Smålands knecktar
- 1641 den 14 aug s.773
Georg Flethwodd om Arfwed Fohrbuss öfr Commendantskap
- 1644 den 19 mars s.322
Georg Flettowdd för lantzlistan Gottfred Schröyer
- 1646 den 9 febr
Georg Fletwodd uppå någre köpte godz under frelse Confirm.
(*außer 11 hemman i och runt Anderstorps socken*)
- 1649 den 5 jan
Georg Fletwod Öff: opå någre gods i lijfgedinget i wederlagh
- 1649 den 28 jan
Georg Fletwodd öff: på hans Månatl. Tractamente j Colberg
- 1652 den 30 jan
Georg Flijtowdd Öff: på godz i Småland ENB Donation
- 1656 den 20 febr
Georg Fletwud att wärfwa 4000 Skottar
- 1657 den 30 juli
Georg Flittwud och Frijendorff till Engeland Fullmacht
- 1658 den 25 sept
Georg Flettowdd och Frijendorff att sluta med Engelskhe 16 legaterne, fullmacht
- 1659 den 28 maj
Georg Flettowdd och Frijsendorff i Engeland negotiora fulma[cht]
- 1664 den 26 mars s.325
Georg Fletwodh och fru Britha Ribbingh Rev. dom
(*angående hans roll såsom förmyndare för jungfru Christina Dorothea Kröll*)

- 1664 den 12 nov
Georg Fletwodh och Erich Kruse emellan resolution s.131
- 1665 den 15 mars
Georg Flettwod, Jungfrw Christina Kräll och Fr. Britha Ribbing, emellan, res.
s.296
- 1670 den 18 juni
Gustaff Fledwodh, att wara Major udner Södermanlandz Regemente, fullmacht
s.515

Kyrkoböcker

Kyrkoböckerna började nedteckna händelser i Segerstads gäll år 1688 och de handlingar som är offentliga sträcker sig till 1936. Här ingick förutom Segerstads socken även Valtorps och Håkantorps socken. De personer som uttryckligen berör Rössberga är följande, vilka uppdelats i grupperna födda, vigda och döda. Utöver dessa finns även personer som uppges ha bott i något av de namngivna torpen som tillhörde Rössberga, men dessa har inte medtagits nedan.

Födda

I kyrkoböckerna är 19 barn från Rössberga nedtecknade som födda och döpta under perioden 1688-1800 samt 82 barn som uppges vara födda på Rössberga under perioden 1801-1899, samt 110 barn åren 1901-1920. De allra flesta tillhörde familjer som var torpare eller statare samt kalkarbeta-re under den avslutande perioden, varav några skiljer sig från dessa.

<i>Födda</i>	<i>datum</i>	<i>föräldrar</i>
Ingrid	1713 den 5 juli	trädgårdsmästaren Abraham på Rössberga
Ebba Elisabeth	1727 den 16 aug	arrendatorn Oxlegren
Gustav	1761 den 27 aug	befallningsmannen Anders Hedberg
Elisabeth Margareta	1765 den 6 apr	av Isak Knorring, kammarherre, och Lovisa Sofia Nordenkrantz
Isak	1774 den 6 febr	trädgårdsmästare Lars Falgren
Johannes	1777 den 1 dec	trädgårdsmästare Lars Falgren
Anna Britta	1782 den 26 sept	trädgårdsmästare Lars Falgren
Beata	1792 den 29 febr	Karl Rotkirk, kapten och Katarina Sofia von Becker
Sven Didrik	1793 den 27 juni	Carl Wilhelm Åkerhjelm, baron och ryttmästare, och Mette Maria Rensbjerga

Samuel	1794 den 18 okt	Carl Wilhelm Åkerhjelm, baron och ryttmästare, och Mette Maria Renstjerna
Johannes	1819 den 4 dec	rättaren Anders Larsson
Gustav Robert	1838 den 14 apr	av Anders Friberg, kyrkoadjunkt, och Karolina Elisabeth Billdahl
Amalia Josefina	1842 den 20 febr	av A Forsblad, pastorsadjunkt, och Wilhelmina Billdahl
Teodora Benedikta	1844 den 22 jan	av Anders Gustav Forsblad, komminister i Tådene, och Fredrika Wilhelmina Billdahl
Johan Birger	1900 den 24 juni	Emil Thorselius, godsägare, och Augusta Karlsson
Sven Gösta	1918 den 5 aug	av Erik Gustav Törling, godsägare (född 1888 den 9 sept), och Ebba Maria Johansdotter (född 1894 den 13 apr), vilka var kyrkoskrivna i Björsby i Västmanland

Vigslar

I kyrkoböckerna är 9 par från Rössberga nedtecknade som vigda under tiden 1691-1800 och 17 par under tiden 1801-1900 samt 30 par under perioden 1901-1936, Mestadels var det tjänstefolk, torpare och statare samt kalkarbetare under den senare perioden, med undantag av följande.

<u>Vigda</u>	<u>datum</u>	<u>övriga uppgifter</u>
Benjamin Kinberg	1740 den 4 maj	befallningsman, Rössberga herrgård
Brita Persdotter	”	piga
Anders Håberg	1753 den 30 dec	30 år, befallningsman, Rössberga
Annika Andersdotter	”	28 år

Döda

I kyrkoböckerna är 26 personer från Rössberga nedtecknade som döda och begravda vid Valtorps kyrka under tiden 1692-1801 och 39 personer under tiden 1801-1900 samt 27 personer under perioden 1901-1936. Av dessa var de allra flesta tjänstefolk, torpare och statare, samt kalkarbetare under den avslutande perioden, men med undantag av:

<u>Döda</u>	<u>datum</u>	<u>ålder och titel etc</u>
Karin, hustru	1692 den 28 dec	deja (tjänstepiga)
Märta Stake, hustru	1714 den 1 nov	
Sven	1719 den 3 juni	25 år, dräng
Abraham	1719 den 18 okt	trädgårdsmästare
Bengt Fleetwood	1755 den 22 juni	36 år, död i lungsot, baron, son till Georg Fleetwood och Maria Mörner
Anders Hedberg	1764 den 18 maj	46 år, betjänt
Eva Rothkirk	1783 den 8 juni	född 1692, välborne fröken
Lars Fahlgren	1784 den 15 jan	47 år, trädgårdsmästare och torpare
Samuel	1798 den 12 nov	4 år, av Carl Wilhelm Åkerhjelm och Märta Maria Renstjerna
Svante (=Sven Didrik)	1798 den 2 dec	5 år och 5 mån, av Carl Wilhelm Åkerhjelm och Märta Maria Renstjerna
Carl Wilhelm Åkerhjelm	1806 den 9 apr	70 år och 6 mån, baron och ryttmästare, son till Lars Åkerhjelm och Greta Götenstjerna
Catharina Charlotta Fleetwood	1806 den 8 maj	90 år 5 mån och 9 dagar, friherrinna, dotter till Karl Fredrik Rotkirch och Mette Hård

Gustav Robert	1838 den 24 maj	1 månad, av Anders Friberg, delägare i Rössberga, och Karolina Billdahl
Maria Charlotta Stenander	1870 den 13 okt	52 år, mamsell och hushållerska
Carolina Elisabeth Billdahl	1883 den 16 maj	71 år 3 mån 14 dagar, änka
Berta Charlotta Thorselius	1888 den 12 nov	56 år 7 mån 26 dagar, godsägarfru
Carl Thorselius	1896 den 22 jan	född 1830 den 20 febr, godsägare

Domböcker

Gudhems härads domböcker, med utdrag för åren 1604-1605,
1619-1718, angående akter som berör Rössberga.

Exklusive 1657 som ej tycks vara bevarad.

År 1632 den 14 nov

Wittnadhe Heradhz nempds att **humblgården** i Sägelstadh, altidh aff vrmine hafuer warit ladhe gårdh godhz Vnder **Röberga** huilkitt och i sigh Sielft Rätwist ähr Effter her Emellan kan Eijh Mer Räknes ähn En Mylde wägh, huorföre bleff affsagt, att her effter så ware skall:

(Anm. "Sägelstad" behöver inte avse Segerstad utan kan avse Sjogerstad)

År 1641 den 26 okt

Gaffz **Jon månsson** till dienst på **Rössbergh** tillståndz at aff trojka dhenn sädz som hann på Forenttorph, bekommet hadhe och all halmenn Lägges i förmahr och inttet aff föres

År 1650 den 21 okt

/ 6. S.D. [Samma Dag] Bleff effter **öffuerstens Wälb. Jörgen Fleszwotz** ahnhållande och begäran. effter ransaket huad lege skeldnat finnas kunde emällan hans Sätegård **Rösberga** och The Andre Twänne hans heman **Raglåhs**, och fans der ingen laga skeldnat emällan, Wthen bägges Änger äre Jngrepne med et hagh, och inge Andre Eger falla der emällan, Vthan skiuta samman i een ehnlidh, allenast een lijten och firkantig Crono Vthrfield finns der Vthj, stoor till 1ss^{ne} landh weedh pass, dy syntes Atten Nämnden at förnembde twänne hans heman **Raglåhs** kunda Vnder Rå och rörs frijheet förstås och förswaras, helst medan det synes lijka som it Byalagh.

År 1651 den 20 juni

/ 7. S.D. [Samma Dag] Kom för Rätten **Öffuerstens Wälb:ne Görgen Pledwodz Fougde Wäl. Hanss Swänssonn**, och tiltalade förrige krögaren Hanss Jörenssonn i Jette for det han hade affördt ifrån den gården han ifrån flytte i Torbiörnatorph gärdesgårds till – 19 fambnar. det hanss icke förneka kunde, der till medh hade han fördt dören en bodstuga och något mehr som icke borde, dy sakfältes Hanss Görnson effter det – 24 Cap. Jordh balck, at böta – 3 mark till

3skipt och åter skadan huilken mätes af Nembden i 2 goda lass sky med badhstugan, skall och Hanss förschaffa itt godt Fähuus Ränne.

1652 den 25 juni

/ 5. S.D. [Samma Dag] klandradhe enn hoop frälssesmän siälffua, och för en dheel dheras fougder, oppå dhe åthschillige Torp som Landzhöfdingen Wälb:e Bengt Rijbbingh till Daala, haffuer låtit upsätia oppå Borgunna Byes Ågor, Huar igenom Bysens Mark och Vthrymme förrin skat bliffuer och wore desse Effterschreffne. Nembl **Landz höfddingh Wälb.ne Haraldh Staake, på Öffuerstens Wälb.ne Jörgen Fledtwodz wägnar, wäl. Hans Suänsson, på Öffuerstens Wälb.ne Her Larss Kruus Jäspersons wägnar, Nilss Andersson, på Wälb.ne Her Adolph Wrangels wägnar, Mauridtz Nilsson, på Wälb. Her Clas Stiärnesköldz wägnar, Oluff Haraldson, Jtem [jämväl] ahndrogo huru såsom Richs drotzen Hans Excell Greff: Pedher Brahe, haffuer och itt Torph låtit upsätia på Borgunna Byes Egor, så Effter ingen Swarande tilstädes war, bewiliades dhem Citation, då dhe dhen lagligen fordra.**

1654 den 17 okt

(Nedanstående ärende berör inte Rössberga direkt, men visar hur det kunde gå till att få en eller flera gårdar upphöjda till säteri.)

/ 11 S.D. Kom för Rätten Leutnampten Wellb: Christopher lilliehöck till berga, och begäradhe sin gårdh i walltorp för Wäterijs frijheet, hwilket man för detta åhr eij kunde tilllåta, alldenstundh en bonde i åhr haffuer brukat till haldne, som Nembden berättar, Eij Heller är der bygdt för Säterij, wthan hwar sådant skeer, till tillkommandhe åhr, och gården bruckass medh egen affuell, skall det blifwa för Säterij affört.

1655 den 26 sept

På samma tidh /: sedan tinget förrättat wardt :/ blef effter dhe höghwälb:ne herrans Richz och Cammarådz och förordnade Commishariers öfwer reductionen, till wälb: Herr Landzhöfdingen afgangen bref d 30 Augustij nestförleden, ransakat och förfahrt om effterskrifne hemman och Räntor, som effter Richzdagz beslutet skattas för omistandes ifrån Cronan, och fans effter annoterat Jordebok och Nembdens berättelse som föllier

Belangande Konungz eller Ladegårdar, så fans her intz uthom Gudhems gårdh, som i Richz dagz beslutet intz förmåles.

Konungz Legier eller Konungz fiskien finnas intet.

Belangande Konungz enskijlte parkar, så fans her i billingen, som stöter medh södre änden in i dätta Häradet, och dher i Neigden eller Billingzlijden, finnas desse

hemmean som äro komne Vnder frälsse, N(*embligen*). Ingebrulstorph shem [skattehemman?]: ½ Köpt af Sal: Lars Håkonsson Dufwa.

Nygården ½ [mantal] **Köpt af Öfwerste Wälb: Georg Fledzwodh**

Skielsbo skattehemman ½ Köpt af S. Carll Siggesson Rosendufwa.

Öhrkullen ¼ Köpt af S. Hans Jonsson Lindelöf.

Dess föruthon finns och en gammal Cronones parck, Myssebergh *benempd* dher uthj finns i tunuma [Tunhem] sochn Hellan ¼. donerat Öfwersten Herr Lars Krus *Anno* 1651.

...

Länsmans hemman belangandhe, så fans att, Gudhems giöld och Sochn, Gunne Giöstafson i holmängian hem 1. hafwer warit Lehnsmans hemman, och nu donerat Öfwerst Herr Lars Krus, Jtem **Måns Jonssons gårdh** i Torbiörnatorph hem: 1. Köpt af **wälb: Jöran Flitwodh**, och för Situation skull finnas det beqwämligeste till Länsmanshemman.

1655

[lagbjudna hemman:]

1/3 Hulegården i Segerstad – 1

1656

[lagbjudna hemman:]

1/3 Hulegården i Segerstad – 2

1/3 Hulegården i Segerstad – 3

1656 den 10 juli

Angående Måns Larssons (född 1636) anspråk på 1/3 av skattehemmanet Baltorp.

/ 12 S.D. Kom för Rätten **Måns Larsson** till tjenst på **Rössberga**, och klandrede till sin morsöster, *hustru* Giertrudh i Baltörph om 1/3 baltörpa skattegårdh som 1618 den 6 Aprillis, War henne pant satt för 35 Dr S:mt och 1 *Tunne* korn, det siellfua pantebreffuet Wtuisser och förmente nu *benempte måns Larsson* samma 1/3 igen lösa, Nu framlede *benempte hustru* Giertrudh der emot ett skafftebrefff på samma 1/3 giffuet aff fordom Laglessen S: Oluff Anderson i Caterudh den 20 octo: Anno 1634 och alt sedan haffuer samma 1/3 oqualt stådt, till den 26 Februarij Nest förleden, då klandredes det först, aff *benempte Måns Larson*, lagligen och bekiende nu *benempte Måns* at han ähr Widh pass sina 21 ähr gammall, Så, emedan *benempt* Skafftebrefff så lenge haffuer qualdt Ståndet, kunde denne Rätt her Wthinnan ingen förändringh göra, Wtan remitera denna Saak Wnder en Lagmans Rätt der de icke Elliest sigh emellan fölika kuna, dock tillbödh nu h(*ustru*) Giertrudh, at Willia giffua *benempt Måns* 10 Rdr i förlikningh, det han dock icke Wille emotagha.

[1657 års dombok kan inte återfinnas. Här måste lagbjudandet av de två gårdarna, vilka är nämnda för tredje gången 1658, ha lagförts första och andra gången på två skilda ting.]

1658 den 6-7 juli

Lagbodh [lagbjöds = lagbjudna hemman]

...

Welborne Hr. Georgij Fletwotz Fougde på Rössbergia å sin Öfwerheetz wägnar låter opbiuda 1/4 Skattehemman **Hulegården** i Segerstadh för Vtlagors Räst – 3

Noch 1/4 i samma gård – 3 Åhr Ödestått opbiudes – 3

1658 den 3 dec

Dhen Dagen kom för Rätten **Håkan Joensson ogiffit drängh** till Tienst på **Röbergia**, och bekände sigh haffua Mökränkt och besoffwet Marit Jönsdotter i Bestorp, med henne oächta Barn aflat, emädan begge tiänte Vthi Bestorp tillhopa. Dhenna Khona är förr aff Oächta Sängh Dher före Sakfältes *benempte* **Håkan** effter – 3 Cap: Gifftermåhla Balcken att Bötha – 20 mark till 3skifftes och hielpa henne i kyrcko.

Bewilliades Hwstru Ingeborgh Lars dotter i Loringha stembningh till **Fougden på Rössbergia Wel. Hans Swensson** och een drängh **Joen** benämbdh, hwilken Drängh henne Åhrs tienst satt hade och **Fougden** dhen henne ifråntaget hade att swara å Nästa Tingh.

1658 den 4 dec

Welborne Georgij Fletwotz Frälsehemman Vnder Högden är förmedlatt aff Jordägghanden till ½ hör dher ringha Äghor skull som Brefwit Vtwijsar, Daterat dhen – 11 Junij 1658

1659 den 14 mars

Dito Begierade Wel Hans Swensson oppå sin Herres Wellborne H:r **Georgij Fletwotz wegnar**, dhet **stoora Hellestorp** 1 Hemman, **Lilla Hellestorp** ½ Hemman och **yhreboedh** ½ Hemman, **Frehsse** till **Rössbergia**, matte bewillias undher *benempte* Sättegårdhz **Rössbergz Råå** och Rörs rettigheet och frijheet, föregifwandhes samma Hemman **Liggia** strax wijdh Herregårdhen Oomssedt dhe icke ähra på Sättegårdens Eenskijhlte Äghor uthan samäghandhe Byamark löper

dher emillom, hwarför kundhe nu *benempte* Hemman icke bewillias att niutha någhon Råå och Rörs rettigheet, ahldhenstundh dhe icke ähra belänga på Sättegårdhens Eenskijlte medh dhess Råå och Rörs inbegrijpne äghor.

1659 den 16 juli

Samma dagh Framträde För Rätten **Generall Majoren** **wellborne H:r Georgij Fletwodtz**, till Swaneholm **Rössbergia** och **Gielundha** [Jälunda] Fuhlmechtighe och **Fougde wel. Anders Hansson** och gaf tillkienna hurusåsom – $\frac{2}{3}$ **uthj Hologårdhen** i Sägherstadh i wellborne Herans Skattafrehlsse i Ähr igienom åthskilligha Åhrs Ödhessmåhl, wordhet till Skattewraak, och dher på föllilandhe Laghboodh och Lagha ståndh. Men inghen af Arfwingharna till *benempte* gårdh Bördzrett hafuer uthj Ödhessåhren, eller nu sedhan låthet sikh dher om till dhet ringesta wårdha, uthan låthet hammannet Ödhe stått. frehlssesherren som Renthan Misst hafwer till stor Skadhe och afssaknad, hworföre begierandhes nu dher på Lagha fångz och fastebreef, hwilket Tingz retten icke förwegra kundhe årg: 1 Cap: Jordha Balcken och 21 Pungt konungh Carls Hwssasyns Ordhningh uthan här medh afhandhes Arfuinghar till Skattabödzt Retten för sin Oachtsamheet och försummelse skuhl, för*benempte* $\frac{2}{3}$ uthj *benempte* **Huulegårdh** i Segherstadh och för*benempte* Gudhems Häradt och tillägghnas **wellbo:ne Herren Generall Majoren H:r Georgij Fletwodtz** lijfz arfwinghar till fuhlkommehligh Freehlsse Oklandrat Egiendom, att Nyttia Brucka och behålla, medh Hwss, Jordh, Åker, Eng, Skoogh Marck, Fiske och Fiskewathn, Torp och Torpastelle, Jntheit undhantagandhes af ahlthet som dher till af åhlder Lydt och Leeghat hafwer, eller här effter medh rätta tillwinnas kan, emädhan såssom dhetta åhr sålundha Laghbudhet och Laghståndhet som för*benempte* åhr hafwer och wehlorne Herren igiänom kiöp $\frac{1}{3}$ tillförandhe af dhess skattabördhesmehn sikh bemechtighat som dhess Skafftebreef, wijdhare uthwijssar, så att heele **Huulegårdhen** hörar nu ofwan*benempte* **H:r General Majoren** till, dherföre blef dhetta såledhes stadhfestat medh Rettens Skafftebreef. och dhe – 12 godhe Måhn som samma dagh uthi Retten såthe och hollo å Skafftet ähra här till fasta.

1661 den 12 juni

Samma dagh Kom För Rätten **General Leutnantens Wålborne H Georgh Flitwodz Befalldningsman Well Hans Swensson** och nu som å Nest förlidne tingh. Andrough huru såssom hans Öffwerheeth åhr nu sinnat. At Låta Vpreta och förferdiga sikh et Seterij aff twenne Sinne Frellssehemmen Nembligen **Giwellsoo** och **Kiellegårdhen** [Gällsbo och Källegården] Vthj Borguna, begiärandess der till tings Rettens tillståndh, Så All den ståndh Nembden Witnadhe at Samma gårdher äro hertill brukadhe medh Welborne Hennens eget Affweill och nu anstelles till Bygninger, Altså medh **Herr Nåds Welborne** her Landzhöffdingens högdähradhe til Låtellse, Tingz Retten icke wegra kan det *benempte* Säterij Sålånda Vprettas,

Och effter Adelige Praevilegerne. naita dhe friheter som Andre Setessgårdar beståss ner deth wederborlighen bygdtd bliffwer.

1661 den 14 okt

General Leutnampten wälb.r Georghz Flitzuod förmedlat sitt frelse hemman **hokentorph** till halfft, Som hans Breff Vthwiste, Såssom och för medlat **Stombn** i Törbiörntorph til halfft för dess Ringa Legenheter der till finnes.

Dito Företough Affkortningen medh Allffwardsam och flitigh Ransakniⁿgh Såssom och Krigzmanshemman, huilkedhe sielfia besittia eller icke hwilken Adehlens och deres dagelige Tiänares frijheeter, medh Jordh ägandes Breff bewistes Och aff Hr Landzhöffdingen påteknandhe, Och effter Nembdens beretelse, Vthj skielfua Vnderskrifne afkortningzlängderne wijdare Vthwijsser.

General Leutnampten Welborne H Görghen Flitzwodz Befalldningzman well Hans Swenson, på sin öffwerheetz Wegner begierade Niuta Rå och Rörs friheeth på **Hullegården** och **Kiellegården** i Borguna Welb: Flitzwodz Frelsse, Emeden såssom Setessfården Vpretas Vthj Samma By Borgonna, hwilket icke förwegras kan, *benempte* hemman at niuta, Rå och Rörs frijheeth effter 638 åhrs Tijonde placat. Ner Seterijet blifuer först well til macht kommit.

1663 den 16 febr

Samma dagh kom för Rätten wäld: Arfued Jonson i Esspåhss, och anklagade någre dheth dhe hafwa emot för bodh wäldsembligen Vthugget hans skough så in som vth om gierdz gårdtenns, och Prusenterade först den högl: kongl: Giötarijkes hoffrätz förbodz breff at Jngen skall wara effterlåtet dher meera hugga, än till Nödtorfftigdt Bruczlhe[?], Daterat dh 15 Junj 656, Seedan framuiste tingzrättens för bodh Daterat dh 14 Octob: 661, at ingen skulle olåfwende hugga Vthi Esspåsa Enskijllte Engas wed – 40 *mark*: plihit tillgiöreders Swarade Ryttamestaren Manhaftigh Anders Olufson i Seegerstadh arr(...) gåår deer Alltjdh i Skougen medh bössa och yz såssom och sielf Låfwer många andre där hugga, der till medh berättadhe **Wälb:ne Hr: Georg Flitzwodz Beefalldningszman Veld: hanss Swenson** det bend: Arfued Jonsons Broder Veld: håkon Joenson, skall hafua budet hans herre och bedet hans Swenson hafua inspection vtöfuer skougen dher sammestädhes, Emeden som berättass at Esspåsa skall wara af Cronan inkiöpt för frällse Vthi Sahl: Wälborne Carhl Siggessons Rossendufwes Nampn medh håkon Joenssons Peninger, Mån Arfued Joenson deremot Nekar, och hans Broder håkon Joenson war icke tillställes, Desse effterskrefne hafua huggeet Emot samma förbodh, Nämbl Anderss hellsing i kåkzstorp å frellse, hanss på Ståmbn i håkentorp å Crono, hwilke tillärkindes hwar at böta sine – 40 *mark*. till 3 skifftes för förbodhet, (... *ärendet fortsätter med ungefär lika mycket text till, men Hans Swenson nämns inget mer*)

Samma dag Androgh för Rätten **H:r Generall Leytempt** [=löjtnant] **Wälborne Georg Flitwodz Befallningz man Wäll:t hans Swänson**, huru såsom hans Öfwerhetz tuänne fräl(s)e hemman, **Ny och Pickegården i Bronnom Sohen** [Brunnhem socken] skulle wara af dhés förre åboo, leytenampten Sahl. häkon Sunesson medh huus och Gierdes gårder illa ombotade, och Allt förty om husaröten tilltalade Sahl. Leytamph Arfuinger, begärandees derföre wedergiellndningh huurföre dhe Arfuingernne, Befallndingzman Well: e Nills Joenson på färdahl, hans Pärson, Erich Anderson och Torsten i åsslet, Vthläfuade at wellia der på försöria Åboo, swara till skatten i 3 åhrs tijdh, sampt medh Laga Byggingh Vprättende, och wed dhés förlopp andstelles dher på Laga husasyn.

1663 den 22 juni

Kom För Rätten **Well:t Hanss Swänson Welborne H:r Georg Flijtwodz Befallndinzman** Begärede på sin Öfuerhetz wegneer, någre Frellse hemman Vnder Rå och Röör till Sätegården **Rössberga**, huilket kunde honom Nu ehij beewilliass, Vthan der om Vpsattiss till hösttinget Närh afkortningen företagees Vthj H:r Landz höfdingens Närvaro

Welborne Fru Anna Bondes Befallningsman well: Nils Bänhtson Androgh för Rätten, huru sasom wälborne **Georg flituodz Befallningzman wel:t hans Swänson**, hafuer låtet Vpbygga eth torph, på **Borna** [=Borgunda] Byss samfällte ägor, begerendes dhett Vtkasta som alla grannane skola wara deer om sams, Vndengagen des **hans Swänsson** der emot står, medan hans herre der å Byen hafuer Någre Frällsse heman, alltså Ställes dhett Vnder Jordägendernees egen Disposition, så frampt **hans Swänsson** icke hafuer dhere emot någodt skiäliget at Jnwenda När han tillstädes kommer.

Brunnoms [=Brunnhems] samptelige Sochne Män klandrade på een åker, som säges skall wara een kyrckio åker, och Vthi Någre åhr till **Wälb H: Georg flitwodz** hemman Jbidem häfdet åhr, alltså Vpsattes det til Well:t **hans Swänsson** kommer med tillstädes, då förminas kom mädh huadt skiäll kan will samma åker till sin herres hemman för swara.

1663 den 27 okt

Befallndingzman på Gudhems Wäll: Swen Andersson klandrade at den wägeen som Ligger egenom **Rössbärgh** gierde är igen Stängdh, Men Wäll: **Hans Swänsson** som haf:r låtet den igenstängia war Ni icke tillstedes ty ophsattes till hans ankomst.

Welborne Fru Anna Bondes till Dalha Belldningzman wäll: Nills Bänchtsson såsom Öfwerhetz wegner beswerede sigh Öfwer **Wälb:e H:r Georgh flitwodz Befallndingzman Wäll:r hans Swänsson** will förswara een Backestugo på Bornna

som fällte marck som kans inlaga förmåller, begerendes låf och tillståndh dhēt Vtkasta låta, emeden det skall olagligen wara Vpsatt, Mån be:t **hans Swensson** ähr åt Stockholm för reest, och owiterliget ähr om han Någon Stämningh bekommit hafweer, hwarföre bleff ben:d **hans Swänsson** här medh Citeradh till Nästkomende tingh, dåå der om sine Skiehl beewijssa, eller be:d torph Vtkastaas om han det lagligen icke kan förswara.

1664 den 3 febr

Samma dagh Kom för Rätten Wälborne Fru Annass till dala Tienere, och Befalldningzman Wel:t Nills Bengson Å sin Öfuerhettz frellsee Hemmans wegner i Borgona By Jempte Flere Een Stor deehl aff Bronnerne der Samma Städes Åtter Nu Som tillförendhe klandrade om een **baackestugo** Som för Någon tijdh Sedeen skall medh Grannerness samtycke på byens Samfällte ägor till behageligh tidh Vpsatt wara, hiulken stuga Grannernne och dheres Öfuerheters befalldningzmän hafwa sigh Så skriffit som Munteligeen resolverat at Vtkasta och borttaga Låta, emeden dhe finna den wara Byen till skadha och förnär, Jembwäll besuerede sigh det **Generall lytnamptens welb:e H:r Georgij Flijtwodz Befalldningzman w:d hans Swänsson** skall wellia allena tillagna sigh Rättighet på samma stugo och den förswara, och Effter Som inge skiehl ähro Ännu Antedde, At den skall kiunna för Eens Mans Nytta aleene om på åtskillige tijder på Stämningzwijs wara Notificerat och Synets icke Nödigt, hans herre deer om Notifera Emeden det som klagass Öfuer, hafuer Sin Begynnelse aff **hans Swenssons** egen Disposition Vthj Så motto At dhēt folk som Vthj samma Stugo Sitter, hafuer Sigh Eenskijllt Nu medh **hans Suensson** på förlijkningzwijs Vtan Grannernes åtfrågende förenat, som berättass ehuru wähl. **Backestugon** Aldrig hafuer heer medh Befalldningzman **hans Suensson** peremptorie [=tvingande] kallat till Nestkommede Sommertingh heer i heredet hålless At bewijsa på huadt Sätt han will samme **Backestugo** enskijlt förswara, huar och icke sådant effterkommes då warder lijchwäll kierenderne i widrigt fall wederfaredez Heradt Lagh och skougzordningen förmå hwilken Stämningh kierenden straxt medelltes.

1664 den 4 febr

Samma dagh kom för Rätten Gårdz Fougden Anderss hanssonn på Rössbergh insinuerade Sin herress **Generall lyttenamptens, Welborne Georgij Flijtwodz Breff**, åtter Begärendess honom Mätte för Vnnss **Hellestorph** och fleree Sine der om Kringh Liggendess Hemmen Vnder Sättegårdens **Röössbärgers Råå** och **Rööss Frijheteer**, Resolutio Heredz Nämnden kunde det Jngalunde Beuillja Och effterlåta Emeden Sassom b:d Hemman ähro Belägne vtj Gudhembz gl. Gälldh, och Siällfue Sättegården i Segerstadh Gälldh dess föruthan ähr deer Emilleen åtskillige Byarss obytte fämarcker belägna.

1664 den 11 juli

Samma dagh kom för Rätten **Gårdz Fougden på Rössberia Wel:d Anders Hansson**, Andragendes Huru såssom han och hans **hustru h: Elijn Nilssdotter** hafua sigh Emellen Slutet och ingodt Ett Testamentet Vthj Så Måto at huilken dhera aff dem lenger och öfwer den Andre Leffuer skall vthan Allt bytte och klander behålla hella Quarlefde bodhet Oskifft Emeden dhe inge barn Hafua sigh Emellan och förmodeligen Inge Här Effter at förwännta, och allt dhet Boda Gudh Allzmehtigh Allzmehtigh [ordet är upprepat] hafuer dem Nådigest Vndt oh förlänt, ähr icke Någodt Arfwe Vthan dheres Aflinge Godz som dhe Jigenom Gudz Skelderijke wällsignellse hafua Samman draget, huilket dheres kyrckioherde Wyrdige och Wällärde H:r Joen Laurentj i Segerstadh och **Befalldningz Mann wel:r hans Swänson** Nu för Rätten Jntygandhe, och bekende sigh på samma dheras Slutna Allord hördt hafua, Begerende der till Tingz Rättens Bewillende och Confirmation, huilket Ehij förwägras kundhe huarföre Effter detta Syntes Lagh Lijkmättigt, bleff samma deras Slutna Testamente, dem Effterlåtet och här med Stadfastadh Effter 1 och 9 Cap: i Jord:B. at huilken aff dem lenger ähn den Andre Leffuer, skall Vthj Sin lijftidh behålla hela bodet oskifftheadh sigh till Nytto och Behagh bruka, Män Effter begges afflijdendehe gånge dhå bægges Slächtter till bytss och skifftees Effter Lagh.

Samma dagh klagedes Welb:ne Fru Anna Bondess Befalldningz Mann och Fullmähtigh Weld:tt Nilss Bängdtsonn till **H:r Generall Leyttenamptinss högh Wälborne Georgij Fletuodz Befalldningz Mann well:d Hanss Suänson**, Angående ett Nybygge, Eller Backestugo Hwilket Per Erihsonn tillförende Bodde på det Affgierde Hemmanet Stafzkulleen, Welb:e Swänss Frällsee, der wäl:e Niells Bängtsson åbor, medh Bornna Byssens läff och Minne Vpbygd hafweer, pass för – „ 4 ähr Sedan deet at stå Så länge Grannerne Sämmiss, och Nu Seden eth qwinfolck Vthj Stugon sigh Nedsatt Hemmanet Staffzkulleen och Bollbyeen Någorlunda till förtritt in Trångh och skade, huarföre begäredher Wäld:e Nilss Bengdtsonn på Sin Öffwirhetz wägner At Samma Backestugo Mätte Vthläggass och kullkastaas Emeden den Står påå Hehle Byssens oskifftee Vth Marck, huilket dheres Exell:z H:r Rijz drätzsens samt högh Wälb:e Greffue Johan Gabriell Stenbokz och Greffwinns Högh Wälb:ne Fru Agneta Horns, Welbornde H:r Thure Sparres, högh Wälb:e H:r Class Stierneskiöldz, Hr Exeltz H:r Hands Stakess Högwelb: H:r Hindreh Horns, Befalldningzmän, wäl:t Larss Månsson Gabriell Nilsson, Suen Anderson, Anders Jsackson, och Anders Suensson, medh Sine Vnderskriffne Vthj Rätten Insinuerade Protestation och inlageer på Sine Nådige Öfuerheters wägner beewilliat hade, och Nu wälbe:e Befalldningz Män för Rätten perssonligen Jämpte wel:t Nills Bängson fordrade och Begäredhee at samma Backestugo Mätte Vtkastas, att ehuru wäll han, **hans swänson**, på dhet högsta å sin Herres Hemmans wägner, böör Anwände all Flytt det hans Öfuerhetz Egendomb måtte warda för koffrat och förmeradt, deer Någott skialigeen emot säija el:r Jnuenda Lijckwäll måste medh klagenderne bekiänna samma Stugo wara Stafzkullen Alldramäst till skadha, Särdeles Vti dheres fädreff Ståendees ähr, och

Weld:t Hans Suänsson Allena på Sin Herres Vegner ehij kan den till sin Herres Hemmans i Borgonna egen Nyttä emot dhe Andre Jordägendernes willja förswara, det han dömbdes samma Backestuga att Vtkastas Nestkomende Miekellsmäso [29 sept] effter Lagh – „, 32 Cap: i Bygg B: och Skougzordningen så framt alle Jordägendernne Annorlunda sigh dher om eij för Enas kunna.

Högh Wälbornne Georgj Flijtuodz Befallningz Man wäl:e hans Suenson sampt fleere Aff Bornna [= Borgunda] Boerne klandrade på skinrederetorppet Huilket Vnder H:r Hög Greff: Excell:z H:r Rijkz drätzens Frälsee himman i Borgona förswares, och dhes huus wedh pass 16 åhrs Tjdh seden Vppå Samptelige Byens oskifte ägoenne Vpsattee Alt så När som Siällfua Stugon som Står på H:r Högh Greffl: Excl:tz enskijllte ägor, och Gifuer dheer Aff Allena 1 R **Daler** [Riksdaler] till kyrkan deer Sammestädess och Willia Sammaledes hafua sigh förbehällie det lagligen till Vthmarcken Vthwinna När Någon Suarende Vthj Saken tillstädess komma, och Någre intacker aff vtmarken ähro inckrächtadhe, Låde wedh be:t Torpp och till Hemmanen dher Sammestädhes, Alltså Vtlåfuade well:e Lars Månsson H:r Rijkz Drättetz Befalld:man Och **Well:tt Hans Suänsson**, at willia Låta dhet till Næste tingh bisichtiga, Såssom medh een Grannesyeen och försöka om dhe kunna dher om förenaas.

1665 den 22 juli

Samma dagh kom för Rätten, **Gårdz fougden på Rössberga, Wel:e Anders Hansson**, och begerede att effterskrefne måtte giöra sin relation om ett Slutet Byde, angående een åker och Engh, altså Jntygade och bekende Nembdemenerne, Joen Andeson i Waltorp, Joen Jonson i Sätuna, och Arffwedh i Haketorp, at dhe hade Vthj **h:r Excell:tz H:r General Leutnamptens Högh Wälborne H:r Georgij Fletwotz Befallningz mans Wel:tt Hans Swenssons**, och leutnamptens Manhaftigh Joen Ambiorsons Mörckz till Vlstorps Nervaro, waret Vthj **Tåstorp**, Gudhembz Giäld, och besichtighat een samslätte Engh, emellen **h:r Excell:tz Frälse hemmen Brunnsgården, Tåstorp, och Mellomgården** der sammastädes, bem:te Befallningzman och leutnampt således blefwet förlijkte, om bend:e Engh, at bend:e Brunnsgården Vthan lutt och Byde, blifwer tillstält, Vthj wederlagh för den åkren, mar åkren ben: aff samma samslätta till mellomgården Vp brutet ähr een stack höö som deres Bydes Breff wijdere Vttwijser.

1665 den 9 okt

Samma dagh komme för Rätten Borgona Borerne, och **Wäl:e Anders Gregersson** ibid: keredē till Stenstorps Boerne, som ähr Crone, Frälse, och Skatte, å begge Sijder Jempte desse Jordägenders **H:r Högh Greffl: Excell:tz H: Rijkz drätzetz Befallningzman Wel:t lars Månsson, Greffwinnens högh Wälborne Fru Agneta horns Befalningzman Wel:t Swen Andersson**, sampt **h:r Excell:tz högh Wälbordne H. Elas Stierneskiöldz Befallningzman Wel:e Erick Oloffzon**, och **högh Wälborden**

Georg: Flätwotz Befalningzman Wel:t Hans Swensson, Jämwäll Per larsson Rättare för Kafflås godz, der sammastedes, på Borgona Siden, klageligen Andragendes, hurusåsom bend:e Stenstorps Boerne, nu i sommers skulle haffwa burget een Vttmåses Slåtta, på deres marck, Vthom dhe skilie marcken, som Nembnes Vthj Högl: i Änimelse konungh Wålmers dombreff, Daterat Anno 1271, Nembl: mit i Gåra bäck, deden : Gårabäckzbroo, Seden : Gårdzhorn, Hwilke effterskreffne Nembdemän å Nästförledne tingh bewillades, som een ägende Syn, haffwa det besichtigat, och bekende att måsen ligger på Borgona Sijden, ifrån samma marcken, Jon Andersson i Waltorp, Jon Jonsson i Sätuna, Arfwedh i Haketorp, Per Andersson i Höghsteena, Nilss larson i Segerstadh, och Måns Swensson i Öija, men Parterne då på twisteplatzen ej kunnet komma till någon föreeningh, om samma skillnat, effter som dhe altijdh hafwa waret Vthj samhäffd i Vtmarcken, medh hwar Andra, och Borgona boerne beswerade sigh öfwer det dhe : Stenstrop emot förbend:e Breff, hade alle åhr något aff Vthmarcken intaget, Muulbetet till intrångh, begerendes det måtte Vttläggas, eller deres Vttmarcker medh gierdz gårdh Skillias, Suarade Stenstorp boerne, på någre åhr haffwadhe icke stort intaget, Tingz Rätten togh detta Vthj noga öfwer vägende befinnendes bend:e Breff Vthj sitt höga wärde, och Parterne sigh emellen af godh frij willia wenligen förliktes, at Stenstorps boerne skole för Fäfoot och till Vttmarcken Vttlägga, alt hwadh dhe kunne haffwa her till på fyra åhrs tidh intaget, seden förblifwe så hädan effter som aff ålder waret haffwer, medh hwar andra Vthj samhäffd, och ingen för den andre Nogot inkrächda, och Måsen sammaledes almenningh, som tillförende waret hafuer, Men hö det som nu Slaget åhr, skall anwendas till begges deres Sockne kyrkckiors Borgona och Stenstorps gangn och Bästa, halfparten till hwardere, hwilken förlikningh tingz Rätten dem å begge Sijder bewillade, sigh emellen så oryggeligen at hållas.

1666 den 9 juli

dito, Anhölt **hans excell.s General Leutenantens Hr Giöran Flitwodz** ådskie(..) Lars Anderson i Håkentorp, om förbodh på **raglåssa** resskylte Engier, att ingen dem medh Hygge eller annor å Verkan uthöder och fördärfuar, hwilket honom betiliades, så Vijdha dett hans Excells enskijlt till hörer, Vidh 40 mark plicht, arg 28. kong B.L.

1666 den 14 nov

Androgh **General Leutenantens och den Velborne herres hr Georg flitwodz befalningz man på rössberga, V.tt Hans Swenson**, nu som offta tillförende, huru som 1 ½ hemman **Helstorp** och ½ **yhrbodha** hans herre tillhörige, strax Vid **rossbergz** sätegårdh och des inkeldrade ägor, åhr belägne, för modandes, all den stundh inge andre äger finnes der emellan, skulle hans herre dem under rå och rörs frijheet kunne åthniutha; alt så stendigt anhölt om Tingzrettens bewiss her utinnan hwilken begeran, för hans trägne anmodan skull icke kunne för Vägras; hwarföre

bewittnadhe heradz nembdh och nervarande almoge att ehuru väll **Rössbergz** sätegårdh hörer till Vahlztorp sochn, och för ben:de helztorp medh öhrbo till Gudhem, så finnes dhe dock mycket när in(...) till hwar andre belägne, så att ine andre enskijlte äger der emellan ähre, uthan allenast den slätt och fägångh som kan Vare för boskapen att drifua af och till, hwars rettigheet som den i någon måtto angår, aldeles oförskrencet.

1667 den 15 juli

Cronones Befalningzman W.te Jonas Michelson, effter Velborne Hr Landzhöfdingens befalnings och ankomne ordrs ifrån kongl. Reductions Collegio, frågadhe grannerligen effter om her i heradet funnes någre Ländzmans poste och Lagläser hemman ? hwadz nembd bewittnadhe, att **stombnen** i Torbiörntorp, warit aff forne tijdher lenzmans hemman och sedhan för såldt aff Cronan, till **hans Excell.s General Leutenanten Velborne hr Giöran Flittwodh på Rössberga**

1667 den 14 okt

Resolwerades åfuerden Väghen om hwilken **Befalningszman** : nerer **Hans Swenson** och Anders Jsacson warit stridige, i ty Anders Jsacson söker den förbyggia och igen täppa, att ben:te Vägk shall förblifua som aff forne Varit hafuer, nembl. att dhe låta den stå öppen; men hestadh hagat Vidkommer, blef heradz nembd pålagt, som det till krågergårdhen hafuer syhnt, parterne att åtskilia, i det dhe låte see hwilken dere Engen dett år, och hwart hon år belägen.

1669 den 22 mars

Dito Förlichtens **Befallningz man** på **Rössbärgh Well:dt Hans Swensson i Hegnarn**, med Rytaren Tåste Persson i Torbiörntorp, om en Kålgårdz Platz, om Hwilken frälsegården och Cronogården, den Tåste Åboer Warit stridig i så måtto, att i stället för bene:te Lycka, tillstaddes Tåste Persson ett annat Jemgåt stycke wall på andre sijdan ombäcken, då sedan skall oprättas en gårdzgårdh, som skillier ägorna Recte Linia ifrån gatan effter stenvuren och den store stenen in till andre sijdan om bäcken, och ähre så frälssegården som Cronogården, plichtige bene:te gårdzgård att opsättia, och den sedan wid macht hålla.

1669 den

Effter kongl. Reductions Collegij resolution de Dato den 25 Augustij 1669. frågades effter ländzmans och hejderijdare(?) hemman, her i häradet och bewittnadess som effterf(öljer)

1.) ...

2) **Stombnen** i Törbiörntorp tillförende Längzmanns hemman hafwer och på någre åhr warit gestgifwarehemman men nu (...) aff **General Leutnanten sahl. Walb:e Hr Georg Fletv(odh)** på Rössbärga;

1670 den 24 mars

Dito Praesenterade sigh för rätten **Wälb:e H:r Gustaff Mille Flidwotz** till Rössbärg och **Wäriesbärg tienare, Jöran Jonsson Mörk**, andragandes hurusom merben:te hans herre hafwer honom förundt ett hemman i brunnum och Stönstorp gäll, **Nygården** ben:dt, anhåller fördenskull att ben:te hemmans skough måtte Lysas i hälghd och för annors intrång befredas, Alltså blifwer ben:te skough, så wijdha den nygården enskilt tillkommer her medh forbudhen, att Jngen främmande, som der uthinnan hwarken lått eller dehl hafwer, skall uthi berörde skogh någon åwärkan, med hygge eller hwariehanda åtgerdh föröfwa vidhh 40 *mark* plicht, för förbudz brytande, Arg: 28 Cap. Kong B.L.L.

Dito Praesenterade sig för rätten **Befallningzman well:t Hans Swensson** i hägnare, Andragandes, hurusom hans Herre **Wälb:e H:r Gustaff Mille Flitwod** till **Rössbärg och wäriesbärg** är för misswäxt skull uthi någre förflutne åhr, förorsakat worden, någre sinn hemman förmedla, och till een dehl af skatten bönderne efftergifwa, ifrån A: 1668 och så framgent till dess dhe känna sigh uprätta, och Hemmanen der Jgenom för bättradhe blifwa, anhåller fördenskull om tingzrättens bewis her Vthinnan, medh hwolket merben:te herre, samma förmedlande uthi arfskapz Liquidation tänker att iustificera åhre alltså effterskrefne Hemman tillyfne Nembl.

Raglåhs Hemman – 1	— „ 6 D. Smt.
Jbidem Hemman – 1	— „ 6 Dr
Vlfztorp hemman – ½	— „ 3 Dr.
Vnderhögenhemman – ½	— „ 3 D. „ 30
Pickegårdenn i Brunnum Hemman – ½	— „ 10 D.. 7

Dito Giorde Corneten **Wälb:e Bengt Hiärta** klander och inspråk oppå een mässe, som flittorpe borrne **Willie** sigh **Allena** tillägna, och vthstängia, **Rössbärga**, **Berga** och **Waltorp**, begerandes detta flittorpeborrne skolle framwija sine skiähl, hwarmed de sådant hunna betyga, Så alldenstundh Jngen ifrån Flittorp War tillstädes, ty bleff detta Differerat till nästa tingh, medh åtwarningh att Flytorp icke egenwilligt wijss giöra Jntrångh oppå annars Egor och mark, Vidh plicht, som lagh säger till dess dhe sin förmente rättigheet medh gilltige och gode skähl fulltyga.

1670 den 18 nov

J Lijka måtto, Praesenterades för Rätten ett köpebref Daterat **Rössbärgh** d. 13 Martij 1669, der uthinnan **Larss Jonsson** och **Larss Nilsson**, bekenner och betyge, sigh haffwa aff frij willie och **Wälberådde** mode, Jämpte deras hwstrus och barns, samt syskons goda Jaa och samtyckie, oplåtet och sålldt, till **Hans kongl. Majj:ts**

Trootiänare och Captein De Infanterie den Wälborne Herr Hr Gustaff Mille Flijdwodz, herre till Rössbärgh och Wäргеbergh deras ärfde och köpte Skatte Jordh uthi **Kälbogården** i Segersta gell och Sochn belägen, a 2 lb smör R:te för 28 D. Silffwermyndt, tillståendess sikh ben:te 28 D S. mynt, den förste medh den siste penningh, till fulla nöije haffwa undfånget; af hender fördenskull ben:te sälliare offwanberörde skattebördh, ifrån sikh, sine hwstrur barn och arff.e så födde som ofödde, och tillägne den **Wälb:e Hr Capiteinen** Hans Wälborne k. Hwsstruu barn och arff.r att niuta bruuka och besittia, både medh Hws och Jordh, etc etc. för en wälfången och Oklandrat ägendomb, nu och alle tillkommande tijdher, Och såssom detta lag. giordt är skattebörden och för Längt Lagbyden och Lagstånden tijdändbdess, kiöpt fast och stadigt att stånda och ej återgånga.

Dito Ställtess för Rätta, Larss Håkonsson ifrån Redwäg Häradt, Åserpa gell och lereby, Hwilken anklagades aff Anderss Larsson hwass i Hornborja, att han lögerdagen för Michaelis dag [27 sept] stuhlet een hest oppå **Rössbärga** Ågor, Her i Gudhembz H:dt, som be:te Anderss Larsson tillkom, Hwilken häst han Sedan effter stort beswär, med opspanandhe, hoos Larss Håkonsson Jgenkenndhe, och åthertogh, som öffwer tygandess haffwe honom Hemma der han boandess ähr någon tijdh fördollt, och icke uplyst, Och ehuru wähl han wille sägia, som skuldeen beträgzböo, honom legt, een sådan häst, som och för honom den tijden war bortkommen, att opsöckia, kunne han sådant intet bewijssa, ej heller hörde någon dett af tahl som emillan honom och boråhssen såledess skulle wara skedt; Sedan och intygandes huru som ben:te tyfwer samma gångh Warit widh Vlfztorp, och bekendt effter anfrågan, att han fått hästen som han då red oppå, aff en Ryttere, Öfwer bewijste dess uthan Larss Andersson honom, att när han kom effter hesten, hade han tillbudet eett pare oxar i förlickningh, sade och att hästen war mycket illa medfaren och skulle tillförendhe wara Godh om 16 RDr Hwilken Werderingh, Hemställes till Häradz Nämbdz Jämpte fleres som den sedt badhe betänkanthe, som aestimorade honom för 12 R Dr. s.

Resolutie, Alldenstundh Häradz Nämbd för öffwantalden skiäl intet kunne wärja Tyffwen Larss Håkonsson, för dett han stulet Anderss Larssons Häst ty Saakfälltes han effter kongl strafordningen att plichta tredubbelt så mycket som tyfnaden ähr, Nembl. 36 Rdr och betahle måhlzäganden, sitt igen, dess vthan och för nöija Anders Larsson för sitt omaack och beswär at Jgen sööka sin bortstulne häst, medh 2 RD, och såssom ofta ben:te Lyfft, nu intet hade wid handen, hwar med han dhe böthne strax kunne betahla, uthan förmentes wara elliest Solvendo af sitt boe, fördenskull resolverades, att ha i medlertijdh skulle medh fengelsse förwaras till dess han finge för sikh säckert Lyffte, hwilket remitterades till Cronones Befallningzmans Disposition; Anderss Larsson om sider Loffwade tyffwen försörja i fängelsse till näste Tingh.

1671 den 27 febr

[nämnd i ett annat och för Rössbergas del helt ovidkommande ärende:]
... **Sal. Welborne Hr General Leutenenptens fougde, Hans Sweinsson** ...

1671 den 23 okt

Dito Läth **Majoren wälborne Hr Gustaff Miles Flettwodt till Rössbergh och Jrlunda** andraga, huru som han tenker sökia, till Sättegården **Giälsbo** i Borguna by och sochn, att åthminsta trenne heele hemmen, förmedlede hwardherre till een fierdingh, och ett helt förmedlat till halfft, under rå och rörs frijheet, unholler fördenskull om Tingzrättens bewijs herutinnan och såsom effter anfången, och noga ransakan, häradz Nembd eenhelleligen betygade, dhett ben:e hemman ähre belägne i samma by medh Sätthegården, och altså till ägerne icke åthskilde, dy remittes till öfveheetenes nådige befordran, att **wälborne Hr Majoren** effter kong. Placat, uti sin begäran kan willfaras.

[inlägg i ett annat mål rörande Ryckla och delwis Espås, med personen Hans Håkansson Bergman:]

(3. refererar Hr Gyllenstingh, huru som Håkon Joensson 663 begärade att han wille uplåta honom sielfwer kongl. kiöpebrefwet på Ryckla, föregifwen des sikh stå i handell medh **General Leuthanenpten Sal. Wälb: Hr Georgh Flettwodh** och genom byte få tilhandla sikh ett skattehemman i Smålandh **Grufweredh** be:dt anhölt dherföre att Hr Gyllenstingh wille samme byte tillåta, dhett han omsider Consenterade, allenast lössningz räten förbehollen, effter han mente dher igenom känna komma tilbytes, herar oppå kiöpebrefwet följde emoot een sådan revers, att effter som Hr Qwartermesteren, hafr till Bergman Kongl. kiöpebrefwet lefwererat på Ryckla, och han för dhetta i Hr Qwartermesterens namn effter hans tillåtelse af honom kiöpt för frelse, och när han till Hr Qwartermesteren i originalbrefwet medh dhett imishion lefwererade hafr Bergmann gifwit honom sin revers att han samma bref annamat hafe dhen han nu eij hade wedh handen, dy obligerade han sikh på dhett kraffteligaste Hr Qwartermesteren dhen samme medh faderligaste tillhanda, emoot dhenne revers sig ifrande försenda, som skiedde i Espås d. 15 Septemb:s 663 dher effter sender Hr Gyllentingh ben:de revers medh Arfwed Joenson hans broder till Håkon Joensson, dhermedh igen fordrar sitt utgefne transport men blef intet effterkommet eij heller berörde revers fullgiordh, nu skiedde medh **Hr General Leuthenanten** intet byte, utan Håkan Joensson försålde då skattehemmanet **Grufweredh** till **Sal. Wel:e Hr Flettwodt** för penningar, dhermedh Ryckla blef ständandes i sine forre termina, och altså Contractet förste resan beetalo.

(4. Strax dher effter Sal. Håkon Joenssons död, inlåter sikh hans Son Håns Håkansson i handell medh Landzhöfdingen wälborne Hr Maroritz Poshe, opdragen des merbe:e welb:ne Hr Landz höfdingen både Ryckla och Espås, som morgon skall wara witterliget dhermedh Contractet under resan ryggiat.

(5. A:o 1667 Contrastorer Bergman medh **Sal. General Leutenentens Befalningz man Hans Swensson**, och emodt een penninge Summa till Asheruration och försäkringh föreskrifwer honom Rycklagårdh och kongl. kiöpebrefwet förgifwer, som sielfwe skriffthen d. Dato d. 13 Septemb: A: 1667. uthwijsar, då Contractet tredie reesan war reolerat

(6. (...)

(7. A:o 1669. då **Baron wälb:ne Hr Gustaff Flettwoodh** kom hem, krefde han af **Fogden Hans Swensson** samme penningar, och dher Hr Qwartermesteren då icke wille inbördä hemmanet, så steme ben:e **Wälb:e Hr Flettwodh** dhettillträda, då lefwererer Hr Gyllenstringh dhe penningar Neml. Capital och interesse till dhen Summan, Nl:n [nämligen] – , 334 $\frac{3}{4}$ D:r Sm:t som qwitterzet daterat **Rössbergh** d. 10 Martij 669 exprimerer, dher igenom han och igen bekomme kongl. kiöpegrefwet.

1674 den 31 juli

[*svårläst i mitten, för texten är skymd på den kopia som använts av förf.*]

(3. Resolverades att hr Anders i Friggeraker, skall betala (till) husto. **Karin på rössberga** 2 $\frac{1}{2}$ rDr, som han af henne effter egen bekennelse låntagit, såsom och 2 rDr (för) giordienst, der med han henne lånligetijdhe (...) uthan någon gifwin orsak oppehållet hafuer. E(...) pålades ben:t prestman Clarira till Tore i Tåst(orp) 1 $\frac{1}{2}$ rDr för utstånden twist, som han är skyldig(...) och det uthan Vijdare klagemåhl af samme leg(...)

1674 den 6 nov

[*svårläst i mitten, för texten är skymd på den kopia som använts av förf.*]

Jnsinuerade Soldaten Jacob Erlandson ett remiforinte ifrån högwelborne Hr landzhöfdingen, angående återstående rotepenningar hwilkw **Befalningzmannen på Rössbergia W:te Hans Swenson** bordt Clarera, när knickten legdes, med Befalning att honom skulle skee hwad rätt waar; Blefue omsijder förljkte att Befalningzmannen skulle gifwa Soldaten uti ett för alt 10 rDr. hwar med han var tillfridz och förnöijder, utlofandes sikh icke vidare der på hwarken yrken eller gwlia.

1675 den 4 juli

Blef till fölgie af högl. kongl. Reductions Collegij bref af dhen 21 Janu: 675 till högwelborne Hr Landzhöfdinen granneligen efterfrågat om någre gamble Lensmans = krogs = gästgifwere och Posthen man ähr nu för tidhen här i häradhet beholder, skulle Nembdhen gifwa dher om rechtegh underrättelse; då

bewitnadhe häradh Nembdh, att Lens Mans hemman haar fordom warit Stoora Åketorp i Gudhems Sochn nu under Westgöthe Cavallerie, icke eller wara något hemman Lens Mannen på sin löön til Taget. Krögare hemman haar warit **Anders Jonsgårdh** i Torbjörntorp, köpt till 4 ½ pro Cento af **General Liutn: höghwelb: Hr Georgh Flittfoot**, och nu af hans arfwingar postideras.

1675 den 5 juli

Befallningz Man Wäl:t Anders Jsacksoon lätt genom sitt skrefteligen mihsio till rätten de dato d. 4 Junij 675 förnimma anhollandhes å **öfwerstlieutnantens Höghwelb: Hr Gustaff Flitwodz** wegnar Nembdens sanna witnessmåhl om efterskrefne hemman, **Småbohlsgårdhen, Munckeboo** och **Måns Gustafz gårdh** [i Borgunda socken] i dahla giäldh belägne, huru dhe nu ähre medh åboor besuttne, iembwäll hurudanna dhe woro till utseendhe enähr Hr Excell:e Hr General och Gouverneuren höghwelb: Hr Haraldh Stake dhem först tilträdde; då intygadhe häradz Nembdh ber:de hemman wara mehrendels ödhe när högben:te Hr Excell:tz dhem uthi possession bekom, men nu wara wedh macht och medh beholdne åboor försedde, hwilket Nembdens sanna bewitnandhe, bekreftes medh wedherhörig verification.

1678 den 19 okt

Fahlekiöpingz Giäldh

...

lars i **Ballstorp** av **Wellb H:r Of:r Wiub** [=välborne herr överstelöjtnanten] **flitwodh** förmedl til ½ 1678

1679 den 24 okt

Bewilliades H.r Maior Meiser citation uppå **H.r Öfwerstlieutnanten Höghwälborne H.r Baron Gustaf Miltz flyttwodh** till nesta Tingh, för ett gammalt **qvarnefall** strax till wedh Selltorph beläget, H.r Maioren giör klandher och inspråk uppå, förmenandes tillförende hafwer lydt till hans gårdh Selltorph och söker igen under gårdhen Winna, hwilket af höghwälbend:tt H:r Öfwerstluitnanten skall wara bebygdte.

1680 den 20 febr

Androgh Maioren Edell och Manhafftigh Jacob Merser, huruledes **Öfwerstlieutn: Höghwälborne H:r Baron Gustaf Miltz Flittwodh**, skulle för någon tidh sedan kommit till ett qvarnefall **Hässlestremmen** wedh nampn, och dhet bebygd, hwilket för dhetta skulle lydt till Selltorph och för Hwariehanda Åboernas

försedser dhe uthur possession Kompne, beropandes sikh på någre godhe män och wittne, som skulle weta och Eedeligen betyga att dhett lydt till Selltorph, begiärandes det igän efter Lagh och Kongl. ordningar återwinna Vppå swarandens **Höghwälb:ne H:r Baron Flittwodz** vegnar, instälte sikh des tienare och **Befallningz Man Wäl:t Hans Swänsson i Hägnerädh**, betygandes medh egen Munn benez:tte Qwarnefall fuller Wisserligen lydt till Selltorph och för 22 år [=1668] sedan Vptaget och Häfdat af Sahl. Högwälborne H:r General Maioren Flittwodh, förmenandes det fallet Hans Härskaph tillkomma, emädan des ägor **Vnderhögn** [= Under Högen i Håkantorpe] benembd skulle ligga nedher till Strömmen, hwar emot H:r Maioren Exciperade, frijandes wara een litten Allmen Vthmarck emillan Mölnares Stugu och Åån och således icke wara **Högens** eenskijlte Ägor ehuruwäll Möllnaren dherest een Hge intaget, säyandes **Hans Swänsson** sikh icke weta antingen han haft loff den att inkräckta, eller icke, H:r Maioren anhöll Hans wittne som nu tillstädes woro kunde blifwa afhördhe, emot hwilcka **Hans Swänsson** uppå tillfrågan sadhe sikh inttet hafwa att excipera [=välkomna], Vthan wore alle Ährlige Eedhbore Män, Nembl: Gamble Lieutnanten Joen Ambiorsson i Vlfztorph, Arfwedh Joensson i Esspås, Per Nillsson i Segerstadh och Joen Håkansson i Vlfztorph, Afladhe Eedh å Book såsom först Lieutn: Joen Ambiorsson Man Öfwer 70 år, hwilken betygade sikh icke weta eller annat hörtt, ähn ber:de qwar lydt till Selltorph; dhett samma intygadt Arfwedh Joensson Man Öfwer 66 år, berättadhe Minnas då hans gamble Modher anorderde medh Ereke Olofsson i Selltorp för uprätta een qwarin i Strömmen, efter Selltorph Lågh littet mehr afläget, han Ereke Olofsson war gammall och förmotte icke dhen wedh macht holla, Men *Anno* 665 då Sqwaltaqwarnerne befaltes nedherrijfwas, måste hon och så den afstå Per Nillsson i Segerstadh som ähr mäst upfödd på Selltorph hoos sine Moderfadher Ereke Olofsson uppå sin Eedh betygar att då hans Modhers faders Söner woro Hemma och Höllo Qwarren wedh macht, nyttiades Qwarnefallet till Selltorps gårdh, men sedan dhe afföllo, och Ereke Olofsson Åldrades, fick Arfwedh Joenssons Moder lof och tillståndh dher een Qwarin uprätta. dhett samma Contesterade [=vittnade] Joen Håkonson i Vlfztorph effer sin gamble faders ordh, att Qwarren lydt till Selltorph, hadhe fuller och H:r Maioren flere wittnes skrifter att producera, men wittnen för sin ålderdom kunde icke hijt komma och dhett Lifligen beswärä **Befallningz Mannen Hans Swänsson** ville H:r Maioren skulle bewijsa quo titulo [=vilken funktion / på vilket tillvägagångssätt] han dhen fådt, dhett H:r Maioren Hält Helt vnderligt, menandes sådant böra **Befallningzmannen** som åboerne i Selltorph sin gamla och Vhrminnes Häfadh såledhes ifrån trångdt, böra bewijsa, säijandes yttermehr **Befallningz Mannen**, som skulle een brodher boet i Ryckla, och en i Selltorph, och dhen i Selltorph Vndt honom i Ryckla qwarren, som icke annorlunda ähn relative kunde bewijsas, uthan fast mehr förladhes han af dhe Lijflige wittnen som bekent att Ereke Olofsson i Selltorph i sin tidh qwarren Nyttiat, Betygas att Qwähr Qwarren af *Sahl: Högwälborne H:r General Flittwodh*, Vpbygdes, till ståt **Hans Swänsson** att han då af Selltorps Åbor blef nedher refwen, som Pär Nillsson nu intygade som dhen medh flere nedherref, men sedan åter igän af wälbend:te härskaph Vpbygdte Partterne tillspordes om dhe å någon dhera sijdhan hadhe mehr att producera,

swaradhe dhe dher till Neij, dy fattade Rätten noga Öfwerläggande fölliande slutt.

Vthi den Twistige saak emillan Maioren af Infanteriet Edell och Manhaftigh H:r Jakob Merser, Kährände, och **H:r Öfwerstlieutn: Höghwälborne H:r Baron Gustaf Militz Flittwodh**, genom sin tienare och **Befallningz Man Wälb: Hans Swänsson** Swarande, angående ett qwarnefall **Hässleströmmen benempd** wedh underhögen i Håkantorpa *Sochn* beläget, **Sahl Höghwälborne H:r Baron och General Maior Flittwodh** för 22 åhr sedan skulle låtit bebyggia, men af förrige åboor på Selltorph, qwarnebyggningen nedherrefwen, dhet H:r Maioren sustinerar [=ihållande] bewisa af Äldher och Vhrminnes Selltorph warit tillhörigdt och fördenskull dhet under sin gamble Bohlstadh tenerar återwinnae. Ähr dhetta Tingz Rättens i Gudhembz Häradh resolution och domb afsagdt på ordinarie Tinget i Steenstorph d. 20 Februarij Anno 1680.

1680 den 21 maj

Gudhembz Giäldh

...

Hällestorp två Hemman och **yhreboo** Råå och Röör under **Rössbergia**, emillan Sättegården och Hemmanet een stoor Vthmarck, haar sine egne serskillte ägor ingjärde, blifwer efter Placatetz 3 och 4 punchter uthstrucket.

Broddetorph Giäldh
Hornborgia Sochn

...

Hohlegården *ibidem* [Hornborga by], 3/4 förmedlat på behageligh tijdh af **Öfwerstlieutn: H:r Flittwodh** d 24 Junij 679

Häckentorpa Sochn

...

Kyrckiegården i Vlfztorph ödhe, gifwen av **herskapet på Rössbergia** till Segerstads Kyrckia.

Vahltorpa Sochn

Raghlåås två hemman Råå och Röör under **Rössbergia**, een deel av Engen lagdh under Säterijet, och en **qwarn** desslijkest **Sättegården** underlagdh, och Hwart Hemman till 1 1/2 *marks* Smör ringare giorde, niutes efter dhen 5 punchten i Kongl: Placat.

1681 den 28 april

Ställtes för Rätten af Cronones Lensman Lars Andersson, att qwinfolck ogift Ingeborgh Nillsdotter i Hiettenne i Fahlekiöpingz giäldh å frelse, hwilcken efter egen bekenelse tillstodh sigh hafwa begådt hoor medh een gift Ryttare af Kongl:

Maij:tz Rikz Enckiedrottningens Lijf Regemente och H:r Ryttmäst: Leijon Rahms Compagnie Hans Krumb, hwilcken i sanningh betyges wara gift och hans hustru boo wedh Wahlberg, dhett iempte lensmannen **Gårdzfougen på Rössbergia Lars Hindricksson** fulltygade; barnet födt förledit åhr Mattes messe tidh och efter Juul dödt. Ingeborgh hade intet att inwenda annat ähn han skulle sagdt sigh wara ogift och frijat till henne, weet nu eller icke någon hwar han är, emedan berättas honom icke eller sin hustru älska; ...

1681 den 30 april

Segerstads gjälh

...

Kyrckegården i Vlfztorph uptagen på frijheet, niuter tuu åhrs frijheet skall skatta 683, efter bref gifwit af Kyrckieherden i Segerstadh på Sochnens wägnar d. 11 Julij 1679

Raglåås twenne hemman Råå och Röör under **Rössbergia** af hwilcka hemman een deel af ägora Säterijet warit undherlagda, kan nu icke bestås emot d. 5 puncten i Kongl: Placat 681 utgifwit.

1683 den 25 maj

Segerstadh Giäll

Nils i **Ängen** är öfwer 80 åhr och så gott som en krympling.

Lars **ibid** Oskattlagdh Torpare under **Rössbergia**, är uthfattig och tilförende för sin fattighomb förskont, och har torpställe på **Rössbergia** ladugårdh och så gott som inhyses.

Måns i **Hagen** för sin uthfattigdom af mantals *commisarien* förskont.

Anders i **Hägnen** warit uhrsinnigh och är uthgammal och fattigh.

Sonen Jon Andersson intet warit i orten widh mantals skrifningen uthan mästedels uppehållit sigh i Wassbo hoos **H:r Fleetwotz skraddare** och lärt hantverket men nu hoos sin fader. Men kyrkiones sexmän medh fogden Daniel Jonsson och flehre moverade till sin exculpation [=rentvå], att mantals Commissarien war något rusigh och medh många obillige ord dhem och flehre afsnubbade, så at dhe icke aldeles finge dhen frijheet seija sin mehningh. Sexmännerna Swen Olsson och Olouff Andersson giordhe sin sanningz Eedh, at dhe intet wisste om Jon war hemma hoos sin fadher då eller eij, dy libererade dhe ifrån correction och drängen föres md till mantahl.

Steenstorp Giäll

...

Swen **Skraddare** widh Nygården i dienst hoos **h:r öfwerstl.** [överstelöjtnant] **Fleetvodt** och står i hans contribution [=bidrag] lista.

Siogersta Giäll

...

24) Nembdemannen Per Andersson i Vgglum *contesterade* at **kyrkgården** som **Wälb. H:r Gustaff Miles Fletvodh** donerat till Segerstadh Kyrkia medh all der afgående wiss och owiss ränta, är till huusen mycket förfallen för den skuld anhåller Pastor Wällärde h.r Anders Victoriin om någon timmerhielp till des upprättningh, hwilket i bästa måtton recommenderas til Wälb. H:r **Öfwer Jägmästaren**.

1684 den 17 okt

38) Examinerades een Specification på gamle Rustningzgårdar i Gudhembz häradt, och effter Kongl. Commissions herrars breff d,, 15 Nest förledne Aug: besynnerligen frågades effter första Acquirentens [=köpets/förvärvets] arfwingar såsom **Raglåhs**, Per Skraddare haar hållit Rusttienst före, Och hans Son Bengdt Persson effter honom, Men sedhan Kiöpt till frällse af **Sahl. Krigz Rådet och Generalen H:r Jörgen Flitwod** och hans Sohn H:r **Öfwertstel. Gustaff Flitwodh** dhet nu undher sin Sätegårdh **Rössbergia** innehafwer.

1685 den 17 juni

Laga Opbudh

...

H:r Baron och Öfwerst Lieut:n högwälborne Gustaff Milles Fledwod låt genom sin Vthskickadhe framwijsa ett kiöpe breff dat: Öfa d. 20 Majj 1685 hwaruthinnan honom af Nills Matzson, Erich Anderson, Karin och brijta Anders döttrar, Vplåtes Skattebördhen uthj **Sefastegården** i Segersta 2 *skålpunds* ränta för 24 rd:r S:mt som dhe ehrkänna sigh bekommit, Lembnandhes dhe frånwarandhe medh Erfwingar sitt tillbördiga ofelbara ograverat inspråk, begärandes **H:r Öfwerst Lieut:ns** Vthskickade nu Laga Vpbudt som honom bewilliades - - - 1 g.

1685 den 25 sept

Een kyrk Åker i Espåhs brukas aff Swerkell Persson som håller till widh **Ressberga**

...

Laga Opbudh

H:r Öfwerst Lieutnanten Gustaff Flitwodt låt Vpbiudha **Sefastegårdhen** i Segersta Skattebördhen - - - 2 g.

1686 den 5 aug

32) H:r Öfwerst Lieutenanten Welborne Gustaf Fletvodt igenom sin skrifwellse d. 7 huius [dena månad = juli?] låtte anmähla om 2:ne sina handt wärkzmän som skohll hålla till in widh Sätessgården Rossbergia att the till hwar sine halffanna Mantahl skrefne åhr hwar emot han förmente them försvara böra då frågades Nembdhen her om hwar widh Nills larsson i Segerstadh och Swen Ollson i Wahltorp swarade att desse handtwärkzmän Sigge Smedh och lars Sadelmakare hålla till in uthi Säterietz ladugårdh och nåhr the något till Säteriet Arbete hafwa the ther sin frija Kåst till förtigandes des uthe sin föda på herregården, sadhe sigh sådant angifwet för Mantalz Commissarien men han wille intett hört, flere klagadhe dhet samma Såsom kyrkioherden Ehrewyrdige och Wällärde H:r Joen i Stenstorph hwilken icke skall blifwit Attenderader [uppmärksammat] till ett ordz Witnesmåhl, och när hans Wyrdigheet Vpwijste Extract på 4 mantahl aff een affkorttning lengdt, seijandes om sådanne skrifwas så blifwer åther afkorttning aff nyo, då hafwer han spottat dher på som Nembdeman Joen i Ranstadh Rustningzhållarn, Anders Ehrson i Segerstadh och Cappelan H:r Oluff Jbidem medh flere, Edeligen wille bewittna hwar widh Vpbördzman Jacob Arfweson och så Edeligen wille Jntyga att widh dhet Kyrkioherden i Stenstorph å sidsta Mantalsskrifningen i Påfwagården i Segersta medh Commissarien om fehlbare mantahl Disputerade då kallade Commissarien honom flåttuter så något sachteliga att kyrkioherden intett fördet sielf. Nembdemannen lars Arfweson i hökebergh berättadhe att Commissarien låfwade förskona Anders i Pipegården 1 Mantahl för giestningh weet eij grant om så skedde, men han hörde bonden knorrade som fick han ingen betahlingh för Giestningh, då Sampteliga Häradz Nembdh Jntygade att han alldrigh plägar betahla för giestningh dher han håller Mantalsskrifningarne, så sade Vpbördzman Jacob Arfweson han plägar effter gifwa 1 Mantahl ther han giester och således Vnder tijdhen någorlunda betahlar men ike medh reda peningar uthur sin egen pung Vpwijstes och Vpbördzmans Jacob Arfwesons qvittans dat: d. 6 näst förledne 9ber [november 1685] att lars Ryttare i hedegården i Öjja 685 betalt 2:ne Mantahl dher han dock inte Mantahal ägde eller nånsin hafft har mehr åhn sin hustru och 2:ne små barn dhet åldsta pass 3 åhr gammalt och han för sin egen persohn lijkwåhl effter Kongl. Allernådigste Resolution som warandes Ryttare bör wara frij. Summa här klagadhes mycket öfwer dhes stora Oförsigtigheet i hwariehanda måtto som och kyrkioherden H:r Joen i Stenstorph honom Wijdare persohnlig wille öfwerlyga frågades efter Mantals Commissariens skrifware eller fullmegtige som her om dagen låtte see sigh att han måtte detta förklara eller Commissarien Communicera men han war nu intett tillstädes Cronones Befallningzman Simonson såsom liggjandes i process medh Vpbördzan Jacob Arfwesson war nu intett färdigh medh Mantals afkorttningz lengdhen detta Åhr pro Anno 1686

1687 den 6 aug

41.) Ställes för Rätten Soldaten **Swän Anderson** från **Rössbergia** och Kohnan Anna Börgiesdotter som haft Lägersmåhl tillhoopa, hon af Ächta säng, och nu andre gången beträdd, födt barn 14 dagar för Midsommar som ähnnu lefwer Soldaten bekiende och tillstodh sigh mädhan han war gifft haft 3:ne Oächta barn medh en Kohna, som han plichtadt före medh gatulop, och således nu 4:e gången betredd, förebar fuller sigh wara skild från sin förra hustru, som ähnnu berättas wara i lifwe, men kunde intet wijsa hwarcken skilliebref eller något bewijs derpå i Rätten kiände denne Soldat intet wijdare ähn sedan han blef *Anno 1675* soldat för **Rösbergia** rothe, eij heller wiste någon antingen han ähr skilld från sin hustru eller eij, dy kunde denna sack intet afdömas hwarcken för honom eller henne, innan man kan så weeta och förnimma om han ähr skild widh sin hustru, som lærer finnas i Consistorie Protocoll, imedlertijdh skall han i Lijdkjöpingz fängzle förwaras.

Laga Opbudh och Stånd d. 1 Aug 1687

...

Samma dagh bewilliades Laga fasta å **Sefastegården** i Segerstad för **H:r Öfwerstel:t Flettwodt**, som han sigh tillhandlat för 24 Rd, och som dett fans *Lagligen* wara Vpbudit, 1, och 2 gången d. 18 Junij och 28 Sept 1685 och 3:die gången d. 5 Aug: 1686 och således nu rätt Lagståndit och ingen intra fatalia [=inom de tidsfrister] klandrat, ty dömmes köpet fast och stadigt att stånda och intit återgånga.

1687 den 4 nov

8) ...

Resolutio

Såsom hans Excell:e Kongl. Rådet, högh Wällb:ne **H:r Gustaff Kurck** nu widh nästa Tingh effter dhen första wärderingen å dhese godz här i häradet, hafwer in kommit medh Protest emot Onöigachtigh wärderingh som förste gången ähr passerad, alsoo kan skiähligen icke förwägras annor wördering, Vthan nu ander gången effter Kongl. Executions Stadgans 7 punct bewillias, Män ander eller sådanne wärderingz Män, som begge parter kunde wara Nöijde medh, det förmåtte Rätten intet att förordna, Vthan allena oförgripeligen förslog effterskrefne personer att hemställa så the högh förnämne Parterna, som hög Edle Wällb:ne **H:r Landzhöfdingen**, om the med them willia nöijde wara och **H:r landzhöfdingen** till them ther om å Kongl. Maj:tz wägnar ordrestella, såsom 1:ne **H:r Baron och Öfwersteleut:n Wällb: Gustaff Flitwodt**. 2:do **H:r häradszhöfdingen** in loco [på orten] Edle Wällb: **Gustaff Rydingstierna**, medan han hwarcken förmodar eller laglighen kiänner sigh böra iäfwas i sitt Embete, för den gamla action skull emot **H:r Landzhöfdingen Högh Wällbornde H:r Gabriel Kurck**, som man förmärckt

11.) **H:r Barons och Öfwerste Leut:s Wällb:ne H:r Gustaff Flitwodtz fougdt** **Wällförståndigh Lars Hindriksson**, bringade fram för Rätten Kohnan **Maria**

Jacobzdotter som skall låtit sikh besåfwa af drängen **Mårten Olufson** på Säteriet **Rösbergia**, och hon födt barn nestförledna Michaelis [29 sept], af äkta Säng, och tillförrenne eij beträdd, drängen rymbdt bårt, och nu okunnigh att finna, hon ahnhölt om Laga afhiälpande, neckade sikh medh någon annan ha beställa altdereföre, och som nu inge bettere beskiöd ähn egen bekiännelse kundhe finnas blef hon saakfält till sine 20 mark böthe och att Vnderställas Vppenbara Kiyrkiplicht, och drängen måtte effter spanas att fås till Laga ahnswar.

Saakörs Längd aff Gudhembz Härad Pro Anno 1687

...

Höst Tinget

...

Kohnan **Maria Jacobzdotter** på **Rössbergia** som hafft Lägersmåhl med drängen **Mårten Olufson** som rymbt, plichtar hon för sin bråth - - - 5 *Riksdaler SMT*

1689 den 21 jan

... och begiärade sluth oh ändskaph om Sochneskillnaden emillan Borgunna Och Stora dahla. Hr **Öfwerstel[öjtnant]**. höghWällborne **Gustaf Miles Fledtwodtz tjänare Wällförsichtig Lars Kymbergh** inlade här widh sin hennes fullmacht d. 19 Junius daterat, hwaruthjnnan han för honom till Laga fullmähtigh ehrkiännes ...
(rörande kännedom om vad olika personer sagt och gjort rörande denna socken-skillnad)

1689 den 24 maj

(angående en hästhage samt gästgivaren Arvid Tolsson i Torbjörntorp och hans hustru Gunilla Svensdotter)

... Hr **Baron och Öfwerste L. Fledtwodtz tjänare och Vmbudzman Wällförståndigh Lars Kymbergh** Exeiperade mot ahnswar den gången för hagen, medan hans Hr principal eller bönderna där förr intet woro stämbde att swara mindre nu någon fullmacht där(...) Lars Joenszon reponhserade mot Johan Andersons smälänings berättelse således, att han kom inrännandes med Anders Börjeson och frågade hwad som kiörde åth hans hästar, då Lars Joensson frågade hwem som Låfwadt them beeta, swarade Johan Andersson, dätt gjorde Giästgifware hustrun, ...

1690 den 8 febr

31:) Frågades effter Parterne om twisten för Sochneskillnaderna emillan Dahla, borgunda och Liungom tå fans för Dahla frälse fougden Daniel Jonson, för Lingum så wijda frälse skulle ahngåå, H:r Leutn:n Edhle Wällb:ne Mårten Höken Flycht, och för Skatte och Crono uth. Alle Sochnerne Ahnsades Ländsman Lars

Swänsson att tahla, Och för borgunda Sochn högwälb.ne Hr Barons och Öfwerst Leutn:s, Gustaff Miles Fledvodh skrifware och wahel:e Umbudsman Wällföst:e Lars Kymbergh, dhess herres Interesse Conserverandes, Jtem Nämndeman Håkan i borgunda för dhen Sochnen, warandes både widh tinge och Syn Ahnsagt efter och Åtskillige Gångor tillförende, att alla Jnteressenter här om skulle sikh infinna uth dhenne sak som så länge ähr om twistadt, hwarföör måtte thå Skylle sig sielfwe, som sikh nu icke infunno, omemot förmodan them något wydrigt här widh aflupo.

...

Hr Baron Fledvod tillstädes gjorde förb:te sin tienare fullmehtigh som tillförende här uthinnan tahla och swara, hwilken förbehöldt borgunda sine uhråldrige Ägor, på Södre sidan ledsko, och för dhet öfrige therass uhrminnes häfd uth Skough, uthmarck och inägor åth hornkiäldran och alt in till stafwen wid Stafskullen och neder i Gnetemåsen, dhet samma hade och Nämbdeman håkan i borgunda att påminna.

... detsamma gjorde och Hr Fledvods fullmechtige så wida borgunda Sochn Ahngår, dhen uthgångne Stämbninen om parternes disterande, d. 24 Augustj 1689 lydes ad reta Resol.

33:) Hr Baron och Öfwest Leutn.n höghwälb.ne Gustaff Miles Fledvod, genom sin Vmbuds man Monsr Lars Kymbergh, gaf till känna, huruså som hr Barons förfäder för dhetto skohla hafwa här Å Gudhembs tinge, taget förbudh på sin eenskjilte Skough under Rössbergia, hwilket skal wara förkommet, Altså begiärer Hr Baron nu itteration: [=upprepning] ther på så emädan förnumes i sanningh wara herskapet eenskjilte Skough, under Rössbergia, som här omtahlas, kunde icke förwägras medh förmahningh, att ingen eho dhet wara, må sikh fördrijsta oppå Hr Barons och Öfwerste Leutn.n eenskjilte och opfredade Skough under Säterijet Rössbergia mågot Onytt giöra wider 40 marks plicht, förbudh brytande then ther medh swarder beslagen och tingfördh.

1692 den 7 juni

Sidst Exehiberades och verificerades några Specificationer, Kongl. Maj:t och Cronans Rännter och Jnkomster angående.

H:r Baron och Öfwerste Leutnampten

Debet

Effter quittantier och häradz protcoll

hafwer Hr Baron bekommit pro Annis

1687 och 1688 - : 77 : 16

Effter Dito protcoll och dom för dagz=

värken, Ökedager och långreser S:mt

- : 27 : -

Ähn effter Häradz dom för Expenser

- : 26 : -

Summa

- : 130 : 16

Högwälb. H:r Gabriel Sparre
Credit

Effter Häradzskrifware Vthräckning
och Häradz domb hafwer Hr Baron att wa=
ra berättigader till för Skatt och Vth=
lagor af Crono Rustninge Hemmanet
Vbbatorp som föllier Nembl:n

Pro A:o 1687 - : 39 : 18

1688 Sammaledes - : 39 : 18

Knechtehåll för bägge åhren /: onsedt
hemmandet nu sedermera är för=
medlat :/ effter Kongl. Allernådigste
förklaringh

- : 27 : -

Saldo till Bonden Per Staffanson - : 35 : 12

Summa - : 130 : 16

1694 den 26 okt

54) Trädde fram för Rätten **Frälsefogden Wällförståndigh Lars Hinderson** från **Rössbergia**, medh unge personen Jon Swänson från Wahltorp, Och dygdiga pija **Maria Bengtzdotter från Balltorp**, gifwandes tillkiänna, the unge folcken fuller wara trolofwade till Ächtenskapz förbundh medh hwar andra, män hon, såsom inrådder af sine föräldrar **Lars Henderson** och Modern **Stina Jacobzdotter** till samma Ächtenskap, hafwandes sigh Ångrat, som faller hennes sinne slätt **intit** där till, Onsedt hon hade intit skiähl emot drängen, hwilken ännu fans resolverat till Ächtenskap med henne, om hon wille, män som hon ännu neckade, wardt han ock lijka resolverader att förlåta henne, Och ehuru ähn Rätten förehölt henne, han woro hennes lijke, och hon torde een annan gångh ångra sigh, Antingen medh olyckligt ächtenskap, eller Aldrigh få dhän ähnan komma därtill, så halp dätt dock intit, Ty hänstältes the ödmiuktiensteligast till högwördiga Consistorium Scarensis igen, att winna tillbörligh skällsmässa, mädan kunnandes Rätten, inge andra skiähl eller orsaker finna, ähn 1.) att hon af Föräldrarna öfwertalter medh någre förmaningar och stådomar om hennes misslycka, thär hon them icke sättade. 2) hennes Eenfaldigheet, och 3) hennes Enständiga trägenheet med afwändt Sinne, Kiarleck, Hug och tankar thär ifrån. (röd text är rättad efter tryckningen)

1695 den 30 jan

Cappellan Wyrdige Wällärde H:r Lars Granander i Segerstad och **Trädgårdsmästaren Jon Nillsson på Rössberiga**, Trädde fram för Rätten och gáfwo tillkiänna sig hafwa antaget 2:ne små Fader och Moderlöse barn som woro Jon Nillsons Systerbarn, efter Sahl. Jon Håkansson och hans hustru Sahl. Annicka Nillsdotter som A:o 1692 och 1693 genom döden afgånget, Sonen Nills Jonsson till Jon Nillsson och dottern Kirstin Jonsdotter till H:r Cappellan som henne widh

pass 2 åhrs ålder af Barmhertigheet emot taget d: 29 Octob: 1693 såsom ett Tiggare barn uthi Elände, då ingen af dess Slächt Wille dheth taga ej heller sedan wehlat eller kunnat tilltro sigh ther om, Ty hafwandes H:r Cappellan med denna Moderbroder förfäskedat och sig betingat att behålla dheth ringa Arff som på detta Lilla Barn kunde belöpa sedan Giäld och Skulder afdrages effter ett lijtet Inventarium och Vpsattz som Exliberades hwar emot H:r Cappellan henne skulle Vpföda och Vptuchta om hon lefde tills hon kunde Tiena sin Mat och Kläder, och sedan att hon skulle tiena honom och hans hustru för billig Löhn dher till fram för alle andre, begiärede Rättens Confirmation dherpå, Och sammaledes begiärade **Jon Trädgårdsmästare** för gässen som wart widh pass 5 åhr, När han honom antog och låfwade att han skulle honom wäll uptuchta, förmodandes icke anant än iu(?) honom dherför aff dess ringa Arff måtte bestås, hwilket för bägge så wijda dheth icke Syntes sträfwa emot Förmyndare ordningen, Vthan Länder till Christelig Vpfostning af Tingz Rätten Confirmerades.

1698 den 15 febr

S.d. opvijste Trädgårdsmästaren **Jan Nilsson på Röbbärga** [=denna stavning brukar avse Redberga i Vilske härad, men samma person nämns i målet ovan och var då boende i Rössberga] en förteckning på den Kästnadh, som han på een dess omyndige Syster Sohn, medh Kläder och födo, på 4 åhr skall haf:a giort, som till een Summa af 28 : 24 Smt C [=Riksdaler(?)silvermynt Carolin(?)] sigh bestijgte, huilken förteckning blef på begiäran, till Protocolls fördt ah Exhiberad.

1698 den 13 sept

S.d. Blefwo hemmanen **Lilla Thöristorp** och **Åbo** till Laga Ransakning och utstälde, af hwilka dheth förra för Eenfierding, och dheth senare för Een Otting i Cronones Jordbook opfördt warder, men Ägaren af bene:te hemman **H:r Öfwerst Lieutnant Flithwodh** förmennar samme hemman, som på dess **Sätherijs Rössberga** ägor belägne äro, för dess ringheet böra ifrån lagmans och häradhöfdingz Rântan wara befrijade.

1699 den 10 febr

S:d: Stälde Länss Mannen Wellach:t Larss Gunnarsson för Rätten **drängen Bryngell Påfwelsson på Rössberga**, samt qwinfolket Kirstin Assmundz d:r, anklagandes dhem för olofligit Sammanläger, hwarigenom benempte qwinfolk af denne dräng mädn barn blifwit rådd, som sidstledne Midsommars tijd är födt och i Vglumb Kyrckia Christnat, som ännu lefwer. **Drängen Bryngell Påfwelsson** tillstod Sammanlägret, och jembwähl att han strämbd och dragen af Qwinfolketh Kirstin Assmundz d:rs hoot och undsegningar, henne Echtenskap tillsagt, hwartill som han af Qwinfolketz listige argheet skall blifwit förledd, Så skall han nu mehr sitt Sinne

icke till något Echtenskap med henne kunna öfwertahla, ehwad honom då där wid kan öfwergå; Skohlandes hon wara så arg och ond till Sinnes, Så att han intet tilltroor sig mäd henne i Ächtenskap träda, Efter dhe dock aldrig för hennes onda och ellacka Sinne, skohla kunna tillsammans Lefwa. Qwinfolket Kirstin Assmundz d:r sade sig af **drängen** tilltahl om Echtenskap till Sammanlägret woro öfwertahlt, hwarpå han och sedan otwungen skatt gått till kyrckioherden i Kleefwa Ehrew: Hr Zachris Marcander och begärt Lyssning som och 3ne gånger skall skiedt wara, begärand:s dhett motte **drängen** nu tillhållas sitt Vthláf:ne Echtenskap att fullborda.

Resolutio

Såsom **drängen Bryngell Påfwelsson** sielf nu för dhett Ehrew: Predijko Embetet förklarar sig willig mäd Kirstin Assmundz dotter, dhå han belägrat, att bygga Echtenskap, hwarpå och 3ne Lyssningar för dhen till Wigning befinnas wara skiedde och Passerade, men som Sig sedan åtrat och nu ett annat Sinne förklarar, förebärandes Sig till ett sådant uthlåtande af qwinfolcket Kirstin Assmundz d:r Swijkeligen wara förledd, och så därföre, Som Serdheles den Arg= och bitterheet, hwarmed *benempte* Qwinfolk skall wara intagen, md vidare ingalunda kunna sitt Sinne öfwertahla mäd henne något Echtenskap att byggia; Dy *blefwo* dhe till föllje af K: M:ttz Kyrckiolag, till ren:m Consist: förwijste, som lærer tillser huru wijda desse Parter till Sembja sin emillan och Ett Christeligit Echtenskap fullbordan skohla kunna öfwertahlas; Men skulle dhem emillan ingen Sämja el:r friwilligt bejakande af dhett nu å den eena Sijdan påstådde Echtenskap kunna Winnas, Will Sig Rätten då öfwer denne Sak vidare uthlåta.

1699 den 3 okt

...

Dessutom skola Åborne af Wahltorpz by intet hålla Sin odell Girdzgård wid macht, som Sig bör, hwilken skillier **Rössbergz** Hästhaga ifrån denne Äng, öfwere hwilken och mycken ohägn skall inkomma.

Åboerne af Vhlstorp by skohla med flijt inkiört sin boskap i Ängen och den samma låtit afbeta. Åboerne af Raglåssa by skohla af egen macht, utom dhe flere Interesseterne låff och tillstand, bortlegdt dät Samfällte Engebetet till Oxedriffter.

...

J lika måtto ära och Åborerne af Wahltorpz by, Så måne som uti den förstörde och icke wederbörl: wid macht hållne Odelgård mellan **Rössbergz** hästhaga och denne SamEng, hafwa dhel, ...

1702 den 10 okt

D:d: anhöllt hoos Rätten Wellborne Hr Axel Kafle, det motte honom blifwa effterlåtit, att giöra enn Lijten Jntacht på Samfellt marcken, till någon förbättring af dess Säterij Berga, som Skall hafwa ganska ringa Ägor, och dess utan alldrig med någon Jntecht af Vthmarcken tillförende Sökt Sig betiehne, som Stoorre dhelen af dess grannar till Sin och sina hemmans nytta och förbättring tijd effter annan

skohjla giort, förmodandes att hwar Possessorer af Säterijerna **Rödsberga** och Wrangelshollm, som i denna uthmarck, Så för Sielfwe Säterijernes, som nu derliggande hemmans Skuld, mäst Jntergrera, intet lära wara däremoot, icke heller dhe få Cronohemman, som i denna Vthmarck hafwa dhel, det Kunna bestrija, emädan ingend(era?) niskia(?) därigenom skall wara praejudicerade. Hwar öfwer resolverades, att så wijda ...

1702 den 11 okt

S:d: blef af Tingz Rätten Resollverat, oppå Häradtz länhsmannens Wellach:t Ragnvads Hollms andragne beswähr och Klagomåhl, öfwer den træg= och mootwilligheet, som någon dhel af Allmogen uti wisse Sochnar å Häradet uthwijsa, wid wägarnas oplagan, och förfärdigande, Skohlandes några wissa wägestyckor ligga örögda och olagade, som ingen will wårda sig om, dhel böra dhe Sochnar som in till Sådanna twistiga Wägestycken med Sin Wägn-Rödning samman sköta, Ett sådant örögdt Wägnstycke med Sambnat macht förfärdiga, och det nu med aldra första, wid laga Plicht tillgiörandes, jempte Skadans ersätt(...) där någon Skada på hwarjehanda Sätt därigenom tijma och förorsakas Skulle, Nembligen

1.)

4.) Torbjörntorp – Friggeräckers och Kyrketorp Sochnar förfärdiga Wägestycket på Jckornewallen och **Rödsberga** Skoug, Kommandes Så wähl Bestorp by, Så wijda den i Gudhembz häradt är belägen, Så wähl som Stoor och Lilla dotorp, samt Tååstorp, Mariarp, Yrbodan, Ballerstenn och Ranten med Torbjörntorpz och Friggeräckers Sochnar i Wäga rödning hädan effter att wara dhelachtige, in till dess Wägerna Kunna, jemtbljikt H. Baronens och Landzhöfdingens därom för längst gjorde förordning, Byar och hem:s emillan blifwa fördhehlte.

1711 den 30 jan

S:D: låth frälsemand:s och ägaren af Säterijet **Rödberga Friherrinnan Högwellborne fru Merta Stake** igenom sine ordres och befehlhafware, för Rätten inställa Stalldrängen wid **Rössberga Anders Swensson** och Ladugårdz **Pigan darsaammastädes Elssa Jönsdotter**, lembnandes under Laga Nepst och Plicht, dhel Lägersmåhl, som emillan benet:e Persohner på **Rössberga gård** är skiedt och förelupit; hwilket Lägersmåhl ehuru drängen **Anders Swensson** icke tillstå wille, förmenandes att denna kohna **Elssa Jönsdotter** som till odygd och lättfärdigheet, Så skall wijst Sig benägen, att och ingen Mans Persohn wid gården, dhel warit främmande, eller hemhion, gift eller ogift, för hennes Reefleek och till odygd retande effterställningar skall warit frij, wähl någon annan Barnfader skall wetta att Namngifwa och hon elliest skulle wilja tillstå och bekänna Sanningen; Men **Elssa Jönssdotter** Neekade eenständigt Sig någon annan Barnfader wette eller mäd någon annan Mans Persohn än **drängen Anders Swensson** på Sådant Sätt hafft att beställa hwilken Så i Stellen, som drängestugan åthskillige gånger mäd henne kiötzig beblandelse skall hafft, och dhetta först wid Juhletijden 1709, så wähl som

åtskillige gånger Sedan, hwareffter hon hafwande worden och ett Pigebarn 14 dagar effter Mickelssmessö Sidstledne framfödt [29 sept + 14 dagar = 13 okt 1710], som ännu Lefwer; Och ehuru **drängen Anders Swensson** icke neeka kunde, att dätta Qwinfolck både igenom Beefleck och otidigt inställande till Säng och Bädz i drängestugu mycket lagt Sig effter honom Skohlandes han hwarken i Stall eller drängestugu för henne warit frij, så wille han dock intet Sig påtaga, att wara hennes Barnfader.

Resolutio

Som **drängen Anders Swensson** tillstår Sig warit af Qwinfolcketz **Elssa Jönssdotters** lättfärdige lust och Reefleck till odygd och kiöztlig beblandelse offta föranlåten och reetad, och att hon jembwähl Så i Stall som drängestugu mäd honom Samgång Sökt, Dy kan Tingz Rätten intet undgå till följe af det 17 Cap: Erfdb[a]ll:[ken] honom **Anders Swensson** till dätta Lägersmähl brotzlig förklara, helst här barn bär wittne; Blifwandes därföre **drängen Anders Swensson** till följe af det 3die Cap: Giffm[åls]b[a]ll.[ken] till Sine 40 och Qwinfolket **Elssa Jönss d:r** till 20 Mark Sillf:mtz Penningeböter och wederbörig Kyrkioplicht Condemnerade och Saakfällte, så och Frälsseman:s och Saaksökiaren dess Rätt och andehl af böterna lebnad och förbehållen; Åliggandes jembwähl Anders Swensson, såsom Barnefader till dhett oächta barnetz föda och försörgning Åhrligen 3 Rdr Sillf mt förskiuta, intill dess det till den ålder hinner, att det Sig Sielfft föda och försörja kan hwaremot Moderen eer(?) Christelig wård och Skiötzel för sitt oächta foster bör draga, Och som Qwinfolket **Elssa Jönssdotter** dhe henne ålagdt Pennigeböter intet betahla kunde, dy blef hon för sitt begångne brott Corporlig Plicht under ställd.

[Anm. Detta barn blev inte döpt i Segerstads gäll eller i Stenstorps gäll, varför det bör ha skett på någon närliggande ort varifrån hon härstammade eller hade släktingar.]

1711 den 13 okt

*(Angående ett beslut rörande säteriet Dagsnäs) ... Heremoot **fiherrinnans högwällborne fru Maria Mörners** betiähnte och Frelsefougde Welled:e Anders Berndtson protesterade ...*

1716 den 16 okt

S:d: blef in för Rätten bonden Mårten Larsson i Höllmetorp, med **Baronessans högwällborne fru Maria Mörners frelssefougde** uppå Trästena Wäll:te Oluff Christmanson wänligen förljikt, om den Resterande Skatth, som bene:te frelssefougde uppå sitt herskapz wagnar af honom hafwer att fordra, och sig till.

1717 den 13 febr

S: dag blef till yttermhera Lagföljande lemnat det Kiäromåhl som **fru Friherrinnan Maria Mörner** genom dess fullmächtig Petter Sunderwall hafwer till gästgifwaren i Torbjörntorp Lars Månsson angående oläfliget Skoghygge utij **Russberga skog** emedan derpå skal wara ting förbud som fullmäktigen för rätten ej till handz hade att upwijsa.

1717 den 21 maj

S: dag bewilliades **högwälborne fru friherrinnan Maria Mörner** och hr Lieutenant Hans Kafle uppå deras ansökning laga förbud uppå deras enskijlte Ahle= och Börkeskog i Raglåhs ängar så at ingen åwercker med hygge aller hwariehanda åtgierd icke benemde ängskog widar 40 *mark* smdtz plicht.

1718 den 11-14 febr

S: dag företog sig rätten att med ett Laga sluut afgjöra dhen twistigheet som här wid rätten är anhängig giord emellan **högwälborne fru friherrinnan Maria Mörner** och Wälborne *Herr* Ahzessoren Erich EhrenCrona, såsom förordnad Curater för **sahlige Baron och Maioren Jöran Fletzvodz** omyndige barn, å ena sidan, och Befaldningzmannen Lars Thun å andra, angående det Arende Contract som war slutat med *Befallningzmannen* om **Rösberga säteri** som förmenes af honom wara rubbat och dermedest tillskyndat **fru friherrinnan** stor skada och olägenheet at hon måst afsäija honom ifrån gården förr än dhe accorderade åhren woro förflutne, med hwad mehra som acta widköfte innehafwa, Vppå **Högwälborne fru friherrinnans** wägnar infan sig wid rätten Prästmannen åhrewyrdige *Herr* Nils Mercander hwilken Jnsinuerade, en Uplique emot *Befallningzmannens* förklaring under *herr* Ahzessoren Ehrencronas namn som oplästes, då *Befallningzmannen* Thun, närwarande för rätten, begärte samma Uplique till förklaring, som honom bewiliades, men åtlät sig deerhoos at han icke war förtänckt på widare skriftwäxling och således icke hade dhe skiähl och witnen till handz som nödige woro till at wisa sin oskuld uti det honom till beswär an widare andrages uti benemde Uplique och derforre anhölt om opskåf med saken till nästa ting. Och ehuruwähl at tingzrätten dhe instämde saaken merendels afgjort, årbud dock tingzrätten sig, utan parternes gravation wilia förblifwa twenne dagar eller mehra tillammans at *Befallningzmannen* Thun emedlertid kunde sig förklara och saken blifwa afgjord, men *Befallningzmannens* Thun ibererade sin begäran om opskåf som honom med **fru friherrinnans** fullmäktiges samtycke bewilliades, årbudandes sig *Befallningzmannen* att lemna saaken under goda mäns liquiverande emellan **fru friherrinnan** och honom, och hwad uti godo ej kunde afgjöras, då *lagligen* skärskodas och slutas, hwilket senare tingzrätten dock **högwälbornde fru friherrinnans** och wälborden *Herr* Ahzessorens wälbehag hemställer, man på annor händellse hafwa parterne sig at infinna wid nästa ting på det saaken må komma till at *lagligen* afslutas.

Mönsterrullor

Knektar och ryttare, med uppgift om kompanie och nummer, vilka tjänstgjort för de gårdar som berördes av Rössberga.

Major Carl Roos kompanie (Skaraborgs regemente) – år 1689

Samma knektar återfinns även under 1687, men informationen är sparsam

		<i><u>nr, namn och boenderort, antagningsår</u></i>
ägare Gustaf Fleetwood		
Gudhem	Hällestorp	339 Lars Larsson i Hällestorp 1682
Gudhem	Hällestorp, Lilla	
Segerstad	Låsbogården	
Berg (Valle härad)	Stångebacken	
ägare Gustaf Fleetwood		
Friggeråker	Dotorp	346 Per Larsson för Dotorp 1689
Torbjörntorp	Stommen	(Anders Jönsson dog i maj 1686; Nils Nilsson 1687)
ägare Gustaf Fleetwood		
Valtorp	Raglås	363 Erik Jonsson i Raglås 1678
Valtorp	Raglås	
Håkantorp	Högen	
Gudhem	Yreboda	
Håkantorp	Håkantorp	364 Anders Bengtsson i Håkantorp 1685
Håkantorp	Ulfstorp	
Brunnhem	Nygården	
Hornborga	Hulegården	

Livkompaniet (Skaraborgs regemente) – år 1694 (och år 1691)

Ej samma namn på kompaniet eller samma numrering som år 1689

ägare Gustaf Fleetwood

Gudhem	Hällestorp	23	Lars Larsson för Hällestorp 1682
Gudhem	Hällestorp, Lilla	(nr 15 år 1691)	
Segerstad	Hulegården		

ägare Gustaf Fleetwood

Friggeråker	Dotorp, Lilla	34	Per Larsson för Dotorp 1689
Torbjörntorp	Stommen	(nr 11 år 1691)	
Gudhem	Yreboda		

ägare Gustaf Fleetwood

Håkantorp	Arvid Jonsgården	48	Erik Jonsson för Håkantorp, har tjänat i 16 år,
Håkantorp	dito, en kvarn		får avsked och underhåll, roten skaffar ersättare
Valtorp	Raglås	(nr 58 år 1691)	
Valtorp	Raglås		
Brunnhem	Nyggården		

ägare Gustaf Fleetwood

Borgunda	Ubbetorp	95	Olof Olofsson för Ubbetorp 1684
Torbjörntorp	Anders Larsson i Balltorp (kronohemman)		

Livkompaniet (Skaraborgs regemente) – år 1713

Annan numrering än år 1694

<i>nr</i>	<i>ortnamn</i>	<i>namn</i>	<i>ålder</i>	<i>antagen</i>	<i>tjänat år</i>
23	Hällatorp, Gudhem	Sven Hällen	27 år	1709	4 ³ / ₄
34	Lilla Dotorp, Friggeråker	Anders Larsson			dog i april 1713
49	Arvid Jonsgården, Håkantorp	Jon Larsson			avancerade till korporal i dec 1712
		Per Våghals	23	1709	4 ³ / ₄

* * * * *

Tillägg efter tryckningen

Frälse- och rusttjänstlängden fram till år 1632

1562:

Nils Rebbingz Lanbor		
walatorpa Socken		
Olaff andersonn i rösberga		
smör	8 lispund	
maltt	1 t:nna	
haffre	1 t:nna	
dh ke	6	(dagsverke)
årliga häst	8	
Bottued i torestörp		
smör	8 lispund	
maltt	1 t:nna	
haffre	1 t:nna	
dh ke	6	(dagsverke)
årliga häst	8	

Frälse- och rusttjänstlängden år 1632

(bild 55)

Thesza Effterskreffne godz Ähre mig
arffadne Effer min fader och modere

Kristoffer
Ribbingh.

Sätogårde Lemmnaredh

(här bodde han)

... (här uppräknas alla frälsegårdarna)

Rösbergh renter	Smör	6 lispund
	malt	1 t:a
	haffre	1 t:a
	hester	4
Toresorp renther	Smör	6 lispund
	malt	1 t:a
	haffre	1 t:a
	hester	4

(bild.82)

Carl Gyllen stiernne	Rösbärgh	
	Smör	6 lispund
	Årligehest	6
	dagzv:	6
	Stedzleoxe	1
	Torestorp	
	Smör	4 lispund
	Årligehest	6
	dagz V:	6
	Stedzleoxe	1

(bild 57; sid. 99)

Waletorpa Sochn

2 frelsisgårder N: Rosbergha och toriðtorp Carll gyllen=
stiernnes Sätegård brukas halff för Affuell oppå denn andre
½ partt brukar enn gannul Vnnder fougde i heredt, skall
vtleggia Månadt pening:o för 3 år

(bild.281)

Christoffe Rebbingh Brukar
Sielff Rösberg och torestorp

R:	
Smör	12 lispund
spanmåll	3 t:r
åhrliga hesta	16
dagzwe	12

Fler dombokstexter

1648 den 9-10 nov

4.

S.D. kom åter för Rätten, Wäl:t hans Swensson i hägreredh Och på sin herres Wälb:e Görgen Fledwodz wegnar, androg huru såsom Borgumma boor, haffwa nu på 3 åhr förhindrat hans herres Bondhe i Vbbatorp, sitt nödhrtorffliga Hygge i Soch= naskogen, östan om Borgumma by, som han och dhe för honom der badt, haffwa tillförende Okladrade niutet haffua dhetta dhe icke förneka kunde Vthan föregåffwo, at mycken Skogh affföres Vth Sochans till holma och Rössberga, dhet dhe icke kunna tillåta, och der åboen i Vbbatorp, icke mehr will hugga, än till sin enskijlte nödhrtorfft, så kunde dhe honom dhet icke förwägra, althenstundh till samma gårdh Vbbatrop, en obygd Tompt Lijdhher som är belägen i Borgum= ma by /: Så effter 5 Punct aff H K M.s Skogaordning sådant ock bleffwer förbudhet: hwarföre bliffwer Åboen i Vbbatorp wedh sidt gamble hygge, allenst till sin egen Nödrtorfft och icke till at affhöra.

1651 den 22 maj

1) Samma dagh kom förrätten Jönß månsön waletorph, och titalade Anderß Hanßon gårdz fogden vppå Öffwersten wellb:ne Jörgen Flettwoodz gårdh Rössberga som nu i förleden pinges dagz marcknadh bleff af honom huggen, Ett kiöttßås, Saakfältes för den skull Anderß Hanßon, att böta effter dett 9 Cap. i Såremål= balken 12 marker till 3 skiptes, Och dee här för rätten blefue vänligen och väl förlijckte

frälße Saak

1684 den 14-16 juli

35.) Anders puke och Per i Torstorp förswares for Skomakare undher Rösberga; Jon Anderßon, och Swein i Nygårdhen äfwen för Skräddare under, samma Grådth, hwilket om dhet skall kunna practiceras dubble handtwerckare under een Gårdh förswara, remitteres till Wällb:ne h:r Landzhöfdingens ompröfwandhe.

Händelser på Rössberga år 2012-2021

Roy och Siv Mannius flyttade till Rössberga 1978 med sina tre barn som alla är födda i Skåne. För döttrarna blev det en kort tillvaro på Rössberga eftersom de flyttade därifrån tidigt i sina liv. Sonen Patrick däremot fortsatte arbetet på gården och blev lantmästare. Både Roy och Siv har arbetat som överläkare, medan de båda döttrarna Pernilla och Ulrika har examen från Handelshögskolan.

Roy Mannius dog den 24 sept 2015. Siv Mannius dog den 18 maj 2016. De dog båda på sitt 80:e levnadsår och är begravda på Valtorps kyrkogård.

Efter Roys bortgång arrenderades hela gården ut, men med undantag av boningshuset. Barnen Patrick, Ulrika och Pernilla valde sedan att lägga ut gården till försäljning för 50.000.000 kr efter något år. Annonsen togs bort den 21 januari 2021. I okt 2021 övertogs Rössberga av Thomas Black.